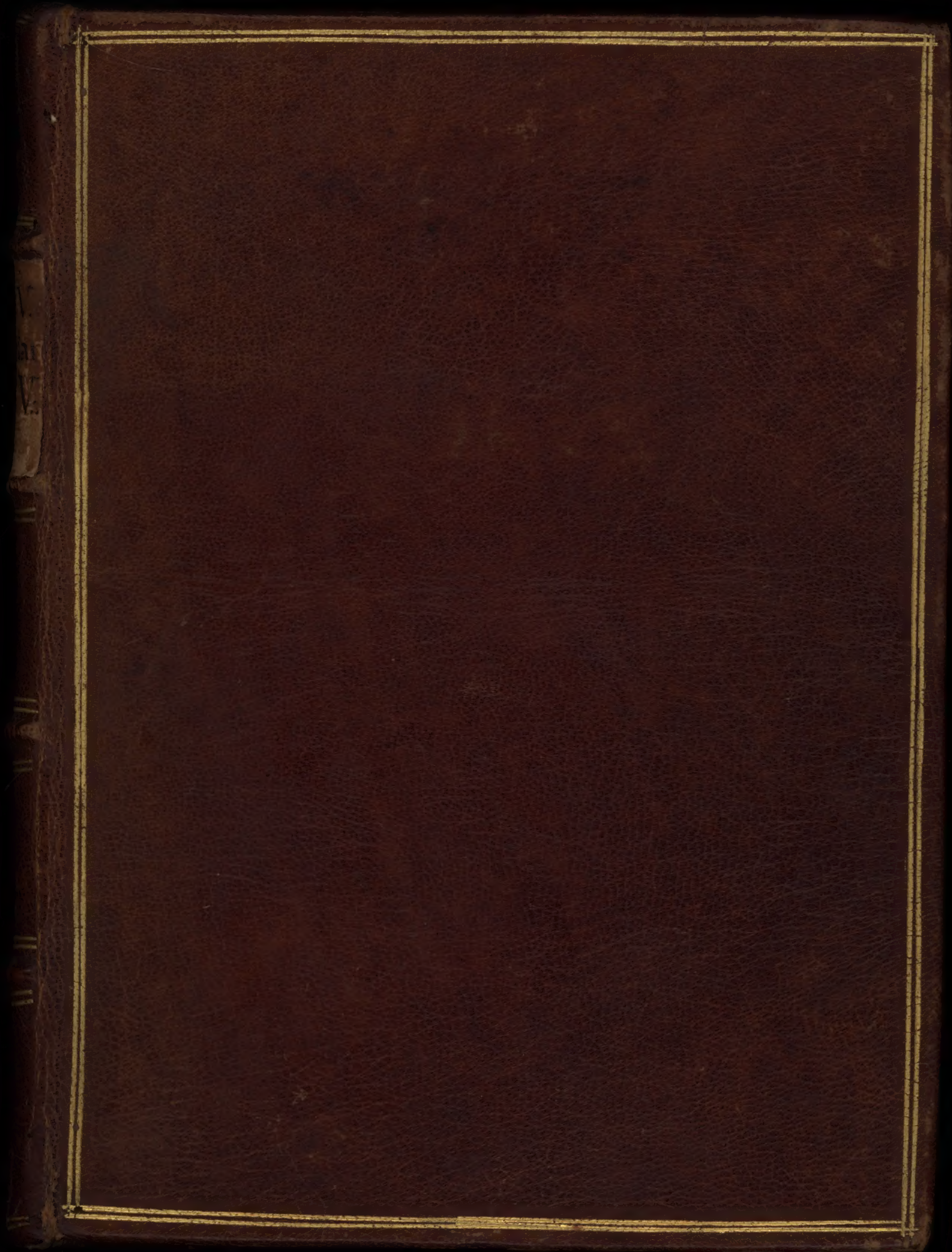

ANTVERPIÆ, EX OFFICINA PLANTINIANA BALTHASARIS MORETI. M.DC.XL.

1640

SERENISSIMO PRINCIPI FERDINANDO AVSTRIACO HISPANIARVM INFANTI, BELGICÆ PROREGI.

SERIÒ mihi cum animo meo conſideranti, PRINCEPS SERENISSIME, quod potiſſimùm ab homine priuato, in hac temporum iniquitate, quibus Eccleſia Chriſtianum

 ſan-

ſanguinem fœdis inter ſe diſſidentium odiis cædibusque dolet permiſceri, graſſantibus malis ſcutum obijci poſſet; quo vel malignantium infringi impetus, vel gentium, quæ bella volunt, tela retundi, vel denique Chriſtianorum Principum arma procul aduerſus communem Religionis noſtræ hoſtem in Orientis oras deportari conuertique queant; opportunè ſe mihi obtulerunt Epiſtolæ PII Quinti Pontificis, verè pij vereque Maximi, quas ille dum viueret (vixit autem ſanctiſſimè) eo diuini nominis pacisque publicæ promouendæ ſtudio ad complures exteros domeſticosque Reges ac Dynaſtas perſcripſit, vt, ſperato fœderum victoriarumque ampliſſimarum ſucceſſu, conatus ſui vtriusque fructus retulerit, non vberes modò, verùm etiam glorioſos. Quam ego occaſionem procurandi

curandi boni publici hoc animoſiùs complexus ſum, quò recentior hac tempeſtate ſe metus exſerebat Turcicæ contra Venetam Rempublicam, imò Eccleſiam, perfidiæ; & in his ipſis litteris perſpiciebam manifeſtiùs, paternam optimi Pontificis curam tam Catholico contra barbarum hunc immanemque hoſtem niti præſidio, quàm eorum, qui pridem cum eo fœdus, PIO iudice non pium ſatis neque Chriſtiano nomini laudabile, icerant, auxilio diffidere. Atque hæc me ratio inter ceteras vna quoque impulit, vt non aliis, quàm TVÆ CATHOLICÆ CELSITVDINIS auſpiciis lucem viderent; quia videlicet, Te vſu exemploque poſteritatis Belgicam noſtram feliciſſimè gubernante, alij nemini ab homine Belgâ Opus offerri decebat, quod aut cum Maiorum tuorum laudibus coniunctum,

aut cum tuis esset virtutibus commune. Siquidem in iis persæpè reperies parentum tuorum erga Sedem Apostolicam fidem, quam vir ille sanctissimus citra omnem assentationem, nedum alienæ gloriæ obtrectationem, orbi quà patet vniuerso, stylo scriptioneque suâ conspicuam reddidit, cùm impendente fatali illâ temporum difficultate, quam ad Echinadas insulas metuebamus, lentiora videbat ab iis auxilia præstari, quorum nominis vel maximè intererat Christianos hoc prælio minimè vinci. Reperies & bellicam parentum gloriam, quâ, superatis terrâ marique hostibus, Catholicum imperium sempiternâ nominis sui famâ longè lateque protulere. Quam quidem Tu ita æmularis studiosè, vt, si, quod non optamus tantùm, sed etiam ex manifestis indiciis speramus, adeoque nobis pollicemur, felicissimis

mis initiis pares progreſſus exitusq́ue reſponderint, vnum Te pacis belliq́ue arbitrum, totâ Europâ habituri ſimus omnes: ſed in primis Belgæ tui, quorum dum vitas fortunasq́ue, atque acceptam retrò à maioribus Religionem, obiectu capitis tui, inter vibratas vndique armorum faces, geminiq́ue hoſtis florentiſſimos exercitus, non fortiter minùs quàm feliciter dimicando ſæpiùs defendiſti; in tuâ ſalute ſuam eſſe ſitam eò gaudent expreſſiùs, veriusq́ue gloriantur, quò ſe virtute ac fortunâ tuâ, quam Superis ob inſignem pietatem tuam curæ eſſe cernunt, ſecuriores fore certiùs confidunt, atque etiam experiuntur. Quam ego noſtrûm omnium collocatam in Te ſpem, cùm egregiè ſuſtentari augeriq́ue etiam poſſe exiſtimarem ex his Pontificiis Epiſtolis, quas CATHOLICÆ TVÆ CEL-

SITV-

SITVDINI inſcribendas iudicaui, nolui diutiùs, vt ne publici iuris non eſſent, committere. Nam profectò eo zelo atque ad debellandos Eccleſiæ hoſtes deſiderio atque animo ſunt exaratæ, vt quicumque eas Princeps attentè perlegerit, optimi Patris exemplo, neque theſauris ampliſſimarum opum, quas ille benigniſſimâ manu in ſuppetias bellorum aduerſus hæreticos & Turcas profudit, neque laboribus vllis pro Dei gloriâ ſubditorumque ſibi fidelium tuendâ incolumitate exantlandis ſit parciturus. Habuere ſanè diuinum quoddam ad permouendas inflammandasque Principum, qui ætate iſtâ vixerunt, mentes pondus ac momentum, quæ à piiſſimo hoc Pontifice profectæ fuere cohortationes atque conſilia: vt non temerè in ſpem mihi venire videar, FERDINANDE PRINCEPS CA-

THOLI-

THOLICE, eodem abs te legendas euentu, qui earumdem virtutum ſanguinisque Auſtriaci heres, iiſdem nimirum veſtigiis, cùm ad famæ nominisque Tui immortalitatem, tum ad Eccleſiæ Catholicæ (cuius Tu ſemper cum Maioribus tuis propugnator ac vindex extitiſti) incrementum, & pacem orbi Chriſtiano ſtabiliendam, per heroica facinora conſtantiſſimè niteris. Hoc certè conſilio, cùm eò curas à Te publicas priuatasque conuerti omnes cernerem, Epiſtolæ illæ ſuperioribus annis à me Romæ collectæ ſunt, vbi tum fortè Legato Fratris tui Regis noſtri Clementiſſimi, Marchioni Caſtelli Rodricij, operam dabam; ratus non modò nihil me ab inſtituti mei ratione alienum, ſi quod ad epiſtolicum munus attineret, ipſe Legationi ab epiſtolis exiſtens, hauriendæ rerum cognitioni conquire-

 rem,

rem, ſed operæ quoque pretium non leue facturum, ſi virtutum tuarum præclariſſimorumq́ue facinorum, quæ in Te admiramur, conſilia præceptionesq́ue, olim à PIO Pontifice promiſcuè cunctis Principibus propoſitas, & primis ſui velut lineamentis adumbratas, Tu ipſe perfectas à Te perpolitasq́ue iam eſſe, conſilia cum factis ipſis conferendo, liquidò perſpiceres. Quo in genere laudis ſicut exploratum bonis omnibus eſt, quòd alienum nihil Tibi poſſis aſſerere, qui cuncta ſic geſſeris hactenus, vt Tuo vnius exemplo Pontificiarum litterarum admonitiones queant confirmari; ita Deum ter Optimum Maximum precantur rogantq́ue ſedulò, vt felicitatem hanc quàm maximè diuturnam eſſe velit: quâ Te victoriis triumphisq́ue celebrem Eccleſiæ Auſtriaciq́ue nominis hoſtes timeant, ſocij a-

ment,

ment, exteri laudent Principes, domeſtici imitentur, orbis verò Chriſtianus ſuſpiciat atque admiretur vniuerſus. Ita voueo

CATHOLICÆ TVÆ CELSITVDINI

æternùm deuotus

Franciſcus Goubau.

LECTORI.

En tibi *Paſtoralis hoc curæ pignus, à Ioanne Antonio Gabutio, in fine Vitæ verè Pij Pontificis, non piè minùs quàm eleganter ab ipſo conſcriptæ, promiſſum, ac tantoperè bonorum omnium votis expetitum. Quas ille Epiſtolas, tamquam rerum à ſe memoratarum teſtes, ſi vita ei ſuperfuiſſet, edendas promiſerat; has ego, veteribus Romæ ruinis oppreſſas, in lucem edere decreui: quæ lux ipſa, ad propulſandam tam denſæ noctis caliginem, in quâ verſamur, appellari merentur. Vale, & fruere.*

APOSTO-

APOSTOLICARVM PII QVINTI PONT. MAX. EPISTOLARVM LIBER PRIMVS,

Continens Epiſtolas annorum primi & ſecundi eius PONTIFICATVS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGVMENTVM.

SACRI Concilij Tridentini Decreta in vſum induci, Clericorum diſciplinam reſtitui, eorumque ritè educandorum ſeminarium inſtitui, ab hæreticis caueri; proborum virorum, quibus Eccleſiaſtica munera mandari poßint, cenſu habito, certum ad ſe indicem mitti procurat. Eodem ferè exem-

plo litteras PIVS *ad alios quoque Antistites per orbem dedit, vt in eius Vitâ legitur lib.*1. *cap.* XI.

Ven. Fratri Christophoro Episcopo Palentino PIVS Papa V.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Posteaquàm, ita prouidente Deo, Apostolicæ seruitutis officium indignis humeris nostris impositum est, non sine acerbissimo animi dolore gemituque, miserabilem ac flebilem Christianæ Reipublicæ statum attentè considerantes, eos omnes excitare, commouere & exstimulare cogimur, quos Deus in partem solicitudinis sub nostrâ vigiliâ ad Ecclesiæ suæ sanctæ regimen conuocauit; vt nobiscum omnes in hanc curam incumbant, & ad tam graue hoc magnumque onus sustinendum adiuuent, atque corroborent infirmitatem nostram: vt, dum caput membrorum, & membra capitis mutuis fulciuntur auxiliis, Ecclesia Dei, quæ tam afflicta ac deformata reperitur, recreata tandem erigatur, & erecta ritè conformetur; atque in tot tantisque calamitatibus non solùm à domesticis, sed ab externis etiam inimicis defendere se tutarique possit. Non ignorat Fraternitas tua, quàm longè lateque sese perniciosæ diffuderint hæreses: neque te fugit, quàm certam & efficacem huiusmodi malo ad perdendas Dominicas

oues

oues occaſionem dederit Paſtorum negligentia, & quàm magnam vim ad hunc morbum augendum habeant corrupti ac deprauati Eccleſiaſticorum hominum mores. Iam verò perſpicere potuiſti, quàm imminutus inter laicos ſit cultus pietatis, quàm aucta licentia ſimul & impudentia. At planè intelligis, Frater, quantoperè ſint nobis pertimeſcenda iræ diuinæ flagella, ob noſtra populique Chriſtiani peccata nobis intenta. Ad has igitur, quibus afflicta laborat Eccleſia, tot tantaſque plagas vtcumque ſanandas, & ad iram Dei aliquo modo auertendam, atque placandam; vnicum nobis remedium ſupereſt, diligens videlicet ſacroſancti Oecumenici Concilij Tridentini Decretorum cuſtodia, ac fidelis obſeruatio. Itaque pro eo quanti facis Omnipotentis Dei cultum, Fraternitatem tuam admonemus ac rogamus, vt eius quam ſuſtines perſonæ memor, & officij, omnia quæ in ipsâ Synodo tam pio, prudenti ac maturo iudicio, Deo fauente, conſtituta ac ſancita ſunt, deinde ſacroſanctæ huius Apoſtolicæ Sedis auctoritate & decreto comprobata, &, vt per vniuerſum Chriſtianum orbem conſeruarentur, in vſumque inducerentur, promulgata ac mandata fuerunt, plenè præſtare & exequi omnino procures. Et verò quoniam ſacri Præſules ſubditis ſuis ad rectè viuendum exemplar eſſe debent, ſæculareſque homines mores ſuos ad Sacerdotum vitam & exemplum inſtituere & conformare conſueuerunt; da

A 2 operam,

operam, Frater, atque effice diligenter, vt Ecclesiæ tuæ Clerum, populumque vniuersum, cùm salutaribus monitis ac præceptis, tum etiam virtutum exemplis, & charitatis consiliis & officiis, ad colenda pietatis studia excites & impellas; cauens in primis, ne in te quidquam offendatur, quod animabus tibi commissis peccandi occasionem præbere possit, aut malum exemplum: curabisque diligenter, opportunè & importunè, vt Clerici, qui minùs honestè viuunt, admoniti corrigantur: eos argue, obsecra, increpa, vt probè vitam instituant; ac, si opus fuerit, Ecclesiasticæ disciplinæ seueritatem in eos exerce. Clericorum verò collegium, quod proborum Sacerdotum seminarium ac fundamentum esse debet, ex salutari eiusdem Concilij Decreto, vt quamprimùm erigatur, enitere, erectumque omni ope & officio prosequere. Denique Christi oues, curæ tuæ commissas, ab hæreticorum fraudibus, tamquam à lupis, aut à carnificibus ac latronibus, segregandas & arcendas summo studio contende: dabisq; operam quàm accuratissimè, vt, si fortè quispiam in isto grege hac execrandâ peste reperiatur infectus, ne is pernicioso contagio alios commaculet. Considera, Frater mi, diligenter, ac perpetuò recogita, post breuem fragilis huius & mortalis vitæ cursum, de grege tibi commisso, summo & æterno Pastori, eidemque tremendo ac terribili Iudici, rationem te reddere oportere. Da igitur operam, vt, cùm in eius diui-

diuino conſpectu fueris conſtitutus, fidelis ſerui mercedem, non autem pigri & negligentis mercenarij pœnam, conſequi merearis. Ac ſcito, quemadmodum ad Paſtorale munus noſtrum rectè præſtandum auxilium tuum imploramus, ita planè ad officium tuum ſtrenuè obeundum operam ac ſtudium noſtrum tibi non defuturum. Illud verò te monitum volumus, vt omni officio ac diligentiâ de ciuitatis iſtius diœceſiſque tuæ Clericis indagando probè cognoſcas, qui Catholicæ pietatis laude, morum integritate, probitate vitæ, ac doctrinâ præſtent, idoneique ſint vt huic ſanctæ & Apoſtolicæ Sedi fideliter atque vtiliter inſeruire poſſint. Ac de iis omnibus cenſu habito, indicem probâ fide conſcriptum, & manu ſigilloque tuo obſignatum, cum vniuſcuiuſque nomine, ac loco vbi degat, ſingillatim adnotato, ad nos cures perferendum. Nos enim, qui omnium fidelium Patris perſonam licet indigni ſuſtinemus, eiuſmodi virorum operâ & induſtriâ, prout occaſio tulerit, ad eas res, quibus ad honorem Dei, & ad ſanctæ huius Sedis Apoſtolicæ obſequia fuerit opus, vti, eoſque honeſtis laboribus ad communem ſanctæ Eccleſiæ vtilitatem applicare conſtituimus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, Kalend. Februarij, M. D. LXVI. Pontificatus noſtri anno primo.

EPISTOLA II.

Sacri Concilij Tridentini Decreta seruari, Clericorum seminarium iubet institui.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Strigoniensi, Regni Hungariæ Primati, & Suffraganeis eius.

VEnerabiles Fratres, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad exequendum Apostolicæ seruitutis officium, quod non sine timore ac tremore, in spiritus humilitate, diuinæ vocationi obedientes, suscepimus, oportet nos omnium, qui in solicitudinis nostræ partem vocati sunt, auxilio tantò studiosiùs subleuari, quantò infirmiores vires nostræ, & Ecclesiæ grauiora ac turbulentiora sunt tempora. Nullum enim occurrit nobis, mentem nostram huc & illuc versantibus, aliud remedium, ad Ecclesiam ipsam in commodiorem & tranquilliorem statum redigendam, quàm vt sacrum generale Concilium Tridentinum, quod sub fel. recor. Pio Papâ quarto, prædecessore nostro, Deo auctore, tandem feliciter peractum fuit, vtique seruetur. Nullum certè est aliud remedium, quod tot tantisque malis Ecclesiæ adhiberi possit: nullum restat auxilium, quo possit Religioni Catholicæ & saluti gregis Dominici subueniri. Hoc bonorum om-

nium votis optatum, hoc precibus à Deo semper expetitum fuit. Proinde vos in Domino salutantes obtestamur, vt officij vestri memores, cùm alia, quæ tam piè, tam maturè, tam prouidè in ipso Concilio statuta fuerunt, debitâ obedientiâ obseruare curetis; tum illud de Clericorum seminario in vnaquâque Ecclesiâ instituendo: quo nihil vtilius, nihil his temporibus Ecclesiis opportunius neque accommodatius statui potuit. Actum de eâ re fuisse vobiscum audimus, dum idem prædecessor noster viueret, à dilecto Filio nostro Zachariâ Cardinale Delfino, & à duobus aliis Sedis Apostolicæ Nuntiis; & vos responsum, dignum vestrâ erga hanc Sedem deuotione & reuerentiâ, dignum vestrâ pietate, dedisse; & speramus, vos id, quod promisistis, præstituros. Sed quia vehementer optamus, Decretum, quod tantopere Ecclesiæ vtile esse constat, atque adeò necessarium, sine longiore morâ ad effectum vbique, quacumque ratione fieri poterit, adduci; mandauimus dilecto Filio Antonio de Grosupto, Ordinis Prædicatorum Professori, viro nobis probatissimo, vt vos ad id, quod tum polliciti fuistis, sine longiore morâ præstandum nostro nomine moneat & hortetur. Cuius orationi fidem vt habeatis, & vt præclarum testimonium, quod de vobis ab eodem Cardinale habuimus, re comprobetis, petimus. Si quid autem ipsi à nobis requiritis, quod vobis ac vestris Ecclesiis opportunum

sit,

ſit, deſideriis veſtris, quatenus cum Deo poterimus, ſatisfacere, & vos, vt eximios Fratres, iuuare atque honorare curabimus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XI. Februarij, M.D.LXVI. Pontificatus noſtri anno primo.

EPISTOLA III.

Magiſtrum Hoſpitalis S. Ioannis Ieroſolymitani, quòd nouam vrbem in inſulâ Melitâ contra Turcas præſidio futuram ſeriùs inchoaſſet, clementer excuſat, eumque à conſilio inde diſcedendi reuocat.

Dilecto Filio Ioanni de Valetta, Magiſtro Hoſpitalis S. Ioannis Ieroſolymitani.

DIlecte Fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Lectis litteris tuis die XXIIII. Februarij datis, & iis, quæ mandato tuo nobis Cambianus Orator tuus expoſuit, auditis, cognouimus, te certiorem factum fuiſſe, conceptam à nobis eſſe quamdam minùs commodam de te opinionem, quòd non eâ quâ opus fuerit diligentiâ, illa quæ ad iſtius inſulæ defenſionem neceſſaria ſunt, paraueris. Moleſtè ferimus, hoc de nobis te ſuſpicari, qui de te non poſſumus non honorificentiſſimè & ſentire ſemper, & loqui, & tua merita in Chriſtianam Rempublicam prædicare, qui viderimus, quantâ virtute, quantâque conſtantiâ ſuperiore anno à potentiſſimorum

morum hoſtium aſſiduis tot menſium oppugnationibus inſulam iſtam defenderis; & quantâ cum laude & gloriâ tuâ eos ad extremum, multis & maximis acceptis detrimentis, recedere coëgeris; ac Siciliam & Italiam tuis laboribus & periculis, ac plurimo tuorum ſanguine, ex tanti belli periculo eripueris. Illud tamen fatemur, non defuiſſe, qui diligentiam tuam nonnullis in rebus, & in eâ maximè, deſiderauerint, quòd non ſtatim poſt diſceſſum hoſtium, nouum oppidum condere aggreſſus ſis, ſicuti Prædeceſſori noſtro promiſſum fuerat: qui eo promiſſo inductus, illam pecuniæ ſummam ad vrbem nouam condendam pollicitus fuit, cuius etiam partem ſoluit, vt ea vrbs quamprimùm inchoaretur. Nos tamen, quo minùs inchoata fuerit, culpâ tuâ factum non eſſe putamus, ſed rerum neceſſariarum inopiâ, quam in tuis litteris excuſas. Neque enim adduci poſſumus, vt credamus, te, cùm tantam gloriam tibi illo obſidionis atrociſſimæ tempore compararis, indiligentiâ poſteà quadam eam imminui paſſurum fuiſſe, & in re tam neceſſariâ officio tuo defuiſſe. Non poſſemus tamen non improbare & reprehendere conſilium tuum, ſi id faceres, quod tibi in animo eſſe ſcripſiſti, vt, relictâ inſulâ Melitâ, te cum tuo Ordine in Siciliam reciperes, præſidio illis duabus arcibus tantùm impoſito, quòd hac ratione putes Ordinem tuum faciliùs à claſſe Turcicâ defenſum iri. Etenim pro tuâ pru-

dentiâ cogitare debes, ſi tu inde diſcederes, hoſtes facilè cùm reliquas inſulæ partes ſtatim, tum illas duas arces breuî in poteſtatem ſuam redacturos fore: atque ita illâ Inſulâ, quæ Siciliæ imminet, quod Deus auertat, amiſsâ, Siciliam & Italiam deinceps, & totam Chriſtianam Rempublicam in maximum periculum adductum iri: atque ita futurum, vt laus & gloria tibi & Ordini tuo ſuperiore anno parta non modò euaneſcat, ſed in maximum dedecus conuertatur. Neque verò exiſtimatio veſtra tantùm agitur, ſed ipſius Ordinis veſtri ſalus. Neque enim Principem vllum reperturi eſſetis, qui vos vllo ſuæ ditionis loco reciperet, cùm attenderet, vobis recipiendis, & aliquo vobis oppido attribuendo, futurum, vt bellum Turcarum ad ſe attraheret. Quòd ſi diſiecti & ſegregati, ſibi quiſque veſtrûm conſilium caperet, & præceptoriis ſuis frui ſe poſſe ſperaret; cogitare debet, non defuturos, quibus occaſio hæc minimè prætermittenda videretur, ipſas præceptorias veſtras occupandi, & de iis quidquid ſibi libitum fuiſſet faciendi. Hæc pro tuâ prudentiâ cogitans, ſtatuere & deliberare debes, deſiſtendum tibi eſſe conſilio tuo Inſulæ relinquendæ: ſed in eâ permanendum, vnà cum ipſo tuo Ordine. Vrgebit maiorem in modum præſentia tua; & cùm animos Chriſtianorum militum accendet, tum hoſtes ipſos deterrebit, à quo ſe ſuperiore anno victos fuiſſe meminerint: maioriſque momenti tua vnius erit præ-

ſentia,

ſentia, quàm, ſi tu abeſſes, magna militum manus. Quòd ſi ſuperiore anno tam paruâ manu potuiſti, Deo iuuante, hoſtes repellere; quantò magis confidere debes, Hiſpaniarum Regis Catholici auxiliis, & noſtris, adiutum, præter illa quæ ipſe conducturus es, te illos repulſurum, cum quibus etiam acie ipsâ, ſi neceſſe fuerit, poteris dimicare, nedum pauca aduerſus eos præſidia tueri? Quid verò animi futurum ipſis hoſtibus, dimicaturis cum tantò maiore Chriſtianorum militum numero, quàm is fuit, à quo ſuperiore anno deuicti fuerunt; & ipſorum copiis futuris, vt veriſimile eſt, minoribus, propterea quòd Turcarum tyrannum bellum aliâ ex parte Chriſtianis terrâ illaturum eſſe pro certo habetur? Mane igitur, dilecte Fili, in præſidio tuo, mane in poſſeſſione laudis & gloriæ, quam tibi apud omnes gentes immortalem peperiſti. Non defutura tibi auxilia ſunt Regis Catholici, cuius ipſius gloria, & Regnorum ſalus agitur. Non deerunt noſtra, qui ſanguinem ipſum parati ſumus pro Dei Redemptoris noſtri honore, & pro Chriſtianæ Reipublicæ ſalute profundere. Aderit verò in primis tibi Deus ipſe, qui priore anno tam manifeſtò etiam iuuit. Non deerit ſupernum eius auxilium militibus ſuis. Quod quò certiùs adſit, nos omnes pias & religioſas perſonas, & vniuerſos Chriſti fideles ad id inuocandum apertis Eccleſiæ theſauris nuper inuitauimus. Regem autem, etſi non dubitamus, parari

iam iussisse auxilia, & reliquas res quas pollicitus fuit; tamen ad eum nos hoc tempore scribimus, ad mittenda vobis primo quoque tempore auxilia promissa nostris litteris vehementer vrgentes: scribimus etiam ad Proreges Neapolis atque Siciliæ, eos exstimulantes, vt eas res, de quibus mandatum à Rege acceperunt, sine morâ vobis subministrent. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXII. Martij, M. D. LXVI. Pontificatus nostri anno primo.

EPISTOLA IV.

Concubinatus labem ex Clero omnino tolli, & Ecclesiasticorum mores corrigi iubet. Eodem exemplo litteras dedit Archiepiscopo Moguntino & Treuirensi. Vide lib. II. *cap.*I. *Vitæ* PII V.

Io. Iacobo Archiepiscopo Salisburgensi.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Relatum est nobis à viris rerum Germaniæ peritis, & Dei zelo præditis, plerosque eorum qui beneficia & dignitates Ecclesiasticas obtinent, quos oporteret officij sui memores laicis exempla præbere rectè honesteque viuendi, abiecto Dei timore, & sine vllâ hominum verecundiâ, concubinas palàm habere, easque perinde ac si legitimæ eorum vxores essent, in Ecclesiis & aliis

locis

locis publicis conſpici, vulgò iiſdem, quibus illi vocantur, officiorum & dignitatum nominibus appellatas; eoque hæreſes tantopere creuiſſe ac multiplicatas fuiſſe, quòd Eccleſiaſtici tam turpiter & nequiter viuendo omnem planè exiſtimationem amiſerint, & in ſummam non apud hæreticos modò, ſed etiam Catholicos, contemptionem venerint: quo tam graui ſcandalo commoti, ad illud tollendum non mediocriter pro noſtri officij ſolicitudine exarſimus. Niſi enim tam nefandum concubinatus vitium extirpetur, nullam ſpem reliquam eſſe videmus, reprimi poſſe hæreſes. Sed timemus (quod Deus auertat) ne breui tempore iſtæ, quæ ſuperſunt, Catholicorum reliquiæ amittantur, & omnis prorſus Catholicæ Religionis cultus apud nos extinguatur. Etſi autem te hortatione noſtrâ non egere confidimus; tamen pium animum tuum Apoſtolicis monitis & hortationibus incitandum duximus. Proinde Fraternitatem tuam etiam atque etiam hortamur & monemus, vt, cùm ſcias, ruinam populi eſſe improbos ſacerdotes, & pro tuâ prudentiâ intelligas, ſi Eccleſiaſtici corrigantur, ſperari poſſe, futurum vt laici quoque emendentur, atque ita hæreticis propagandarum hæreſum materia ſubtrahatur; Clerum tam diœceſis tuæ quàm ciuitatis, primo quoque tempore viſites, & vitâ omnium & moribus inquiſitis, quæcumque in eis corrigenda repereris, Deum tantùm reſpiciens, corrigas; & cùm alia

vitia, tum in primis tam detestandum concubinatus vitium extirpes: subiectos tibi ordinariâ tuâ, exemptos autem nostrâ, quam tibi, quatenus opus sit, tenore præsentium delegamus, auctoritate, iuxta canonicas sanctiones coërceas ac punias. Quia verò Suffraganeos quoque tuos ad idem hortandos duximus, petimus, vt nostras ad singulos eorum litteras, quas cum his coniungendas esse iussimus, diligenter cures perferendas. Datum Romæ apud S.Petrum sub annulo Piscatoris, die XVII. Iunij, M.D.LXVI. Pontificatus nostri anno primo.

EPISTOLA V.

Vt ad sedandos tumultus, in Flandriam traijciat, Hispaniarum Regem hortatur. Vide lib. II. *cap.* X. *Vitæ* PII.V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Philippo Hispaniarum Regi Catholico.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Cogit nos & commissum nobis à Deo officium, & paternus erga te amor, eâ de re cum Maiestate tuâ agere, de quâ sæpiùs iam egimus; &, quò peiore in dies loco res Flandriæ esse audimus, eò impensiùs hortari, monere & instare, vt sine longiore cunctatione ad eos sedandos tumultus sese conferat. Potest etiam nunc Maiestas tua, si illuc ierit, aut saltem in Ita-

liam

liam primo quoque tempore venerit, & eò firmum exercitum præmiſerit, ſaluti eius prouinciæ prouidere: ſed ſi ſegniùs egerit, tum cupiet illis rebus ſuccurrere, cùm minimè poterit. Creſcit in dies ſtudioſis nouarum rerum hominibus animus, quòd nondum Maieſtatem tuam te iſtinc commouere audiunt: è contrario autem debilitantur & franguntur Catholicorum animi, quòd nondum certum vllum nuntium acceperunt te ex Hiſpaniâ diſceſſurum. Proinde hortamur te, & rogamus, ac per Redemptorem noſtrum obteſtamur, chariſſime Fili, vt, cùm primùm veniendi facultatem nactus fueris, omni morâ omiſsâ in Italiam venias. Quò cùm veneris, de eundo in Flandriam commodiùs deliberare poteris. Fama ipſa interim tui in Italiam aduentus, ſi modò maturè, & cum magnis copiis veneris, non parum eorum, qui in fide & deuotione manent, animos confirmabit, & rebelles ac ſeditioſos deterrebit. Plurimùm autem Maieſtati tuæ expedire cenſemus, fauorem tibi in hoc bello adiungere Chriſtianiſſimi Francorum Regis, affinis tui: quem tibi propensè affuturum eſſe confidere debes; ſicut nos quoque intelligere cœpimus: propterea quòd ipſi quoque non parum expedit, cùm Regnum plenum hæreticis & ſeditioſis hominibus habeat, qui eſſent cum hæreticis Flandriæ ſocietatem inituri, incendium illud abs te extingui, ne latiùs ſerpat, & ad ipſum quoque traijciat. Vtinam perſpicere

planè

planè posset Maiestas tua curam & angorem nostrum, cùm tamquam ea quæ oculis aspiciuntur, cernamus ruinam quæ imminet, nisi tanto periculo per te obuiàm eatur. Itaque non contenti his litteris, hac eâdem de re cum Maiestate tuâ quàm diligentissimè agere voluimus venerabilem Fratrem nostrum Archiepiscopum Rossanensem, Nuntium nostrum; auidissimè aliquem certum nuntium de te in Italiam venturo expectantes. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XVII. Ianuarij, M. D. LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA VI.

Ecclesiarum in Regno Neapolitano visitationem impediri non debere, vt habetur lib. III. *cap.* I. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio Gaspari Quirogæ Consiliario Regio.

DIlecte Fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Quia probitatem & integritatem tuam cognitam habemus, & te scimus, eâ quâ decet deuotione, sanctam hanc Sedem prosequi; idcircò gauisi sumus, te assumptum fuisse in concilium Regium, & charissimi Filij nostri Regis iudicium magnopere probauimus. Nullum autem tam pio Regi præstari à te officium, vel te dignius, vel quod ei

ei gratius esse debeat, potest, quàm si de iis rebus certiorem eum facere curaueris, quæ ad Dei obsequium, & ipsius honorem atque existimationem pertinent. Cùm pro commisso nobis officio misissemus quemdam nobis valdè probatum Episcopum, qui in Cleris ciuitatum quarumdam Regni Neapolitani, ea quæ essent exploranda, cognosceret, nosque edoceret, vt quæ corrigenda essent corrigere possemus; tam pium ac necessarium mandatum Apostolicum exequi minimè potuit, nisi Regium diploma, quod vocant Exequatur, quod hoc illi permitteret, acciperet. Sanè commoti fuimus, vbi hoc audiuimus. Nimis enim indignum nobis visum est imminui tantopere hac in re ius atque auctoritatem nostram, & Apostolicæ Sedis dignitatem, in eo præsertim Regno, quod iuris ipsius est, nec posse nos Ecclesiasticas personas per eos, quos miserimus, visitare, nisi hoc à ministris Regiis permittatur. quod aliud non est, quàm superbè velle ei Sedi præscribere, cuius præceptis & monitis, si Christiani & Catholici sunt, reuerenter & humiliter parere debent. Cùm igitur tantam huius sacrosanctæ Sedis contumeliam & iniuriam nec velimus, nec debeamus animo æquo ferre, nec dissimulare; charissimum Filium nostrum Regem, quo ignorante tale committi persuasum habemus, de hac re edocendum curauimus, & hortandum, vt consulat famæ atque existimationi suæ, & huius sanctæ Sedis

C dígni-

dignitati, cuius auctoritatem & ius censuris Ecclesiasticis tueri ac defendere cogeremus, si eius iniurias, quod credere non possumus, Rex negligeret. De eâdem autem re scripsimus ad dilectum Filium Didacum Spinosam, Regij Concilij Præsidem, cum quo loqui poteris. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XVII. Ianuarij, M.D.LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA VII.

Præstitum per Oratorem obedientiæ officium se grato animo accepisse scribit; Regem Poloniæ, vt, hæreticis amotis, probis administris Catholicis vti velit, hortatur. Vide lib. III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro Sigismundo Regi Poloniæ illustri.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Ex obedientiâ, quam per dilectum Filium, nobilem virum, Petrum Barzæum, Oratorem tuum, nobis & Apostolicæ Sedi, more institutoque omnium Catholicorum Regum, reuerenter admodum præstitisti, libentissimè agnouimus deuotionem ac pietatem, quâ maiorum tuorum piæ memoriæ Regum exemplo, sanctam hanc Sedem prosequeris, ac tale officium grato, perinde ac debuimus, animo accepimus. De dilecto

dilecto Filio Petro Miſcouio, Coadiutore Placenſi, Regni tui Vice-cancellario, Maieſtatis tuæ deſiderio, & tuæ commendationis cauſsâ, & propter eius virtutes ac merita, libenter ſatisfecimus. Indulſimus enim, vt Decanatum Cracouienſem retinere poſſit, ſicut rogaſti; ad Sedis tamen Apoſtolicæ beneplacitum, quam confidere debes non reuocaturam gratiam ſuam, iiſdem manentibus cauſſis. Libenter ex tuis litteris intelligimus, quàm grata tibi & opportuna ſit eius opera in illo munere obeundo. Talium miniſtrorum vehementer cuperemus habere te copiam magnam; multò enim meliore loco res iſtius Regni eſſent: eſt autem prudentiæ tuæ, viros tali fide & probitate præditos, & cùm honoris tui tum Catholicæ Religionis ſtudioſos, diligenter conquirere atque prouehere, eiſque potiſſimùm Officia, Præfecturas & Magiſtratus committere atque mandare. Id ad continendos in Religione Catholicâ, & fide & deuotione erga Maieſtatem tuam populos, remedium omnium vtiliſſimum experieris: ſicut econtrà nihil poteſt inutilius eſſe, nec perniciosius, quàm eorum operâ in Magiſtratibus vti, qui hæreticæ prauitatis labe polluti ſint. tales enim miniſtri poteſtate ſibi commiſsâ, ad deprauandos populos & diſſeminanda hæreticæ prauitatis zizania, abutuntur; non honorem, non famam Regiam diligunt; ſui ſimilibus, hoc eſt hæreticis, fauent; bonos & Catholicos inſectantur & opprimunt;

Ecclesiasticis verò personis in primis inimici atque infesti sunt. Quocircà hortamur, vt in hac re, quàm maximam potes, semper diligentiam ac circumspectionem adhibeas; & si quos minùs tibi, quales essent, cognitos, vllis officiis nimiâ quadam facilitate præposuisti, eos quamprimùm poteris remoueas, aliis in eorum locum, qui Catholici sint, suffectis: & omnibus aliis remediis, quibuscumque potes, sicuti ceteros quosque Reges & Principes hortari non desistimus, enitere, vt hæreticæ prauitatis pestem in Regno tuo reprimas. Illud enim, charissime Fili, semper cogitare debes, quod admonere quoque alios Reges consueuimus, ita potestatem Regiam tibi, & ceteris Regibus, ab illo Rege Regum datam fuisse, vt actionum & operum vestrorum rationem ei reddituri sitis. Hæc breuî Maiestatem tuam admonendam duximus, quia nos quoque de officio nostro, & de te ac ceteris Principibus rationem reddendam fore meminimus. Quæ paterno animo à nobis dicta, Maiestatem tuam non dubitamus ipsam quoque pio esse animo accepturam. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XIII. Ianuarij, M. D. LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTO-

EPISTOLA VIII.

Scotiæ Reginæ virtutem ac pietatem commendat, eique de filio nato gratulatur, atque illum Catholico ritu baptizari mandat. Vide lib. III. *cap.* VIII. *Vitæ* PII V.

Chariſſimæ in CHRISTO Filiæ noſtræ Mariæ Scotiæ Reginæ.

CHariſſima in CHRISTO Filia noſtra, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ex litteris tuis & à nuntio tuo de tuâ incolumitate optatiſſimum & iucundiſſimum nuntium accepimus. Grata, lectis tuis, fuiſſe officia nonnulla erga te noſtra gaudemus. Non tam ex illis tamen quàm ex meritis tuis metiri animum noſtrum debes: illa enim minora voluntate noſtrâ fuerunt. Tibi verò pro virtute tuâ, pro conſtantiâ, pro pietate & deuotione erga hanc ſanctam Sedem eximiâ ac ſingulari, multò maiora debentur. Quod Nuntij noſtri opportuno iam tempore è Galliâ ad te accerſiti aduentum tibi gratum fore ſignificas, & ſtudium atque auxilium tuum ei non defuturum eſſe polliceris, ad ea quæ ad Dei honorem & Regni tui tranquillitatem conſtituendam pertinebunt; libenter admodum id cognouimus, optamuſque, vt quàm opportuniſſima tibi Regnoque tuo ſit eius præſentia. De filio tibi nato ingentem lætitiam capimus; & cùm Serenitati tuæ de tanto Dei munere denuò gratulamur,

mur, tum ex hoc initio reliqua quæ ad ſalutem iſtius Regni pertinent, nobis expectare poſſe videmur. Quòd eum baptizandum publicè curatura eras, laudamus in Domino pium ſtudium tuum reducendi in vſum & conſuetudinem ſanctos Eccleſiæ Catholicæ ritus in tanto Sacramento adminiſtrando. Faxit miſericors Dominus, vt iſto exemplo, ij qui decepti miſerandum in modum ab hæreticis fuerunt, in vero ac ſalutari huius & aliorum Sacramentorum vſu, ad ea rectè riteque & ſalubriter ſuſcipienda, commoueantur, &, eiectis errorum tenebris, Catholicæ veritatis lucem recipiant. Filio verò iſti tuo Deus gratiam in ſacro Fonte ſuſcipiendam perpetuò conſeruet, tibique lætitiam ex eo conceptam in dies magis augeat, atque aliis multis donis & gratiis munus ſuum cumulet. Reliqua cognoſces ex nuntio tuo: quem deſideria tua nobis exponentem, eâ quâ decuit benignitate audiuimus, & ad te cum noſtrâ benedictione remiſimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXII. Ianuarij, M.D.LXVII. anno Pontificatus noſtri ſecundo.

EPISTO-

EPISTOLA IX.

Concilij Tridentini Decreta exequi, deprauatosque mores corrigi, vt pro suo munere procuret, Archiepisc. Cameracensem hortatur: vt habes lib. 1. cap. 11. de Vitâ PII V.

Venerabili Fratri Maximiliano Archiepiscopo Cameracensi.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Ex pluribus Fraternitatis tuæ litteris perspectum desiderium exequendi sacri Concilij Tridentini Decreta, magnis, vt debemus, in Domino laudibus prosequimur. Id ipsum nos pro commissâ nobis Ecclesiarum omnium solicitudine quantopere cupiamus, re ipsâ ab omnibus iam cognitum fuisse putamus. Frustrà certè tot & tam salubria Decreta facta fuissent, nisi ea in vsum & consuetudinem per nos, & te, atque alios Fratres nostros adducerentur. Sed postulatione tuâ à nobis, vnà cum venerabilibus Fratribus nostris Cardinalibus Congregationis sacri Concilij, maturè consideratâ atque perpensâ, existimauimus, Fraternitatem tuam eo contentam esse in præsentiâ debere, si, non obstante indulto exemptionis dilectorum Filiorum Capituli Cameracensis, & concordiâ cum prædecessoribus tuis initâ,& abs te iuratâ, vices nostras tibi, in iis quæ ad correctionem morum pertinent, delegaremus. Non paruam sanè, si diligenter attendas,

das, facultatem tibi impertitam esse cognosces expromendi pium zelum tuum: latè patet correctio morum; ad eos corrigendos Fraternitas tua sedulò & diligenter vnà cum suis Suffraganeis incumbat. Cleri corrupti & deprauati mores sicut hæresum initium attulerunt; ita, si correcti fuerint, primum id & præcipuum remedium erit extirpandarum hæresum. Hac in re vbi cum grege tibi commisso officium tuum præstiteris, ad ea quæ restabunt perficienda viam tibi munies ac patefacies. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVI. Ianuarij, M.D.LXVII. anno secundo Pontificatus nostri.

EPISTOLA X.

Cancellarij in tuendâ Catholicâ Religione studium commendat, vt Clericorum seminarium in Ecclesiâ Frisingensi institui, aliáque pietatis officia præstari curet, hortatur. Vide lib. II. *cap.* I. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio Simoni Thadæo Echio, dilecti Filij, nobilis viri, Alberti Bauariæ Ducis Cancellario.

DIlecte Fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Inter ceteros istius inclytæ nationis, quos in tantâ hæresum multitudine permanere adhuc in Catholicæ Ecclesiæ vnitate, & fidei ortho-

doxæ

doxæ constantes esse defensores ac propugnatores accepimus, luculentum tibi testimonium à viris grauibus apud nos datum fuit. Sic enim relatum nobis fuit, nullo te loco Catholicæ Religioni deesse; sed quocumque studij & officij genere possis, eam aduersus hæreticos tueri atque defendere. Lætamur admodum, & Deo gratias agimus, quòd supersunt adhuc viri vetere Germaniâ digni, quos nulla Ecclesiæ procella, nullæ hæreticorum fraudes potuerunt ab Ecclesiæ corpore abducere ac segregare. Dilecti verò Filij nobilis viri Alberti Bauariæ Ducis ex hac re quoque singularem prudentiam,& pietatem eximiam, libenter agnouimus, qui talium virorum operâ & consilio vtatur, eosque præcipuè honoret. Quia verò, Catholicorum reliquias in istâ nobili natione, quantâ maximâ possumus diligentiâ, pro commisso nobis officio tueri & conseruare cupientes, plurimùm expedire duximus, in Ecclesiâ Frisingensi, cuius, vt scis, administrationem in temporalibus commisimus dilecto Filio Ernesto, ipsius Ducis filio, Seminarium iuxta sacri Concilij Tridentini saluberrimum Decretum erigere, deuotionem tuam hortandam in Domino duximus, vt ad eam rem perficiendam, & ad omnia quæ in illâ Ecclesiâ atque diœcesi reformanda fuerint, quidquid poteris studij & auxilij, propensè impertias. Quod etsi te, pro tuo diuini honoris studio, etiam sine hortatione nostrâ facturum esse confidebamus; ta-

 men

men te ex his litteris intelligere voluimus, talia tua officia nobis quoque grata esse futura; sicut ex dilecti Filij Magistri Ioannis Phisteri Canonici Frisingensis, & Sedis Apostolicæ Protonotarij, relatione cognosces: quem officio sibi commisso prudenter & diligenter admodum functum, ad ipsum Ducem cum nostrâ benedictione remisimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XIV. Februarij, M. D. LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA XI.

Anglos Catholicos Religionis caußâ patriâ pulsos, & in Belgium receptos, vt omnibus charitatis officiis benignè fouendos curet, Regi commendat: vt lib. III. *cap.* IX. *Vitæ* PII V. *legitur.*

Charissimo in CHRISTO Filio nostro Philippo Hispaniarum Regi Catholico.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Etsi omnium, qui calamitatibus affecti sunt, misereri, Christianæ charitatis officium est; tamen ij præcipuè misericordiâ & primùm omnium auxilio digni sunt, qui exilium pati, & domos ac facultates suas amittere, & grauissimas calamitates atque ærumnas subire præoptarunt, quàm à Catholicâ Religione deficere,

deficere, rebus omnibus humanis diuini honoris gloriam, & orthodoxæ fidei cultum præferentes. Quò pauciores autem reperiuntur vbique his turbulentissimis Ecclesiæ temporibus, qui tali virtute, grauitate, constantiâ præditi, non charissimarum & iucundissimarum rerum amissione permoueantur, neque aut propositorum præmiorum spe, aut periculorum metu à CHRISTO & eius corpore Ecclesiâ separari sese patiantur, eò studiosiùs iuuari & subleuari illos conuenit. Cùm igitur complures Anglos Catholicos ex illâ Angliæ miserabili tempestate, ne vllâ hæreticæ prauitatis contagione polluerentur, in Flandriam profugisse, & Louanium & in alias ditionis tuæ ciuitates sese recepisse cognouerimus, quos necessariarum rerum inopiâ premi, ac vehementer laborare non sine dolore audimus; nostrum officium esse existimauimus, non modò eorum egestatem aliquo subsidio subleuare, sicuti fecimus, & facere in animo habemus; sed Maiestati etiam tuæ tantam occasionem æternæ mercedis, & superni præsidij, tibi ac rebus tuis promerendi, indicare. Quocircà tua apud Deum merita crescere cupientes, pietati eos tuæ maiorem in modum commendamus, hortantes, vt tales Dei seruos illius amore, cuius causâ exulant, & cuius tu beneficio regnas, commendatos habeas, & liberalitate tuâ complectaris ac foueas. Ad quod non esse te longiori oratione à nobis incitandum nouimus, cùm sciamus,

quàm ſis ad huiuſmodi opera, ſicut Rege verè Catholico dignum eſt, propenſus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXI. Februarij, M. D. LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XII.

Deprauatis ſacrorum hominum moribus hæreſes potiſſimùm excitari oſtendit: quod vt caueatur, eos ad vitam moresque ſuos piè componendos, & ad Chriſtianam diſciplinam religiosè conformandos, Clericorumq; Seminarium ritè inſtituendum, hortatur. Vide lib. II. *cap.*I. *Vitæ* PII V.

Dilectis Filiis, Abbatibus quorumcumque Ordinum, & Præpoſitis in Friſingenſi dioeceſi conſtitutis.

DIlecti Filij, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm nobiſcum ipſi cogitamus, quæ res materiam præbuerit tot tantiſque peſtiferis hæreſibus, quæ in Germaniâ ortæ per vniuerſas poſteà ferè Chriſtiani nominis prouincias propagatæ fuerunt; tanti mali cauſſam præcipuè fuiſſe iudicamus, corruptos Prælatorum mores, qui officij ſui immemores, ac ſalutis obliti, Eccleſiaſticorum bonorum fructus & reditus non in pios & honeſtos, vt debuerant, vſus conuertentes, ſed ad voluptates

ſuas, ad luxum, ad pompas & vanitates ſæculi abutentes, eamdemque viuendi licentiam, iis quibus præerant, permittentes, & exemplo eos ſuo corrumpentes, maximum apud laicos odium, contemptionem & inuidiam non immeritò contraxerunt. Ita enim factum eſt, vt populos illorum vitæ nequitiâ vehementer offenſos hæretici facilè hæreſum ſuarum venenis infecerint, eisque quidquid voluerint, quamuis impium, & Catholicæ veritati apertè repugnans, perſuaſerint. Quod cùm ita ſit, huic malo nullum conſtat aptius nec magis neceſſarium adhiberi poſſe remedium, quàm, vt ij qui licenter & inhoneſtè ad hoc tempus vixerunt, de ſalute ſuâ & de commiſſo ſibi officio diligentiùs cogitantes reſipiſcant, & ſeſe ac vitam ſuam corrigant, recordantes, ſe actionum ſuarum in tremendo Iudicij die rationem eſſe æterno illi Iudici reddituros. Itaque de veſtrâ, & eorum ſimul quibus præeſtis, ſalute ſoliciti, in Domino vos hortamur, & paternè admonemus, vt vnuſquiſque veſtrûm in vitam & mores ſuos diligenter inquirens, in ſeipſo corrigat, quidquid corrigendum eſſe ſua eum conſcientia monuerit; & dum poteſt, dum tempus habet, præteritas culpas & negligentias pœnitentiâ ac morum mutatione redimere properet; & cùm vitæ honeſtioris exemplo, tum etiam hortando, monendo, arguendo, & increpando, eos quibus præeſt corrigere, & ad bonam, vt dicitur, frugem reducere ſtudeat,
 quid-

quidquid in eis emendandum & reformandum nouerit, secundùm sacros Canones & Ordinis sui regularia instituta emendans atque reformans. Etsi autem communiter aliis litteris omnes, qui diœcesanæ Frisingensi Synodo interfuturi sunt, hortati sumus, vt ad Seminarium in ciuitate Frisingensi ex Decreto sacri Tridentini Concilij instituendum de reditibus beneficiorum Ecclesiasticorum conferant; tamen his quoque litteris vos propriè hortamur, vt prompto animo in opus tam pium, quantum æquum fuerit, pro modo redituum vestrorum conferatis, cùm nullam in rem vel Deo gratiorem, vel Ecclesiæ ac toti diœcesi salubriorem, eam pecuniam erogare possitis. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die vltimâ Februarij, M.D.LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA XIII.

Diœcesanam Synodum ritè haberi, & Clericorum Seminarium institui, rectéque curari hortatur: vt lib. II. *cap.* I. *Vitæ* PII. V. *habetur.*

Dilectis Filiis Abbatibus, Capitulis, Præpositis, Canonicis, & Clero vniuerso in Frisingensi diœcesanâ Synodo congregandis.

Dilecti Filij, salutem & Apostolicam benedictionem. Præter alia, quæ in sacro Oecumenico

menico Tridentino Concilio ad tollendos abusus, & reformandam Ecclesiasticam disciplinam, vtiliter admodum & prouidè statuta ac sancita fuerunt, nemo est qui non intelligat, quantopere Decretum eius de diœcesanis Synodis habendis salubre, & hoc tam calamitoso Ecclesiæ tempore necessarium fuerit. Itaque vos omnes & singulos in Domino hortandos duximus, vt ipsius Ecclesiæ necessitatem vobiscum reputantes, in vestrâ Synodo celebrandâ fideliter & diligenter officium vestrum Deo, ipsique Ecclesiæ præstetis; & quæ iuxta sacros Canones, ipsiusque Tridentini Concilij Decretum, in tali Synodo agenda, constituenda corrigendáve fuerint, ita agatis, constituatis & corrigatis, vt ipsa Ecclesia fructum, quem optamus, ex huiusmodi Synodi celebratione percipiat, nosque religiosum & pium studium vestrum collaudare in Domino debeamus. Quia verò Seminarium, sicut idem Concilium decreuit, in eâdem Ecclesiâ instituere in primis expedit, atque adeò necessarium est, in quo pro diœcesis Frisingensis magnitudine certus puerorum & adolescentium numerus bonâ ad virtutem & pietatem indole præditorum, qui spem afferunt, se Ecclesiæ ipsique diœcesi esse vtiles euasuros, sub virorum fidei vitæque probatissimæ curâ atque regimine alatur, & bonis moribus ac disciplinis Ecclesiasticis instruatur: ad eos autem alendos, quia non paruis sumptibus opus est; vestrum officium est, vt pro

ratâ

ratâ veſtrorum Eccleſiaſticorum redituum portione ſubſidium aliquod annuum in tam pium & vtile opus propensè conferatis. Quod vt faciatis, vobis in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus, atque præcipimus. Quâ eâdem de re vobiſcum mandato noſtro coràm aget dilectus Filius, Magiſter Ioannes Phiſterus, Canonicus Friſingenſis, qui has vobis litteras reddet: eius orationi fidem habeatis. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die vltimâ Februarij, M. D. LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XIV.

Puerum Epiſcopum non eligendum, in eâque re non temporalia, ſed ſpiritualia bona ſpectari oportere, atque Halberſtadenſi Eccleſiæ virum tanto muneri idoneum Epiſcopum dandum eſſe demonſtrat. Vide lib. VI. *cap.* IX. *de Vitâ* PII V.

Dilectis Filiis, Præpoſito, Decano, & reliquo Capitulo Eccleſiæ Halberſtadenſis.

DIlecti Filij, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Poſtquam lectis litteris veſtris, & poſtulatione veſtrâ cognitâ, nobiſcum de eâ re cogitare cœpimus, non potuimus non admirari, his tam calamitoſis temporibus, ad eiuſmodi vos conſilium deſcendiſſe. Attendimus quidem, quæ vos ratio-

rationes impulerint: ſed eâ in re videmus, vos plus neceſſitatem Eccleſiæ, quoad temporalia attinet, quàm quoad ſpiritualia, reſpexiſſe. Brunſwicenſem Ducem amamus nos, vt Principem Catholicæ Religionis ſtudio, & erga ſanctam Sedem Apoſtolicam obſeruantiâ excellentem, omni à nobis eum honore dignum eſſe ſcimus; fauemus eius nepoti, eumque tali auo dignum euadere cupimus. Sed ita eos diligimus, vt conſcientiam noſtram, & exiſtimationem huius ſanctæ Sedis, minimè lædendam eſſe putemus. Nimis abſurdum, nimis alienum ab inſtituto Pontificatus noſtri foret, nimis non Catholicos modò, ſed etiam Eccleſiæ aduerſarios, & huius ſanctæ Sedis inimicos offenſurum, ſi puero illâ ætate Eccleſia iſta nobis approbantibus committeretur. Quam Deo rationem in tremendo Iudicij die facti noſtri reddere poſſemus? Quid non modò Catholici, ſed ij etiam qui ab Eccleſiâ receſſerunt, dicturi eſſent, ſi poteſtate nobis ad ædificationem datâ à Deo abuteremur? Requiſiuimus hac in re ſanè prudentiam veſtram. Illud tamen probauimus, quòd veſtri officij memores, poſtulationem veſtram, poſtquam eius rationem reddidiſtis, arbitrio noſtro permiſiſtis; ſed vellemus, vos oculos potiùs ad ſpiritualia, quàm ad temporalia intendiſſe: cùm dilectus Filius nobilis puer Henricus Iulius, Deo dante, adoleuerit, tum quos illi honores Apoſtolica Sedes pro dignitate illius familiæ, & pro aui

E ſui

ſui meritis habere poterit, habebit. Numquam hæc Sedes benignitatem ſuam & gratam voluntatem erga benemeritos Principes deſiderari paſſa eſt: hoc autem tempore conſulendum eſt ſummæ iſtius Eccleſiæ neceſſitati. Proinde hortamur vos, & pro noſtro officio auctoritate Apoſtolicâ monemus, vt nihil, niſi Dei honorem, & Eccleſiæ vtilitatem reſpicientes, maturo iudicio eligatis in demortui Epiſcopi locum talem virum, qualem tam calamitoſa tempora efflagitant; qui Catholicus ſit, qui & vitæ honeſtate, & litterarum ſcientiâ tanto muneri aptus ſit atque idoneus. Agitur conſcientia veſtra, agitur ipſius Eccleſiæ ſalus. Quid prodeſt conſulere temporalibus, ſi ſpiritualia negligantur? At verò ſi Eccleſiæ in ſpiritualibus præcipuè prouiſum fuerit, ſi vir ad ea tuenda idoneus deligetur, Deo fauente, is temporalia quoque conſeruabit, atque tuebitur. Sed eum à vobis deligi oportet, qui morum, vt diximus, honeſtate commendetur: cuius vita ſit ad imitandum omnibus, quibus præſit, propoſita: cuius ad mores, tamquam ad normam quamdam, Clerus mores ſuos corrigat ac reformet. Quam nos certiſſimam rationem eſſe reprimendarum hæreſum iudicamus; ſicut eis excitandis & augendis, & bonis Eccleſiárum temporalibus amittendis, Prælatorum & aliorum Eccleſiaſticorum prauos mores præcipuam cauſſam dediſſe conſtat. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo

Piſcato-

Piſcatoris, die XXI. Martij, M. D. LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XV.

Puerum in Epiſcopum electum approbare ſe non poſſe oſtendit: vt lib. VI. *cap.*IX. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio nobili viro Henrico Iuniori Duci Brunſvvicenſi.

DIlecte Fili, nobilis Vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Acceptis litteris tuis ſuper negotio Halberſtadenſis Eccleſiæ, recordati continuò ſumus, quanta & quàm inſignis & quàm multis rebus teſtata fuerit tua in Catholicâ fide conſtantia, & erga Apoſtolicam Sedem pietas atque obſeruantia. Quo nomine te & ante Pontificatum ſingulari ſtudio proſecuti fuimus, &, poſtquam huius ſeruitutis onus, Deo ita diſponente, ſuſcepimus, omnigeno honore, quatenus noſtra, & huius ſanctæ Sedis dignitas pateretur, dignum iudicamus. Ceterùm quò pluris te facimus, & quò propenſiore erga te voluntate ſumus, eò moleſtiùs ferimus, non eſſe hanc rem huiuſmodi, in quâ deſiderio tuo ac noſtro erga te ſtudio ſatisfacere poſſimus. Quâ in re Nobilitatem tuam rogamus, vt ſecum diligentiùs conſideret, quid officium noſtrum requirat, quid hæc tempora poſtulent, quid Halberſtadenſis Eccleſiæ

necessitas poscat, quanto & quàm graui scandalo non Catholicos modò, sed etiam Ecclesiæ inimicos offensuri essemus, si puero illius ætatis, auctoritate nostrâ, Ecclesia committeretur. Certè non sine pudore & rubore possemus de hac re verba cum Fratribus nostris facere. Cogitemus, dilecte Fili, vtrumque nostrûm Deo rationem reddere debere, quamquam es tu multò senior, etiam quàm nos. Quam, quæsumus, in tremendo illo iudicio rationem reddere possemus promotionis adeò immaturæ, adeò contra sacros omnes Canones factæ? cùm in nepote tuo præter generis nobilitatem nulla prorsus earum rerum inesse per ætatem possit, quæ ab ipsis Canonibus requiruntur. Speramus quidem de eo illa, quæ sunt speranda de puero tali genere nato; sed expectanda est maturitas ætatis, aut, si dispensatione aliquâ super ætate opus fuerit, expectandum saltem est tempus, dum adolescat, vt certiùs suscipiendi oneris magnitudinem, & quid professurus, quibusque se legibus obstricturus sit, intelligere possit, cùm ad talem ætatem, Deo dante, peruenerit. Tum si apparebit, eum maiorum suorum, tuique in primis, aui sui, tam Catholici Principis, imitatorem fore; confidere potes, sanctam hanc Sedem quoscumque poterit honores pro vestræ familiæ dignitate, ac pro tuis erga religionem Catholicam meritis, illi habituram esse. Quocircà hortamur, & petimus, vt hæc tecum diligenter perpendens, desistas id à nobis pe-

tere,

tere, quod nec nos ſine grauiſſimâ Dei & hominum offenſione concedere, nec tu ſine animæ tuæ periculo impetrare poſſes; quodque non modò Eccleſiæ illi, ſed ne ipſi quidem nepoti tuo expedit. Illud multò magis pietate erga Deum tuâ dignum eſt, vt dilectis Filiis Capitulo Halberſtadenſis Eccleſiæ gratiis actis pro ſtudio, quod erga te & nepotem tuum declararunt, eos horteris, vt Eccleſiæ ſuæ neceſſitati conſulant, aliquo Catholico viro, & vitæ honeſtate ac litterarum ſcientiâ prædito, quæ à ſacris Canonibus requiritur, ad Eccleſiæ ſuæ regimen in demortui Epiſcopi locum ſufficiendo. Ad quod nos quoque pro officio noſtro diligenter eos hortamur. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXI. Martij, M. D. LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XVI.

Eccleſiæ Mediolanenſis iura defendit : vt lib. III. *cap.* XIII. *Vitæ* PII V. *habes.*

Dilecto Filio nobili viro, Gabrieli à Cueua, Duci de Albuquerque, Status Mediolanenſis Gubernatori.

DIlecte Fili, nobilis Vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ex litteris tuis die XXI. Septembris datis perſpeximus, quantopere Nobilitas

tua laboret, ne quod præiudicium inferatur chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro, Regi Catholico, in controuerſiâ, quæ eſt inter dilectos Filios, Cardinalem Borromæum & Senatum Mediolanenſem. Ceterùm ſicut Nobilitati tuæ curæ eſſe videmus, vt ius temporale ipſius Regis defendas; ita nos pro loco, quem licet immeriti obtinemus, curare conuenit & oportet, vt Regis Regum honorem præ oculis habentes, iura Eccleſiaſtica tueamur. In quo ipſis Principibus conſulere non immeritò nos putamus, cùm, ſuo Eccleſiarum Præſulibus iure reſeruato, etiam ius temporale Principum ſtabiliatur. Atque eam cauſſam quidem, quod ad petitorium attinet, cognoſcendam, æquis iudicibus mandauimus, qui quæcumque Procurator fiſci Mediolanenſis ſuper eâ re proponenda duxerit, diligenter audient, eamque rem, prout iuſtum fuerit, iudicabunt. Ipſum Cardinalem interim in poſſeſſione, à quâ deturbatus fuit, redintegrari, & quoad cauſſa ipſa deciſa ſit, in eâ permanere æquum eſſe cenſemus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die III. Octobris, M. D. LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTO-

EPISTOLA XVII.

Io. Paulum ab Ecclesiâ, Senatorem Mediolanensem, quem ipse deinde elegit Cardinalem, quòd Ducis nomine certum negotium Romæ diligenter procurasset, commendat; hortaturque Ducem ipsum, vt Ecclesiæ Mediolanensis dignitatem & iura tueatur.

Dilecto Filio, nobili viro, Gabrieli à Cueua, Duci Albuquerque, ditionis Mediolanensis Gubernatori.

DIlecte Fili, nobilis Vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Fidelis ac diligentis operæ Ioannis Pauli ab Ecclesiâ Senatoris, in agendo negotio, de quo eum ad nos misisti, probè conscij, faciendum nobis duximus, vt eius ad te reditum debito hoc laudis testimonio prosequamur. Non potuit igitur is eam rem accuratiùs gerere, nec meliùs: quæ quò minùs confecta sit, cùm ipsius rei vis suam præ se ferat difficultatem, nihil attinet caussas exponere: quam tamen controuersiam, vbi primùm poterit, perspectis & explicatis omnibus quæ vtramque in partem necessariò allata fuerint, & caussæ veritate, dirimendam curabimus. Excellentiam quidem tuam, non quia necesse sit, in cuius animo & actionibus cum prudentis Principis officio pium curæ sacerdotalis affectum libenter agnoscimus & collau-

collaudamus, paternæ in te charitatis abundantiâ commoti, vehementiùs hortamur in Domino, vt Paſtores reſque Eccleſiaſticas iſtius vrbis ac prouinciæ ſingulari ſtudio ac defenſione complectaris. Nam præter illam neceſſitatem, quam Principes à Deo impoſitam ſuſtinent, vt iis honorem habeant, qui ad curam piorum gregum delecti ſunt ab eo cuius patrocinio & munere dominantur, eâ præstereà pietate confirmant Regna, populos in officio obedientiæ continent. Hanc auctoritatem, quæ debetur Eccleſiaſticæ iuriſdictioni, ſi multi, quorum pro communi Paſtoris ac Parentis officio & temporarias calamitates & æterna ſupplicia ſæpiſſimè lugemus, non ademiſſent, cùm præſenti rerum proſperitate, tum cæleſtis beatitudinis expectatione florerent. Quorum enim dexteræ Principum promptæ ſunt ad tuenda & amplificanda iura Eccleſiarum, eorum imperia ac ſtatus perpetuâ Dei dexterâ defenduntur; ac liberè illi & quietè ſuâ ditione perfrui ſolent, qui libertatem & quietem Eccleſiaſticam ſaluam & tectam conſeruare ſtudent. Quorum præſidio freti etiam Epiſcopi, ſui officij munus vigilantiùs exequentes; in gregis curam, quem Deus ſuo Sanguine acquiſiuit, vehementiùs incumbunt. Prouexit orationem noſtram longiùs perſpecta nobis religio ac pietas tua; cui ſalutem precantes, ſacrum Apoſtolicæ benedictionis munus impertimur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub

annulo

annulo Piſcatoris, die III. Octobris, M. D. LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XVIII.

De ſacri Concilij Tridentini Decretis abs ſe in Indiam tranſmiſſis: de iniuncto ſibi Summi Pontificis officio; vicem ſuam dolendam potiùs quàm gratulandam oſtendit: Eccleſiam Dei in Indiâ creſcere & propagari lætatur: Cardinalis Portugalliæ pietatis ſtudium commendat: Antiſtitem, paſtorali curâ ſe eximi poſtulantem, confirmat in officio, & exemplo ſuo conſolatur: diſpenſandi ritè in cauſſis coniugalibus, & certis diebus ſacras Indulgentias elargiendi, tribuit facultatem. *Vide lib.* III. *cap.* V. *Vitæ* PII V. *& lib.* VI. *cap.* XI.

Venerabili Fratri noſtro Gaſpari, Archiepiſcopo Goano.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Perueniſſe ad te litteras noſtras vnà cum volumine Decretorum ſacri Concilij Tridentini, libenter ex tuis litteris cognouimus. De iniuncto nobis officio, quòd nobis aliorum more gratularis, Fraternitas tua vicem noſtram potiùs dolere debet: ſuſtinemus enim onus, & meritis & viribus noſtris longè impar: ſed non deficimus animo in tot tantiſque laboribus, de Domini miſericordiâ confiſi, qui eos qui laborant & onerati ſunt,

 confu-

confugientes ad ſe, non deſerit. Gratum nobis fuit, quòd de ſtatu iſtius Prouinciæ nos breuiter certiores feciſti. Non ſine maximâ conſolatione intelleximus, auctam eſſe Eccleſiam Catholicam, tot gentilium millibus ad Chriſti fidem conuerſis, & quotannis nouorum filiorum acceſſione creſcere. Benedictus Deus, qui tot & tantas, ac tam diſiunctas nationes, in tenebris ambulantes, reſpicere & illuminare dignatus eſt. Sicut lugemus & aſſiduè deploramus Eccleſiæ damna, quæ in Europâ propter Lutheranam & alias hæreſum peſtes fecit, tantum eiuſdem incrementis in iſtis orbis terrarum partibus gaudemus atque lætamur. Illud optandum eſſet, pro magnitudine meſſis operariorum copiam ſuppetere. Quòd dilectum Filium noſtrum Henricum Portugalliæ Cardinalem laudas, cuius diligentiâ ſcribis officium inquiſitionis hæreticæ prauitatis apud vos vigere, eiuſque vigilantiâ multùm & ſæpè profectum fuiſſe; libenter agnouimus eius inſignem ac præſtantem Catholicæ fidei ac Religionis zelum: nec dubium habemus, quin is, pro ſuâ pietate, tibi & reliquis iſtarum partium Epiſcopis, quidquid potuit opis & auxilij ad colendam & augendam iſtam vineæ Dominicæ partem, ſtudioſè & anteà tulerit, & ſemper laturus ſit. Ad quod eum, quamquam currentem, vt dicitur, noſtrâ ipſi quoque hortatione incitabimus. Ceterùm, quòd commemoratis laboribus & moleſtiis tuis liberari

te

te ab onere Archiepiſcopatus ſuppliciter admodum poſtulas, deſiderio tuo ſatisfieri minimè expedire putamus: pro fraternâ quidem charitate dolemus, te iſtâ ætate tot laboribus fatigari, tot periculis obnoxium eſſe; ſed memento, Frater, per multas tribulationes neceſſe eſſe in cæleſtem nos patriam peruenire. Non eſt deſerenda ſtatio, in quâ Domino nos conſtituere placuit. An non putas, in tot tantiſque occupationibus, curis & moleſtiis, quibus pro ſuſcepto hoc munere indeſinenter fatigamur, nos quoque interdum tædere vitæ, & optabiliorem nobis videri illum priſtinum ſtatum noſtrum? Sed iugum, quod Dominus ferre nos voluit, non excutiendum nobis, ſed ferendum forti animo eſſe ſtatuimus, quoad ei placuerit his nos vinculis corporis exſoluere ac liberare. Depone tu quoque cogitationem iſtam: & ad quod officium inuitus, vt ſcribis, vocatus fuiſti; in eo obſequium & fidem tuam Domino probare perſeuera, pro iſtis breuibus laboribus æternum tibi præmium reddituro. Quòd nos hortatus es, ad concedendum iſtarum partium Epiſcopis facultatem diſpenſandi cum his qui matrimonia inter ſe in gradibus à iure prohibitis contraxerunt, vel in poſterum contrahere contigerit; Nos ſaluti animarum conſulere volentes, & conſiderantes quàm difficile ſit ac longum, ex tam remotis orbis terrarum partibus ab Apoſtolicâ Sede huiuſmodi abſolutiones & diſpenſationes petere,

facultatem eam duximus esse concedendam, sicut ex aliis nostris litteris intelliges. Potestatem etiam tibi, & Episcopis tuis, ac successoribus vestris, elargiendi Christi fidelibus quotannis, festis diebus quibusdam maximè solemnibus, Indulgentias quasdam dedimus. Cuius concessionis quoque litteras ad te, vnà cum his litteris, mitti iussimus. Antidotum illud, quod ad nos te misisse scribis, nondum acceperamus. Id gratum futurum est nobis, non quia opus eo nobis futurum esse putemus, sed quia tale tuæ erga nos charitatis indicium non potest nobis non esse vehementer gratum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die VII. Octobris, M. D. LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA XIX.

De litteris suis & Concilij Tridentini Decretis ad Archiepiscopum Mexicanum missis: de statu Indicæ illius Prouinciæ, certiorem se fieri cupit: ad illarum Ecclesiarum regimen officium suum non defuturum pollicetur: Gentiles ad Christianam fidem conuersos à militum iniuriis defendi curat; vt l. III. *c.* V. *Vitæ* PII V. *habetur.*

Venerabili Fratri nostro Alphonso, Archiepiscopo Mexicano.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Credimus allatas esse ad te litte-

litteras noſtras, quibus te, ſicut reliquos quoque iſtarum partium Fratres, anno proximo præterito, de noſtrâ ad Apoſtolicæ Sedis regimen aſſumptione fecimus certiores, & ad te,& illos officio fungentes, quod fraternæ charitati, & ſuſcepto muneri, tali tempore conueniebat, miſimus ſingulis ſingula ſacri Oecumenici Concilij Tridentini,feliciter ſub noſtro prædeceſſore fel. record. Pio quarto peracti, volumina. Nuper autem litteras abs te accepimus, XII. Martij datas, gratulationes nobis de officio ad quod vocati ſumus: cuius nos oneris magnitudinem ſentientes, conſolationem pariter & auxilium piarum precum à Fratribus noſtris expoſcimus potiùs, quàm gratulationem expectamus. Illud cuperemus, nobis de ſtatu Prouinciæ, & an Sedis auxilio & auctoritate opus tibi & Suffraganeis tuis eſſet, ſignificaſſes. Nos enim & tibi, & illis in iis quæ ad bonum veſtrarum Eccleſiarum regimen, & ad propagationem diuini cultus ac Chriſtianæ fidei pertinebunt, deeſſe nolumus, nec debemus. Illud Fraternitatem tuam, coram Deo & Domino noſtro IESV CHRISTO obteſtamur, vt Gentiles ad fidem Chriſtianam conuerſos à militum iniuriis quàm diligentiſſimè defendas ac protegas; & Suffraganeos tuos, noſtro etiam nomine, vt idem faciant, ſedulò admoneas & horteris. Verendum eſt enim, ne propter talia ſcandala nomen Dei in Gentibus blaſphemetur, & minùs multi Chriſtianam fidem

ſuſcipiant, Chriſtianorum peccatis offenſi, iniuriiſ-que deterriti. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VII. Octobris, M.D.LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XX.

Felicem Marchionis in Nouam Hiſpaniam aduentum gratulans, inibi Catholicæ fidei propagationem à Deo benè precatus, ſedulam rei Chriſtianæ procurationem commendat, ſpiritualiaq; munera tranſmittit. Vide lib. III. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Marchioni de Falces, Nouæ Hiſpaniæ Proregi.

Dilecte Fili, nobilis Vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Te vnà cum dilectâ in Chriſto Filiâ, nobili muliere, Marchioniſsâ, coniuge tuâ, proſperâ admodum nauigatione in commiſſam tibi prouinciam Nouam Hiſpaniam perueniſſe, libenter admodum ex tuis litteris cognouimus. Deum autem precamur, vt qui te iſtuc adeò feliciter perduxit ad iſtos populos regendos, Nobilitati tuæ ſemper adſit, detque & concedat, vt ſancta Eccleſia in iſtis partibus, ſub tuo felici regimine, ad diuini ſui nominis gloriam, & animarum ſalutem, propagetur & creſcat. Cui rei non dubitamus Nobili-

bilitatem tuam toto animo intentam fore. Nullum certè tam Catholico Regi obsequium gratius præstare; nihil seipsâ dignius facere, nullâ re diuinæ gratiæ auxilium certiùs promereri poterit. Nihil autem æquè necessarium esse pro suâ prudentiâ intelligit, ac Christianos nouos diligenter à militum & aliorum Christianorum iniuriis tueri atque defendere, & Gentiles ita tractare, vt ne à suscipiendâ Christi fide deterreantur; sed potiùs modis omnibus alliciantur. Quia verò, quàm grata tibi & aliis fuerint superiora spiritualia munera, significasti; mittenda ad te duximus alia, inter eos quos tibi visum fuerit, dispertienda; quibus debitâ deuotione gestatis aduersus pericula muniamini. Omnipotens Deus te, & nobilem mulierem vxorem Marchionissam, incolumes custodiat. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die VIII. Octobris, M.D.LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA XXI.

Ecclesiæ sanctæ filios ex infidelium conuersione in Indiâ crescere lætatur: inde Lusitaniæ Regum pietatem commendans, eorum administros, vt ad Gentilium conuersionem, & conuersos benignè curandos incumbant, adhortatur.

Dile-

Dilectis Filiis, nobili viro, Vice-regi, & Consiliariis Portugalliæ & Algarbiorum Regis in partibus Indiæ Orientalis.

Dilecti Filij, salutem & Apostolicam benedictionem. Misericordiarum Patri & Deo totius consolationis gratias agere non desistimus, qui in maximis & multiplicibus curis, quas pro suscepto officio assiduè sustinemus, reficere nos & consolari dignatur iucundissimis nuntiis, qui ex istis Indiæ partibus afferuntur. Audimus enim, quantopere istic iam Ecclesia Catholica creuerit, quantusque Gentilium numerus quotannis ab idolorum cultu, ad Christi fidem conuerti soleat. Ex quibus Ecclesiæ incrementis, & tot animarum salute, tantâ cor nostrum lætitiâ exultat, vt eam non facilè explicare possimus. Quanta verò hoc nomine laus Serenissimis Portugalliæ Regibus debeatur, cuncti Christiani populi nationesque nouerunt: eorum enim curâ, studio & admirabili animi magnitudine perfectum est (Deo pios illorum conatus & cœpta iuuante) vt vsque in vltimos orbis terræ fines sacrum Euangelium peruenerit, & ij qui in tenebris ambulabant, lucem veræ Religionis aspicere, ac Creatorem & Saluatorem suum agnoscere cœperint. Quia verò, tam iis qui longè, quàm iis qui propè sunt, debitores sumus; ardentissimè cupientes

tes negotium conuersionis Gentilium quàm maximè vrgeri, & tot animas, quæ perituræ essent, augendâ diligentiâ seruari, deuotioni vestræ tam sanctum & pium opus duximus esse commendandum. Si sola Domini nostri IESV CHRISTI gloria ageretur, deceret, tam Catholicos viros pro eius honore etiam sanguinem sine vllâ dubitatione profundere, qui suum ipse pro nostrâ salute in arâ Crucis effudit; sicuti vestræ nationis plurimi summâ suâ cum gloriâ profuderunt, qui nunc meritorum suorum fructum percipiunt. Sed præter Dei honorem, præter animarum salutem, agitur quoque Christianissimi Filij nostri Regis vestri gloria, agitur vestrum & vestræ inclytæ nationis decus. Quò plures enim Gentiles Christi fidem susceperint, eò Regis nomen gloriosum gloriosius reddetur, imperium eius in istis partibus firmiùs stabilietur, maiores acquirentur vires, ad barbaras nationes diuino auxilio subigendas, & Regno Portugalliæ adiungendas; vestra porrò & vestræ nationis laus, & in Religionem Christianam merita crescent. Quæ vos diligenter attendentes, oportet quidquid potestis auxilij, quidquid potestis studij ac fauoris, operariis in vineâ Dominicâ laborantibus, Prælatis nimirum, & reliquis quorumcumque Ordinum Religiosis viris, promptissimo animo præstare. Illud verò in primis necessarium esse pro vestrâ prudentiâ intelligitis, ipsos Gentiles à militum iniuriis di-

ligenter defendi ac protegi, impedimentaque & ſcandala omnia remoueri ac tolli, quibus eorum conuerſio quocumque modo impediri aut retardari poſſit. Quæ etſi vos facere, & facturos eſſe confidimus; tamen, vt id acriùs & diligentiùs faciatis, vos coram Deo Saluatore noſtro obteſtamur, atque in remiſſionem peccatorum veſtrorum vobis iniungimus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XI. Octobris, M.D.LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XXII.

Vt Galliæ Regi contra hæreticos & rebelles opem ferat, Regem Hiſpaniarum hortatur. *Vide lib.* II. *cap.* VI. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro, Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ad Maieſtatem tuam allatum fuiſſe minimè dubitamus de tumultu, qui in Regno Franciæ nuper excitatus fuit Religionis Catholicæ cauſsâ, ac ſeditione potiùs rebellium Chriſtianiſſimi Francorum Regis affinis tui. Non dubitamus autem, quin etiam ſine hortatione noſtrâ omni ſtudio Maieſtas tua illi Regi ſubuentura ſit, vel propter commune periculum, vel Religio-

Religionis, & vestræ necessitudinis caussâ. Quare nos magnâ cum fiduciâ Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, & ceteris omnibus, id eam facturam esse confirmauimus; sicuti nos quoque, etiam supra vires nostras, ei opitulari decreuimus. Vt tamen, quod de Maiestatis tuæ voluntate & nos expectamus, & aliis polliciti fuimus, cumulatè & sine morâ vllâ præstare velit, eam quanto maximo possumus animi studio hortandam, rogandam & obtestandam duximus. Quâ de re cum Maiestate tuâ pluribus verbis aget dilectus hic Filius Annibal Auricellarius, qui Christianissimi Regis mandato, & nostro quoque, ad te venit. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XIII. Octobris, M. D. LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA XXIII.

Carolum Galliæ Regem ex hæreticorum manibus euasisse gratulatur, eique se pecuniarum vel militum auxilia præbiturum pollicetur. Vide lib. II. *cap.* VI. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro Ludouico Gonzagæ, Duci Niuernensi.

Dilecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Euasisse Christianissimum

Regem impias hæreticorum manus maximoperè lætamur, & Deo, qui in tanto eum periculo protexit, gratias agimus. Te verò, quòd ad ferendum ei auxilium adiungaris, maximâ laude proſequimur, &, vt quantam maximam potes celeritatem adhibeas, hortamur. Quòd hortatus es nos ad eum tam neceſſario tempore pecuniâ iuuandum; ſcito veniſſe ad nos ab ipſo Rege nuntium, cui eâdem de re nobiſcum agenti polliciti ſumus, nos Regi minimè defuturos, dummodò Religionis cauſſa ſeriò agatur, non vt ante hoc tempus acta fuit. Sed cùm pecuniæ facultatem in præſentiâ non habeamus, quia quidquid habuimus, abſumpſimus iuuando Imperatorem electum illo grauiſſimo bello Turcarum, & Scotiæ Reginam, & ſancti Ioannis milites ad inſulam Melitam muniendam, multiſque aliis præterea neceſſariis ſumptibus; cogimur aliquod onus populis noſtræ & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ditionis imponere, omnino contra voluntatem & inſtitutum noſtrum: ſed quod ob noſtras ipſorum & domus noſtræ neceſſitates vt faceremus in animum inducere non potuiſſemus, ſtatuimus id Maieſtatis ſuæ cauſsâ facere. Sed vt noſtra pecunia hac viâ non ita citò expediri poteſt; tamen rationem inibimus, eius quàm celerrimè fieri poterit exigendæ: & neceſſitati Regis, vel pecuniæ vel militum auxilio, prout magis expedire viſum fuerit, etiam ſupra vires noſtras ſubueniemus. Superiores litteræ tuæ,

quas

quas dilectus Filius Adrianus Ballionus nobis reddiderat, ſignificationem magnam habuerunt tuæ erga nos & hanc ſanctam Sedem obſeruantiæ: libenter ea quoque, quæ tuo ipſe nomine expoſuit, audiuimus. Gratum nobis tale officium tûum fuit, perinde ac debuit. Planè oſtendis te in hac ſanctâ Sede colendâ imitatorem eſſe maiorum tuorum; ſicut ſemper de te ſenſimus. Nos quoque eâ erga te voluntate ſumus, quâ vt ſimus, & virtus, & pietas, & nobilitas tua meretur: ipſum quoque Adrianum tuâ cauſsâ libentiùs vidimus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVI. Octobris, M.D.LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XXIV.

Galliarum Regno contra hæreticos auxilium poſtulat. Vide lib. II. *cap.* VI. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Hieronymo Priulo, Duci Venetiarum.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Poſtquam cognouimus, quanto in diſcrimine verſetur ſalus chariſſimi in CHRISTO Filij noſtri Caroli Francorum Regis Chriſtianiſſimi, & illius inclyti Regni; ſtatuimus pro officio noſtro ei ferre auxilium, quàm celerrimè poterimus, etiam ſupra vires noſtras, aduerſus

eius rebelles, diuinæ ſimul & Regiæ Maieſtatis hoſtes ſceleratiſſimos. Quia verò cum eius periculo coniunctum quoque eſt Italiæ periculum (etenim ſi, quod Deus auertat, hoſtes eius ſuperiores eſſent, incendium illud in Italiam quoque traiecturum eſſet;) Nobilitatem tuam hortandam duximus, vt depellendi communis periculi cauſsâ, Regem illum tam neceſſario tempore enixè iuuet. Non latet nos quidem, quantoperè de rebus ſuis ipſa ſollicita ſit in hoc tempore: ſed adeò præſens, & ante oculos poſitum eſt hoc periculum, vt omnes qui Religionem Catholicam ſaluam volunt, & communi vtilitati conſultum cupiunt, communi auxilio communibus hoſtibus ſine morâ vllâ obſiſtere debeant. Id cùm Deo gratiſſimum erit, tum iſti inclytæ Reipublicæ, quæ veræ gloriæ ſemper appetens fuit, amplum & glorioſum, tanto Regi, & Religioni Catholicæ ſimul, tali tempore ſubueniſſe. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVIII. Octobris, M.D.LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XXV.

Vt Galliarum Regi, Regnoq́ue, contra hæreticos rebelles ſuccurrat, Ducem Sabaudiæ hortatur. Vide lib. II. *cap.* VI. *Vitæ* PII. V.

Dilecto

Dilecto Filio, nobili viro Emanueli Philiberto, Duci Sabaudiæ.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quanto in diſcrimine verſetur chariſſimus Francorum Rex, affinis tuus, & cum eo ſimul Catholica Religio, propter ſcelus & audaciam impiorum hominum, Dei & Regis ſui rebellium, Nobilitas tua eò certiùs nouit, quò propior eſt tanto incendio. Omnino te hortatione cuiuſquam non egere ſcimus, cùm tot & tam graues cauſſas habeas, quæ te ad eum tam neceſſario tempore enixè iuuandum excitent, vel affinitatis veſtræ, vel Religionis Catholicæ, vel tui, & rerum tuarum periculi. Quia tamen, quod tuâ ſpontè facturus eſſes, certum habemus, pro tuâ in nos pietate & erga Sedem Apoſtolicam reuerentiâ, hortatu noſtro te facturum eſſe; etiam ſtudioſiùs & libentiùs Nobilitatem tuam hortamur & rogamus, vt in tantis illius Regni tenebris lumen oſtendas animi, virtutis ac pietatis tuæ: quâ ex re maximam à Deo gratiam, & ſummam ab hominibus laudem conſequêris. Nobis verò, qui ipſi quoque Regem iuuare etiam ſupra vires noſtras ſtatuimus, adeò gratum facies, vt non minùs nos tibi, quàm Regem ipſum tali officio obligaturus ſis. Hac autem de re dilectus hic Filius, Annibal Auricellarius, pluribus verbis noſtro nomine tecum aget. Datum Romæ apud ſanctum Petrum

trum ſub annulo Piſcatoris, die XVIII. Octobris, M.D.LXVII. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

EPISTOLA XXVI.

Decem aureorum millia Galliæ Regno contra hæreticos ſubſidio mittit; aliáque ad id ſe auxilia contuliſſe, & ab aliis Principibus tum procuraſſe, tum procuraturum ſe, oſtendit. *Vide lib.* II. *cap.* VI. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Emanueli Philiberto, Duci Sabaudiæ.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Placuerunt nobis ea quæ Secretarius tuus mandato tuo nobis diligenter expoſuit. Cardinali Lotharingo aliquantam pecuniam, ſicut hortatus es, miſimus. Ad tuam quoque Nobilitatem decem millia aureorum in præſentiâ mittimus, vt eâ adiutus pecuniâ commodiùs ferre auxilium poſſis Regi Chriſtianiſſimo, tam graui eius & Catholicæ Religionis tempore. Ad Lotharingiæ Ducem miſimus litteras nuper & Nuntium, hortantes eum, vt ſeſe opponat, ſi quæ è Germaniâ hæreticorum auxilia in Galliam tranſire conabuntur: Italiæ verò Principes per litteras & Nuntios hortari & excitare ſtatuimus, ad mittenda Regi, quàm maxima quiſque eorum poterit, equitum auxilia. Nullum planè officium tam neceſſario tempore

pore Christianissimo Regi à nobis deerit, multò plura præstituris, si maiores opes & facultates haberemus, cùm pro paternâ erga eum charitate nostrâ, tum diuini obsequij caussâ. Te quoque hortatione non egere videmus, vt & Deo,& Regi affini & consanguineo officium præstes. Tantùm hortamur, vt celeritatem, quantam maximam potes, adhibeas. Quod attinet ad oppida & loca quæ à Bernensibus tibi nuper reddita fuerunt, ex Secretario tuo cognosces ea quæ Nobilitati tuæ referenda mandauimus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XVI. Nouembris, M. D. LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA XXVII.

Vt optatum Archiepiscopum eligant, Decanum & Capitulum Ecclesiæ Coloniensis hortatur.

Dilectis Filiis, Decano & Capitulo Ecclesiæ Coloniensis.

Dilecti Filij, salutem & Apostolicam benedictionem. Non paruâ animi molestiâ ac solicitudine liberati fuimus, postquam ex litteris Nuntij nostri apud Maiestatem Cæsaream residentis cognouimus, eum, qui à vobis electus Archiepiscopus fuerat, suo tandem iure cessisse. Gaudemus admodum, & Deo gratias agimus, quòd iam

de integro poteſtas ad vos delata ſit, nouum Archiepiſcopum eligendi. Hortamur autem in Domino, & omni animi ſtudio vos admonemus, vt officij veſtri memores, maturâ deliberatione adhibitâ, & eo, quo decet, conſenſu, eiuſmodi perſonam eligatis, vt electionis veſtræ & Deo & hominibus rationem reddere poſſitis. Agitur, vt videtis, honor Dei, agitur animarum ſalus, agitur officium & exiſtimatio veſtra. Cogitate, quàm hæc turbulenta ſint tempora: mementote, quanto in periculo aliàs iſta Eccleſia verſata ſit; quanta damna & detrimenta acceperit quorumdam Præſulum culpâ. Si vnquam Capitulum iſtud in eligendo Archiepiſcopo curam & diligentiam adhibuit, nunc multò maiorem, quàm anteà, adhibeat neceſſe eſt. Proinde Dei tantùm obſequium, & animarum ſalutem, atque vtilitatem Eccleſiæ propoſitam ante oculos habete, & eligite ſeu poſtulate virum, cuius exploratum & planè compertum habeatis Catholicæ fidei zelum; qui prætereà vitâ, & moribus, & rerum vſu, atque prudentiâ, ad tantæ Eccleſiæ regimen, non ſolùm in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus maximè aptus atque idoneus ſit. Talem ſi, vt ſperamus, veſtrâ fide, probitate prudentiâque confiſi, elegeritis; electio veſtra Deo grata, Eccleſiæ ſalutaris erit. Vos autem iudicij veſtri non ſolùm à nobis, & ab omnibus aliis magnam laudem, ſed à Deo etiam præmium conſequemini. Datum Romæ

mæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXIX. Nouembris, M. D. LXVII. anno ſecundo Pontificatus noſtri.

EPISTOLA XXVIII.

Melitæ inſulæ contra Turcam auxilium implorat. Vide lib. II. *cap.* II. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio, Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Satis exploratum atque compertum eſt, potentiſſimum hoſtem noſtrum Turcarum Tyrannum ingentem claſſem; quantam nemo vmquam maiorum ſuorum habuit, & naualem exercitum maximum, ac ceteras res neceſſarias intentiſſimâ curâ comparare, eo conſilio, vt proximo vere traijciat in inſulam Melitam, ad Ordinem militum ſancti Ioannis delendum, ſibi maximè inuiſum, & ad inſulam illam ſubigendam: cuius potiundæ cupidiſſimus eſſe dicitur, tum propter maximam eius opportunitatem, tum propter ignominiam ſuperiore bello acceptam. Cuius viribus cùm Ordo ipſe nequaquam reſiſtere poſſit, cogitur dilectus Filius, Ioannes de Valetta, eius Ordinis Magiſter, Chriſtianorum Principum aduerſus communem Chriſtiani nomi-

nis hoſtem auxilium implorare. Cuius rei cauſsâ ad nos Oratorem miſit, itemque alterum propriè ad Maieſtatem tuam mittit, dilectum hunc Filium ſtrenuum virum Petrum de Mendoza, eius Ordinis militem, & præceptorem de Geuennes. Quia verò & Ordo is, propter ſingularem virtutem ſuam, veteraque & recentia in Chriſtianam rempublicam merita digniſſimus eſt, quem opibus ſuis omnes Chriſtiani Principes tanto imminente bello tueantur, & cum eius periculo totius Chriſtiani populi periculum coniunctum futurum eſt; propensè nos quidem & pecuniam illi ad muniendam inſulam ſuppeditauimus, quantam potuimus, & aliquantum etiam præſidium peditum mittere in animo habemus. Sed nequaquam eæ noſtræ facultates ſunt, vt tantæ eius neceſſitati ſoli ſubuenire poſſimus. Proinde æquum eſt, cùm alios Principes, tum in primis Maieſtatem tuam, cui Deus tot Regna & tantas opes conceſſit, vt ipſa potiſſimùm populum ſuum ac Religionem Chriſtianam ab impio & immaniſſimo hoſte defendat, enixè eum Ordinem, tam neceſſario tempore, iuuare. Quod quidem etiam ſine proprio rerum ſuarum periculo eam ſtudiosè facturam eſſe, pro ſuâ virtute ac pietate, confidimus. Eò autem propenſiùs ei auxilium miſſuram eſſe non dubitamus, quia ipſius maximè intereſt, inſulam adeò Siciliæ Italiæque finitimam in poteſtatem hoſtium non venire. Quod

verò Maiestatem tuam suâ sponte facturam esse certum habemus; vt pro Sedis Apostolicæ reuerentiâ etiam promptiùs, prolixiùs, liberaliùs faciat, ipsum Ordinem, quanto possumus animi studio, Maiestati tuæ commendamus: confisi planè in Domino, si abs te, prout opus est, adiutus fuerit, fore, vt pari ac superiore bello fecit, virtute & gloriâ barbarorum impetum sustineat ac repellat. Cuius laudis & meriti magna pars ad Maiestatem tuam perueniet. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die VIII. Decembris, M. D. LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA XXIX.

Vt Melitæ insulæ contra Turcas opem ferat, Francorum Regem hortatur. Vidè lib. II. *cap.* II. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Carolo Francorum Regi Christianissimo.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Dilectus Filius Ioannes de Valetta militum Ordinis sancti Ioannis Ierosolymitani Magister, cùm satis compertum atque exploratum habeat, nouum Turcarum Tyrannum ingentem classem, quantam nemo maiorum suorum ad hoc tempus habuit, & copias maximas summâ diligentiâ comparare, vt vere pro-

ximo Melitam insulam, priore bello frustrà tentatam, maiore vi aggrediatur: & quia afflictis superiore bello eius Ordinis rebus, eas ipse non habet vires, vt tam potenti hosti possit resistere; idcircò aduersus communem Christiani nominis hostem implorandum sibi esse iure ac meritò duxit auxilium Christianorum Principum. Quod ad nos attinet, ei deesse nolumus, sicuti ad condendam quoque nouam vrbem eum iuuimus. sed eas ipsi facultates nequaquam habemus, vt soli subuenire possimus. Cùm igitur, sicuti misit ad nos & ad alios, ita miserit ad tuam quoque Maiestatem auxilij petendi caussâ strenuum virum, Petrum de Giou, eius Ordinis Mareschallum; præterire non potuimus, quin Ordinem ita de Christianâ republicâ omni tempore meritum, ac merentem, qui tantum pro Christianâ religione sanguinis fudit, ac fundere paratus est, nisi à Christianis Principibus destituatur, tam necessario tempore Maiestati tuæ & aliis Principibus commendaremus. Etsi enim vnius, plus quàm alterius, interesse videtur, illam insulam defendi; tamen res haud dubiè agitur omnium Principum Christianorum, & totius Christiani populi salus. Nimis iamdiu nimis auctæ fuerunt hostium nostrorum vires, superiorum Principum negligentiâ: non est committendum, vt magis etiam augeantur. Si (quod Deus auertat) insula tam opportuna in hostium potestatem veniret, maximum Christianæ

reipubli-

reipublicæ præsidium amitteretur: serò posteà sentiremus, quantum detrimentum acceptum esset. Sed damnum non modò restitui ac reparari non posset, sed alia ex aliis deinceps damna, & grauiores in posterum calamitates populo Christiano essent inferendæ. Nouimus etiam, Christianissime Fili, tuas quoque ipsius necessitates; sed quibus rebus iuuari abs te is Ordo possit, hoc suo tempore ipse Orator Maiestati tuæ exponet. Ex quo vbi desideria Magistri & Conuentus Melitensis cognoueris, vt præclarissimi cognominis tui memor eis satisfacere velis, sicuti pro tuâ virtute ac pietate te facturum esse confidunt, Maiestatem tuam in Domino hortamur & rogamus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XII. Decembris, M.D.LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

EPISTOLA XXX.

Melitensibus à Duce Venetorum contra Turcas subsidia postulat. Vide lib. II. *cap.* II. *Vitæ* P I I V.

Dilecto Filio, nobili viro, Petro Lauredano, Duci Venetiarum.

Dilecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Quantoperè res militum Ordinis sancti Ioannis Ierosolymitani afflictæ fuerint, illo tempore quo Turcæ in insulâ Melitâ

terrâ

terrâ mariq́ue eos per multos menſes pertinaciſſimè ſummis viribus oppugnarunt, omnes nouiſſe certum habemus. Ad eos vere proximo iterùm & acriùs oppugnandos, atque illam inſulam inuadendam, multò maior quàm anteà nauium omnis generis multitudo, multóque maiores terreſtres naualesq́ue copiæ ſummâ diligentiâ à nouo Turcarum Tyranno comparari dicuntur. Itaque tam neceſſario tempore ad opem & auxilium omnium Chriſtianorum Principum confugere coguntur, cùm animis magis quàm facultatibus parati ſint ad tam potentis & infeſti hoſtis impetus excipiendos ac ſuſtinendos. Nemo eſt autem, qui non intelligat ac cernat, commune hoc eſſe omnium Chriſtianorum periculum, cùm illa inſula adeò Siciliæ imminens, Italiæq́ue finitima, & ad occupandas Inferi maris inſulas opportuna, tamquam arx quædam ſit habenda totius populi Chriſtiani: quæ ſi (quod Deus auertat) in hoſtium poteſtatem, Chriſtianis Principibus torpentibus, veniret; ſerò poſteà, nullo pœnitentiæ loco relicto, omnes ſenſuri eſſent, quantum Chriſtiani nominis præſidium ac propugnaculum amiſſum fuiſſet. Quia igitur omnium intereſt, Ordinem adeò de Chriſtianâ republicâ benemeritum defendi, &, ne illa inſula in poteſtatem hoſtium redigatur, prouideri; æquum eſt ac neceſſarium, vt nos, & omnes alij, quo quiſque noſtrûm poteſt, eum Ordinem auxilio iuuemus. Ei ſanè nos
deeſſe

deesse nolumus, licet multos alios sumptus facere cogamur: sed eius necessitates soli subleuare non possumus; omnes oportet, qui has Christianæ reipublicæ reliquias saluas volunt, communis salutis ac Religionis periculum communi auxilio propulsare. Ad quod inter ceteros Principes Nobilitatem quoque tuam hortandam duximus, vt Principem valdè Catholicum,&vt eius Reipublicæ Principem, quæ pro Religione Christianâ multa præclarissima gessit, ac de eâ benè mereri consueuit. Nouimus sanè te, & Senatum istum, vestris rebus non iniuriâ timere, ac maximas necessariò impensas facere: sed quid abs te hic Ordo desideret, ex dilecto Filio Petro Iustiniano Priore Prioratus Messanæ, ciue tuo, & ipsius Ordinis fortissimo milite, cognosces. Nos ne longiores simus, res eius Ordinis, cùm pro nostrâ erga eum beneuolentiâ, tum reipublicæ Christianæ causâ, Nobilitati tuæ tanto studio commendamus, quantum, etiam tacentibus nobis, & virtus ac merita eorum militum postulant, & magnitudo periculi Christiano populo impendentis efflagitat. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XIX. Decembris, M. D. LXVII. Pontificatus nostri anno secundo.

APOSTOLICARVM PII QVINTI PONT. MAX. EPISTOLARVM LIBER SECVNDVS,

Continens Epiſtolas anni tertij eius PONTIFICATVS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGVMENTVM.

Horrendum ſcelus in ſacroſanctam Euchariſtiam admiſſum, grauiſſimè puniendum eſſe admonet.

Dilecto Filio, nobili viro, Carolo Auſtriæ Archiduci, PIVS Papa V.

ILECTE Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Non ſine ſummo animi dolore atque horrore audiuimus, nec abſque gemitu referre Nobilitati tuæ poſſumus facinus impium, horrendum

ac

ac infandum, quod nuper in loco ditionis tuæ perpetratum fuiſſe audiuimus. Certiores facti fuimus ab hominibus, quibus fidem meritò habuimus, mortuo Plebano quodam loci qui Taruiſa dicitur, in prouinciâ Carinthiæ, eum, qui à populo in eius locum electus fuit, Andream nomine, quo primùm die Eccleſiam ingreſſus eſt, cùm in ſacrario reperiſſet ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, id ſacrilegâ manu correptum abieciſſe in terram, & pedibus conculcaſſe; conuerſumque ad eos qui aderant, in verba impia ac nefaria prorupiſſe. Quis tantam Dei & Saluatoris noſtri iniuriam ſatis dignè conqueri ac deplorare poſſit? Superat ſcandali magnitudo, ac facti impietas, cùm dicendi vim, tum puniendi etiam facultatem: nullum enim par tanto ſceleri ſupplicium inueniri poteſt. Ac nos quidem, ſi is nefandus homo ditioni noſtræ temporali ſubiectus eſſet, quàm grauiſſimum poſſemus, de eo ſupplicium ſumeremus: ſed cùm ſub ditione tuâ ſit, ad auertenda Dei flagella, qui in eos ſæuiturus eſſet, quorum negligentiâ tantum nefas impunitum relinqueretur, indicandum id Nobilitati tuæ duximus; hortantes, & ſub diuini iudicij obteſtatione monentes, vt Phinees zelo accenſus exurgas, ſicut Catholico & religioſo Principe dignum eſt, ad tantam Domini & Redemptoris noſtri iniuriam vlciſcendam, & hominem tam ſacrilegum comprehendi ſine morâ iubeas, ac veritate compertâ tali ſup-

plicio affici, per quod Dei ira, tum in habitatores loci, in quo tantum facinus admissum est, tum in omnes qui illud punire neglexerint, imminens, expietur. Eius autem, perinde ac si laicus esset, puniendi tibi & Magistratibus tuis tenore præsentium plenam concedimus facultatem. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXI. Ianuarij, M. D. LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTOLA II.

Vltimum supplicium subituris, pridie quàm illo afficiantur, post confessionem Sacerdoti ritè factam, Dominici Corporis viaticum administrari iubet. Vide lib. II. *cap.* III. *Vitæ* PII V.

Venerabili Fratri Ioanni Baptistæ, Archiepiscopo Rossanensi, nostro & Sedis Apostolicæ in Hispaniarum Regnis apud Regem Catholicum Nuntio.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Relatum est nobis, non permitti in istis Hispaniæ partibus, vt à Iudicibus temporalibus propter delictorum grauitatem capitis damnati, post confessionem Sacerdoti factam, sacrum Eucharistiæ Sacramentum accipiant. Id nos eis minimè denegandum esse censemus; cùm Chri-

stianæ

ſtianæ charitati magis conueniat, eos ad reſiſtendum tali tempore fortiùs diabolicis tentationibus ſacrâ Communione muniri; vt, perituro corpore, ſaluti animæ, quantum fieri poteſt, ſubueniatur. Itaque hunc abuſum, qui ſacris etiam Canonibus repugnat, tolli cupientes, Fraternitatem tuam de hac re cum chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro Rege Catholico agere volumus, eique ſignificare, placere nobis, vt ſupplicium vltimum ſubituris, pridie quàm illo afficiantur, poſt confeſſionem Sacerdoti factam, Dominici Corporis viaticum concedatur. quod per totam Hiſpaniam, & alias Prouincias & loca ditionis ſuæ, hortaberis eum, vt, ſicuti eius pietate dignum eſt, poſthac iubeat obſeruari. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXV. Ianuarij, M.D.LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA III.

Puerum in Epiſcopum eligentium poſtulationem reijcit, legitimam idonei viri electionem diutiùs non differri iubet; aliàs id ſuâ auctoritate faciendum denuntiat. Vide harum Epiſt. lib. I. *Epiſt.* XIV. *&* XV.

Dilectis Filiis, Decano & Capitulo Eccleſiæ Halberſtadenſis.

Dilecti filij, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Poſt acceptas litteras veſtras, &

auditum benignè nuntium, qui eas attulerat, etsi considerauimus diligenter nobiscum ea quæ proposuistis; nullo tamen pacto inducere animum potuimus, puero quinque vel sex annorum administrationem istius Ecclesiæ committere, nimis repugnante conscientiâ nostrâ: nimisque graui scandalo totam Germaniam offensuri, neque eos modò qui nunc sunt, sed etiam posteros, si memoriæ proderetur, puerum, in quo nulla per ætatem esse potest earum rerum quæ à sacris Canonibus requiruntur, designatum, nobis postulationem vestram admittentibus, esse Pastorem & Episcopum Ecclesiæ, contra omnes Canones, contra Decreta Conciliorum; quam possemus rationem huius rei reddere æterno illi Iudici in tremendo iudicij die? Scimus quidem auum pueri Principem esse Catholicum; scimus, quoad viueret, non defuturum ei Ecclesiæ, ad defendendum eius bona, illius auxilium ac patrocinium: sed quâ iam ætate sit, nostis. Is prætereà puer, vnicus illi nepos est. Ne illius quidem domui expedit, nepotem suum vnicum temporalium Ecclesiæ illius bonorum causâ (cùm nec ipse intelligat quid agat, nec quisquam hominum diuinare possit quid acturus sit, si, Deo dante, ad annos adolescentiæ peruenerit) rebus Ecclesiasticis immisceri, non sine Dei Omnipotentis, vt verendum est, indignatione. Cùm autem iamdiu ipsa Ecclesia vacet, nec sine magno eius detrimento differri

differri possit diutiùs electio noui Episcopi in locum demortui: etsi pro nostro iure, postquam vos prioribus nostris litteris moniti, tamdiu cessastis eligere seu postulare personam idoneam, possemus quem nobis placeret Episcopum & Pastorem illi præficere; tamen benigniùs vobiscum agere volentes, vos iterùm hortandos duximus ac monendos, vt, diligenter attendentes periculum in quo Ecclesia versatur, officij vestri memores, omni excusatione omissâ, eâ quâ debetis concordiâ, Deum tantùm præ oculis habentes, eligatis vel postuletis aliquem secundùm sacros Canones ætatis legitimæ, vitâ & fide atque vsu rerum idoneum ad ipsius Ecclesiæ regimen. Ad quem eligendum vel postulandum vobis, postquam has litteras acceperitis, præfigimus spatium trium mensium, pro termino peremptorio. Intra quod tempus si eligere vel postulare neglexeritis, nos iure nostro vtemur, ac, sicut Deus nobis inspirauerit, ipsi Ecclesiæ prouidebimus; & conscientiam nostram, quæ longiorem moram ferre non potest, exonerare curabimus. Proinde dum etiam nunc vobis permittitur, officio vestro fungimini; & de diuino cultu atque animarum salute præcipuè soliciti, de temporalibus verò bonis solicitudinem in Deum proijcientes, sperate etiam ad ipsa bona temporalia tuenda, non modò diuinam opem adfuturam, sed ne humanum quidem auxilium vobis defuturum. Datum Romæ apud S. Petrum

trum ſub annulo Piſcatoris, die III. Februarij, M.D.LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA IV.

Vt Epiſcopum hæreticum, qui indignè occupabat Eccleſiam, dimitti curet, Regem Poloniæ hortatur. Vide lib. III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro, Sigiſmundo Auguſto, Regi Poloniæ Illuſtri.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Maieſtatis tuæ laudi gloriæque pro paternâ noſtrâ beneuolentiâ fauentes exſpectauimus, & futurum etiam ſperauimus, vt ipſa tantum illud ſcandalum de Chiouenſis Eccleſiæ Epiſcopo tolleret, &, ne tam infamis hæreticus Eccleſiam illã diutiùs detineret, & tamquam Epiſcopus & Regni Senator publicis conuentibus intereſſet, prouideret. Etſi autem intelleximus ex proximis litteris Maieſtatis tuæ, quantoperè periculoſum putet, & hoc & alia Regni ſui ſanare mala, quæ quorumdam negligentiâ nimis creuiſſe, & corroborata fuiſſe queritur: tamen, ne obijci vmquam nobis poſſit, quod tua Maieſtas nunc aliis forſan immerentibus obijcit, quòd negligenter officio noſtro functi ſimus; deſiſtere nolumus, quin ad tantum ſcandalum tollendum Maieſtatem tuam iterùm horte-

hortemur & excitemus. Fallitur enim, ſi huiuſmodi ſcandala tolerando ac diſſimulando, Regni ſui quieti & tranquillitati ſeſe conſulere putat. Non poſſe hæreſes ſimul cum Catholicæ Religionis cultu in eodem Regno tolerari, illud ipſum exemplum Regni Franciæ, quod Maieſtas tua affert ſui excuſandi cauſsâ, documento eſt. Si ſuperiores Reges Franciæ, diſſimulando & tolerando, id malum creſcere paſſi non fuiſſent; facilè extirpare hæreſes, & Regni ſui paci & quieti conſulere potuiſſent: neglectis prædeceſſorum noſtrorum paternis hortationibus, dum iſtiuſmodi carnis prudentiâ nituntur, ſublatâ pace, quæ ſine vnico rectæ veræque Religionis cultu manere non poteſt, Regnum illud olim adeò florens & tranquillum, miſerandum in modum perturbarunt, & in extremum periculum adduxerunt.

Nam quòd Maieſtas tua de zizaniis non euellendis, propter periculum euellendi ſimul tritici, Domini & Saluatoris noſtri dictum, non ita, vt intelligit ipſe, intelligendum affert; mallemus eius meminiſſet, quod idem Saluator noſter de Regnorum in ſe diuiſorum futurâ deſolatione adeò apertè & perſpicuè dixit. Quæ verò diuiſio deteſtabilior, quæ pernicioſior Regnis ac populis exiſtere poteſt, quàm de Religione diſſenſiones atque diſſidia? Si ſcandala adeò creuerunt, vt ſcribis, vt ſpes non ſit, adeò facilè omnia ſimul tolli poſſe; at aliqua eorum,

rum, quæ tolli possunt, tollenda sunt: cuiusmodi hoc appellati Chiouensis Episcopi. Quo ab Ecclesiâ illâ auulso, nequaquam timendum est, ne conuellatur status Regni. Facilè Maiestas tua illum, vt eam Ecclesiam dimittat, auctoritate suâ regiâ adducere poterit. Quod vt faciat, eam iterùm paternè hortamur; & vehementer rogamus, consulat famæ suæ, consulat Dei Omnipotentis honori, & illius Ecclesiæ atque animarum saluti. Sed si facere diutiùs recusauerit, cogemur ipsi aduersus illum pseudo-Episcopum secundùm sacros Canones agere, ex necessitate cum Maiestate tuâ; ne nostro ipsi quoque desimus officio, quod sine graui Dei & hominum offensione prætermittere non possumus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVI. Martij, M. D. LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTOLA V.

Læsam in Poloniâ Ecclesiasticam libertatem defendi curat. Vide lib. III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Sigismundo Augusto, Regi Poloniæ Illustri.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm audiamus in Regno tuo Ecclesiasticam libertatem mul-

tis modis lædi atque imminui, certum quidem habemus, id contra voluntatem tuæ Maiestatis admitti: sed, si diutiùs talia dissimulentur, hominum improborum licentiam indies longiùs progressuram esse videmus. Itaque Maiestatem tuam, pro commisso nobis officio, & paterno erga ipsam amore, hortandam in Domino, & excitandam ac rogandam duximus, ne patiatur talem temeritatem crescere; sed cùm animæ, tum existimationi suæ diligentiùs consulat. Omnibus quidem sua iura seruanda sunt; sed ab Ecclesiis præcipuè, Ecclesiasticisque personis, prohibendæ sunt iniuriæ ac propulsandæ, cùm eæ vel maximè ad Dei & Saluatoris nostri iniuriam contumeliamque redundent, ac furorem eius prouocent. Semper Catholici ac sapientes Reges ac Principes Clericis, propter diuini nominis gloriam, patrocinium suum præstare consueuerunt, & pro Ecclesiasticâ libertate se tamquam murum opponere. Qui verò eam opprimi patiuntur, serò, posteaquam id sibi & suis rebus perniciosum fuerit, sentiunt. Si non hæresum pestilentia per Regnum tuum diffusa esset, hæc hæresum origo, hoc violandæ Religionis initium futurum fuit. Potes etiam nunc, charissime Fili, potes reprimere tales audacias, & huiusmodi licentiam improbis eripere. Nondum adeò sectæ hæreticorum creuerunt, quin multò maior pars populorum Regni tui in officio maneat. Vtere modò potestate tibi à

Deo datâ, & Cleri ac Sponsæ eius Ecclesiæ caussam audaciter suscipe ac tuere. Minus, quàm forsitan metuas, audebunt, vbi Regem pro Clero & Ecclesiis stare videbunt. Magna est Regis auctoritas, magna celsitudinis Regiæ obseruantia. Non contemnetur Rex, nisi mirâ patientiâ suâ se contemni ac despici sinat. Nec est ferè quisquam tam malus, qui non Regis gratiam malit cum securitate, quàm iram & offensionem eius cum periculo. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die VII. Maij, M. D. LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTOLA VI.

Ecclesiasticam libertatem defendit. Vide lib. VI. *cap.* VIII. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Emanueli Philiberto, Sabaudiæ Duci.

Dilecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Cogit nos munus, nobis à Deo licet indignis iniunctum, id diligenter agere & curare, vt locis & hominibus Ecclesiasticæ libertatis ius & priuilegium habentibus sua immunitas inuiolata seruetur. Quod quidem tam debitum & necessarium officium si prætermitteremus, nec apud Deum nec apud homines nos excusare posse-

possemus. Solemus sanè, cùm quidpiam contra eam alicubi fieri audimus, non minùs eorum causâ qui culpam talem admittunt, aut admitti patiuntur, quàm eorum qui læduntur dolere. Qui enim in hoc genere alios lædunt, suam quoque ipsorum salutem (quod multò maius detrimentum est) lædunt, & in periculum adducunt. Ad aures nostras peruênit, incolas loci Verra vocati, & aliorum quorumdam locorum iuris Astensis Ecclesiæ, à ministris & officialibus Nobilitatis tuæ grauibus & variis oneribus iniungendis compelli ad soluendam partem pecuniæ, quæ donatiui nomine à subditis tuis aliquot abhinc annis exigitur; cogi eos prætereà milites fieri, & pecuniâ suâ emere quædam armorum genera, multisque aliis rebus libertatem eorum imminui. Molestè quidem tulimus, si res ita se habet, eos huiusmodi incommodis affici; sed pro paterno amore, quo salutem & famam Nobilitatis tuæ diligimus, non minùs hæc nobis tuâ ipsius causâ displicuerunt, quem Deo per omnia placere, & cuius nomen vbique gloriosum esse cupimus. Cùm enim libertas Ecclesiastica violatur, non tam homines, quàm Deus ipse, qui Ecclesiæ suæ parci, & iura sua seruari vult, violatur & grauiter offenditur. Non paruâ labe eorum fama, qui talia admittunt, vel admissa dissimulant, maculatur. Quia igitur, cùm talia non facilè credere possemus, nisi veritate priùs inquisitâ, loca illa ad Ecclesiam Asten-

ſem pertinere comperimus, eamq́ue ob cauſſam non debere locorum illorum incolis huiuſmodi onera imponi; Nobilitatem tuam paternè admonendam duximus, vt cùm diuini honoris cauſsâ, cuius zelum & curam te habere ſemper cognouimus, tum pro perpetuâ tuâ erga ſanctam hanc Sedem reuerentiâ, prohibeas ac vetes, ne in poſterum illorum locorum incolæ huiuſmodi onera ſubire cogantur; & quidquid contra libertatem eorum ad hoc tempus geſtum eſt, reuoces, ſuamq́ue illis locis immunitatem, ſicut æquum eſt, incolumem conſerues. Quòd ſi Nobilitas tua ius aliquod in illis locis ſe habere exiſtimat, cauſſam ſuam docendos nos curare poterit; ab eiuſmodi interim oneribus abſtinendo. Quod vt primo quoque tempore faciat, eam hortamur; vt auditis, quæ pro eius cauſsâ dicta fuerint, ſtatuere poſſimus, an illi homines iuſtam querendi cauſſam habuerint. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VIII. Maij, M.D.LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA VII.

Abbati Claræ-vallis Cardinalatum ſuſcipere pro ſuâ modeſtiâ recuſanti, vt electioni acquieſcat, iterùm præcipit in virtute ſanctæ obedientiæ. Vide lib. VI. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Dilecto

Dilecto Filio Hieronymo, Abbati Claræ-vallis, electo S. R. E. Cardinali.

DIlecte Fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Lectis litteris tuis, & cognitis rationibus, quas attuliſti, cur tibi commodius eſſe exiſtimes manere in Ordine tuo, quàm ſuſcipere munus, ad quod te ſuperioribus diebus de conſenſu Fratrum noſtrorum promouimus; modeſtiam quidem & probitatem tuam amauimus, ſed excuſationem non eſſe accipiendam duximus. Nam quòd exiſtimas promotionem hanc impedimento tibi fore, ad agendam curam Monachorum tuo regimini commiſſorum, & Monaſteria, quæ abs te viſitari, vt à Claræ-vallis Abbate, debent, viſitanda; ea res ſeſe aliter habitura eſt, quàm cenſes. Cardinalatus enim dignitas adiumento potiùs erit ad officium illis tuum maiore cum auctoritate præſtandum, & ea, quæ Monaſteriorum neceſſitas expoſcet, agenda. De iis verò, quæ in eo eſſe debeant qui ad hoc munus aſſumatur, quæ tibi deeſſe ſcribis; laudamus quidem iſtam humilitatem tuam, ſed non eſt tuum de te, quàm ſis ei muneri idoneus, iudicare. Noſtro acquieſcere iudicio debes, & ita cogitare, per miniſterium noſtrum te à Deo vocatum eſſe; quandoquidem te nec-opinantem in curarum & ſolicitudinis noſtræ partem non ſine diligenti delibe-

deliberatione aſſumpſimus, ad ſeruiendum nobiſcum Dei honori, & ſanctam eius Eccleſiam tam graui & turbulento tempore regendam, qui potens eſt & ea quæ dedit tibi dona augere, & quæ in te requiri forſitan poſſint, addere: pro cuius obſequio & honore nullos debes vel animæ vel corporis labores ſubterfugere; ſed eius vocationi, confiſus ipſius gratiæ & auxilio, humiliter obedire. Debes verò etiam, ſicut charitatis officium poſtulat, vicem noſtram dolere, qui hac ætate onus multò grauius ſuſtinemus: ad quod ferendum tuâ, & tui ſimilium ope indigemus. Accepto igitur, quod ad te miſimus, huius honoris inſigni, omni excuſatione omiſsâ, conſtitutis priùs quàm breuiſſimo tempore poteris Monaſterij tui rebus, ad pileum rubrum, ſummum eiuſdem dignitatis inſigne, à nobis ipſis accipiendum, fac te ad nos primo quoque tempore conferas. Quod vt facias, in virtute ſanctæ obedientiæ tibi mandamus. Ad nos autem cùm, Deo iuuante, perueneris, tum non modò in vniuerſum de Religione conſtituendâ tecum communicabimus, ſed de eâ propriè in Ciſtertienſi Ordine, in quo penitus propè collapſa videtur, reſtituendâ. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VIII. Maij, M.D.LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTO-

EPISTOLA VIII.

Cæsarem, vt Ecclesiæ Tridentinæ iura defendat, hortatur. Vide lib. III. *cap.* VII. *Vitæ* PII V. *& infrà huius libri Epist.* XXIV. *&* XXV.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Maximiliano II. Romanorum Imperatori.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Exponi nobis curauit venerabilis Frater, Episcopus Tridentinus, Cardinalis Madrutius appellatus, magnâ sanè cum modestiâ, quantoperè cupiat dilecti Filij nobilis viri Ferdinandi, Archiducis Austriæ, germani tui, gratiam & beneuolentiam obtinere, ac nullam cum eo controuersiam habere. Queritur autem, factum esse nonnullorum prauorum suasorum impulsu, vt quædam tentari cœperint contra centum & ampliùs annorum consuetudinem, vt dicit, per quæ Ecclesiæ suæ iura maximâ ex parte minuantur. Sanè quò magis pium & Catholicum Principem, & maiorum vestrorum inclytæ memoriæ Principum similem, ipsum Archiducem nouimus; eò magis mirati sumus, ab eo talia tentari. Illud quoque cogitamus, rem hanc nimis mali exempli esse. Si enim tam Catholicus Princeps manus Ecclesiarum bonis admouebit; quid alios facturos

esse sperandum est? Sed cùm probitatem eius cognitam habeamus, hoc factùm culpâ aliquorum esse persuasum habemus; qui gratiam eius aucupantes, Deum offendere non verentur, dum Principi suo placeant. Illud planè credimus, Maiestati tuæ non placere, isto modo agi, nec iure peti, quod legibus & iudicio obtineri possit. Si Archidux aliquod se ius habere existimat, leges habet, quibus agere potest: habet Maiestatem tuam, cuius arbitrio ea controuersia componi poterit. Quocircà Maiestatem tuam hortamur in Domino & rogamus, vt auctoritatem suam interponat, & fratrem suum ab vllâ vi adhibendâ, & pro Cæsareâ & pro fraternâ auctoritate, deducat; cùm nihil tam contrarium iuri sit, quàm vis: quâ qui vtuntur, non intelligunt, se ius suum in iniuriam conuertere. Consulat pro suâ pietate & sapientiâ, fratris sui existimationi, nec bonum eius nomen hac labe pollui patiatur. Det hoc etiam Maiestas tua sanctæ Sedis Apostolicæ reuerentiæ, vt ab huiusmodi factis eum dehortetur, quæ necessariam dignitatem ipsius Sedis essent violatura. Curæ quidem est nobis, sicut esse debet, vt Ecclesia illa in possessione bonorum suorum permaneat; sed pro paterno amore nostro erga ipsum Archiducem, existimationi quoque & famæ eius consultum cupimus. Hac autem eâdem de re Nuntio nostro mandauimus, vt quàm diligentissimè tecum agat. Non minore nos molestiâ, quàm ipsum Episcopum,

ſcopum, tuæ Maieſtatis maximum cultorem, liberabis, ſi auctoritate tuâ hæc controuerſia ſedata fuerit. Ad quam componendam vt incumbas, Maieſtatem tuam, quanto poſſumus ſtudio, iterùm hortamur ac rogamus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XV. Maij, M.D.LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA IX.

De ſacroſanctâ Communione ſub vtrâque ſpecie laicis nullo modo concedendâ. Vide lib. VI. *cap.* VIII. *Vitæ* PII V.

Vener. Fratri Vrbano, Epiſcopo Patauienſi.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Certiores nos fecit Nuntius noſter, qui apud Sereniſſimum Imperatorem electum reſidet, ſe abs te conſultum fuiſſe ſuper Communione ſub vtrâque ſpecie, vtrùm eam Diœceſanis tuis efflagitantibus concedere deberes: miſit etiam ſcriptum, in quo, quæ in concedendâ aut denegandâ eâ re commoda & incommoda eſſent, diligenter complexus es. Placuit nobis zelus, quem in hac re ſignificaſti: laudamus etiam prudentiam tuam, quòd de re tam graui nihil temerè agendum putaſti: ſed Apoſtolicæ Sedis Nuntium, hoc eſt, per eum Sedem ipſam Apoſtolicam conſuluiſti. Sed

nos, consideratis nobiscum attentiùs iis quæ abs te proposita fuerunt, in eâdem sententiâ mansimus, in quâ etiam tum, cùm à Prædecessore nostro ea licentia efflagitata atque expressa fuit, fueramus; non esse hac in re recedendum à tam vetere, & à tot sanctis Patribus approbato & sanctissimè retento Ecclesiæ Catholicæ instituto: nec debere te, vel quemquam alium, moueri leuium quorumdam postulationibus inconsultis: qui, si verè Catholici essent, sanctam Matrem Ecclesiam magis reuererentur, neque eius disciplinam & ritus tam temerè abijcerent; & verè Catholicos potiùs, quàm hæreticos horum temporum, in vsu tam diuini ac venerabilis Sacramenti sibi imitandos esse statuerent. Si sub vnâ specie perinde Christum integrum ac sub vtrâque sumi credunt, sicuti credere debent, cur vnâ specie contenti non sunt? cur immutari ritum Ecclesiæ adeò antiquum, & ab omnibus Catholicis nationibus per tot sæcula obseruatum, volunt? Si non credunt, hoc ipso Catholicos se nomine tantùm esse, re ipsâ autem cum hæreticis sentire ostendunt. Nam si verè Catholici essent, nullo pacto sibi cum hæreticis, ne de cærimoniis quidem, conueniendum esse putarent. Itaque metus ille, ne, denegato eis vsu sacri Calicis, ad hæreticos transeant, te mouere non debet. Si enim id facturi sunt, iam eos, certum habeas, non esse purâ nec sincerâ fide, nec pro veris Catholicis habendos. Quamobrem debes,

debes, Frater, primùm illud eniti, vt populus tibi commiſſus retinendum ſibi eſſe ſtatuat potiùs Eccleſiæ Catholicæ antiquiſſimum & ſanctiſſimum ritum, quàm eum, quo hæretici vtuntur. Si hortando & monendo nihil profeceris; tu tuo te officio ſatisfeciſſe intelligere debebis. Quiſquis receſſerit, non tuâ, ſed ſuâ culpâ receſſerit. Atque in hac ſententiâ adeò conſtanter & fortiter manere debes, vt nullius iacturæ aut periculi metu ex eâ te dimoueri patiare; etiamſi temporalia bona amittenda eſſent, etiamſi ſubeundum eſſet martyrium. Pluris talis conſtantiæ præmium æſtimare debes, quàm quantaſuis opes & temporalia bona: martyrium verò adeò non eſt ſubterfugiendum homini verè Chriſtiano & Catholico, vt ſit etiam expetendum, & in ſingularis beneficij loco à Deo accipiendum; & felix habendus ſit, quicumque dignus habitus fuerit, qui pro Chriſto, & pro eius ſanctiſſimis Sacramentis ſanguinem effundat. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXVI. Maij, M. D. LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA X.

Ne laici, quauis dignitate ſint, in Eccleſiarum Sacellis maioribus, vel in Choris, aut Presbyteriis, dum diuina celebrantur Officia, ſedere ſeu ſtare permittantur. Neque mulieres, cuiuſuis gradus ſint, virorum aut feminarum Monaſteria ingredi audeant.

Dilecto Filio nostro Henrico, Tituli sanctorum quatuor Coronatorum Presbytero Card. Portugalliæ Infanti, Apostolicæ Sedis Legato.

DIlecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Inualuisse hunc in Ecclesiis Regni Portugalliæ, tam cathedralibus quàm aliis, sæcularibus & regularibus, abusum audiuimus, vt homines nobiles & alij laici, dum diuina Officia celebrantur, in ipsis Capellis maioribus & Choris sedere & stare minimè vereantur, non parum impedientes Ministros ipsarum Ecclesiarum in Officiis celebrandis. Quod quidem licet vetitum fuerit decretis Prouincialium Synodorum; tamen multi, sicut accepimus, id sibi licere putantes propter licentias per importunitatem, aut forsan falsi suggestionem, à Sede Apostolicâ impetratas, talia decreta negligunt. Cùm igitur talis abusus, qui diuinum cultum non parum turbat, tollendus, & debitus in Ecclesiis decor, præsertim tempore diuinorum Officiorum, seruandus sit; Circumspectioni tuæ præsentium tenore mandamus, vt, non obstantibus quibuscumque huiusmodi licentiis, sub grauibus pœnis auctoritate Apostolicâ prohibeas & interdicas, ne vlla sæcularis persona, quacumque dignitate præfulgeat, dum diuina celebrantur Officia, in Capellis maioribus & Choris dictarum Ecclesiarum sedere

aut

aut ſtare audeat: & quod de hac re ſtatueris, diligenter cures & facias obſeruari, etiam implorato, ſi opus fuerit, brachij ſæcularis auxilio. Illud non parum mirati ſumus, quod relatum fuit nobis, multas mulieres poſt confirmationem Decretorum ſacri Concilij Tridentini, à Generalibus Ordinum ſancti Dominici, ſancti Auguſtini, ſancti Franciſci, Ciſtercienſis, beatæ Mariæ in monte Carmelo, & forſan aliorum, expreſſiſſe licentias & facultates ingrediendi Monaſteria Monialium eorumdem Ordinum: alias verò conceſſis ab Apoſtolicâ Sede, ante confirmationem ipſius Concilij Tridentini, contra eius Decreta vti. Quæ res cùm magnoperè impediat obſeruantiam regularem, & quietem ipſarum Monialium turbet; tolli hanc quoque nimiam licentiam volentes, & ea quæ Concilium Tridentinum ſalubriter ſtatuit atque decreuit, ne mulieribus virorum, mulierúmve viris ingredi Monaſteria liceat, inuiolabiliter obſeruari mandamus; & præcipimus, vt omnes huiuſmodi licentias, etiam ab Apoſtolicâ Sede ante confirmationem Tridentini Concilij conceſſas, ſub cenſuris & pœnis, quibus tibi viſum fuerit, eâdem auctoritate reuoces; & quod Tridentinum Concilium ſuper hac re ſtatuit, diligenter facias, ſicut de pio zelo tuo confidimus, obſeruari. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXVII. Maij, M. D. LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTO-

EPISTOLA XI.

Regem Portugalliæ post annum ætatis suæ XIV. *Regni gubernacula suscepisse gratulatur, atque vt in administratione optimis suorum consiliis acquiescens probè se gerat, in primisque pietatem in Deum, & augendæ propagandæque Christianæ Religionis studium propositum habeat, hortatur.*

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Sebastiano, Portugalliæ & Algarbiorum Regi.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Lætum admodum nuntium attulerunt nobis litteræ tuæ die tertiâ Martij datæ: ex quibus cognoscimus, Maiestatem tuam, cùm iam ad annum XIV. ætatis suæ peruenisset, accepisse die festo sancti Sebastiani, & eodem natali suo, administrationem Regni ac Dominiorum suorum, à dilecto Filio nostro Henrico, Cardinali,patruo suo magno:cuius summâ fide, virtute, prudentiâ ac diligentiâ ad id tempus feliciter administrata fuerunt. Egimus gratias Deo, qui te optimâ disciplinâ, & verè paternâ curâ ipsius Cardinalis imbutum & institutum ad eam ætatem perduxit, vt iam per te subiectos tibi populos & nationes regere possis. In quo munere te vsurum, sicut semper facere debebis, Serenissimæ Reginæ

auiæ,

auiæ, & eiusdem patrui prudentissimis fidissimisque consiliis, planè confidimus; & auguramur, responsurum esse laudibus maiorum tuorum, inclytæ memoriæ Regum. Quorum cùm alias præstantissimas virtutes, & gloriosa tibi ad imitandum proposita habere debebis exempla, tum præcipuè pietatem erga Deum, & studium augendæ & propagandæ Christianæ Religionis. Ad quam propagandam quantò vehementiùs incumbes, tantò magis diuinum tibi semper aderit auxilium; & res omnes, quas ages aut aggredieris, feliciùs succedent. De deuotione & obsequio, quæ nobis & huic sanctæ Sedi, maiorum tuorum exemplo, præstiturum omni tempore profiteris, Maiestatem tuam in Domino plurimùm laudantes: expectare teipsum quoque à nobis, & ab ipsâ sanctâ Sede, volumus eximiam quamdam charitatem; &, quantum ipsius Sedis dignitas patietur, in tuis exaudiendis precibus benignitatem. In communi illâ reuocatione iurispatronatuum à fel. record. Pio Papa IV. prædecessore nostro concessorum, non sine grauibus & iustis caussis à nobis factâ, quòd te æquo animo tulisse scribis, gratiam tibi quoque à Deo factam fuisse; deuotionis erga Sedem Apostolicam tuæ magnum signum das, cùm eius iudicio, sicut filio ac moderato Rege dignum est, humiliter acquiescis. De Monasteriis autem Regni tui, quorum regimen anteà perpetuum esse solebat, ad triennale regimen rectioris

administrationis caussâ reductis, gratum nos fecisse Maiestati tuæ, gaudemus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVI. Maij, M.D.LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTOLA XII.

Adolescentem Regem optimis magni patrui Cardinalis, & Reginæ Catharinæ eius auiæ, consiliis in Regni administratione adiutum iri confidens, id sedulò fieri commendat.

Dilecto Filio nostro in CHRISTO, Henrico Cardinali Portugalliæ.

DIlecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Charissimum in CHRISTO Filium nostrum Regem ad eam ætatem peruenisse, vt iam Regni, quod summâ fide, curâ & diligentiâ tuâ ad hoc tempus administratum fuit, abs te administrationem acceperit, libenter admodum cognouimus, & Deo gratias agimus; quòd is spem afferat, cùm reliquis virtutibus, tum pietate erga Deum, & obseruantiâ erga sanctam Sedem, similem se fore maiorum suorum inclytæ memoriæ Regum. Quod eò magis de eo sperare possumus, quia non solùm quo genere ortus sit, sed etiam quali curâ & diligentiâ educatus & institutus fuerit, nouimus. In his autem Regni sui initiis, quòd ei vnà cum charissimâ

in

in CHRISTO Filiâ noſtrâ Reginâ auiâ ſuâ tu adfuturus ſis, id magnopere laudamus, & expedire putamus. Quibus enim melioribus conſiliis tenera adhuc eius ætas niti poteſt, quàm veſtris, quorum vtrique genere quidem nepos eſt, charitate autem filius? Ille verò plurimum Deo debet, quòd vos ambo eâ, quâ decet, concordiâ inter vos, communique conſilio, actus eius ſitis, donec ætas eius ita poſtulauerit, directuri. Quòd actiones quaſdam noſtras laudibus effers, eas quidem tibi probatas eſſe gaudemus: ſed ſi quid agimus quod laudandum ſit, totam Deo laudem tribui cupimus, à quo bona cuncta procedunt. Cuius auxilium, infirmitatis noſtræ nobis conſcij, & tuis & aliorum piis orationibus nobis implorare vehementer cupimus, vt tantum onus, quod vires noſtras longè ſuperat, ſuſtinere poſſimus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXVI. Maij, M.D.LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA XIII.

Simoniacam prauitatem omnino cauendam eſſe præcipit. Eodem exemplo ſcripſit ad Archiepiſcopos Mechliniensem, Cameracenſem & Traiectenſem; & ad Epiſcopos Buſcoducenſem, Iprenſem, Middelburgenſem, Harlemenſem, Tornacenſem, Atrebatenſem, Audomarenſem & Namurcenſem.

Epiſcopis per Flandriam conſtitutis.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quàm graue, quàm deteſtandum ſit Simoniacæ labis crimen, quæ prima contra Eccleſiam hæreſis prodiit; cùm Apoſtolorum Principis in eum, à quo & initium & nomen ſumpſit, prolata ſententia declarauit, tum illa Redemptoris noſtri, qui menſas vendentium in templo columbas euertit, eoſque reiecit, ſeueritas indicauit. In eo genere multa in iſtis partibus admitti, ad dignitates præcipuè & beneficia Eccleſiaſtica obtinenda, multis referentibus, non ſine graui dolore audiuimus. Quod ſi ita eſt, neceſſe eſt operam dare, vt tantum ſcandalum tollatur. Itaque pro commiſſi nobis officij ſolicitudine Fraternitatem tuam hortamur, vt, quod ad eos qui ſibi ſubiecti ſunt attinet, diligenter ac ſedulò huius rei inquirere ſtudeat veritatem; & quos comperit quacumque huius criminis labe pollutos, Dei tantùm honorem ante oculos propoſitum habens, in eos animaduertat, ſecundùm canonicas ſanctiones, & Decreta ſacri Concilij Tridentini. Ad quod vitium reſecandum, ſi, quantum ſperamus, zelus tuæ Fraternitatis exarſerit, & Deo munus gratiſſimum offeres, & ad aliorum ædificationem, quantoperè domus Domini decorem diligas, apparebit. Datum Romæ apud S. Petrum

ſub

ſub annulo Piſcatoris, die v. Iulij, M. D. LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA XIV.

Catholicos in officio Religionis continendos, lapſos ad fidem reuocandos, exequenda Decreta Concilij Tridentini, prouinciales & diœceſanas Synodos habendas, Clericorum Seminarium inſtituendum, bonos tantùm & idoneos ſacris Ordinibus initiandos, Huſſitas, niſi reſipiſcant, non promouendos, interdictos libros cauendos, quæ per ſe agere non poſſit, per adiutorem conficí curet, Archiepiſcopum Pragenſem hortatur. *Vide lib.* II. *cap.*I. *Vitæ* PII V.

Venerabili Fratri N. Archiepiſcopo Pragenſi.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Commiſſi nobis officij curâ compellimur, & ipſius Domini præcepto iubemur, Fratres in ſolicitudinis noſtræ partem vocatos confirmare, & excitare ad ea, quæ ad Catholicam Religionem tuendam, & Dominicas oues conſeruandas, opportuna ac potiùs valdè neceſſaria eſſe noſcuntur. Quantis laboribus ſacrum Tridentinum Concilium incubuerit ad ea remouenda, quæ grauia populis ſcandala pariebant, ac propterea nouarum rerum cupidis hominibus anſam diſſeminandi noua & ab orthodoxâ fide aliena dogmata præ-

bebant; quamque salubribus Decretis idem multa statuerit, per quæ bono Ecclesiarum regimini,& saluti animarum consuleretur; ipsius Concilij acta declarant. Verùm inanes tot labores euaderent, & nullum populo Christiano fructum afferrent, nisi quæ tam prouidè constituta fuerunt, in vsum & consuetudinem eorum operâ, quorum id officium est, adducerentur. Proinde, licet Fraternitatem tuam officio suo, quantum poterit, minimè defuturam esse putemus; tamen, ne ipsi nostro desimus, cohortandum te in Domino duximus, vt ad Catholicorum reliquias in vrbe Pragâ & aliis Bohemiæ locis conseruandas, & eos qui à rectâ fide seducti fuerunt, ad orthodoxæ Religionis cultum reuocandos, quanto maximè potes studio, curâ & diligentiâ enitaris atque elabores. Ad hæc verò efficienda, necesse est exequi te primùm id, quod ipsum Concilium decreuit, de Synodis celebrandis; sicuti in aliis locis & prouinciis, ad Dei laudem,non sine euidenti Ecclesiarum vtilitate iam celebratæ fuerunt. Et quoniam in Bohemiâ maximam bonorum & idoneorum Sacerdotum penuriam esse constat, & Cleri inscitiam moresque corruptos plebem non immeritò offendisse; necessarium est, abs te Seminarium in ciuitate Pragensi institui, ad alendam bonorum Sacerdotum, atque aliorum Ecclesiæ ministrorum sobolem: sicut venerabilis Frater Episcopus Olomucensis, celebratâ diœcesanâ suâ Synodo,

odo, iam in Ecclesiâ suâ instituit, cuius in tam sancto opere meritò est laudanda industria. Sed & in aliis locis quàm plurimis huiusmodi Seminaria instituta fuerunt, & quotidie instituuntur. & res ipsa declarat nihil à Concilio Tridentino prouidentiùs & vtiliùs statutum fuisse. Oportet igitur, te & ipsam Synodum primo quoque tempore celebrare, & Seminarium instituere, nec vllam aliam temporis opportunitatem expectare: talia Dei opera non possunt sine Dei offensione negligenter fieri. Probabit tuam in hac re piam sedulitatem maximè ipse pro suâ pietate Cæsar; si, priusquam Pragam veniat, hæc abs te perfecta fuisse cognouerit. Nec verò difficile factu erit, inire rationem aliquam, quâ reditus Seminario attribuantur, quanti ad vsus eius necessarios sufficiant.

Illud quoque vel maximè prouidendum est, vt ad sacros Ordines promoueantur homines, quos non modò constet esse Catholicos; sed qui diligenti examine adhibito, sicuti Concilium Tridentinum decreuit, probentur idonei: siqui autem minùs apti propter litterarum inscitiam fuerint, admonendi erunt, vt litteris operam dent, quoad tantum proficiant, vt promoueri possint. Quòd si in Catholicis tantam diligentiam adhibendam esse Concilium statuit; intelligis profectò quàm mali ac potiùs perniciosi exempli res sit, homines Hussitas, quamuis fore se Catholicos affirment atque promittant, in cuius-

cuiuſquam gratiam ad ſacros Ordines promoueri. Quis enim confidere poſſit, id quod promiſerint, præſtituros? Si qui tamen eorum fidem fecerint, ſincerè ſe agere, & errores reſpuere velle, atque ex animo ad Eccleſiam redire; ij non priùs ad vllum erunt Ordinem admittendi, quàm Huſſitarum & alias omnes hæreſes ſolemni more abiurauerint ac deteſtati fuerint; & per tantum tempus, quantum ſatis eſſe viſum fuerit, Catholicè viuendo, omnem hæreticæ labis ſuſpicionem à ſe depulerint.

Prætereà curare te oportet, vt in vrbe Pragâ aliiſque Bohemiæ locis habeantur indices ſiue catalogi eorum librorum, quorum lectio prohibita fuit, vt Catholici noſcant, à quibus libris abſtinere debeant. Danda quoque opera erit, vt Decretorum Concilij exemplaria habeant, ex quibus ſalutarem Catholicæ fidei doctrinam haurire poſſint.

Quia verò, ſicut accepimus, tenui admodum valetudine vteris, & crebrò ægrotare ſoles, admonemus, vt aliquem ſpectatæ fidei, probitatis & induſtriæ virum deligas, qui vicem tuam agat in eis rebus, quæ ad talium miniſtrorum munus pertinent; cuique ea quæ ipſe vel morbo præpeditus, vel aliis occupationibus diſtrictus, obire non poteris, fidenter poſſis committere: per quem vel per aliam Eccleſiaſticam perſonam debebis Parochos ciuitatis diœceſiſque Pragenſis, & reliquum Clerum tuum diligenter viſitare, & quæ in eis corrigenda ac refor-

manda

manda fuerint, Dei tantùm honorem, & aliorum ſalutem, ac tuam ipſius ante oculos propoſitam habendo, corrigere ac reformare. Cogitans igitur, chariſſime Frater, de animabus pretioſiſſimo CHRISTI Sanguinē redemptis, ſi culpâ vel negligentiâ noſtrâ perierint, rationem à nobis acriter exacturum Redemptorem ipſum, æternumq́ue Paſtorem, tali ſedulitate commiſſum tibi officium implere ſtude. Hæc, de quibus te admonuimus, & alia quæ ſaluti animarum vtilia cognoueris, exequendo, & à Parochis tuis ac aliis in Bohemiâ curæ animarum præpoſitis, hortando, monendo, obſecrando, arguendo etiam & increpando, ſi opus ſit, ſuum cuiuſque miniſterium ita implendum cura; vt pro lucro animarum, quæ acquiſitæ fuerint, laudem potiùs & præmium tu & illi conſequi, quàm pro iacturâ earum, quæ incuriâ veſtrâ, quod abſit, perditæ fuerint, grauiorem ſententiam metuere debeatis. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXIII. Iulij, M. D. LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA XV.

Reportatam in Belgio de hæreticis victoriam Duci Albæ gratulatur; ipſumq́ue ad eos bello profligandos, Catholicamq́ue Religionem tuendam, hortatur. Vide lib. II. cap. II. Vitæ P I I V.

Dilecto Filio, nobili viro, Ferdinando Toleto, Duci Albæ.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ex litteris tuis die xxv. Iulij datis, & ex dilecto Filio viro Ioanne à Zuniga cognouimus, quàm proſperè rem iterùm aduerſus hæreticos, & eoſdem Sereniſſimi Regis rebelles, geſſeris. Benedictus Dominus, qui in tot curis & angoribus noſtris, tam lætis nuntiis nos conſolari dignatur. Gaudemus Religionis Catholicæ cauſsâ, tam luculentam tibi victoriam à Deo donatam fuiſſe: gaudemus chariſſimi in CHRISTO Filij noſtri Regis Catholici cauſsâ. Tibi verò non ſolùm gratulamur, cui prælia Domini prælianti tam manifeſtò ſupernum adeſt auxilium; ſed etiam totius Eccleſiæ nomine gratias agimus, quòd nullis defatigatus laboribus, nullis deterritus periculis, de eâ benè mereri non deſiſtis. Perge, dilecte Fili, his tamquam gradibus tibi viam ad ſempiternam gloriam munire; &, ſicuti cœpiſti, enitere, vt in prouinciis iſtis Religionem Catholicam in priſtinum ſtatum redigas: cuius rei gloria omnium Ducum & Imperatorum victorias ſuperabit. Saluum te & incolumem diuina Maieſtas conſeruet. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXVI. Auguſti, M.D.LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTO-

EPISTOLA XVI.

Vt rem Christianam in Indiâ propagare recteque habere curet, Regem Hispaniarum hortatur. Vide lib. III. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio, Philippo Hispaniarum Regi Catholico.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm oporteat nos pro officio pastorali, quod nobis licet indignis commissum fuit, curam habere, non solùm eorum qui fidem Christianam susceperunt, sed eorum etiam qui ad eam suscipiendam facilè adduci possunt, veluti populorum Indiæ, qui ad Hispaniæ Regnum nostris temporibus adiuncti fuerunt; magnoperè in Domino lætamur, te, vti Regem verè Catholicum, sicuti à felic. record. prædecessoribus nostris optatum fuit, qui eam orbis terrarum partem maioribus tuis subigendam attribuerunt, eosque populos illorum fidei commiserunt, curasse, vt sacrum Euangelium in illis prouinciis prædicaretur, ac fides Catholica propagaretur. Quod etsi eo studio, atque eâ sedulitate actum fuit, vt Maiestas tua eo nomine magnoperè in Domino collaudari potiùs debeat, quàm hortationibus excitari; conuenire tamen officio nostro duximus (postquam certiores facti fuimus de rectoribus admodum idoneis earum prouinciarum regi-

mini nuper destinatis) Maiestatem tuam rogare, vt populos illos ditionis suæ, hac occasione oblatâ, eis quàm diligentissimè commendare velit, ac præcipuè mandare, vt propagationi sanctæ fidei, & animarum saluti intenti sint. quarum rerum caussâ ea orbis terrarum pars ab initio ipsis maioribus tuis concessa fuit; vt, cùm ex laudabili eorum regimine qui illis præerunt, tum bonis exemplis eorum qui Christianam illis doctrinam tradent, iugum CHRISTI suaue & leue esse sentiant, neque ab illis ipsis opprimantur, qui eos tamquam teneras in vineâ Domini plantas alere ac fouere, & amorem in eis Christianæ Religionis accendere atque augere debent; & ea omnia caueantur, quibus ipsi offendi, & Christiana Religio detrimentum capere posset: qui autem nondum Christi fidem susceperunt, ad eam suscipiendam, charitate & dexteritate adhibitâ, alliciantur. Certum enim habeat Maiestas tua, ex propagatione Religionis suum quoque in illis partibus Regnum Deo propitio ac fauente firmatum & auctum iri, & sibi talium in eos populos & Religionem meritorum, non solùm in hac vitâ, sed in alterâ etiam, præmium paratum fore. De his autem rebus mandauimus Venerabili Fratri Archiepiscopo Rossanensi, vt cum tuâ ipse quoque Maiestate loquatur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XVII. Augusti, M.D.LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTO-

EPISTOLA XVII.

Vt Christianam Religionem in Indiâ propagari apud Regem Catholicum procuret, Didacum Cardinalem hortatur. Vide lib. III. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Didaco Cardinali Spinosæ.

DIlecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Quandoquidem Domino placuit, vt te in partem curarum & solicitudinis nostræ vocaremus, communicandum tecum duximus de re ad commissum nobis licet indignis munus, & propterea ad tuum quoque vel maximè pertinenti. Quid enim æquè ad officium nostrum pertinet, ac curare, vt orthodoxa Religio quàm latissimè, diuini honoris & salutis animarum caussâ, propagetur? vt qui eam pridem iam susceperunt, confirmentur; qui verò adhuc idolorum sunt cultui dediti, relictis errorum tenebris, lucem veritatis respiciant. Cuius quidem quò maiore desiderio tenemur, eò libentiùs audiuimus, charissimum in CHRISTO Filium nostrum, Regem Hispaniarum Catholicum, lectissimos quosdam & probatissimos viros ad regendas Indię ditionis suæ prouincias destinasse. Quâ in re planè declarauit dignam Rege verè Catholico voluntatem. Etsi autem Regem tantâ pietate & clementiâ præditum non egere hortatione nostrâ scimus;

mus; quippe quem audimus suâ ipsum sponte, & pro ingenitâ sibi clementiâ multis illos populos oneribus subleuasse; quibus anteà vexari & opprimi miserandum in modum consueuerant; tamen volumus, vt eum, post laudem debitam nostris verbis hoc nomine tributam, dexteritate quâ decet, horteris, ad perseuerandum in tam sancto proposito suo propagandæ Religionis orthodoxæ. quæ quidem vt propagetur, Maiestas eius pro suâ sapientiâ intelligit oportere, si quæ onera restant, quæ tollenda sint, tolli; eosque populos ita tractari, vt gaudere indies magis debeant, relictum à se idolorum cultum, & CHRISTI iugum suaue ac leue susceptum fuisse. Illud quoque, quantum fieri potest, curandum esse, vt Christianorum, qui ex his Occidentis partibus profecti in illas prouincias commigrarunt, vitâ & moribus illos populos ædificent. Ita enim & ipsi in fide Catholicâ confirmabuntur, & bonis eorum exemplis ceteri ad agnoscendam veritatem allicientur. Quibus de rebus Maiestatem suam nostris verbis hortaberis, vt pia mandata sua renouare dignetur: quæ quantò magis in hanc curam incumbet, tantò magis non solùm Diuini honoris cultum, sed suum quoque Regnum, Deo fauente, stabiliet, atque etiam propagabit. Mandato autem nostro Venerabilis Frater Archiepiscopus Rossanensis desiderium hoc nostrum pluribus exponet: cuius orationi fidem habebis. Datum Romæ apud sanctum

Petrum

Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVIII. Auguſti, M. D. LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA XVIII.

Fidem Catholicam in Prouinciâ Perüanâ propagandam curat. Vide lib. III. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Franciſco Toleto, Proregi Prouinciæ Peru in partibus Indiæ.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Magnoperè in Domino gauiſi ſumus, ac Deo gratias egimus, cuius inſtinctu factum non dubitamus, vt chariſſimus in CHRISTO Filius noſter, Hiſpaniarum Rex Catholicus, te ad regendam prouinciam Peru deſtinauerit: adeò præclara de tuâ virtute & in Catholicam Religionem ſtudio teſtimonia habuimus. Non ſolùm enim fideliter ac ſedulò executurum te eſſe confidimus, quæcumque à tam pio Rege mandata habueris; ſed facturum præthereà tuâ ſponte quidquid præſens ipſe expedire cognoueris, ad fidem orthodoxam in illis partibus propagandam, & quàm plurimas animas CHRISTO lucrandas. Vt verò, & qui adhuc infirmi ſunt, in fide confirmentur, & qui idolorum cultores, CHRISTI fidem ſuſcipiant; neceſſe eſt pro tuâ prudentiâ intelligas, illos ita regi atque tractari debere, vt ipſi quidem diuinæ erga ſe miſeri-

misericordiæ beneficium indies magis agnoſcant; infideles autem atque idololatræ eorum exemplo atque imitatione ad veritatem agnoſcendam inuitentur. Illud quoque, quantũ fieri poteſt, prouidendum eſt, ne eorum, qui ex his Occidentis partibus in eas prouincias commigrarunt, prauis moribus offendantur. Quibus in rebus exequendis & curandis, Nobilitas tua, etiam tacentibus nobis, intelligit, quantam habitura ſit facultatem inſeruiendi Dei Omnipotentis honori ſimul & Regis gloriæ; ſibi autem ingentis ab hominibus laudis comparandæ, nec minoris à Deo gratiæ ineundæ. Noſtram autem paternam benedictionem tibi impertientes, Venerabili Fratri Archiepiſcopo Roſſanenſi, noſtro mandato tibi pluribus verbis deſiderium noſtrum expoſituro, fidem vt habeas, abs te petimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVIII. Auguſti, M. D. LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA XIX.

Cæſarem collaudat, quòd Auguſtanam Confeſſionem non conceſſerit: ac terrena Regna Regumq́ue ſtudia ad cæleſtis Regni adeptionem omnino conferenda eſſe demonſtrat. Vide lib. III. *cap.* VI. *Vitæ* PII V.

Chariſſi-

Chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro, Maximiliano, Hungariæ ac Bohemiæ Regi Illuſtri, electo Romanorum Imperatori.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Lectis tuis litteris, quas in fidem Oratoris tui apud nos ſcripſiſti, auditoque eius ſermone quem nomine tuo nobiſcum habuit; lectiſque ſimiliter his quas Legatus apud te noſter ad nos dedit, quibus nos certiores facit, te non ſolùm, quod ad Auguſtanam pertinet Confeſſionem, nihil noui conceſſurum eſſe; ſed etiam prouinciales, qui ob eiuſmodi Religionis cauſſam frequentes iam conuenerant, omnes domum ſuam dimiſiſſe, & aliis qui conuenturi erant ſignificaſſe, ne ampliùs conuenirent; magnam pro noſtrâ in te paternâ beneuolentiâ & charitate animi lætitiam accepimus; eoque magis, quòd & Nuntius apud te noſter eodem tempore ſcripſerat, te ſibi pollicitum eſſe, quoſdam hæreticos concionatores vicinis è villis expulſurum. Vt enim cùm primùm ad nos allatum eſt eâ de re, eò ſumus vehementiùs dolore ac moleſtiâ affecti, quam & Chriſtianæ Reipublicæ charitas, & officij noſtri ratio, & propenſa in te ipſum voluntas noſtra expoſcere videbantur: ſic nunc, poſtquam de te ac tuo in nos Apoſtolicamque Sedem ſtudio atque animo audiuimus, de quibus numquam dubitauimus, atque audire cupiebamus,

magnoperè in Domino gauiſi ſumus. Quod quidem gaudium noſtrum vt ſit perpetuum, aſſiduis precibus ab Omnipotente Deo poſtulamus; ſperamuſque fore, vt tu, cuius in tuendâ Eccleſiæ dignitate præcipuæ partes eſſe debent, pro eâ Imperij, quam obtines, Maieſtate, quotidie magis ſatagas peragere, quæ ad Eccleſiæ dignitatem eam conſeruandam pertinent, quam maiores tui nobiliſſimi, & Romanæ Eccleſiæ in primis amantiſſimi Imperatores, conſeruare pro viribus ſuis ſemper conati ſunt. Quâ in re, ſicut ea non deſideramus abs te, quæ ſunt ſupra vires tuas, ſic ea quæ fieri præſtarique poſſunt, magnoperè ſemper requiremus. Quæ quidem ſi tu, ſicuti pro comperto habemus, tibi facienda eſſe duxeris, multò maiorem firmioremque filiis tuis ſeruatæ fidei in IESVM CHRISTVM Dominum noſtrum, quàm Regnorum hereditatem relinques. Nam terrena Regna, Fili chariſſime, perpetua non ſunt, & ſine animæ detrimento amitti recuperarique poſſunt: imò verò eo animo à Regibus & Principibus omnibus obtinenda ſunt, vt pro ſalute animæ, Religionis amore, & veræ pietatis ſtudio, ſi occaſio ita tulerit, & amittere parati ſint, potiùs quàm cælorum Regnum, quod & æternum eſt, & omnibus aliis Regnis, quantumuis magnis, præferendum. Hoc autem tantum abeſt, vt Imperiis & Principatibus conſeruandis impedimentum aliquod afferre poſſit, vt nullâ meliori quàm hac ratione conſeruari

ri possint. Quodque te tamen facturum non dubitamus, extremum illud sit, si tu (quod te valdè hortamur) facies id, quod & personâ tuâ, & fide iusiurandoque dignum sit; quodque expectatur ab eo, qui est præcipuus Ecclesiæ aduocatus; nos te tamquam charissimum Filium omni nostrâ beneuolentiâ, amore voluntateque complectemur, sicuti semper complexi sumus: nihilque prætermittemus earum rerum, quas ad dignitatem Maiestatemque tuam augendam amplificandamque pertinere putabimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die I. Decembris, M. D. LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTOLA XX.

Vt quamprimum ritè consecrari se procuret, bonique Pastoris munera strenuè præstans, mores Ecclesiasticamq; disciplinam restituat, electum Episcopum hortatur. Vide lib. II. *cap.*I. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, Melchiori, electo Episcopo.

QVò magis consecrationem Episcopo electo necessariam esse intelligimus, ad ea quæ ipsius ordinis & muneris maximè propria sunt, exequenda atque administranda; eò amplius mirati sumus, te ad hanc vsque diem, rem tantoperè necessariam, tamque salutarem, distulisse. Quâ ex re pro nostro pastoralis officij munere, solicitâque om-

nium Ecclesiarum curâ, non potuimus non magnoperè dolere ac tristari. Et quamquam Venerabilis Frater Marcus Suffraganeus tuus, nobiscum super hac re accuratè sanè locutus, nonnullas caussas excusationesque huius tui facti nobis attulerit; tamen nulla earum nobis idonea visa est, & videtur, ob quam hæc ipsa tua consecratio, quam quidem multò antè fieri à te oportebat, vllo modo aut prætermitti aut longiùs differri possit. quia tamen omnes Venerabiles Episcopos Fratres nostros, teque inter eos, verè paternâ beneuolentiâ charitateque complectimur; idcircò mansuetudinis indulgentiæque nostræ non immemores, his nostris litteris te etiam atque etiam monendum duximus, vt, quod hucusque non fecisti, tibi primo quoque tempore faciendum statuas. Hoc autem tempus sex mensium spatium, à die quo hæ nostræ litteræ scriptæ sunt, computandum, tibi eisdem nostris litteris præscribimus: quibus quidem sex mensibus elapsis, nisi Episcopus consecratus fueris; cogemur, de his remediis cogitantes, quæ & ratio nostri officij & Ecclesiæ tuæ cura à nobis exposcunt, ad depositionem tuam ab Episcopatu deuenire. Ad illud quoque, Domini vocis memores, eius quâ Petro ipsi Apostolorum Principi (ad cuius nos ministerium licet meritis impares Deus vocauit) Fratrum suorum animos confirmandos præcepit; hortamur, vt Pastoralis solicitudinis non oblitus, in cuius partem vocatus es, oues

fidei

fidei tuæ prouidentiæque commiſſas non ſolùm ipſe paſcas, omnium exemplo virtutum, ſalutarique doctrinæ pabulo, per te, & per Catholicos & Religioſos viros præbendo; ſed etiam Cleri deprauatos diuturnâ vitiorum conſuetudine mores, & laicorum, quoad eius fieri poteſt, ſine perſonarum exceptione, ſeuerè corrigendos cures: vt, relictis vitiis, quibus ſe ac ſacerdotale nomen dedecorantes, in ſummam infamiam adduxerunt, atque hac maximè ratione laicos ipſos corruperunt, & à fide Catholicâ auerterunt, iuxta Apoſtoli ſententiam ſobriè, caſtè atque honeſtè viuant. Si enim Clerici & Sacerdotes, cogitantes vitam ſuam laicis ad imitandum maximè eſſe propoſitam, ita viuere eaque agere ſtudebunt, quæ animarum ſaluti eorumque muneri fideliter adminiſtrando conueniunt; futurum eſt, Deo iuuante, qui bonis ſemper voluntatibus occurrit, vt hæretici, cùm in Clericis ipſis ac Sacerdotibus nihil quod reprehendere poſſint, inueniant, aliquando reſipiſcant, atque ad cor redeant, & ad gremium ſanctæ Matris Eccleſiæ reuertantur. Hoc igitur, Frater, præſta, hoc age; hæc noctes dieſque meditare, hæc aſſiduis hortationibus & monitis enitere, vt, quantum in te erit, animabus tuæ curæ fideique creditis Paſtoralem curam vigilantiamque tribuas. Quod quidem ſi feceris (quemadmodum te facturum eſſe ſperamus) vnicum tu quidem remedium ad ſanandas hæreſes, pietatemque ac Catholicam Religionem

reuocandam adhibebis; sed & dignitati officioque tuo potissimùm hac ratione consules, & ab Omnipotenti Deo nobisque præcipuam gratiam inibis. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVIII. Decembris, M. D. LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTOLA XXI.

Ducem Albæ in Belgio contra hæreticos bellum feliciter gerentem commendat, eumque ad rem Christianam strenuè protegendam cohortatur. Vide lib. II. *cap.* XI. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Ferdinando Duci Albæ.

NOn facilè verbis consequi possumus, quantoperè in Domino delectati simus legendis litteris tuis, XXII. die Octobris datis: nam & ista tua variis in bellis, pro veritatis Catholicæ propugnatione, Sedisque Apostolicæ defensione gestis, meritorum tuorum commemoratio magnâ nos lætitiâ affecit, vt par est; & apud nos non narrationis modò fidem, sed planè testimonij vim obtinuit. Quæ quidem omnia quamquam magnâ ex parte nobis nota erant, propterea quòd & à te nobili viro, egregioque copiarum Duce, & in bellicis expeditionibus maximis, & propter iustissimas honestissimasque

masque Religionis tuendæ caussas susceptis, gesta erant; sic vt earum rerum nullo modo obliuisci sine culpâ possemus: tamen gratissimum nobis fuit, & ipsa quæ nos aut omnia aut pleraque meminimus, ex tuis ad nos litteris recognoscere. Nihil enim aut ad Ecclesiæ dignitatem gloriosius, aut ad animi nostri verè paternum in omnes homines affectum iucundius nobis accidere potest, quàm cùm intelligimus, militares homines fortissimosque Duces, qualem te esse & anteà semper cognouimus, & in hoc periculosissimo bello experimur; non suæ vtilitati, aut propriæ tantummodò gloriæ inseruire, sed magis Omnipotenti illi Deo militare, qui suos milites pro se ac sui nominis gloriâ decertantes, non corruptibili quadam coronâ, sed sempiternâ atque immarcescibili coronare paratus est. Hoc est enim, dilecte Fili, verè inuisum, dexterè sinistram vertere, cùm militares terrenæque actiones, quæ pro sinistrâ intelliguntur, non aliquarum humanarum rerum caussâ suscipiuntur, sed ad cælestem vtilitatem reuocantur. Itaque Nobilitatem tuam his de rebus, quas non minùs piè quàm fortiter à se gestas suis ad nos litteris commemorauit, & valdè amauimus antehac, & nunc non amamus solùm, sed vehementer laudamus; Deoque Omnipotenti gratias agimus, qui virtutem tuam, industriam, vigilantiam, fortitudinem ad hæc tam necessaria tempora reseruauit. Et quamuis sciamus, te tuâ sponte satis

incita-

incitatum esse ad ea agenda, quibus Religionis sanctissimæ caussa adiuuetur; tamen pro nostro Pastoralis officij munere, & vt animi nostri studio satisfaciamus, te ad hæc eadem hortandum esse duximus. Quod verò ad iuris tui patronatus confirmationem pertinet, quam à nobis eisdem tuis litteris postulasti, etsi eam rem facilè Romani Pontifices concedere non solent, propterea quòd vsitata non sit; nos tamen libenter, dilecte Fili, precibus postulationique tuæ satisfecimus, & in ipso elogio ea tibi, pro tuâ singulari in Deum pietate, testimonia dedimus piæ deuotionis erga sanctam hanc Sedem, quæ & posteros tuos ad eiusdem deuotionis imitationem excitare possint, & tuo ardenti in Ecclesiam Dei studio debebantur. Quâ in re agendâ dupliciter lætati sumus, & quòd tibi ea præstitimus quæ à nobis petiisti, quæque non mediocriter te desiderare significabas; & quòd nos in ornandâ dignitate tuâ id fecimus, quod magnoperè semper desiderauimus. Nihil enim est earum rerum quæ à beneuolo benignoque patre exspectari debent, qualem nos in te esse semper experieris, quantum cum Deo licuerit, quod tuæ isti in Deum pietati, religionis studio, atque in defendendâ Catholicæ veritatis fide laboribus deberi non existimemus: eamdem voluntatis nostræ propensionem declaraturi cunctis in rebus, quæ vel ad honorem vel commodum tuum pertinebunt, cùm se occasio obtulerit. Datum Ro-

mæ

mæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XII. Decembris, M. D. LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

EPISTOLA XXII.

Ad Catholicam Religionem retinendam & tuendam, Regem Poloniæ hortatur. Vide lib. III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio Sigiſmundo Auguſto, Regi Poloniæ Illuſtri, dilectis Filiis, nobilibus viris, Senatoribus Palatinis, & Caſtellanis omnibus in Diætâ Lublinenſi congregatis.

ETſi non dubitamus te, chariſſime Fili, pro tuâ in Deum pietate, & maiorum tuorum clariſſimorum Regum, ac tuâ in ſanctam hanc Sedem reuerentiâ, voſque omnes, qui in iſto Conuentu congregati eſtis, nullam aliam ob cauſſam ſimul conueniſſe, niſi vt ea conſultetis inter vos ac decernatis, quæ & ad iſtius nobiliſſimi Regni vtilitatem, & ad Dei Omnipotentis honorem pertinent; tamen pro noſtrâ in vos paternâ beneuolentiâ prætermire noluimus, quin vobis hoc tempore ſimul congregatis paternæ noſtræ dilectionis officium præſtaremus. quod quidem officium nullum aliud eſt,

nisi vt Maiestatem tuam in primis, charissime Fili, deinde ceteros omnes, qui tecum in isto Conuentu adsunt, nobiles viros hortaremur, ad ea consultanda, decernenda atque exequenda, quibus non modò non minuatur orthodoxæ fidei Religio, nec probatissima ac salubria maiorum nostrorum instituta, Sedisque Apostolicæ ius atque auctoritas vllâ in re detrimentum aliquod patiatur; sed etiam quibus maximè rebus fieri potest, adiuuetur, augeatur atque amplificetur. Quod quidem Maiestati tuæ & vobis singulis facile erit, si considerabunt terrena Regna, quæ in manu Domini sunt, nullâ aliâ re faciliùs quàm eiusdem Domini Religionis amore atque obseruantiâ conseruari: hanc autem Religionem nisi vnam in toto Christiano orbe, neque vnquam anteà fuisse, neque nunc esse posse; eam videlicet, quæ ab Apostolorum Principis Petri ceterorumque Apostolorum temporibus doctrinâque profecta, per tot eius successores, ad nos & nostrum vsque tempus, vna eademque semper atque inuiolata permansit. Et quamquam, suggerente diabolo Christiani nominis hoste, variæ in multis prouinciis hæreses & antè semper exstiterint, & nunc existant; tamen hæ neque anteà vllam inter se vnitatem habere potuerunt, neque nunc habent, aut habere possunt. hoc ipsum nimirum diuinâ permittente Prouidentiâ, vt, qui à sanctæ Ecclesiæ doctrinâ atque vnitate propter superbiam seipsos absciderunt

runt ac diuiſerunt, numquam in vnum aliquod corpus coaleſcere potuerint. Hæc eſt illa ſanctiſſima, ac verè ſola & vna Religio, quam Apoſtoli prædicauerunt, Martyres moriendo confeſſi ſunt: quæ potuit quidem præteritis temporibus,& nunc etiam poteſt, hæreticorum diſſentientibus inter ſe opinionibus impugnari, ſed expugnari tamen non poteſt. Atque vtinam hanc eamdem illi ipſi ab initio conſtanter tenuiſſent, quorum præcipuè pernicioſâ operâ, peſtiferiſque conſiliis, reſpublica Chriſtiana, Deique Omnipotentis Eccleſia in tantam calamitatem ducta eſt: meliùs cum ipſis & cum hac ipsâ ſanctâ Sede ageretur; neque tot vbique populorum aduerſus ſuos Principes diſcordiis, ob hanc ipſam cauſſam ſuſceptis, Chriſtiana reſpublica laboraret. Hanc maiores tui, nobiliſſimi Reges, chariſſimi Filij, Religionem ſemper coluerunt, hanc tenuerunt. Ad quam quidem te, vt ab initio diximus, tuorum exemplo maiorum, & ceteros qui adſunt in iſto Conuentu, nobiles viros, hortamur. Et quamquam non dubitamus, Maieſtatem tuam & ceteros omnes, aut pleroſque eorum, ſuâ ſponte ad hoc idem agendum incitatos ac benè animatos eſſe; non alienum tamen à noſtro Paſtoralis officij munere putauimus, currentibus vobis Apoſtolicæ noſtræ hortationis quaſi calcar admouere. Quòd ſi qui tamen inter vos (quod Deus auertat) reperiantur, qui aliter ſentiant; hos pro noſtro in omnes homines pa-

terno animo ac sincerissimâ voluntate monitos volumus, vt errorem suum recognoscentes, ad eam Religionis Ecclesiæque vnitatem reuerti studeant, extra quam nullo modo salui fieri possunt. Hoc enim si fecerint, præterquam quòd meliùs animarum suarum saluti suæque fidei consulent; nos præterea omni nostrâ benignitate ac charitate illos ad gremium sanctæ Matris Ecclesiæ redeuntes suscipiemus atque amplectemur. Deum autem Omnipotentem rogamus toto corde, totiusque animæ nostræ viribus, vt vobis (quod speramus) in eius nomine congregatis, Spiritum suæ charitatis ita infundat, vt & nunc & semper ea statuatis, quæ ad illius honorem quotidie magis augendum, & ad istius Regni tranquillitatem & pacem, atque ad huius omnium Christi fidelium Matris Ecclesiæ veterem auctoritatem restituendam, conseruandam propagandamque pertinebunt. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XVII. Decembris, M. D. LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTOLA XXIII.

Ad Catholicam Religionem, & ad Apostolicæ Sedis auctoritatem protegendam, Senatores Palatinos & Castellanos in Diætâ Lublinensi congregatos hortatur. *Vide lib.* III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Dilectis

Dilectis Filiis, nobilibus viris, Senatoribus Palatinis, & Castellanis omnibus in Diætâ Lublinensi congregatis.

DIlecti Filij, nobiles viri, salutem & Apostolicam benedictionem. Etsi exploratum habemus, omnes qui in isto Conuentu congregati estis, pro vestrâ prudentiâ, & Christianæ Religionis studio, ac pro vestro Religionis Catholicæ zelo, sincerâque erga sanctam hanc Sedem reuerentiâ, de nullis aliis rebus acturos, præterquam de his, quæ ad Dei Omnipotentis honorem, istiusque nobilissimi Regni vtilitatem pertinent; quarum rerum potissimùm caussâ vos simul conuenisse pro comperto habemus; tamen nos, qui propter Apostolicæ seruitutis onera, omnia omnibus facti sumus, cogimur hoc tempore, impellente nos charitate, vobis quoque officium nostræ paternæ dilectionis impendere. Hoc autem nullum aliud est, dilecti Filij, nisi vt vos, tamquam Catholicos, deuotos & sinceros Ecclesiæ filios, purissimo sincerissimoque corde, & quantò maiore possumus animi studio hortemur, ad ea in isto vestro Conuentu consultanda, decernenda atque exequenda, quibus non modò non minuatur orthodoxæ fidei Religio, nec probatissima & salubria maiorum nostrorum instituta, atque Sedis Apostolicæ vis atque auctoritas vllâ in re de-

 trimen-

trimentum aliquod patiatur; ſed etiam quibus maximè rebus fieri poteſt, adiuuetur, augeatur atque amplificetur. Quod quidem ſingulis vobis facile erit, ſi vnuſquiſque veſtrûm ante mentis oculos illius ſibi Domini timorem propoſuerit, cuius oculi ſunt ſuper iuſtos: qui ſcrutator eſt cordium, quique ſicut eos punire ſolet, qui à normâ cultus eius, hoc eſt à ſanctæ Eccleſiæ doctrinâ, diuiſi ſunt; ſic eos, qui ſalutarem eius diſciplinam cuſtodiunt, æternis maximisque præmiis paratus eſt remunerari. Quod quidem vtinam illi ipſi (magno hæc cum dolore dicimus) ab initio proſpexiſſent, quorum præcipuè perniciosâ operâ, peſtiferisque conſiliis, reſpublica Chriſtiana, Deique Omnipotentis Eccleſia in hunc miſerabilem ſtatum adducta eſt. Non enim humani generis antiquus hoſtis tantam occaſionem nactus eſſet in Dominicum gregem ſæuiendi, neque tantoperè inteſtinis prauiſſimarum hæreſum diſcordiis laboraret Eccleſia: quæ tamen, diuinâ nimirum operante Prouidentiâ, dum hæreticorum quæſtionibus turbulentiſſimis oppugnatur, ſubtiliùs ſemper atque ardentiùs, tum in Dei charitate inflammatur, tum in ſuâ eruditione inſtruitur. Vos autem præter ceteros præcipuè decet, dilecti Filij, & ſemper, & hoc maximè tempore, in quo vos ſimul publicæ vtilitatis publica cauſſa congregauit, diſpicere diligenter atque attentiùs conſiderare, quid non modò vtilitas veſtri Regni expoſcat, ſed etiam quid

quid Deus à vobis, quos istius Regni Primates constituit, pro vestro officio in illo districto Iudicij sui die requisiturus sit. Si enim in hanc cognitionem pro vestrâ in Deum pietate veneritis, vt cogitetis, vestrorum consiliorum actionumque omnium æterno illi Iudici reddendam esse rationem; non modò nihil vmquam vobis placere poterit, quod alienum sit à sanctissimis Ecclesiæ sanctionibus; sed etiam omni curâ, diligentiâ, labore, illius dignitatem ac maiestatem, quibus semper poteritis rationibus, vobis augendam amplificandamq; esse putabitis. Ad quæ quidem, vt ab initio diximus, ita vos hortamur in Domino atque excitamus, vt, quamquam exploratum habeamus, vos ad hæc eadem agenda satis vestrâ sponte incitatos, ac benè animatos esse; non alienum tamen à nostro Pastoralis officij munere putemus, currentibus vobis Apostolicæ nostræ hortationis quasi calcar admouere. Cogitate, quantò vos potentiâ, nobilitate, dignitate, ceteris istius Regni Proceribus antecellitis, tantò in conseruandâ Ecclesiæ, atque huius sanctæ Sedis auctoritate, virtutis vestræ lumen clariùs ceteris ad exemplum elucere debere: vt non minora in vobis pietatis in Deum merita reperiri debeant, quàm illæ sint vires, quas idcircò Deus vobis concessit, vt illis ipsis viribus hæc vobis in eius sanctissimam Ecclesiam merita acquireretis. Considerate, quàm hæc ipsa, quæ hîc viuitur, vita breuis sit; quàm sint huiusmodi hono-

res

res fluxi ac momentanei: dumque potestis, enitimini, curate & elaborate, vt vestra consilia, vestras cogitationes, vestra decreta, ita ad Regni istius vtilitatem referatis, vt non minorem in humanarum rerum gubernatione prudentiam, quàm in diuinarum respectu pietatem deuotionemque declaretis. Nos autem Deum Omnipotentem rogamus toto corde, totiusque animæ nostræ viribus, vt vobis, dilecti Filij, quod iam speramus, in eius nomine congregatis, Spiritum suæ charitatis ita infundat, vt & nunc & semper ea statuatis, quæ ad illius honorem augendum, & ad animarum vestrarum salutem, atque ad huius omnium Christi fidelium Matris Ecclesiæ veterem auctoritatem restituendam, conseruandam propagandamque pertinebunt. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XVI. Decembris, M. D. LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTOLA XXIV.

Ecclesiæ fructus in stipendij militaris solutionem impendi non debere. Vide lib. III. *cap.* VII. *Vitæ* PII V. *& suprà huius libri Epist.* VIII. *& infrà Epistolam* XXV.

Dile-

Dilecto Filio nostro Ludouico, Titulo sancti Onuphrij Presbytero Cardinali Madrutio, Episcopo Tridentino.

NIhil vtilius est, vel ad Sacerdotum existimationem bonamque famam tuendam, vel ad laicos in officio & reuerentiâ erga Sacerdotes continendos, quàm si Ecclesiarum bona in eos quos decet sumptus erogentur. Quod quò verius esse cognoscimus, eò magis doluimus, cùm nuper certiores facti sumus, non sine magnâ animi nostri molestiâ, velle te quibusdam militibus, quos dilectus noster in CHRISTO Filius Ferdinandus, Archidux Austriæ, idcircò isti ciuitati imperauit, vt eo præsidio tuti sint ministri quidam ipsius, in eâdem ciuitate commorantes, stipendium ex reditibus istius Ecclesiæ Tridentinæ persoluere. Hoc quia omnino æquum non est, neque nos vllo pacto fieri volumus, & tu pro tui officij munere cognoscere debuisti, Ecclesiarum reditus & prouentus, non ad eiusmodi res impendi decere, sed ad eas tantummodò, ad quas instituti sunt: quæ quidem quales sint, quia te pro ratione eius ordinis atque loci, quo te Deus Omnipotens constituit, non ignorare arbitramur; idcircò eas diligentiùs persequi supersedemus. Quare circumspectioni tuæ districtè præcipientes, mandamus, ne vel ipse aliquo pacto id facere aggrediaris, neque rei tam indignæ, & ab vtilitate dignitateque

eius Ecclesiæ tantoperè alienæ, aliquâ ratione assentiaris. quin etiam circumspectionem tuam nostro nomine eiusdem Ecclesiæ Capitulo similiter interdicere volumus, ne eiusmodi stipendij militaris solutionem vllâ ex parte adiuuare, vel quidquam omnino eius rei nomine soluere velint. Id quamquam te, & pro tuo officio, & pro eâ in nos & Sedem Apostolicam reuerentiâ, quam semper ostendisti, hisce nostris litteris admonitum, facturum esse confidimus; tamen tibi mandamus. Datum Romæ apud S.Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVII. Decembris, M.D.LXVIII. Pontificatus nostri anno tertio.

EPISTOLA XXV.

Ecclesiæ Tridentinæ caussam Maximiliano Imperatori commendat. Vide lib. III. *cap.* VII. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Maximiliano, Hungariæ & Bohemiæ Regi Illustri, in Romanorum Imperatorem electo.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Non facilè verbis consequi possumus, quantâ molestiâ animique dolore affecti simus, ex his quæ de dilecto nobis Filio, nobili viro, Ferdinando Archiduce Austriæ, fratre tuo, ad nos allata sunt. Cùm enim Maiestatem tuam, totamque Austriacam familiam, eximiâ

miâ quadam beneuolentiâ ſingulariq́ue charitate proſequimur, è quâ tot Catholici Principes & anteà ſemper prodierint, & hoc tempore ſint; tum in ipſum Archiducem pro ſuâ ab initio vſque noſtri Pontificatus declaratâ erga nos ſanctamq́ue hanc Sedem ſingulari obſeruantiâ, eo animo ſumus, vt nec propenſiore nec magis paterno eſſe poſſimus: ſed planè in his controuerſiis, quas habet Eccleſiæ Tridentinæ nomine cum dilecto nobis Filio Card. Madrutio, & monitis noſtris, & veteri ſuæ erga Sedem Apoſtolicã obſeruantiæ parum adhuc quidem ſatisfecit. Cùm enim, etiamſi quid in eâ controuerſiâ iuris haberet, de eo noſtrâ cauſsâ ſponte ſuâ decedere pro ſuâ in Eccleſiam Romanam obedientiâ, prætenſionesq́ue ſuas iuſtitiæ decidendas permittere debuiſſet; tantum abeſt vt id fecerit, vt noua quotidie detrimenta ac præiudicia ei Eccleſiæ intulerit: nam & militum manum pecuniâ eius Eccleſiæ conduci iuſſit; & iuſiurandum, quod à Conſulibus eius ciuitatis ſemper Epiſcopis præſtitum eſt, ſibi præſtari iuſſit. Hæc quàm indigna, quamq́ue grauia ſint, Maieſtatem tuam per ſe ipſam cognoſcere exploratum habemus: quàm verò à nobis Paſtorali officio fungentibus ferenda non ſint, eamdem Maieſtatem tuam videre arbitramur. Itaque eam hiſce noſtris litteris hortamur ac rogamus, vt auctoritate ſuâ apud fratrem interpoſitâ, pro Sedis Apoſtolicæ reuerentiâ agat cum eo, vt eius Eccleſiæ poſſeſſio-

nem eo modo, quo à centum annorum ſpatio ad hoc vſque tempus fuiſſe dicitur, liberam atque integram prædicto Cardinali Madrutio reſtituat; eáque omnia remoueat, quæ ad hanc vſque diem attentauit. Niſi enim id faciat, prætermittere ampliùs aut longiùs ea remedia differre non poterimus, quæ hucuſque ob paternam erga prædictum Archiducem beneuolentiam indulgentiamque noſtram, nec minùs propter Maieſtatis tuæ reſpectum, prætermiſimus ac diſtulimus. Quæ acriora remedia moleſtiſſima illa quidem futura ſunt nobis, ſed nulla noſtra culpa erit in eâ re, quam ſine culpâ noſtrâ omittere non poterimus. Speramus tamen prædictum Archiducem, & noſtris paternis hortationibus excitatum, & auctoritate tuâ impulſum, & ipsâ æquitate, & erga hanc Sedem deuotione & reuerentiâ adductum, ea præſtiturum eſſe, quæ Catholicus Princeps & Eccleſiæ amiciſſimus præſtare debet. Quod vt ab eo petas, vehementerque contendas, Maieſtatem tuam eo animi ſtudio rogamus, vt neque maiore neque acriore rogare poſſimus. Quod confidebamus quidem te, vt pium Principem, & huius ſanctæ Eccleſiæ Aduocatum, facturum eſſe; ſed noſtris etiam paternis vocibus admonitum, non dubitamus te facturum eſſe propenſiùs. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die vltimâ Decembris, M. D. LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

APOST

APOSTOLICARVM PII QVINTI PONT. MAX. EPISTOLARVM LIBER TERTIVS,

Continens Epiſtolas anni quarti eius PONTIFICATVS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGVMENTVM.

AD Catholicæ fidei defenſionem, Eccleſiaſticæque diſciplinæ ac morum correctionem, & ad ſacri Concilij Tridentini Decretorum executionem hortatur. Eodem exemplo dedit alias quatuor Epiſtolas ad alios Poloniæ Epiſcopos. *Vide lib.* III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Venerabili Fratri, Philippo Epiſcopo Cracouienſi, PIVS Papa V.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Solicitudo Paſtoralis admonet, & temporum conditio nos cogit, cùm iſtius

Regni Comitia aut iam futura eſſe, aut non ita pridem incepiſſe intelligamús, vt Fraternitatem tuam, ſicuti ceteros quoque Fratres iiſdem Comitiis interfuturos, hortemur ad officium ſuum Catholicæ fidei defenſioni tam neceſſario tempore præſtandum. Scimus enim hæreticorum atque Eccleſiaſtici Ordinis aduerſariorum eam eſſe conſuetudinem, vt, oblatâ ſibi huiuſmodi Conuentuum occaſione, ſemper aliquid contra Religionem Catholicam, atque ad huius ſanctæ Sedis, quæ omnium Eccleſiarum caput & magiſtra eſt, obedientiam ſubtrahendam moliantur. Quorum pernicioſis conatibus, quò tua maior eſt apud Regem auctoritas, & quò eruditione atque eloquentiâ ceteris tui Ordinis Prælatis antecellis, eò conſtantiùs ac fortiùs obſiſtere atque obuiàm ire debebis. Id autem tibi ceteriſque Fratribus noſtris Epiſcopis eò faciendum eſt confidentiùs, quòd chariſſimi nobis in CHRISTO Filij Regis ea voluntas nobis ſignificatur, & illud Catholicæ Religionis ſtudium, vt in eius defenſione à tot nobiliſſimis progenitoribus ſuis, Catholicis Regibus, numquam degeneraturus eſſe credatur: vt ſi quid (quod Deus auertat) in iſtis Comitiis acciderit, ex quo Religio Catholica & Apoſtolicæ Sedis auctoritas aliquâ ex parte læſa fuerit, id non Regi ipſi imputandum à nobis ſit, ſed aut timori aut negligentiæ veſtræ aſſignandum. Quòd ſi quod etiam periculum vobis Eccleſiaſticam libertatem aduerſus impios

hære-

hęreticorum conatus defendentibus immineret; vnanimiter obſiſtentes etiam monendo debetis oſtendere, vos in communi Eccleſiæ Catholicæ damno veſtrum ſpecialiter aliquid non amare; ne à Patribus illis noſtris degeneretis, qui ſanguinem ſuum pro eiuſmodi cauſſis ſæpè profuderunt. Audi enim, Frater, omnium Apoſtolorum Principem dicentem: Si quid patiemini propter iuſtitiam, beati eritis. Crede mihi, vitam, quam idcircò accepimus, vt eam pro Dei honore veræque Religionis cultu libenter Omnipotenti Deo offeramus, ſi neceſſitatis cauſſa exigat, ſecuriùs pro eodem Deo relinquimus quàm retinemus. Præſtabit autem vires Omnipotens Deus, Redemptor noſter, Fraternitati tuæ, ceteriſque Fratribus in eodem Conuentu affuturis, ſi modò vos dignum vobis, hoc eſt Catholicis Eccleſiarum Paſtoribus, animum Sacerdotalemque vigorem capiatis. Quam ad rem Fraternitatem tuam ita hortamur atque excitamus, vt nec maiore animi noſtri ſtudio, nec ardentiori deſiderio hortari atque excitare poſſimus. Meminiſſe te quidem officij tui credimus, nec commiſſurum putamus, vt vllo aut metu aut ignauiâ Sacerdotalem dignitatem deſeras; ſed noſtrum tamen ipſi officium prætermittere noluimus, ſcientes, vt tibi de tuo, ſic nobis de noſtro, æterno illi Iudici rationem reddendam fore. Et quia ſatis conſtat, malos Sacerdotes populorum eſſe ruinam, manifeſtiſſimaque res eſt, tot hæ-

reſum

resum mala non aliunde quàm à prauis corruptisque Clericorum moribus originem habuisse; ideò Fraternitatem tuam monemus, & per viscera misericordiæ Dei obtestamur, vt, sicuti dignum est officio suo, ad Cleri sui mores corrigendos, omni vigilantiâ incumbat: sibique persuadeat, ad reuocandam veterem Ecclesiæ dignitatem, propter hanc ipsam morum in Clericis viris corruptionem, in summum ferè hominum omnium contemptum adductam, nullum aliud præter hoc remedium inueniri posse. Verissima enim est illa B. Gregorij prædecessoris nostri sententia, in quâ Sacerdotalem ordinem, cùm intus ceciderit, foris quoque diu stare non posse affirmauit. Cadunt enim intus Sacerdotes, cùm iustitiâ, castitate, integritate honestateque morum derelictâ, contraria suæ professioni instituta moresque sectantur. Intus autem cadentes, foris stare non possunt: propterea quòd populus, qui in his qui sibi præsunt non tam doctrinam attendit, quàm facta ac mores contemplatur & spectat, vbi eos, quorum integritas sibi ad benè honesteque viuendum exemplo esse debeat, deprauatis corruptisque viuere moribus videt, facilè illorum exemplo ad deteriora conuertitur. Corrigendi autem mores nulla melior iniri potest à Fraternitate tuâ ratio, quàm si omni tuâ industriâ elabores, vt, quæ tam piè ac prouidè in sanctâ generali Tridentinâ Synodo decreta fuerunt, ea diligenter fideliterque in tuâ Ecclesiâ

seruari

ſeruari cures. Quam ad rem ita te hortamur atque incitamus, vt nihil æquè cupiamus, ac te hac in re, & Dei honori, & officio tuo & deſiderio noſtro ſatisfacere. Et quamuis ſperabamus, pro eo quod fidei tuæ creditum eſt munere, te minimè prætermiſſurum eſſe, quin Eccleſiæ tuæ in re tam ſalutari prouideres; tamen quamuis currenti tibi fraternæ hortationis noſtræ tamquam calcar admouendum duximus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVII. Ianuarij, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA II.

Vt in Regni Comitiis Catholicam Religionem tueatur, Clerique diſciplinam & mores reſtituat, & ſacri Concilij Tridentini Decreta in vſum induci curet, hortatur. *Vide lib.* III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Venerabili Fratri Archiepiſcopo Gneſnenſi.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Commiſſi nobis officij ſolicitudo & diuini zelus honoris cogit nos hoc tempore, quo iſtius Regni Comitia aut iam futura eſſe, aut non ita pridem incepiſſe intelligimus, Fraternitatem tuam in primis, & ceteros iſtius Regni Epiſcopos vehementer hortari, vt tam neceſſario tempore officium veſtrum Deo pro Catholicæ Religio-

nis defensione præstetis. Ea enim est hæreticorum consuetudo, vt, oblatâ huiusmodi Conuentuum occasione, conentur aliquas semper actiones introducere, quibus ad confirmandam augendamque hæresum pestem, vel decretum aliquod extorqueant, vel aliquid aliud ad illud obedientiæ fundamentum subtrahendum moliantur, sine quo reliquum Ecclesiæ ædificium stare non potest. Horum perniciosis conatibus, si qui fortè (quod Deus auertat) fuerint, qui tantis Ecclesiæ Catholicæ persecutionibus adhuc non contenti, maiora etiam ei detrimenta inferre conentur, te & reliquos Fratres Episcopos nostros vnâ mente constanter & fortiter ire obuiàm & obsistere oportebit; ne tamquam muti canes videamini, non valentes aduersus lupos latrare. Quâ in re præstandâ tuæ peculiares partes erunt, qui, vt istius Regni primus existis, ita hortator & dux eis, & reliquis Catholicis, ad resistendum hæreticorum audaciæ esse debes; vt quam huic & omnium Christi fidelium Matri Ecclesiæ pietatem debes, eamdem ei, tamquam pius filius, hoc tam necessario tempore rependas atque retribuas. Id autem eò fidentiùs tibi reliquisque Fratribus faciendum est, quòd charissimus nobis in CHRISTO Filius, Rex egregius, Catholicæ Religionis studium, deuotamque atque propensam erga Sedem hanc Apostolicam voluntatem suam, nobilissimis Regibus progenitoribus suis dignam, quorum in fidei Catho-

licæ

licæ defensione singularis semper enituit virtus, non obscurè significat. Et si quid in istis Comitiis acciderit, ex quo Catholica fides & hæc ipsa sancta Sedes detrimentum aliquod patiatur; huius rei culpa non Regis voluntati assignanda, sed tuæ & reliquorum Fratrum negligentiæ & socordiæ imputanda videatur. Speramus tamen, si inter vos, vt debetis, consentientes, omni humano respectu postposito, sacerdotali vigore ad defendendam Ecclesiasticam libertatem conspiraueritis; Deo fauente, eorum omnium consilia vos esse disturbaturos, qui eam oppugnare, aut minuere, aut aliâ quauis ratione lædere vellent. Turpe enim tibi & reliquis Fratribus, indignumque esset, si paratiores hæretici ad fidem Catholicam oppugnandam, quàm vos ad defendendam inueniremini. Quòd si memineris, Omnipotenti Deo reddendam esse abs te officij tui rationem; certè nihil prætermittes hoc tempore earum rerum, quæ abs te in illo districto Iudicij sui die iustus ille Iudex requisiturus est; etiamsi tibi tamquam bono fidelique Pastori pro grege tibi commisso anima ipsa ponenda esset: quod vt gloriosum tibi esset, sic oblatâ occasione non modò non deuitandum, sed etiam vltrò appetendum est. Eamdem rationem quia ipsi quoque de nostro reddituros esse officio meminimus, idcircò nec voluimus nec debuimus vllo modo prætermittere, quin te fraternâ charitate moneremus, quid tali tempo-

re facere debeas: vt quod te tuâ sponte pro tuo officio facturum esse confidebamus, nostro admonitu acriùs tibi ac diligentiùs faciendum esse existimes. Et quoniam tot tamque multiplicium hæresum venenis caussam & materiem maximè præbuerunt Pastorum negligentia, & Cleri mores deprauati atque corrupti; quâ ex re imminuta est laicorum deuotio, & adaucta viuendi licentia; proinde Fraternitatem tuam rogamus, & sub diuini obtestatione Iudicij monemus, vt ad auertenda diuinæ iræ flagella, quæ ob tot tantaque peccata (nisi obuiàm per eos, qui possunt & debent, eatur) maximè timenda expectandaque sunt, ad Cleri sui mores corrigendos reformandosque omni vigilantiâ incumbat: vt, vitatis diligenter omnibus his, quę laicorum animos atq; oculos offendere possunt, Sacerdotes ipsi pristinam populorum erga se reuerentiam ac deuotionem aliquando recuperare valeant: hoc enim solum & vnicum remedium est, ad tot tantaque Ecclesiæ vulnera sananda. Ad hoc autem efficiendum, atque ita placandum Deum, nihil æquè valebit, ac Decretorum sanctæ generalis Synodi Tridentinæ fidelis ac diligens obseruatio. In quâ quæ adeò maturè, piè ac prouidè, Deo auctore, constituta decretaque sunt, & Apostolicæ Sedis auctoritate confirmata, & vbique obseruari iussa; hæc, omni tuo studio enitere, vt ad effectum maximè adducantur. Nihil facere potest Fraternitas tua, neque Deo gratius, neque

nobis

nobis acceptius, neque ſibi ipſi glorioſius, neque animæ ſuæ ſalutarius. Hoc ſi fecerit, quemadmodum eam facturam ſperamus, cùm ad æternum illum Paſtorem venerit, non mercenariorum negligentiumq́; Paſtorum pœnam, ſed bonorũ ac fidelium ſeruorum laudes & præmia accipere merebitur. Hæc pluribus Fraternitatem tuam hortati ſumus, non ſuę voluntati aut ſtudio erga Eccleſiam fidei ſuæ creditam diffidentes, ſed paterni animi noſtri affectum & omnium Eccleſiarum ſolicitudinem teſtificantes. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVII. Ianuar. M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA III.

Ex proſcriptis hæreticorum bonis templa & alia publica ædificia, ab illis incenſa vel diruta, rurſus ædificari; ex iisq́ue bonis nihil omnino ipſis hæreticis, vel eorum propinquis, quamuis bonis & Catholicis, donari iubet. Vide lib. II. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio noſtro Georgio, titulo S. Nicolai in Carcere Tulliano Preſbytero Cardinali, de Armeniaco vocato, pro nobis & Sede Apoſtolicâ in ciuitate noſtrâ Auenionenſi commoranti.

DIlecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Magnâ cum animi noſtri læ-

titiâ intelleximus, hæreticorum bonorum iſtius noſtræ ditionis Auenionenſis, Comitatuſque Venaiſini, deſcriptionem à te factam ordinatamque eſſe; non minorem quoque voluptatem accepturi ex eo, ſi eorum bonorum diſtributionem vtiliter, atque, vt decet, & vt ſperamus, factam eſſe intellexerimus. Quâ in re illud in primis circumſpectionem tuam curare volumus, vt ex his bonis templa & publica ædificia, ab eiſdem hæreticis incenſa aut diruta, rurſus ædificentur: deinde, ne bona hæc propinquis ipſorum, aut affinibus, quantumuis bonis & Catholicis, donentur, aut aliâ quauis ratione ad eos perueniant. Talem enim ſeueritatem ad reliquos ab hæreticâ prauitate hoc exemplo deterrendos vtiliſſimam eſſe iudicamus. Illud præterea officio tuo conueniet, vt diligentiſſimè cures, ne hæc hæreticorum publicata bona diſſipentur, aut inutiliter expendantur; ſed ad omnes caſus neceſſitatesque iſtius ditionis conſeruentur: quas pro temporum locorumque iſtorum conditione vides multas accidere poſſe, vt ad ſuppeditandos neceſſarios iſtic ſumptus non ſemper pecuniam hinc mittere cogamur. Quod verò ad eorumdem hæreticorum feuda pertinet, volumus, vt ea Legationi iſti applicentur atque vniantur, eâ ratione, quæ his noſtris ſub plumbo litteris, ſuper rebus feudalibus non alienandis editis, præſcripta eſt: quarum exemplum ad te mittimus; eaſque diligenter atque inuiolabiliter, vt par eſt, ſeruari

uari mandamus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVII. Ianuarij, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA IV.

Vt hæreticos quamprimùm profligari curet, Carolum Cardinalem hortatur. Vide lib. II. *cap.* III. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio noſtro Carolo, titulo S. Chryſogoni Preſbytero Cardinali, Borbonio vocato, Auenionenſi de latere Legato.

DIlecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Facit prudentia tua ſpectata in maximarum rerum actione, & auctoritas magna, quam meritò apud chariſſimum in CHRISTO Filium noſtrum, Regem Chriſtianiſſimum, obtines in rebus iſtius Regni gubernandis, vt in hoc nefario bello propulſando, quod hæreticorum impiorum prudentiſſimi Duces Omnipotenti Deo, & Catholicæ fidei, & iſti Chriſtianiſſimo Regi indixerunt, omnium Catholicorum Principum, & noſtri potiſſimùm paterni oculi, in te maximè ſint intenti. Quæ res in cauſsâ eſt, vt nos, qui pro ſolicitudine noſtrâ Paſtorali, paternâque rerum iſtius Regni curâ, nullum prætermittere apud te officium hoc tam neceſſario tempore cupimus, quod Religionis cauſſam tantoperè in iſtis partibus periclitantem adiu-

uare

uare poſſit; pro quâ etiam, oblatâ occaſione, libenter mori parati ſumus; te per litteras noſtras vehementer hortandum atque excitandum eſſe exiſtimemus, omnem vt curam, operam auctoritatemque tuam conferas ad eam rem: vt quamprimùm ea comparentur atque expediantur, quæ ad profligandos Dei Regisque infenſiſſimos hoſtes neceſſaria ſunt; ſine quibus neque adminiſtrari celeriter bellum, neque confici poteſt. vt omnibus hominibus manifeſtè oſtendas, neque voluntatem tibi neque facultatem defuiſſe, quâ & fidei Catholicæ in iſtis partibus tantoperè laboranti auxilium ferres, & imminenti iſtius Regni ruinæ occurreres atque obuiàm ires. Nam ſi rei primo quoque tempore benè gerendæ occaſio amittatur, ſpatiumque hoſtibus detur, ad maiores his, quas nunc habent, copias ſibi comparandas; valdè timemus, ne, victoriâ ipsâ, quam neque multo labore & ſine periculo obtinere difficile fortaſſe non fuiſſet, è manibus amiſsâ, res eò deducatur, vt Rex (quod Deus auertat) in vitæ ſuæ diſcrimen, Regnique amittendi periculum, veniat. Non enim aliud proficitur differendis de die in diem apparatibus, ceteriſque rebus tardè expediendis, quæ ad celeritatem victoriæ conferunt; niſi quòd & ærarium Regium magis magisque indies exhauritur, vt ſuppeditandis bellicis ſumptibus poſteà ſufficere non poſſit, & hoſtium vires quotidie magis augentur: & quod negotium adhibitâ celeritate facile atque

que expeditum foret, id periculosissimum atque impeditissimum tardando efficitur. Quam ob rem cùm te ipsum hortamur atque excitamus, tum vt Christianissimum Regem & Reginam, ceterosque omnes, quos necesse esse existimaueris, & quorum illi operâ in hoc bello vtuntur, ipse quoque vehementer ad eamdem rem horteris atque incendas, abs te vehementer petimus. Cuius quidem tui facti voluntatisque non minor futura est apud omnes homines laus, quàm victoriæ gloria, tam pro quiete securitateque istius Regni stabilitâ, quàm pro Religione Catholicâ in eodem Regno operâ tuâ constitutâ ac propagatâ. Quâ quidem re nihil accidere potest nobis gratius aut optatius, neque tibi gloriosius aut honestius. Magnitudo rei, & rerum istius Regni in extremum discrimen adductarum pericula longiorem orationem fortasse desiderant; sed tuum spectatissimum Catholicæ Religionis studium, & diuini honoris zelus, nobis non ignotus, non patitur, nos pluribus verbis hac de re tecum agere: & quamuis habebamus pro comperto, te tantâ in Deum pietate præditum, tuâ sponte satis paratum fore ad subueniendum tam necessario tempore istius Regni periculis; tamen non parum quoque apud te paternam nostram hortationem valituram esse putauimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XVII. Ianuarij, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA V.

Vt bellum in hæreticos confici, eorumque bona proscribi diligenter curet, Carolum Cardinalem à Lotharingiâ hortatur. Vide lib. II. *cap.* V. *&* VI. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio nostro Carolo, tituli S. Apollinaris Presbytero Cardinali, à Lotharingiâ vocato, nostro & Apostolicæ Sedis de latere Legato.

DIlecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. In hoc nefario bello, quod hæretici Omnipotentis Dei hostes, pacisque & tranquillitatis istius Regni inimici, contra fidem Catholicam, & Christianissimum istum Regem, infensissimis animis gerunt, cùm omnium Catholicorum Principum, tum nostros potissimùm paternos oculos in te actionesque tuas existimare debes esse conuersos. Hoc autem accidit, & propter spectatam prudentiam tuam in rerum maximarum tractatione, & propter eam auctoritatem, quam meritò maximam habes apud Regem in rebus istius Regni gubernandis. Quo fit, vt nos, qui pro Pastorali solicitudine, & paternâ rerum istius Regni curâ, summâque animi solicitudine, vt par est, exitum istarum rerum atque euentum suspensissimo animo exspectamus; nullum apud te officium hoc tempore nobis

nobis prætermittendum esse putemus, quo Religionis Catholicæ caussa, pro quâ libenter etiam sanguinem nostrum profunderemus, adiuuari posse videatur. Et quia intelligimus, id quod tu quoque pro tuâ prudentiâ intelligis, ad obtinendam huius periculosissimi belli victoriam maximum in eo momentum positum esse, vt ea, quæ necessaria sunt ad profligandos hostes, celeriter comparentur atque expediantur, vt rei benè gerendæ occasio non amittatur, neque detur hostibus tempus ad maiores his, quas nunc habent, vires colligendas; ideò circumspectionem tuam his nostris litteris vehementer hortamur atque excitamus, vt adhibitâ omni celeritate ac diligentiâ in comparatione rerum expugnandis fugandisque hostibus necessariarum, cunctis hominibus ostendas, neque voluntatem tibi neque facultatem defuisse, quâ & Religioni Catholicæ, in isto Regno summum in discrimen adductæ, opitularetur, & istius Regni ruinæ occurreret atque obuiàm iret. Magnam enim nobis interdum, ceterisque omnibus, admirationem affert, quòd nefarius ille vocatus Aurangiæ Princeps, vnà cum suis copiis, tamquam si hostis non esset, sic in isto Regno versatur, vt, nullo impediente, prædationibus vastationibusque agrorum, direptioneque omnium rerum, exercitum ex omnium hæreticorum colluuione conflatum alat. Illud etiam, quod ex edicto Regis iamdudum factum esse oportebat, vt scilicet

hæreticorum bona publicarentur, quodque valdè vtile fuisset ad dubios in fide retinendos, ceterosque omnes ab huiusmodi nefariâ cum hæreticis societate coniunctioneque deterrendos; non sine dolore miramur, factum adhuc non fuisse. Hæc autem non vt tu ipse solùm pro parte tuâ diligenter præstes hortamur; sed illud quoque rogamus, vt & Regis ipsius, Reginæ & omnium eorum quorum illi operâ in hoc bello vtuntur, animos incendere atque excitare velis, tum ad hæc quæ omissa sint diligenter exequenda, tum ad ea celeriter & sine morâ comparanda, quæ ad fugandos debellandosque hostes, finemque huic calamitosissimo bello aliquando imponendum, necessaria sunt. Nunc enim adhibitâ eâ, quæ adhiberi debet, celeritate ac diligentiâ, faciliùs fugari hostes poterunt: sed si diutiùs rerum victoriæ obtinendæ necessariarum comparatio protrahatur, præterquam quòd diuturnâ belli morâ ærarium Regium quotidie magis exhauritur, vt bellicis sumptibus suppeditandis posteà sufficere non possit; periculum quoque futurum est, ne auctis magis magisque indies ex his rebus hostium animis atque viribus (quod Deus auertat) Rex in vitæ Regnique amittendi periculum extremum adducatur. Enitendum est igitur tibi & reliquis Catholicis, vt omnium animos incitetis, omnesque periculosas inutilesque moras abrumpatis; ne si hostes, dato illis ad colligendas maiores vires spatio, magis inualuerint,

luerint, multò postcà periculosior futura sit pugna. Hoc autem si feceris, quemadmodum pro tuâ in Deum pietate & Catholicæ Religionis deuotiône facturum esse non dubitamus; pro stabilitâ istius Regni tranquillitate & securitate, proque Catholicâ Religione in eo constitutâ, maximos laudis fructus percipies: sic vt istius consilij voluntatisque tuæ laude gloriosior ipsa victoria futura non sit, quæ, adiuuante Deo, vobisque vestram Religionisque caussam enixè fouentibus, sperari potest. Quâ quidem re nihil accidere potest nobis gratius aut optatius, neque tibi gloriosius aut honestius. Quamuis autem confidebamus, te tuâ sponte, & hoc & omnibus aliis officiis functurum esse, quæ & Religionis Catholicæ defensio exigit, & rerum istius Regni in extremum discrimen adductarum pericula exposcunt; tamen pro nostro officio, & rei magnitudine, paternam hortationem nostram prætermittendam nullo modo putauimus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XVII. Ianuarij, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA VI.

Ad retinendam inter se & illius ciuitatis Magistratus piarum mentium concordiam, ad se ipsos & patriam ab hæreticorum commercio & fraude tutam conseruandam,

uandam, & ad vitam moresque piè conformandos, Canonicos Ecclesiæ Bisuntinæ hortatur.

Dilectis Filiis, Capitulo & Canonicis Ecclesiæ Bisuntinæ.

MAgnâ in Domino lætitiâ affecti sumus, quòd de vestrâ sincerâ deuotione, & Catholicæ Religionis amore, ea ad nos afferuntur, quæ & vehementer desiderabamus, & hominum verè religiosorum pietate digna sunt. Et quamuis bonorum, quales vos estis, sincera deuotio filiorum, pro suâ ipsorum & omnium Christi fidelium Matris Ecclesiæ salute tuendâ, nullius hortationis stimulis indigere videatur: tamen, quia peccatis id facientibus in eam temporum calamitosam conditionem deuenimus, vt etiam his, qui sibi stare in Domino videntur, omnia & prudenter timenda & diligenter præcauenda sint; & quia prætereà paterna, quâ vos omnes prosequimur, beneuolentia non patitur, nos de vobis hoc periculosissimo tempore sine solicitudine esse; ideò, pro commisso nobis ab Omnipotenti Deo quamuis immeritis curæ Pastoralis officio, dilectiones vestras in Domino hortandas excitandasq; esse prȩuidimus, primùm quidem ad seruandam omni conatu inter vos ipsos concordiam, deinde etiam ad consentiendum cum dilectis Filiis nostris istius ciuitatis Gubernatoribus: eâ scilicet mente, vt, coniunctis

iunctis ſtudiis & conſiliis, vno animo faciliùs eam ab hæreticorum communium hoſtium inſidiis conatibusq́ue tutam atque immunem præſtare poſſitis. Vt enim ad locum aduerſariis veſtris dandum nihil aptius eſſe poteſt, quàm animorum veſtrorum inter ſe diſſidentium diſcordia; ſic, ad intercludendos eis omnes aditus, nihil concordiâ eorumdemq́ue animorum conſenſione eſt efficacius: ad quam quidem cùm vos, vt facimus, ſtudioſiſſimè hortamur, ad veſtram vos ſalutem, veſtra commoda, veſtramq́ue dignitatem retinendam hortamur: nihil enim harum rerum ſine eâ aut haberi à vobis aut conſeruari poteſt. Illud prætereà monemus, &, quantò maiore animi ſtudio poſſumus, hortamur, vt pro confirmandis bonorum Catholicorumq́ue virorum veſtro exemplo animis, proq́ue his qui à Catholicâ fide aberrauerunt, ad eam reuocandis, vos ipſi in primis piam, ſobriam, caſtamq́ue, mandatisq́ue Dominicis conſentientem vitam viuatis; deinde alios etiam, ad idem faciendum præſtandumq́ue, & verbis & operibus excitetis: illud pro certo habentes, ad reuocandam veterem in horum qui nunc homines ſunt animis erga Sacerdotes ac Clericos reuerentiam, nulla remedia excogitari poſſe meliora, quàm ſi illi ipſi Sacerdotes & Clerici ita viuere ſtudeant, vt reprehendendis eorum moribus nullam hæreticis anſam, ad reliquos ab eorum cultu reſpectuq́ue remouendos, relinquant. Quapropter,

pter, dilecti Filij, Dominicorum memores salubriter mandatorum, sic viuite, itaque ad custodiendos vos ciuesque vestros ab hæreticorum insidiis inuigilate; vt ante æterni Iudicis tribunal constituti, bonarum vestrarum actionum fructum, qui ad mercedem vestram pertineat, & in quo lætari possitis, eidem Redemptori nostro exhibere cum gaudio valeatis. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die VII. Februarij, M. D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA VII.

Gubernatores ciuitatis Bisuntinæ de pietatis studio commendat, & ad tuendam Catholicam Religionem, firmamque inter se & Ecclesiasticos viros retinendam concordiam, & ab hæreticis cauendum, hortatur.

Dilectis Filiis, Gubernatoribus ciuitatis Bisuntinæ.

DIlecti Filij, salutem & Apostolicam benedictionem. Vehementer in Domino gaudemus, Omnipotentique Deo gratias agimus, quòd de vestro Catholicæ Religionis studio, deque vestris isti ciuitati patriæ vestræ salutaribus actionibus ea quotidie magis intelligimus atque audimus, quæ & valdè cupimus, & virorum Catholicorum pietate digna sunt. quæ cùm tantoperè Deo grata accepta-

acceptaque ſint; dubitare non debetis, quin eadem nobis quoque gratiſſima acceptiſſimaque ſint. Proinde debitum paternæ erga vos charitati noſtræ ſalutationis officium perſoluentes, virtutem veſtram pietatemque ſingularem, atque in ciuitate veſtrâ ab hæreticorum inſidiis diligenter tuendâ vigilantiam, meritis in Domino laudibus proſequimur. Et quamuis ad explenda omnia piarum actionum officia ipſe vos veſter diuini honoris zelus ſatis accendit: tamen, quia & horum calamitoſa temporum conditio id exigere videtur, & ciuitas ipſa veſtra quò magis vicinorum locorum periculis expoſita eſt, eò cautiorem in illis vitandis diligentiam attentionemque & curam deſiderat; ideò pro noſtrâ Paſtorali ſolicitudine paternâque in vos beneuolentiâ vehementer hortamur, vt nihil hoc tempore de veſtro perpetuo ſtudio vigilantiâque remittentes, ſed, ſi fieri poteſt, aliquid etiam addentes, ſolicitè ac diligenter ad vos ipſos veſtramque ciuitatem à peſtiferarum hæreſum veneno cuſtodiendam inuigiletis: eamque ob cauſſam, cùm dilectis Filiis, Capitulo & Canonicis iſtius Eccleſiæ conſentiatis, vt coniunctis animis & conſiliis, vno animo faciliùs Deo & Religionis Catholicæ cauſſæ inſeruire poſſitis. Quâ in re præſtandâ illud valdè proderit, ſi & aduenas ipſos, qui ad incolendam vrbem veſtram aliunde veniunt, & eos quoque, qui commercij cauſsâ ad eamdem accedere & recedere conſueuerunt, dili-

gentiſſimè cauebitis: ſæpè enim vnius improbi veneno ſermonis multa in Chriſti corpore viuentia membra inficiuntur. Vos autem præcipuè decet, dilecti Filij, primùm quidem Omnipotenti Deo hanc operam præſtare; deinde vobis ciuiumq́ue veſtrorum ſaluti conſulere, quos in vicinitate tot tantorumq́ue periculorum poſitos, eiuſdem Dei erga vos benignitas ab hæreticorum peſte immunes liberosq́ue, ad hanc vſque diem conſeruauit: vt quemadmodum, illius gubernante gratiâ, factum eſt, vt nulla vos veſtrosq́ue ciues hucuſque hæreſum exteriùs ſuperueniens vnda conturbauerit, ita in vobis illisq́ue diligentiùs etiam in poſterum cuſtodiendis maiorem Redemptoris noſtri gratiam promereri poſſitis. Qui enim omnia, quæ potuit, fecit, is charitatis legem adimpleuit. Eſtote igitur cauti, noctesq; ac dies ad commiſſum veſtræ fidei populum vtiliter regendum inuigilate: nihil prætermittite earum rerum, quibus & Catholicæ fidei cultus quotidie apud ciues veſtros augeri, & hæreticorum inſidiæ ac fraudes caueri poſſint. Ad hæc autem & cetera, quæ vtilia fore putaueritis, efficienda, ſi quâ vobis in re ſiue auctoritas ſiue auxilium noſtrum vſui eſſe poterit; id à vobis admoniti (quantum cum Domino poterimus) numquam à vobis deſiderari patiemur. Omnipotens autem Deus vos, in hoc in quo eſſe voluit loco, ciuesq́ue veſtros ſuâ defenſione cuſtodiat, & ad cæleſtia dona perducat. Datum

Romæ,

Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VII. Februarij, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA VIII.

Vacaturi Beneficij Eccleſiaſtici expectationem facere recuſat.

Chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro, Sigiſmundo Auguſto, Regi Poloniæ Illuſtri.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quò magis Maieſtatem tuam inter Reges Catholicos præcipuè diligimus, tuiſque deſideriis, quantum cum Domino poſſumus, ſemper ſatisfacere cupimus; eò magis nobis moleſtum eſt, ſi quando accidit, vt ea poſtulet à nobis, quæ pro officij propoſitiq́ue noſtri ratione concedere nullo modo poſſumus. Quòd igitur poſtulationi tuæ pro Metello Venturello Canonico Viſlicenſi nunc non ſatisfacimus, quem tuis ad nos litteris die quintâ Decembris ſcriptis diligenter nobis commendaſti; ſciat Maieſtas tua illam eſſe cauſſam, quòd nos iuſtiſſimis de cauſſis adducti, quæ ad Dei honorem animarumq́ue ſalutem maximè pertinent, numquam conſueuimus de Beneficiis quæ vacatura ſint, cuiuſquam rogatu alicui aliquid aut concedere, aut polliceri, vel quauis aliâ ratione ſpem aut expectationem

 facere.

facere. Sed tamen, si is, quem tua nobis Maiestas commendauit, & quem nos alioqui (maximè verò ob testimonium illi à te datum) virum bonum & Sacerdotem pium, & Ecclesiæ Dei, vt scribis, vtilem existimamus, operam dabit, vt in notitiam cognitionemque nostram perueniat; Maiestati tuæ indicamus nos in his, quæ pro tempore nobis oblatæ fuerint, occasionibus, eam illius rationem esse habituros, vt re ipsâ intellecturus sit commendationem sibi Maiestatis tuæ plurimùm profuisse: cui pro singulari suo Catholicæ Religionis studio, paternâque nostrâ beneuolentiâ, parati erimus gratificari semper in omnibus aliis rebus, quibus sine Dei offensâ, & saluâ nostrâ conscientiâ, poterimus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die x. Februarij, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA IX.

Auxiliares copias contra hæreticos mittit in Galliam, Duce Sfortia, Comite sanctæ Floræ; & Catholicis victoriam à Deo supplex exposcit. Vide lib. II. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Carolo Francorum Regi Christianissimo.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Pro paternâ

paternâ noſtrâ tui, Regniq́ue tui in tanto diſcrimine poſiti curâ, poſtulatis tuis ſatisfacere volentes, mittimus ad Maieſtatem tuam, in nomine Omnipotentis Dei, auxiliares copias peditum atque equitum, quemadmodum à nobis petiuit. Mittimus autem eo animo, vt & tuæ & Regni incolumitati auxilio ſint in iſto bello, quod hæretici, Dei & Eccleſiæ Catholicæ hoſtes, aduerſus te Regnumq́ue tuum infenſiſſimis animis gerunt: ob eamq́ue cauſſam dilecto Filio, nobili viro Sfortiæ, earum copiarum generali Duci mandauimus, vt Maieſtatis tuæ iuſſa faciat, & in omnibus his quæ ſibi abs te imperata fuerint, præſtò ſit, ac ſine vllâ recuſatione obediat. Is igitur, & iuſſu noſtro incitatus, & ſponte ſuâ ob egregiam militarem virtutem ad bene agendum inflammatus, vnà cum prædictis copiis, eo animo ad te venit, vt in iſto bello pro Dei honore, proq́ue iſtius Regni incolumitate, paratus ſit vnà cum exercitu omnibus ſe periculis ac morti exponere. quem quidem & exercitum Maieſtati tuæ eatenus commendamus, quatenus ſuis ſumptibus commeatuum, aliarumq́ue rerum ad victum vſumq́ue ſuum neceſſariarum, in tuo Regno eam copiam habeat, ſine quâ nec ipſe ali poſſet, nec tibi eam quam cupimus operam nauare: nam reliquis in rebus volumus, vt Maieſtas tua eo ſine vllâ exceptione vtatur, ad omnia quæ ſibi in iſto bello neceſſaria atque opportuna viſa fuerint; prouiſuri omnino, vt pro eo

tempore quo tibi illo vtendum fuerit, nullo modo ei ac militibus noſtris ſtipendium à nobis deſit. Quod quidem eo animi ſtudio eâque alacritate fecimus, facturique ſumus, quam & Religionis Catholicæ cauſſa, & tuum iſtiusque Regni periculum, & noſtra in te paterna voluntas expoſcunt. Omnipotentem autem Deum precamur, qui & Dominus eſt exercituum, & Rex Regum, & omnia ſuâ ſapientiâ moderatur & regit, vt Maieſtati tuæ de communibus hoſtibus victoriam miſericorditer concedens, pacem tranquillitatemque iſti Regno aliquando afferat, eam quam & in Domino optamus, & aſſiduis precibus ab eo ſuppliciter expoſcere non deſiſtimus. Quam quidem victoriam, ſi, vt ſperamus, Deus tibi nobisque ſuâ benignitate conceſſerit, tuæ partes erunt, hæreticos eorumque Duces, vtpote Dei hoſtes, omni ſeueritatis animaduerſione adhibitâ, punire, in eoque, vt æquum eſt, non ſolùm tuas, ſed Omnipotentis Dei iniurias iuſtè vlciſci: vt quas pro ſuis ſceleribus pœnas meriti ſunt, eas, te iuſtum Dei contra eos iudicium exequente, perſoluant. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VI. Martij, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTO-

EPISTOLA X.

Hæreticorum exercitu ad Iarnacium cæso, eorumque Duce Condensi Principe interfecto, victoriam Regi gratulatur; eumque, vt reliquos hæreticos ad internecionem persequatur, incendit. Vide lib. II. cap. VIII. Vitæ PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Carolo Francorum Regi Christianissimo.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm optatissimum nuntium accepissemus, dilectum Filium, nobilem virum, Ducem Andegauensem, Maiestatis tuæ fratrem, aduersus Dei & Ecclesiæ hostes, tuosque rebelles, Deo adiuuante, rem prosperè gessisse; ipsumque omnium turbarum seditionumque caput, & hæreticorum exercitus Ducem occidisse; sublatis in cælum manibus, statim Omnipotenti Deo humili corde gratias egimus, qui hac tibi victoriâ concessâ, tantas misericordiæ suæ diuitias in nos benignus effudit. Tale tantumque diuinæ clementiæ munus pio & grato animo agnoscere debet Maiestas tua, eique totum acceptum referre, qui & hostibus suis tuisque cladem cùm voluit immisit, & inimicum dexteræ suæ fortitudine percussit. Sed quantò benigniùs tecum nobiscumque egit Deus,

Deus, tantò enixiùs ac diligentiùs huius occaſione victoriæ enitendum eſt tibi, vt eorum qui reſtant hoſtium reliquias perſequaris atque conficias; omneſque tanti tamque corroborati mali radices, atque etiam radicum fibras, funditus euellas: niſi enim penitus extirpatæ fuerint, futurum eſt vt rurſus pullulent, atque vnde Maieſtas tua minimè putat, quemadmodum anteà toties eueniſſe vidimus, iterùm renaſcantur. Quam quidem ad rem præſtandam vtiliſſimum erit, ſi occupatis munitioribus Nauarræ locis, & in eis firmis Catholicorum ac fidelium tibi Præfectorum & militum præſidiis collocatis, prouidebis, ne qui ab eâ parte noui rurſus belli tumultuſque motus oriantur. quod vt facias, neque vllam ampliùs communibus hoſtibus aduerſus Catholicos ſeſe commouendi facultatem relinquas, ita te pro noſtrâ paternâ tui Regniqúe iſtius verâ curâ hortamur, vt nec maiore animi ſtudio, nec ardentiori tuæ incolumitatis deſiderio, hortari poſſimus. Hoc autem facies, ſi nullarum perſonarum rerumque humanarum reſpectus te in eam mentem adducere poterit, vt Dei hoſtibus parcas, qui neque Deo neque tibi vmquam pepercerunt: non enim aliter Deum placare poteris, quàm ſi Dei iniurias ſceleratiſſimorum hominum debitâ pœnâ ſeueriſſimè vlciſcaris. Proponat ſibi ante oculos Maieſtas tua Saulis Regis exemplum; qui cùm à Deo per Samuelem Prophetam iuſſus eſſet Amale-
citas

citas infideles populos ita percutere, vt eis nullo modo quauis de caussâ parceret; quia Dei voluntati & voci non obediuit, Regemque ipsum Amalecitarum incolumem seruauit, eiusque rebus melioribus pepercit, paulò pòst per eumdem à quo Rex victus fuerat Prophetam, seuerè admodum increpitus, & denique Regno ipso & vitâ spoliatus est. Quo quidem exemplo Deus admonere voluit omnes Reges, ne, contemptâ suarum iniuriarum vltione, eius in se ipsos iram atque indignationem prouocarent. Quòd si Maiestas tua, quemadmodum semper fecit, rectis sensibus, simplicique corde, Dei honorem, & Catholicæ Religionis caussam apertè & liberè egerit; pro certo habeat, sibi Dei numquam defuturum auxilium, donec, dissipatis eius inimicis, pristinus in isto Regno Religionis Catholicæ cultus, ad diuini sui nominis gloriam, & animarum salutem, per Maiestatem tuam reuocetur. Quod vt tibi nobisque misericorditer dignetur concedere, quotidianis ab eo precibus humiliter rogamus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVIII. Martij, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XI.

Eiuſdem eſt, cuius ſuperior Epiſtola, argumenti. Vide lib. II. *cap.* VIII. *Vitæ* PII V.

Chariſſimæ in CHRISTO Filiæ noſtræ Catharinæ, Francorum Reginæ Chriſtianiſſimæ.

CHariſſima in CHRISTO Filia noſtra, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Vt primùm optatiſſimum lætiſſimumque nuntium accepimus, dilectum Filium, nobilem virum, Ducem Andegauenſem, natum tuum, prælio cùm Dei & Eccleſiæ hoſtibus commiſſo, rem proſperè geſſiſſe; illicò ſublatis in cælum manibus Omnipotenti Deo gratias humiliter egimus, qui, hac Maieſtati tuæ nobiſque victoriâ conceſsâ, eoque homine de medio ſublato, qui omnium auctor ſeditionum, nefarijque belli concitator & princeps extiterat, tantas miſericordiæ ſuæ diuitias in nos effundere dignatus eſt. Habet Maieſtas tua à Redemptore noſtro ſingulare beneficium; pro quo pio & grato animo ei ſemper gratias agat. ſed quò tecum & cum chariſſimo nobis in CHRISTO Filio, Rege Chriſtianiſſimo, nato tuo, benigniùs egit; eò ſtudioſiùs ac diligentiùs Maieſtas tua operam nauare debet, vt non ſolùm hoſtium reliquias perſequatur & conficiat, ſed etiam vt omnes tantæ tamque corroboratæ peſtis radices penitus tollat atque euellat: niſi enim funditus extirpen-

tirpentur, timendum est, ne, quemadmodum reipsâ antehac experti sumus, rursus pullulent; atque vnde Maiestas tua minimè expectat, iterùm renascantur. Occupanda sunt munitiora loca prouinciæ Nauarræ, firmissimisque Catholicorum fidelium Præfectorum ac militum præsidiis munienda, in tutóque collocanda, ne quis ab eâ parte nouus seditionum bellorumque motus existere possit. Nullo modo, nullisque de caussis, hostibus Dei parcendum est, sed seuerè cum illis agendum, qui neque Deo neque filiis tuis vmquam pepercerunt: neque enim aliter Deus placari potest, nisi ipsius iniurias iustâ vltione vindicaueris. Quòd si Maiestas tua, quemadmodum hucusque fecit, recto animi sui sensu, simplicique corde, honorem Omnipotentis Dei quæsiuerit, & Catholicæ Religionis hostes apertè ac liberè ad internecionem vsque oppugnauerit; pro certo habeat, numquam sibi diuinum defuturum esse auxilium, maioresque etiam sibi, Regique nato suo, à Deo victorias paratas fore; donec, deletis omnibus, exinde nobilissimo isti Regno pristinus Catholicæ Religionis cultus, ad sui nominis gloriam, tuamque perpetuam laudem, restituatur. Quod vt aliquando nobis concedere dignetur, summis quotidie precibus est orandus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVIII. Martij, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XII.

Eiuſdem, cuius priores duæ, argumenti.

Chariſſimæ in CHRISTO Filiæ Catharinæ, Francorum Reginæ Chriſtianiſſimæ.

CHariſſima in CHRISTO Filia, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm ex litteris Venerabilis Fratris Epiſcopi Caiacenſis, Nuntij noſtri, & Sedis Apoſtolicæ, apud chariſſimum in CHRISTO Filium, Regem Chriſtianiſſimum natum tuum, certiùs atque exploratiùs iam cognouiſſemus, feliciſſimam atque exoptatiſſimam victoriam, quam Deus pro ſuâ miſericordiâ, tam opportuno Reipublicæ Chriſtianæ tempore, tibi Regique Chriſtianiſſimo filio tuo concedere dignatus eſt; ſublatis ad eumdem Deum, omnium victoriarum auctorem, manibus atque oculis, & in humilitate cordis noſtri, pro tanto tamque ſingulari beneficio gratias egimus. Et quamquam ex tantæ victoriæ nuntio magnam, vt par eſt, lætitiam acceperimus; credat tamen Maieſtas tua, non minùs quàm ipſam victoriam, placuiſſe nobis pium illum ac verè religioſum animi affectum, quem Chriſtianiſſimus Rex, natus tuus, declarauit, cùm, allatis ad ſe rei proſperè geſtæ nuntiis, totum ſe ad gratias Deo agendas, laudeſque ei dicendas, conuertit: vidit enim verè Chriſtianiſſimus Rex, nullâ re magis

Regna

Regna ipsa retineri conseruarique posse, quàm summâ erga eum pietate, cuius munere Reges ipsi regnant. Te autem, charissima Filia, bono fidentique in Deum animo esse decet, neque vllorum periculorum metu terreri; sed magnâ fiduciâ, omnibus viribus, vnà cum Christianissimo Rege filio tuo, ad vindicandas Omnipotentis Dei seruorumque eius iniurias, iustâ in rebelles animaduersione adhibitâ, incumbere; vt debitâ illis pro eorum scelere pœnâ persolutâ, & Deus noster placari possit, & ex hoc Maiestas tua diuinam sibi gratiam conciliet, & ceteris, vt ab eiusmodi nefario scelere se abstineant, memorabile atque vtile in posterum prodat exemplum. Quâ de re eò studiosiùs diligentiusque cum Maiestate tuâ agendum esse existimauimus; quòd dari operam istic ab aliquibus audimus, vt ex eorum hæreticorum qui capti sunt numero quidam liberentur, inultique abeant: quod ne fiat, vtque homines sceleratissimi iustis afficiantur suppliciis, curare te omni studio atque industriâ oportet. nisi enim hoc factum fuerit, paruum omnino momentum hæc victoria habitura est, ad istius Regni tranquillitatem constituendam: quin potiùs, hac tam necessariâ ad Deum placandum animaduersione omissâ, timendum est, ne, quemadmodum aduersus Saulem Regem, pro simili Amalecitarum vltione prætermissâ, sic aduersus te filiumque tuum, eò grauiùs Dei ira exardescat, quò benigniùs ac miseri-

 cordiùs

cordiùs vobiſcum hucuſque egit. Quâ in re Maieſtatem tuam rogamus, vt nobis fidem habeat: qui, quoniam nullis priuatis rationibus, ſed ſolo Dei honore ad hoc mouemur; quid faciendum ſit, rectè iudicamus: &, quia Chriſtianiſſimum Regem, natum tuum, teque ipſam paterno amore proſequimur; optimum & fideliſſimum, Regnoque iſti vtiliſſimum, vtrique conſilium damus. De noſtro autem in te Regemque Chriſtianiſſimum filium tuum animo, paternâque Regni iſtius curâ, Maieſtatem tuam ſic exiſtimare volumus; quidquid viribus atque auctoritate poterimus, id totum vtrique ſemper paratum fore. Quòd ſi cetera nobis quandoque defuerint, illud certè non deerit, quin, quemadmodum hucuſque fecimus, fuſis ad Deum Omnipotentem precibus, eum pro vtriuſque veſtrûm ſalute, iſtiusque Regni incolumitate ac tranquillitate, aſſiduè atque inſtanter rogemus. Tibi autem chariſſimæ Filiæ debitum ſalutationis noſtræ officium perſoluentes, benedictionem noſtram impartimur, atque ab Omnipotenti Deo gratiam ac cuſtodiam precamur. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XIII. Aprilis, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTO-

EPISTOLA XIII.

Eiusdem, cuius priores, argumenti.

Dilecto Filio, nobili viro, Henrico Duci Andegauensi, Regis Christianissimi fratri.

DIlecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Nobilitatis tuæ litteras XIV. Martij die datas, magnâ cum animi nostri lætitiâ accepimus; quibus nos certiores fecit de felicissimâ victoriâ, quam Omnipotenti Deo placuit pro suâ misericordiâ tibi nobisque concedere: dilectum autem Filium Marchionem Rangonium, Regij Ordinis Equitem, à Nobilitate tuâ ad nos tantæ victoriæ nuntium missum, eâ quâ decuit humanitate acceptum, libentissimè vidimus atque audiuimus, ex eiusque accurato prudentique sermone rerum istarum statum cognouimus. Tibi pro isto in nos officio, quas debemus, gratias agimus, qui tantum ac tale Dei Omnipotentis beneficium quamprimùm nobis notum esse voluisti: pro quo nos, sublatis illicò ad Redemptorem nostrum oculis ac manibus, humiliter ei gratias egimus. Nec verò ignoramus, quantum, post Deum, virtuti ac fortitudini tuæ debeat, cùm ipse Christianissimus Rex frater tuus, tum vniuersa Gallia ac Religio Catholica. Nam & ille hac victoriâ Regnum in extremum

tremum ferè discrimen adductum, per te sibi quasi restitutum recepit, & Gallia in maximam spem erecta est pristinæ suæ tranquillitatis recuperandæ, & Catholici magno imminentium sibi periculorum metu liberati sunt. Quæ quò plura maioraque tibi, supra ætatem tuam, data sunt à Deo; eò te magis decet pio & religioso animo, & hæc & alia munera, diuinæ suæ bonitati accepta referre. Est enim omnium victoriarum triumphis præstabilius, ipsum victoriarum auctorem Deum agnoscere, eique fideli ac sincero animo seruire. Nobilitatem tuam, quamquam satis suâ sponte ad omnia egregia opera incitatam, tamen ad testificandum nostrum paternum erga ipsam animum hortamur, vt forti fidentique in Deum animo victoriam ipsam, Dei beneficio præeuntem, sequatur; communibus hostibus spatium se colligendi non tribuat, suos in timore Dei Omnipotentis, atque erga eum obsequio, continere studiosè conetur. Illud etiam Nobilitatem tuam rogamus, vt charissimum in CHRISTO Filium, Regem Christianissimum, fratrem tuum, tuis fraternis adhortationibus incitare non desinas, ad rebelles suos seuerissimè puniendos: qui, quoniam publicam istius Regni tranquillitatem perturbauerunt, Religionem Catholicam, quantum in ipsis fuit, subuerterunt, templa incenderunt, Sacerdotes Omnipotentis Dei crudelissimè interfecerunt, aliaque innumera scelera commiserunt; digni sunt, qui his suppli-

ſuppliciis afficiantur, quæ legibus ſtatuta ſunt. Quòd ſi quis eorum, tuæ Nobilitatis interceſſione, apud Regem fratrem tuum, debitas ſibi pœnas effugere tentarit; debes pro tuâ in Deum pietate, diuinique honoris zelo, omnium pro illis rogantium preces repudiare, & æquè omnibus inexorabilem te præbere: ſi enim aliter faceres, & Deum offenderes, & malè tuæ Regiſque fratris tui ſaluti, Regnique iſtius ſecuritati conſuleres. Hæc autem ſi feceris, ſperamus eum, qui Dominus eſt exercituum, maiorem indies hoſtibus ſuis tuiſque cladem allaturum; donec, profligatis eorum viribus, priſtina iſti Regno pax & ſecuritas virtute tuâ reſtituatur. quod aſſiduis precibus Deum precari non deſiſtimus: tibi autem, dilectiſſime Fili, benedictionem noſtram impartimur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XIII. Aprilis, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XIV.

Eiuſdem argumenti.

Dilecto Filio noſtro Carolo, tituli S. Apollinaris Preſbytero Cardinali, à Lotharingiâ vocato, noſtro & Apoſtolicæ Sedis Legato.

DIlecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Si quis eſt omnium Catholi-

eorum Principumque virorum, quos Dei benignitate multos esse in isto Regno compertum habemus, cui de tam opportunâ victoriâ gratulandum esse putemus; certè tu vnus ille es, cui nos præcipuâ quadam animi nostri paterni significatione gratulari velimus; non solùm ob eam caussam, quòd eâ præditus es singulari in Deum pietate, & Catholicæ Religionis studio ita incensus, vt nemo hoc nomine maiorem ex eâ re lætitiam accepisse videri possit; sed etiam quia, adiuuante Deo, tuis sapientissimis consiliis, prudentissimisque monitis, magnâ ex parte factum esse intelligimus, vt tam prospero rerum successu in isto Regno Respublica Christiana vti potuerit. quarum nos rerum prosperè gestarum causâ, sublatis illicò oculis ac manibus ad Omnipotentem Deum, omnium bonorum auctorem, ei pro tanto suo in nos beneficio humili corde gratias suppliciter egimus. Tibi tamen pro tuâ spectatissimâ prudentiâ minimè latêre existimamus, nos aut nihil, aut certè parum, hac victoriâ momenti ad ipsam rerum summam consecuturos esse; nisi tu primùm, dilecte Fili, & ceteri qui apud Regem gratiâ atque auctoritate plurimùm valent, in eam curam cogitationemque incumbant, hocque ipsum omni diligentiâ & studio efficere conentur, vt in toto isto Regno vna Religio Catholica ab omnibus, vno oris cordisque consensu, teneatur atque custodiatur. Quam ad rem efficiendam nihil æquè valere puta-

putamus, ac si communibus hostibus spatium ad se colligendum non detur; & illi, qui tantarum seditionum perturbationumque caussa fuerunt, seuerissimè his quæ legibus statuta sunt suppliciis ac pœnis afficiantur. Vt enim ab eis Regni pacem tranquillitatemque perturbatam, Regemque ipsum toties insidiis ac ferro petitum taceamus; Deus ipse certè, cuius sanctissima templa partim incensa, partim diruta, partim profanata sunt, cuius Sacerdotes crudeliter occisi, cuius fides Catholica acriter oppugnata est, aliter placari non potest, nisi iustis sceleratissimorum hominum illorum pœnis, qui hæc & alia multò atrociora facinora commiserunt. Itaque circumspectionem tuam debito nostræ paternæ salutationis officio impartientes, magnoperè hortamur ac rogamus, vt charissimi nobis in CHRISTO Filij, Christianissimi Regis, animum ad Dei Omnipotentis suosque hostes iustè vlciscendos incitare ne desistat; eique, id quod verissimum est, persuadere conetur, Maiestatem suam nullâ aliâ ratione Redemptori nostro, legibusque eius satisfacere, atque vtilitati istius Regni consulere posse, quàm si omnibus his, qui pro sceleratissimis hominibus rogare audebunt, se inexorabilem præbeat. Quæ quidem etsi putabamus circumspectionem tuam, pro suo diuini honoris zelo, diligentissimè facturam esse; nos tamen, pro nostrâ Pastorali solicitudine, officio commissi nobis muneris

 fungi

fungi volentes, ſcienteſque nobis de eo æterno illi Paſtori rationem reddendam eſſe, præterire noluimus, quin de his, quæ tantoperè ad obſequium Dei pertinent, te paternè moneremus. In quo tamen compertum habemus, circumſpectionem tuam, eo ſubleuandæ Dei Omnipotentis cauſſæ, Religioniſque Catholicæ in iſto Regno conſtituendæ ſtudio, facturam eſſe; vt, quemadmodum hucuſque fecit, nullum neque paternis noſtris neque cuiuſquam hortationibus ac monitis locum relictura ſit. Omnipotens Deus tibi in hoc ſæculo, dilecte Fili, pro tot laboribus tuis quotidie gratiam ſuam magis augeat; teque & in futuro ad beatitudinis æternæ præmia peruenire concedat. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XIII. Aprilis, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XVI.

Eiuſdem argumenti.

Chariſſimo in CHRISTO Filio Carolo, Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

CHariſſime in CHRISTO Fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Poſteaquam ex litteris Venerabilis Fratris Epiſcopi Caiacenſis, noſtri & Sedis Apoſtolicæ apud Maieſtatem tuam Nuntij, exploratiùs iam certiores facti fuimus de feliciſſimâ victoriâ, quam Omnipotenti Deo placuit, pro ſuâ

suâ benignitate, nobis ac tibi, totique Catholico populo concedere; sublatis manibus ad eumdem Deum, omnium bonorum auctorem, illi pro tanto suo in nos beneficio, toto corde gratias suppliciter egimus; qui non solùm magnitudine, sed etiam opportunitate tantæ victoriæ, verè se misericordiarum Patrem esse declarauit. Et quidem decebat Maiestatem tuam, charissime Fili, quemadmodum fecisse eam accipimus, tantum diuinæ bonitatis munus pio ac religioso animo Redemptori nostro totum acceptum referre, eique gratias quas retulit referre: in quo singularem Maiestatis tuæ pietatem deuotionemque vehementer in Domino commendauimus. Et quoniam Dei perfecta sunt opera, speramus eum, qui hucusque salutis tuæ custos fuit, caussamque suam aduersus suos tuosque hostes tueri dignatus est, tibi in posterum quoque misericorditer adfuturum; daturumque vires, quibus & pristinam Regno isti pacem & tranquillitatem restituas, illudque cum eâdem potestate atque ad eumdem modum possideas, quo superiores clarissimi Reges, maiores tui, possederunt. Hoc tamen pro comperto habeat Maiestas tua, nullo alio id fieri posse, nisi si totum Regnum vnam eamdemque Catholicam Religionem vno animo vnâque mente teneat atque custodiat. Quod vt adiuuante Deo ad effectum adduci possit, necesse est, Maiestatem tuam in hostes Dei, rebellesque suos, iustis pœnis iu-

ſtisq́ue ſuppliciis, quæ legibus ſtatuta ſunt, ſeuerè animaduertere: non ob eam quidem cauſſam quòd tibi priuatim fuerint infenſi, tuamq́ue potentiam & ſalutem oppugnauerint; ſed quòd publicam Regni tranquillitatem perturbauerint, Catholicam Religionem, quantum in eis fuit, ſubuerterint, templa ſanctiſſimo Dei cultui dicata incenderint, diruerint, profanauerint, Dei Omnipotentis Sacerdotes crudeliter interfecerint, innocentium ſanguinem effuderint, diuinæq́ue Maieſtatis oculos, innumeris in Deum atque homines ſceleribus perpetratis, vehementiſſimè ac grauiſſimè offenderint. Nam ſi qualibet inductus cauſsâ (quod non putamus) ea de quibus Deus offenditur inſectari atque vlciſci diſtuleris, certè ad iraſcendum eius patientiam prouocabis: qui quò tecum egit benigniùs, eò debes acriùs illius iniurias vindicare. quâ in re, nullius preces admittere, nihil cuiuſquam ſanguini & propinquitati concedere, ſed omnibus, qui pro ſceleſtiſſimis hominibus rogare audent, inexorabilem te præbere oportet. Quam quidem ad rem, pro Paſtorali officio, paternoq́ue amore noſtro, ita te hortamur; vt, quamquam hoc tuâ ſponte facturum eſſe confidamus, tamen Maieſtatem tuam, quamuis currentem, paternis noſtris vocibus duxerimus incitandam: cui debitum noſtræ ſalutationis officium perſoluentes, benedictionem noſtram amantiſſimè impartimur; eiq; ab Omnipotenti Deo & in hoc ſæculo

culo ſecuritatem & pacem, & in alio pro huius tam pij belli laboribus præmium æternæ remunerationis precamur. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XIII. Aprilis, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XVII.

Signa militaria de hæreticis acie victis capta, ex Galliâ ad ſe miſſa accipit; atque vt reliquos Dei Eccleſiæ hoſtes bello conterat, Ducem Andegauenſem hortatur. *Vide lib.* II. *cap.* VIII. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Henrico Duci Andegauenſi, Francorum Regis fratri.

Dilecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Signa militaria de communibus hoſtibus, adiuuante Deo, capta, & à chariſſimo fratre tuo ad nos miſſa, eo quo debuimus grato paternoque animo accepimus. Cùm ſciremus virtute tuâ maiori ex parte parta fuiſſe, præterire non debuimus, quin Nobilitati quoque tuæ, eâ de re animi noſtri lætitiam paternè ſignificaremus. In eis mittendis fecit Rex frater tuus id quod Chriſtianiſſimo Rege dignum fuit, & à vetere chariſſimorum Regum maiorum ſuorum erga Deum pietate, Sedemque hanc Apoſtolicam deuotione, non diſceſſit. Cuius rei nomine Nobilitati tuæ etiam

gratias

gratias agimus, cuius post Deum Omnipotentem operâ factum est, vt hæc de Catholicæ Religionis hostibus spolia caperentur. Te verò, dilectissime in CHRISTO Fili, quod & aliis nostris ad te litteris scripsimus, hortamur; vt, quantum per te fieri poterit, operam sedulò des, ne Dei hostes, istius Regni rebelles, inulti abeant; sed vt pro grauissimis eorum in Deum Regemque fratrem tuum sceleribus admissis, meritis pœnis, his quæ legibus statutæ sunt, afficiantur. In quo illæ tuæ partes erunt, non solùm omnibus modis adiuuare, vt iustitiæ ac legibus locus sit, nihilque in eâ re indulgentiâ peccetur; sed etiam his, qui tibi pro scelestissimis hominibus supplicare audebunt, inexorabilem te præbere. Nam si in tot tantisqueDei Omnipotentis offensis inultis omittendis, aliquid aut indulgendo, aut conniuendo vel negligendo peccaretur; periculum esset, ne, quemadmodum aduersus Saulem, pro simili Amalecitarum iustâ animaduersione ab eo omissâ, sic aduersus Christianissimum Regem fratrem tuum, teque ipsum etiam, eò grauiùs ira Dei exardesceret, quò benigniùs atque clementiùs ad hanc vsque diem cum vtrisque vestrûm diuina sua bonitas egisset: quos ex tot tantisque periculis, impiorumque hominum nefariis coniurationibus, ereptos, ideò conseruauit, vt essent qui suas iniurias iustè vlcisci possent. Regi autem Christianissimo fratri tuo, eas quas potuimus peditum equitumque copias,

pias, auxilio miſimus: in eis mittendis nullas noſtras priuatas rationes propoſitas habentes, ſed tantummodò obſequium Dei, atque iſtius Regis conſeruationem ſpectantes. Dolemus certè ex animo, eum eſſe Eccleſiæ ſtatum, noſtraſque ita exiguas eſſe vires, vt, quantas vellemus mittere, non potuerimus; & tamen noſtras ſpes in Domino collocatas habemus, qui potens eſt, quantumuis exiguas copias, dexteræ ſuæ fortitudine potentiſſimas efficere. Omnipotens Deus Nobilitatem tuam ab omnibus inſidiis inimicorum ſuorum cuſtodiat. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXVI. Aprilis, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XVIII.

*Conſiliis ſuis de Chriſtianâ diſciplinâ vbique reſtituendâ cum Legato communicatis, eum, vt id in Auenionenſi Venaiſinaque ditione, per idoneos miniſtros diligenter præſtet, hortatur. Vide lib.*II. *cap.*V. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio noſtro Carolo, tituli S. Chryſogoni Preſbytero Cardinali, Borbonio vocato, ciuitatis noſtræ Auenionenſis de latere Legato.

Dilecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Facit ſingularis tua in Deum

Omnipotentem pietas, eximiusque & perspectissimus nobis in te diuini honoris zelus, vt nostras cogitationes, nostraque consilia, tecum libenter communicemus: præcipuè ea quæ ad obsequium Dei, ad Religionis Catholicæ pristinam integritatem reuocandam ac conseruandam, atque ad ipsius sanctæ Ecclesiæ, cuius honorabile membrum es, dignitatem constituendam & retinendam, magnoperè pertinent. Quas quidem ad res, vt optamus, consequendas, nihil iam inde à principio nostri Pontificatus accommodatius efficaciusque esse iudicauimus, quàm si à nobis primùm, deinde etiam ab his, qui in huius solicitudinis partem à Deo vocati sunt, quique aliâ quauis ratione hoc nostrum studium adiuuare possunt, diligentissimè opera daretur, vt vbique ferè corrupti populorum Christianorum mores emendarentur; ac si qui apud eos abusus irrepsissent, si quæ vitia, vt fit, dissolutis hominum antiquis moribus confirmata essent, hæc omnia, quantum fieri posset, tollerentur ac corrigerentur. Quia verò omnem morum correctionem, quæ à nobis primùm, atque ab eis locis, quæ ad Ecclesiasticam ditionem proximè pertinent, non incepisset, suspectam ac mancam fore videbamus; propterea, quantum in tanto perturbati orbis Christiani rerum negotiorumque concursu nobis hucusque licuit, sedulò studuimus, vt quæ diuinæ Maiestatis oculos offendere videbantur, in hac vrbe primùm tollerentur:

tur:

tur: quam, quia nos, licet indigni, in eâ præſidemus, videbamus ceteris ciuitatibus religionis ſanctitatisque ſpecimen atque exemplum dare oportere. deinde etiam aliis in locis atque oppidis, quæ noſtrâ Eccleſiaſticâ ditione continentur: inter ea Auenionenſis ciuitas, Comitatusque noſter Venaiſinus, quæque oppida in eâ Prouinciâ tuæ Legationis curæ commiſſa ſunt, quamuis magno locorum ſpatio à nobis diſiuncta, nobiſcum tamen, & cum Sede Apoſtolicâ eodem quo ceteræ ditiones noſtræ ciuitatis iure coniuncta, duabus de cauſſis præcipuè, nobis ante oculos obuerſantur. Primùm, quòd ea vrbs vndique multis hæreſum peſtiferarum periculis cincta, eò magis paternam noſtram tuamque curam, paſtoraleque auxilium implorare videtur, quò ab imminentium luporum inſidiis propiùs abeſt. Deinde, quòd ſi in eâ incorruptæ Religionis pietas conſtituatur, antiquorum morum integritas reſtituatur, veteriſque diſciplinæ ſanctitas reuocetur; perſpicimus, finitimis eam populis, viciniſque nationibus, quaſi exemplar quoddam, in quod intueantur, ad imitandum propoſitam fore: quodque B. Hieronymus de Ieroſolymâ vrbe ſcribit, eam idcircò à Deo in medio Gentium poſitam fuiſſe, vt omnes in circuitu nationes eius exemplum ſequerentur; hoc idem Auenionenſi ciuitati, adiuuante Deo, niſi per nos ſteterit, accidere poſſe. Iamque iam inde à noſtri Pontificatus initio ve-

hementer optauimus, vt quod animo iam & mente conceperamus, de corrigendis atque emendandis eius ciuitatis moribus, id nobis aliquando, Dei beneficio, re ipsâ consequi liceret. Quod quia, seu temporum iniuriâ, siue aliis de caussis, ad hoc vsque tempus fieri non potuit, visum nobis est, non esse ampliùs differendum; ne cui Regno terrenis temporalibusque armis præsidium ferre conamur, eius partem, ad nostram ditionem pertinentem, spiritualibus remediis destitutam esse patiamur. Ad hoc opus, Omnipotenti Deo tam acceptum, eorumque populorum animabus tam salutare, efficiendum, intelligimus circumspectionem tuam pro suâ pietate, & flagrantissimo iuuandæ Religionis studio, nullis nostris hortationibus indigere: vt enim cetera, quæ tibi Dei gratiâ abundè suppetunt, omittantur, Legationis officium, quod à nobis Sedeque Apostolicâ in eâ obtines ciuitate, idoneum esse videtur incitamentum: quo, si vllis modò stimulis indigeret virtus tua, ad hoc ipsum quod cupimus adiuuandum, incitari posses. Itaque sicuti circumspectionem tuam ad id, ad quod sponte suâ satis incitata est, hortari noluimus; ita ei hunc animi nostri sensum significare, deque hoc nostro consilio certiorem facere voluimus. Cui etiam totum hoc emendationis correctionisque morum negotium, tamquam nostro & Sedis Apostolicæ de latere Legato, commisissemus, nisi tuam operam in rebus

istius

istius Regni gubernandis, multò nobis ac Reipublicæ Christianæ vtiliorem esse perspiceremus; neque te à consiliis Christianissimo Regi dandis, sine magno rerum istius Regni detrimento, auocari posse intelligeremus: quantoperè enim præsentia, prudentia fidesque tua istic, tum ipsi Regi, tum nobis Sedique Apostolicæ, vtilis necessariaque sit, non ignoramus. Itaque circumspectionem tuam rogamus, vt eos quos oportet Legationis tuæ ministros, litteris moneas, vt his, quibus hæc à nobis cura commissa fuerit, omni studio, sinceræque erga sanctam hanc Sedem deuotionis affectu, adsint; eosque omnibus viribus, fauore, auctoritate ac potestate iuuent. quod quidem tuum ipsorumque officium, præterquàm (quod caput est) Omnipotenti Deo acceptissimum erit, præterea nobis gratissimum, populis verò ipsis vtilissimum est futurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVII. Aprilis, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XIX.

Corsicam, post rebellionem, in Genuensium potestatem rediisse lætatur; eiusque insulæ populos, Christianis legibus & disciplinis in officio continendos, pieque moderandos esse ostendit.

 Dile-

Dilectis Filiis, nobili viro, Duci & Gubernatoribus Reipublicæ Genuensis.

DIlecti Filij, salutem & Apostolicam benedictionem. Corsicam insulam, quemadmodum per multos antè annos fuit, totam in vestram redactam esse potestatem, Deumque Omnipotentem, pro suâ in genus humanum misericordiâ, finem diuturno luctuosoque bello imposuisse, vehementer in Domino gauisi sumus, litteras vestras VII. Aprilis die datas legentes; eâque de re, sicut par fuit, Redemptori nostro gratias egimus: qui, vt eos populos ob peccata eorum ac nostra iustè affligere voluit, sic eisdem iam resipiscentibus, atque ad veterem imperij vestri obedientiam reuertentibus, pacem suam misericorditer negari noluit. Restat nunc, vt, quibus tamquam parum obedientibus filiis, ad vestram clementiam sic quasi ad patrem confugientibus, Deus pro suâ benignitate vos placatos esse atque ignoscere voluit; eos tamquam boni patres, non solùm (quemadmodum fecistis) saluos & incolumes esse velitis; sed etiam per idoneos homines, eâ quâ decet paternâ charitate, Dei in primis cultu, Religionis Catholicę studio, Christianisq; moribus diligentissimè imbuendos curetis. Hoc facientes, non modò vobis apud homines gloriam & apud Omnipotentem Deum præmia mercedis ac-

quiretis; ſed eis ipſis populis multò vobis obſequentioribus, veſtrûmque amantioribus ſtudioſioribusque vtemini. Nam ſi timorem Domini per vos edocti, voluntatem illius eſſe didicerint, vt ſublimioribus poteſtatibus, quæ à Deo omnes ſunt, homines ſubiecti ſint; Principum ſuorum imperio fideliter ſibi parendum eſſe ſtatuent: cui qui reſiſtunt, eos ordinationi Dei reſiſtere intelligent. Si verò à peccatis abſtinere, ſectarique iuſtitiam admoniti inceperint (quod vt faciant, non dubitamus vos pro veſtrâ parte curaturos eſſe) nulla vobis eorum ampliùs defectio, nullæ contra vos coniurationes erunt ab eis timendæ: qui enim iuſtitiam diligunt, hæc & eiuſmodi omnia odio habent. Date igitur operam, vt quò eius inſulæ populi, propter belli diuturnitatem, negligentiores ac remiſſiores in diuino cultu, atque à diuinorum præceptorum obſeruantiâ alieniores fuerunt, quoque magis animarum ſuarum ſalutari pabulo caruerunt, eò diligentiùs ac ſtudioſiùs longi temporis iacturam aſſiduitate ac magnitudine veſtrorum in eos paternorum officiorum compenſetis. Quod quidem veſtrum ſtudium, pro Paſtorali ſolicitudine, proque eius officij munere, quod nos, licet indignos, Deus Omnipotens ſuſcipere atque adminiſtrare voluit, ipſi quoque, quantum fieri poterit, adiuuabimus; Venerabileſque Fratres noſtros, illius inſulæ Epiſcopos, diligenter ad ſui quemque gregis cuſtodiam,

in

in tempore hortabimur. Illud præterea vos, tamquam dilectos nostros in CHRISTO Filios monemus, vt populos illos, tot belli calamitatibus afflictos, tot tantaque mala perpessos, magis beneuolentiâ beneficentiâque vestrâ alliciendos, quàm vi aut armis in officio retinendos esse statuatis. Nam præterquam quòd hæc regendi populos ratio re ipsâ tutior est atque firmior, prætereà (quod caput est) Omnipotentis Dei præceptis magis congruit, quibus tanto studiosiùs parêre debetis, quantò ille vos ad recuperandam eius insulæ possessionem diuinâ suâ ope adiuuit; vt non solùm erga illos populos benefici, sed etiam in Deum ipsum grati reperiamini. Quod non dubitabamus quidem, vos, pro vestrâ pietate, sponte vestrâ esse acturos; sed tamen admonitu nostro idem diligentiùs, acriùs ac studiosiùs facturos putauimus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIV. Aprilis, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XX.

Ad Episcopalis curæ munera diligenter obeunda, Episcopum Adiaciensem cohortatur.

Venerabili Fratri Ioanni Episcopo Adiaciensi in Corsicâ.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Commissi nobis officij solicitudo,

tudo, diuiniq́ue honoris zelus, coëgit nos, hoc tempore, quo datâ à dilectis nobis Filiis, Duce & Gubernatoribus Reipublicæ Genuensis, populis istius insulæ pace, Omnipotentis Dei misericordia diuturno luctuosoq́ue bello finem imposuit; Fraternitatem tuam, & ceteros eiusdem insulæ Episcopos, Fratres nostros, singulos ad officium suum Ecclesiæ propriæ præstandum, suiq́ue gregis custodiam, hortari atque excitare. id autem eò etiam studiosiùs, tibi ceterisq́ue Fratribus, Episcopis nostris, faciendum esse iudicamus; quò, propter diuturni belli mala, & creuisse populorum istorum peccata, & eorum licentiam magis auctam, non dubitamus: vt apud quos, peccatis eorum ac nostris id facientibus, tot animarum vulnera morbiq́ue inualuerunt, hi spiritualium medicorum Pastorumq́ue propriorum curâ magnoperè indigere videantur. Hoc itaque considerans Fraternitas tua, officij sibi à Deo commissi memor, omni studio, curâ atque industriâ ad gregem fidei suæ creditum pascendum inuigilet: corruptos deprauatosq; Cleri sui, ceterorumq́ue hominum, in suâ diœcesi mores, tum lenitate, tum seueritate, prout res ipsa postulare videbitur, adhibitâ, corrigere atque emendare conetur: Tridentini Concilij Decreta, quantum in se est, in vsum adducere curet: peccata publica, si qua fortè, vt fit, dissolutis nimiâ licentiâ moribus corroborata sunt, extirpare conetur. Illud престереà omnibus viribus ac dili-

gentiâ eniti debes, vt instituendorum in tuâ diœcesi puerorum, atque etiam natu grandiorum, paternam bonoque Pastore dignam, quàm maximam curam suscipias. Ad eam rem vtilissimum erit, vt per eos quos oportet, quique idonei sunt, doctrinam Christianam edoceantur; Catechismus, vulgari sermone editus, legendus illis proponatur; populus ipse, ad audiendum Dei verbum, præcipuè diebus Festis, ad aliaque Christianæ pietatis opera, hortationibus paternis incitetur. Hæc, & si quæ alia tibi, pascendo gregi tuo, vtiliora videbuntur, sedulò age, diesque ac noctes meditare; sciens æternum illum Iudicem, cuncta quæ egeris, quæque omiseris, in illo vltimi Iudicij die diligentissimè ac subtilissimè requisiturum; atque vnumquemque nostrûm, non ex sublimioris gradus prærogatiuâ, sed ex operum meritis approbaturum. Obsecramus ergo te, Frater, & per viscera Dei nostri etiam atque etiam obtestamur, vt, quoniam Pastor constitutus es, Dominusque ab his, quos Pastores constituit, fructum multiplicati gregis expectat, de creditorum tibi populorum animabus solicitus sis; hortationibus, monitis, prædicatione, futuri Iudicij terrore prætenso, relictis peccatis, ad Deum conuerti suadeas: vt ad æterni Iudicis tribunal constitutus, suauissimam illam vocem audire merearis: Euge Pastor bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Hæc pluribus Fraternitatem tuam hortati

sumus,

ſumus, non voluntati aut ſtudio erga Eccleſiam ſibi creditam diffidentes; ſed paterni animi noſtri affectum, omniumque Eccleſiarum ſolicitudinem, quæ in nobis eſſe debet, teſtificantes. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die IV. Maij, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXI.

Ad mores piè conformandos, Eccleſiaſticamque diſciplinam ritè ordinandam, Epiſcopum Vaſonenſem adhortatur. Vide lib. II. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Venerabili Fratri Iacobo, Epiſcopo Vaſonenſi, Patriarchæ Alexandrino.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. De correctione atque emendatione morum ciuitatis Auenionenſis, Comitatuſque noſtri Venaiſini, ceterorumque oppidorum ac locorum, Legationis iſtius ditioni ſubiectorum, ſolicito animo cogitantes; vtile eſſe duximus, primùm dilectis in Chriſto Filiis, Carolo Cardinali Borbonio, ciuitatis noſtræ Auenionenſis de latere Legato, & Georgio Cardinali Armeniaco eius collegæ, pro nobis ac Sede Apoſtolicâ in eâdem ciuitate commoranti, conſilium noſtrum conſilijque ſimul rationem ſignificare: quod litteris noſtris, ad

vtrumque eorum accuratè admodum ſcriptis, proximè fecimus. Sed quia ad id quod cogitamus, permagni intereſt, vt eorum quibus hæc ſalutaris animarum medicina adhibenda eſt, animi eodem tempore præparentur, & ad eam rem, Venerabilium Fratrum noſtrorum iſtius Legationis Epiſcoporum operam valdè nobis vtilem atque accommodatam fore videbamus; idcircò ſingulos eorum hortandos excitandosque eſſe exiſtimauimus, vt, ſi vmquam anteà, nunc maximè ad officium ſuum, Eccleſiæ propriæ præſtandum, incumbant. Quocircà Fraternitatem tuam neceſſe eſt memorem eſſe Paſtoralis curæ, ſibi à Deo commiſſæ, eiuſque quod de vniuerſali Eccleſiâ dictum eſt, Panem otioſa non comedit: hinc ſolicito animo in eam curam cogitationemque incumbere, vt cuius fructus Eccleſiæ percepit ac percipit, ei ſtudeat operam ac vigilantiam ſuam ſedulò impendere. Et quoniam tot tantarumque hæreſum peſtis in iſtâ prouinciâ, ſicut in aliis eâdem labe infectis, non aliam ob cauſſam magis inualuit, quàm ob corruptos ac deprauatos Clericorum laicorumque mores; idcircò quid in ſermone, quid in actione Epiſcopum deceat, diligenter attendens, vitamque tuam benè ſanctèque viuendi normam ceteris ad imitandum proponens, Clericos in primis, qui ſunt in tuâ diœceſi, officij ſui diligenter admone, eosque ad piè, ſobriè caſteque viuendum hortare. Si qui verò ex illis ſunt,

qui

qui diſciplinam detrectantes, monitis tuis obtemperare recuſent, eos adhibitâ etiam animaduerſionis Canonicæ ſeueritate coërce; laicos & reliquum populum fidei tuæ creditum, frequentibus hortationibus, per te, perque idoneos verbi prædicatores, excitare ſtude: vt ad audiendum Dei verbum, præſertim Feſtis diebus, frequens conueniat: catechiſmum ei per religioſos Sacerdotes declarandum propone; Decreta ſanctæ Generalis Tridentinæ Synodi vt fideliter diligenterque ſeruentur, omni ſtudio conare. Hæc, & ſi quæ alia ſunt horum ſimilia, meditare, atque exequere; diem tuæ vocationis conſidera; quas rationes de Epiſcopatus onere Redemptori noſtro redditurus es, ſubtiliter perpende; de grege tibi credito, ſolicito animo ſemper eſto; ne quid, hæreticorum fraude, tibi de eo ſubtrahatur, vigila; & ſi ſubtractum fuerit, ad gregem Dominicum Paſtorali voce reuocare contende. Denique in commiſſæ tibi plebis curâ, nihil quod animarum ſaluti vtile fore putaueris, prætermitte: vt qui Paſtor paſtorum eſt, vigilaſſe te in gregis ſui cuſtodiâ, diuino ſuo Iudicio comprobare dignetur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVIII. Maij, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXII.

Nobilem Scotum Religionis caußâ ab hæreticis patriâ pulsum omni charitatis officio suscipiendum commendat. Vide lib. III. *cap.* VIII. *&* IX. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio Petro de Monte, Magistro Hospitalis S. Ioannis Ierosolymitani.

DIlecte Fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Commune humanitatis vinculum, & diuinæ legis præcepta nos admonent, vt omnibus nos quidem proximis nostris debita charitatis officia libenter præstemus; sed multò magis his, qui champ propterea quòd à fide Catholicâ ad hæreticos Omnipotentis Dei hostes deficere noluerunt, patrimoniis suis spoliati, patriâ carentes, in multâ rerum necessariarum egestate constituti, voluntarium potiùs exilium perferre, quàm in patriâ crudelissimorum hæreticorum impiæ voluntati parêre voluerunt: tales enim homines verè sunt hi, qui propter iustitiam persecutionem patiuntur. Ex horum numero vnus est, dilectus hic Filius Iacobus Scotus, qui tibi has nostras litteras reddet, natus ex illustri & antiquâ admodum apud Scotorum gentem familiâ: de cuius viri pietate, orthodoxæ Religionis studio, fortitudine in aduersis rebus, constantiâ in fide Catholicâ, grauissimorum virorum fideque

fideque dignissimorum habemus testimonia; vt eis adducti, illum tibi his nostris litteris accuratissimè commendandum esse duxerimus: deuotionem tuam hortantes in Domino, & quò maiore possumus animi nostri studio rogantes, vt hominem hunc, domi suæ nobilissimum, pium, Catholicum, domesticorum perfidiâ è patriâ expulsum, patrimonio spoliatum, ad tuam fidem Religionemque istam confugientem, benignè excipias, liberaliter tractes; tuisque officiis omnibus sic complectaris, vt re ipsâ experiatur, nostram illi apud te commendationem, quemadmodum æquum est, plurimùm profuisse. Illud autem in primis à te petimus, vt, cùm primùm aliquam in Regno Scotiæ præceptoriam vacare contigerit, eam illi potissimùm conferas: eâ enim est apud gentem suam nobilitate, vt, si hoc per te facultatum subsidio adiutus, apud suos commorari potuerit; speremus eum, adiuuante Deo, in eo Regno ad fidei Catholicæ veritatem, Sedisque Apostolicæ obedientiam, reuocando, & in bonis istius Ordinis, ab hæreticis occupatis, recuperandis, non paruum rerum omnium momentum præsidiumque esse allaturum. Quidquid autem in eo beneficij, quidquid auxilij contuleris; id erit nobis perinde gratum, ac si alicui ex nostris necessariis atque affinibus contulisses. facies præterea rem summoperè Deo gratam: qui enim fratrem suorum solatio destitutum recipit, afflictum erigit, mœrentem consolatur;

ſolatur; is dubitare nullo modo debet, quin eius ſibi gratiam conciliet, qui quod vni ex minimis ſuis factum ſit, tamquam ſibi factum, remuneraturum ſeſe pollicitus eſt. Hæc ideò pluribus ad te verbis ſcripſimus, non quia tuus erga viros fortes animus, voluntasq́ue obſcura nobis aut ignota ſit; ſed vt hanc commendationem noſtram minimè vulgarem eſſe intelligeres. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XII. Iunij, M. D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXIII.

Concilij Tridentini Decreta in Auenionenſi ditione obſeruari curat. Vide lib. II. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio Carolo Cardinali, Borbonio nuncupato, ciuitatis noſtræ Auenionenſis, noſtro & Sedis Apoſtolicæ de latere Legato.

DIlecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Allatum eſt ad nos, in Legatione iſtâ noſtrâ Auenionenſi, quæ tuæ fidei vigilantiæq́ue regenda à nobis commiſſa eſt, ſacrum Generale Tridentinum Concilium, neque anteà obſeruatum eſſe, & hoc tempore minimè obſeruari: quâ de re, tum pro commiſſo nobis Apoſtolicæ ſeruitutis officio, tum pro noſtro erga te amore, exiſtimatio-

ſtimationisque tuæ paternæ curâ ſoliciti, non potuimus non magnoperè commoueri. Quamuis autem nobis eximium tuum diuini honoris zelum recordantibus, prorſus incredibile videatur, te, in re Omnipotenti Deo tam acceptâ, tamque animarum ſaluti neceſſariâ, vllo modo negligentem fuiſſe; tamen noſtro ipſi Paſtoralis ſolicitudinis muneri deeſſe nolentes, circumſpectionem tuam, quo maiori poſſumus animi ſtudio, in Domino hortamur, vt, ſi ad hanc vſque diem Tridentini Concilij Decreta in iſtâ Legatione non obſeruantur, des operam, vt ea in poſterum fideliſſimè ac diligentiſſimè, quemadmodum æquum eſt, & officij tui ratio poſtulat, obſeruentur. Non modò tibi, cui Legationis iſtius gubernandæ munus præcipuè incumbit, ſed etiam nobis, qui iam inde à Pontificatus noſtri principio, omnes Chriſtianos Catholicosque Principes, omnes item Venerabiles Fratres Epiſcopos noſtros, accuratiſſimè per litteras ad id cohortati ſumus, turpe eſſet, ſi in locis ditioni noſtræ Eccleſiæ immediatè ſubiectis, Concilium non obſeruaretur: quod tantis laboribus, tanto Catholicorum omnium Principum conſenſu celebratum eſt, quodque nos ab omnibus obſeruari cuſtodirique iuſſimus. Proinde circumſpectio tua, ſi quid in hac re hucuſque aut negligentiâ ceſſatum, aut indulgentiâ peccatum eſt, corrigere feſtinet; ac ſi qui monitis tuis parere neglexerint, in eos ſine vllâ perſonarum exceptione

animaduertas. Denique quæ Concilium ipsum decreuit, ea sic ad effectum perducere, atque etiam in vsum adducere studeas, vt tuam in hac re, sicut in ceteris quæ ad officium tuum pertinent, operam ac diligentiam, quemadmodum hucusque fecimus, laudare debeamus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXV. Iunij, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XXIV.

Ad rem Christianam in Brasiliâ benè curandam, Petrum Episcopum adhortatur. *Vide lib.* III. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Venerabili Fratri, Petro Episcopo sancti Saluatoris in prouinciâ Brasiliâ.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Etsi Fraternitatem tuam, in gubernando grege fidei suæ commisso, eam adhibere prudentiam ac vigilantiam existimamus, vt ad explendas officij sui partes, hortationibus admonitionibusque nostris non indigeat: tamen, quia & Ecclesiarum omnium curam ac solicitudinem nobis ab Omnipotenti Deo commissam gerimus, & eos etiam qui in perfectæ virtutis stadio currunt, paternis nostris vocibus adiuuari posse credimus; idcircò te, quem tanto marium terrarumque spatio disiun-

disiunctum Christianæ charitatis vinculum & Pastoralis officij societas nobiscum coniungit, paterno primùm debitæ salutationis officio prosequentes, studiosè in Domino hortamur, vt Neophytorum, qui recenter ad fidem nostram Catholicam, eorum cæcitatis miserente Domino, conuersi sunt, paternam curam gerere velis: sic vt eos, & boni prudentisque Rectoris officio gubernatos, & fidelis sapientisque Doctoris disciplinâ institutos, ad cælestem patriam perducere possis. Illud quoque te curare volumus; vt, quantum in te est, gentem istam, & præcipuè eos, qui in fidem Christianam adiuuante Domino recepti sunt, à ferino victu atque cultu ad mitiores mores ciuilemque vitæ rationem reuocare contendas; eisque persuadere studeas, vt, relictâ eâ, cui assueti esse dicuntur, corporis turpi nuditate, conuenientem Christiano pudori, ciuilique cultui, vestitum assumant. quod vt obtinere possis, nullum prætermittes eorum officiorum, quæ vel apud istius Prouinciæ Rectorem, vel apud alios quoscumque vtilia fore iudicaueris. Et quoniam te Deus Omnipotens in illis regionibus animarum Pastorem constituit, vnde multum afferre fructum possis; ideò diuini in hoc beneficij gratiam recognoscens, in munere tibi commisso diligenter vigila, terrenisque negotiis relictis, congregandarum in æterna ouilia animarum cælesti negotio incumbe. Sit in linguâ tuâ sermo, qui quasi gladius acutus vel

 durissi-

durissimos gentis istius ad Religionem Christianam animos perrumpere possit. Sit charitatis ardor in animo, vt in eorum numero esse merearis, supra quos igneas consedisse linguas legimus: verè enim supra nos igneæ resident linguæ, cùm aut in Fratribus nostris, ab infidelitatis tenebris ad veritatis lucem traducendis, aut his qui traducti iam sunt, magis magisque indies instruendis, & in fide Catholicâ retinendis, laborantes, diuini Spiritus ardore incendimur. Creditum tibi Dominicum agrum, dum licet, fortiter exerce: semen tuum, dum tempus est, semina; certò sciens, te eorum quæ seminaueris fructum tempore suo esse percepturum: vt cùm operæ tuæ beneficio, pestiferæ cæcitatis caligine depulsâ, vera istic fides serenitatis suæ radios aperuerit; illud te ante Redemptoris nostri oculos cæleste præmium expectet, quod omnibus bonis fidelibusque Pastoribus in cælo repositum esse scimus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die VI. Iulij, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XXV.

Christianæ Religionis propagationem & cultum Gubernatori Brasiliæ commendat. Vide lib. III. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Dilecto

Dilecto Filio, nobili viro, Fernandez de Vasconcellos, prouinciæ Brasiliæ in partibus Indiarum pro Rege Portugalliæ Gubernatori.

DIlecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Qui terrenis Regnis gubernandis, aut Prouinciis regendis, præpositi sunt, tantò propensiores esse debent, ad benè de Omnipotentis Dei cultu Religioneque Christianâ merendum, quantò maiorem præ ceteris hominibus hoc faciendi facultatem à Deo acceperunt; vt bonorum operum fructu, non solùm eorum, quibus seruiunt, Principum gratiam promereri, sed cælestis etiam Regni præmium accipere possint. Hanc benè de fide Catholicâ merendi voluntatem, quamuis Nobilitati tuæ, Deo adiuuante, minimè deesse arbitremur; ac propterea te sponte tuâ, ad omnia quæ iuuandæ Religioni vtilia sunt exequenda, paratum esse putemus: tamen, quia paternæ vocis hortatio bonis mentibus semper aliquid adijcere solet; omnes eos, qui nuper istic ad Christi fidem conuersi sunt, & cuncta, quæ ad fidem Christianam siue propagandam siue retinendam, in istâ cui præes Prouinciâ pertinent, tibi vniuersè, eo quo maiore possumus animi nostri studio, diligenter agenda commendamus; hortantes Nobilitatem tuam, vt,

quotiescumque opportunum iuuandæ Religionis tempus adfuerit, id quod pro Dei laude, animarúmque salute, istis locis exequendum erit, exequi ne differat. Illud autem in primis efficere stude; vt homines istius Prouinciæ, ac præcipuè illi, qui, abdicato à se cæcitatis errore, Christianam veritatem, Deo miserante, cognouerunt, ferinum vitæ cultum deserentes, ad mansuetiorem viuendi modum, ciuilemque morum rationem, quantum fieri potest, per te traducantur; vtque, relictâ corporis hominibus Christianis indecorâ nuditate, conuenientem pudori Christiano victum vestitumque assumant. In quo non solùm, si quid huius rei caussâ agendum fuerit, ne id prætermittere velis hortamur; sed etiam vt Venerabili Fratri nostro, istius Prouinciæ Episcopo, auxilium tuum impertias, ad hoc & cetera omnia exequenda, quæ officio suo istic exercendo vtilia fore iudicauerit, vehementer rogamus: vt & ipse in his rebus, quas pro animarum salute agendas susceperit, paratum sibi esse auxilium tuum, re ipsa intelligat; & tu boni operis fructum, æternæ vitæ præmium à Redemptore nostro merearis accipere. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die VI. Iulij, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTO-

EPISTOLA XXVI.

Episcopi Verdunensis virtutem commendans, Pastoralisque muneris sui pondus ostendens, eius piis se precibus apud Deum cupit subleuari, eiusque iudicium in confirmatione collationis certæ Præbendæ comprobat.

Venerab. Fratri nostro Episcopo Verdunensi.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Opinionem quam de tuâ erga Deum Omnipotentem singulari pietate, & in grege fidei tuæ credito custodiendo vigilantiâ, non sine caussâ iam pridem animo conceptam habemus, Epistola tua Kal. Iulij proximè ad nos scripta comprobauit. in quâ mentis tuæ altitudinem humilitas sermonis declarat: quòd enim te nullius nominis & meriti hominem appellas, in eo illud Sapientis verum esse ostendis (quod B. Gregorius Prædecessor noster ad Episcopum non tui dissimilem cùm scriberet, ipse quoque vsurpauit) iustum videlicet priorem sui esse accusatorem. Quòd verò Pontificatum nostrum laudatissimum atque integerrimum appellas, id ex eodem humilitatis tuæ fonte manauit. Nos enim de illorum numero esse non recusamus, qui, dum alleuarentur, deiectos esse se cognouerunt; sed tamen perturbatissimis Reipublicæ Christianæ temporibus, in hac, cui indigni præsidemus,

demus, omnium Ecclesiarum Principe ac magistrâ Ecclesiâ gubernandâ, quantulamcumque fortitudinem nostram ad Deum custodire conamur, tuisque & ceterorum Venerabilium Fratrum Episcoporum nostrorum, tui præsertim similium, orationibus adiuuari cupimus. Confirmationem verò eius collationis, quâ Ecclesiæ tuæ Præbendam dilecto Filio Magistro Ioanni, Doctori & Theologo Parisiensi, te contulisse scribis, quam à nobis postulas, non solùm libenter concedimus, sed etiam in eâ re iudicium tuum vehementer probamus: scimus enim bono viro non nisi bonum placere potuisse; confirmaturi semper, quidquid à Fraternitate tuâ factum erit: quam nihil non iustè & sanctè facturam semper esse, pro comperto habemus. Omnipotens Deus te, charissime, pro nobis orantem custodiat. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XV. Iulij, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XXVII.

Episcopum Egitanensem, quòd Clericorum Seminarium in Ecclesiâ suâ nondum instituerit, obiurgat, ad idque primo quoque tempore instituendum hortatur.

Venera-

Venerabili Fratri, Episcopo Egitanensi.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Eiusmodi est Decretum, quod à sacrosancto Tridentino Concilio de instituendis in vnaquaque Ecclesiâ Seminariis factum est, tantaque eius est tamque manifesta vtilitas; vt Episcopi ipsi, si, quod eis à Concilio iussum est, ante Concilium sponte suâ fecissent, magnam sibi ab hominibus laudem, & ab Omnipotenti Deo tam boni operis mercedem promeriti fuissent. Cùm verò idem Decretum, tanto posteà, non solùm Principum Catholicorum, quorum Legati Concilio illi adfuerunt, sed etiam Venerabilium Fratrum Coepiscoporum nostrorum, qui etiam interfuerunt, consensu factum sit; tantò magis ei ab Episcopis obtemperandum est, quantò grauior culpa est, rebus à Generali Synodo iussis eos non obtemperauisse, quàm quæ nondum decreta sunt, quamuis vtilia, omisisse. Id, quò verius esse cognoscimus, eò magis mirati sumus, te ad hanc vsque diem, quemadmodum audiuimus, in Ecclesiâ tuâ Seminarium non instituisse. Quod si verum est; dolemus certè, eos à quibus obedientiæ exemplum ceteris tradi debuerat, tam segnes tamque negligentes ad obtemperandum tam salutari instituto fuisse. Itaque Fraternitatem tuam hortamur, eique districtè etiam mandamus; vt memor officij sui, eiusque vtilitatis,

quæ inde ad Ecclesiam suam peruentura est, eius executionem Decreti longiùs ne differat, cui eam iam pridem obtemperauisse oportebat. Caue ne exigui cuiusdam emolumenti cupiditas te impediat, quò minùs agas ea, quæ boni fidelisque Pastoris opera sunt: illud considerans, nos, quemadmodum nihil in hunc, in quem suscepti sumus, mundum intulimus, ita ex eo nihil esse exportaturos, præter ea sola, quæ benè aut malè in vitâ nostrâ gesserimus. Cogita Ecclesiastica bona tibi non ad dominium tradita, sed ad dispensationem esse commissa; tibique, sicut & nobis, de illis rationem æterno illi Iudici reddendam esse; ante cuius oculos nihil absconditum esse potest. Putamus nos quidem, fraternis te nostris vocibus admonitum, præteriti temporis negligentiam, adhibitâ in instituendo tuæ Ecclesiæ Seminario celeritate, emendaturum: sed si à te in eâ re ampliùs cessaretur, prætermittere pro officij nostri ratione ea remedia non possemus, quæ tibi, ceterisque Fratribus Coepiscopis nostris in eâdem re negligentibus, fortasse displicerent; nobis tamen, quibus omnium Ecclesiarum solicitudo incumbit, magis necessaria essent, quàm iucunda. Id ne nobis necesse sit facere, potes tu, Frater, obedientiæ celeritate prouidere: quod vt facias, te vehementer in Domino rogamus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVI. Iulij, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTO-

EPISTOLA XXVIII.

Cardinalem Borbonium, vt per fideles administros bellum contra hæreticos geri procuret, hortatur. Vide lib. II. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio nostro Carolo Cardinali, Borbonio nuncupato, Auenionensi, nostro & Sedis Apostolicæ de latere Legato.

DIlecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Inter alia multa curarum onera, quibus in hoc Apostolicæ seruitutis fastigio constituti quotidie premimur, maximè nos solicitos habet, istius à Christianissimo Rege pro Religione Catholicâ suscepti aduersus hæreticos belli cogitatio. quod quidem bellum ita administrari cupimus, vt quamprimùm ex Christianissimi Regis nostrâque sententiâ confectum, eo quo optamus exitu concludatur. Ad hoc obtinendum maximo te adiumento esse posse intelligimus; neque vt id facias rogandum esse, pro comperto habemus. Nota est enim nobis tua in Deum Omnipotentem pietas, & Religionis Catholicæ studium, & in Christianissimum ipsum Regem fides, quam in tantâ temporum varietate eamdem ei semper præstitisti: sed tamen cùm eiusdem belli exitus maiore nunc quàm adhuc fuit in expectatione esse videatur, no-

ſtra quoque de eo ſolicitudo magis augetur, ſicut nullas officij noſtri partes à nobis prætermiſſas eſſe velimus. Quocircà, etſi eâ te prudentiâ præditum eſſe ſcimus, vt quæ cauenda ſunt optimè diſpicias; tamen animo ipſi noſtro ſatisfacere volentes, circumſpectionem tuam paternè monemus, & in Domino hortamur; vt, ſi ex his, quibus Rex Chriſtianiſſimus in adminiſtratione iſtius belli adiutoribus ac miniſtris vtitur, aliquos eſſe ſenſeris, qui ſuas priuatas rationes ſequentes, de Religionis Catholicæ cauſsâ adiuuandâ, Regiſque Regniq́ue incolumitate tuendâ, vnâ & mente & voce cum ceteris non conſentiant, eis, vt à tam prauo incepto deſiſtant; perſuadere coneris; reſiſtentes autem, & monitis tuis parêre recuſantes, pœnis etiam deterrendos cures. Vna eſt enim quæ omnibus rebus rectè adminiſtrandis maximè aduerſetur, miniſtrorum ipſorum inter ſe diſcordia: quæ ne rebus iſtius Regni perniciem afferre poſſit, tuæ in primis partes ſunt diligenter attendere, cuius conſiliis & belli adminiſtratio, & Regnum iſtud maximâ ex parte gubernatur. Quod honoris quoque tui cauſsâ facere debes: ad te enim iſtius Regni Religioniſq́ue Catholicæ conſeruatæ laus præcipuè eſt peruentura. Hoc idem etiam Omnipotenti Deo debes, cuius violatæ Religionis agitur cauſſa: hoc eius Eccleſiæ, cuius honorabile membrum es: hoc vniuerſæ Reipublicæ Chriſtianæ, cuius in vno iſtius belli exitu, proſpero

vel

vel aduerſo, ſalus vel exitium continetur. Quocircà dare te operam maximè conuenit, vt communi ſaluti, Deique Omnipotentis Religioni, ſummoperè periclitanti, concordibus omnium regiorum miniſtrorum animis ſubueniatur. Quod vt facias, noſtramque de rerum iſtarum proſpero ſucceſſu animo conceptam iam pridem ſpem, ne deſtitui patiaris, vehementer rogamus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die primo Augusti, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXIX.

Bellum in hæreticos per concordes fideleſque viros probè adminiſtrandum procurat.

Dilecto Filio noſtro Carolo, tituli S. Apollinaris Preſbytero Cardinali, à Lotharingiâ vocato, noſtro & Sedis Apoſtolicæ Legato.

DIlecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quantoperè cupiamus bellum iſtud, quod chariſſimus in CHRISTO Filius noſter Rex Chriſtianiſſimus, pro ſalute ſuâ & incolumitate Regni, & pro Religione Catholicâ, aduerſus hæreticos Regni ſui rebelles, non minùs piè pro Omnipotenti Deo, quàm pro ſe ſuiſque vtiliter ſuſceptum gerit, ſic adminiſtrari, vt aliquando, ad-

iuuante Deo, ex ſententiâ noſtrâ conficiatur; vel ex eo intelligere potuiſti, quòd, quantum vires noſtræ ſuffecerunt, nihil prætermiſimus earum rerum, quibus id faciliùs celeriuſque obtineri poſſit. hoc autem tempore, quo eiuſdem belli exitus maiore videtur eſſe in expectatione, ita animum noſtrum rerum iſtarum paterna cura ſolicitauit, vt nullas officij noſtri partes ſine magnâ culpâ videamur poſſe relinquere. Itaque etſi te, non minùs quàm nos, de rebus iſtius Regni ſolicitum, omnia & diligenter circumſpicere, & prudenter cauere, putabamus; tamen ipſi animo noſtro ſatisfacere volentes, circumſpectionem tuam vehementer in Domino hortandam eſſe præuidimus: vt, ſi qui fortè (quod abſit) ſint eorum, quibus in iſto bello adminiſtrando Rex Chriſtianiſſimus adiutoribus ac miniſtris vtitur, qui priuatas quaſcumque ob cauſſas, de Religionis Catholicæ defenſione, Regiſque ſalute cum eâ coniunctâ, vnâ & mente & voce cum ceteris benè de eiſdem rebus ſentientibus non conſentiant; his tu primùm quidem, ne à ceterorum ſententiâ diſcrepare, aut priuatas ſuas rationes publicæ vtilitati anteponere velint, perſuadere coneris: deinde reſiſtentes, & monitis tuis obtemperare recuſantes, coërcendos puniendoſque cures. nihil enim rebus iſtis benè atque vtiliter adminiſtrandis magis obeſſe poteſt, quàm miniſtrorum ipſorum inter ſe diſcordia; quæ rebus facilibus & expeditis moram & impedimentum,

tum, difficilibus atque impeditis, cuiuſmodi iſtæ ſunt, detrimentum ac perniciem afferre ſolet. In hoc fungendo officio, nullius quàm tuas potiores eſſe partes videmus; cuius conſiliis & Rex ipſe Chriſtianiſſimus potiſſimùm nititur, & iſtius Regni res maximâ ex parte gubernantur. Debes hoc prætereà Religionis Catholicæ cauſſæ, debes Eccleſiæ, debes nobis atque huic Sedi Apoſtolicæ, cuius honorabile membrum es: debes denique tibi; nemo eſt enim omnium, ad quem ſeruati iſtius Regni Religioniſque Catholicæ, maior quàm ad te, laus peruentura ſit. Vides prætereà pro tuâ prudentiâ, iſtius belli exitu, vel proſpero vel aduerſo, non ſolùm iſtius Regni, ſed etiam totius Reipublicæ Chriſtianæ, ſalutem vel exitium contineri. Proinde dare te operam oportet, vt concordibus omnium Chriſtianiſſimi Regis miniſtrorum animis, ſaluti publicæ, Deique Omnipotentis honori, tantoperè periclitanti ſubueniatur. Quod te quidem neque anteà vmquam prætermiſiſſe, neque in poſterum prætermiſſurum eſſe, pro comperto habemus; ſed tamen circumſpectionem tuam rogamus, vt quam de rerum iſtarum proſpero ſucceſſu ſpem bonam concepimus, eam, quantum in ſe eſt, conſeruare atque etiam augere ne deſiſtat. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die primo Auguſti, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTO-

EPISTOLA XXX.

Clericorum Seminarium ex Tridentini Concilij Decreto ritè institui præcipit: idque ad Christianæ Reipublicæ salutem, Ecclesiæ vtilitatem pertinere ostendit.

Dilectis Filiis, Decano & Capitulo Ecclesiæ Elborensis.

DIlecti Filij, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm Venerabilem Fratrem nostrum, istius Ecclesiæ Archiepiscopum, de instituendo in suâ Ecclesiâ Seminario, nuper per litteras nostras hortaremur (quod quidem Seminarium, ex sacri Tridentini Concilij Decreto, iam pridem institutum esse oportebat;) faciendum esse existimauimus, vt eodem tempore, vos quoque de tam vtili, tamque Deo Omnipotenti accepto opere adiuuando moneremus. Scitis enim instituendorum Seminariorum eam esse rationem, vt, nisi qui in Capitulo Diœcesique sunt, vnà cùm Archiepiscopo vel Episcopo suo eâ de re consentiant, difficilis admodum sit eorum institutio: Episcopum autem eosque qui sub illius regimine continentur, cùm semper conuenit beneuolentiâ se mutuâque charitate complecti, tum præcipuè de his quæ ad Ecclesiæ vtilitatem pertinent, decet esse concordes: vt communi consensu, quæ in rem Ecclesiæ sunt, sedulò prouidean-

uideantur; quæ autem nocitura ſunt, prudenter caueantur. Quid enim aliud eſt, vos neceſſariam ad inſtituendum Seminarium impenſam recuſare, quàm priuatim cupiditati veſtræ ſeruire, ipſius autem Eccleſiæ vtilitatis nullam rationem habere velle? Quòd ſi hoc vobis placet, placeat etiam nullam eſſe apud vos, qualem Tridentinum Concilium eſſe voluit, puerorum ſanctam religioſamque inſtitutionem; placeat, veſtros Clericos, reliquoſque Sacerdotes indoctos atque illiteratos eſſe: quod quantoperè Ordini Sacerdotali turpe ſit, neminem eſſe veſtrûm qui ignoret exiſtimamus. Itaque vos, pro officij nobis ab Omnipotenti Deo commiſſi ratione, monemus, hortamur, &, quatenus opus ſit, vobis mandamus, vt ad inſtituendum in Eccleſiâ iſtâ Seminarium, Archiepiſcopo veſtro opem auxiliumque veſtrum præſtetis; detisque operam, vt tam ſanctum tamque vtile opus pro parte veſtrâ quamprimùm perficiatur. In quo ſi officio ipſi veſtro vobisque ſatisfacere velitis, illud curare debebitis, vt præteriti temporis negligentiam executionis celeritate corrigatis. Datum Romæ apud S.Petrum ſub annulo Piſcatoris, die IX. Auguſti, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXXI.

Catholicæ religionis ſtudium Epiſcopo Zagabriæ gratulatur; atque vt Paſtoralis curæ munera diligenter obeat, hortatur.

Venerab. Fratri, Georgio Epiſcopo Zagabriæ.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Chriſtianæ charitatis affectus, Paſtoraliſque ſeruitutis commune nobis cum Venerabilibus Fratribus & Epiſcopis noſtris vinculum, non ſinit nos expertes eſſe eius lætitiæ, quam de illorum virtute conceptam, animo percepimus. Itaque cùm de tuâ eximiâ in Deum Omnipotentem pietate, Religioniſque Catholicæ ſtudio, ac diuini honoris zelo, multa conſtanti plurimorum famâ ad nos allata eſſent; faciendum eſſe exiſtimauimus, vt non ſolùm quantoperè hæc nobis grata accidiſſent, tibi ſignificaremus, ſed tibi quoque de eis gratularemur. Vera autem gratulatio eſt, quam non præſentis temporis aut neceſſitas temporalis extorquet, aut terrena commendat vtilitas; ſed quæ de ſanctis boniſque operibus ſuſcepta, cæleſtis mercedis gloriam ſibi propoſitam habet. Quòd enim in gubernando cuſtodiendoque grege, fidei tuæ ab Omnipotenti Deo commiſſo, eam prudentiam vigilantiamque adhibes, vt bonorum operum tuorum fama,

ma, iſtis Pannonici Regni finibus non contenta, huc ad nos vſque perferatur, hoc gaudendum eſſe in Domino cognoſcimus. Itaque gratias agimus Redemptori noſtro, qui inter cetera pietatis ſuæ dona, ita Fraternitatem tuam Catholicæ Religionis amore incendit; vt quidquid ad eius conſeruationem propagationemque pertinere cognoſcit, id & diligenter & alacriter exequi non deſiſtat. Quamuis autem eum, qui, adiuuante Deo, ita ſit animatus, ſuperuacuum videatur eſſe magis hortari: tamen, quia te, inter ceteras tuas virtutes, fraternæ quoque hortationis verba libenter ſuſcipere exiſtimamus; idcircò hortamur, vt quam ingreſſus es ad cælum ferentem viam, ab eâ ne iter tuum deflectas, donec eò quò contendis peruenias. Sit Clero populoque tibi commiſſo, vitæ tuæ ſanctitas, regula atque norma, ad quam actiones moresque ſuos vterque ſtudeat conformare. Mali vitiorum pœnam, boni virtutum præmium, ſibi à te expectandum eſſe intelligant. Hæreticorum venena ne gregem tuum inficiant, quantâ potes diligentiâ contende. Quo minùs ea ſemper agas, quæ Deo beneplacita ſunt, nullius te hominis metus deterreat. Nemó mercedem tuam euacuet. A nobis autem omnia fraternæ charitatis indicia ſemper expectato. de quâ noſtrâ erga te propenſione, cum hoc dilecto Filio, Franciſco Dietaleuio, copioſiùs egimus; qui tibi has noſtras litteras reddet, cui fidem habebis. Datum Romæ

apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XI. Auguſti, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXXII.

Nitriæ Epiſcopi in Paſtorali munere ſtrenuè obeundo diligentiam collaudat; ipſumque, vt in eo quod cœpit, ſedulò perſeueret, grauiter hortatur.

Venerabili Fratri, Paulo Nitriæ Epiſcopo.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Redemptori noſtro gratias agere debemus, quòd de tuo diuini honoris zelo, de tuâ in cuſtodiendo grege tibi credito vigilantiâ, ſingularique in Deum Omnipotentem pietate, magis magisque indies ad nos perferuntur, quæ animum noſtrum multis curarum oneribus laborantem magnâ ex parte recreare valeant. Quâ in re verum eſſe illud experti ſumus, bonorum opinionem, quaſi vnguenti odorem, ad longinquos etiam populos manare: neque enim ſacerdotalis tuæ virtutis laus iſtis Pannonici Regni finibus contineri potuit; ſed ad remotiores populos, atque ad nos quoque peruenit: quos procul ab iſtis terris poſitos, non tamen à te, locorum longinquitas diſiunxit. Quòd verò in ipſo propè infidelium conſpectu poſitus, atque inter hæreticorum multiplices laqueos collocatus, Eccle-

ſiæ

ſiæ tuæ officium, quod debes, præſtas, gregemq́ue tuum, quantum potes, à luporum inſidiis cuſtodis, hoc perfectæ virtutis ſignum eſt: quamuis enim nullibi malos inueniri, ſed vbique bonos eſſe expetendum ſit; tamen boni ipſi, ſi ſine malis fuerint, perfectè boni eſſe non poſſunt: ipſa enim malorum admiſtio, quid aliud quàm purgatio bonorum eſt? Quocircà debitum tibi fraternæ noſtræ ſalutationis officium perſoluentes, Fraternitatemq́ue tuam debitis in Domino laudibus proſequentes, hortamur, vt eum, quem cœpit, pietatis curſum conſtanter teneat, & vſque ad perfectum diem creſcere non deſiſtat; vt, quamdiu Dei voluntate in hoc cæleſtis exilio patriæ detinetur, tamdiu bonorum operum agere merita non deſinat: ſic enim in remunerationis die, tantò inſignius erit gloriæ præmium, quantò hîc maius laboris ſtudium fuerit. Clerum populumq́ue tuum, quemadmodum in Dei timore viuere debeat, tuorum morum tuæq́ue vitæ in primis exemplum inſtituat. Totâ mentis contentione lucrum animarum Omnipotenti Deo facere feſtina. Malorum prauitatem compeſce, bonorum operum ſtudioſos confirma: incipientes hortationibus paterniſq́ue monitis excita. Denique, quod de vniuerſali Eccleſiâ dictum eſt, panem otioſus non comede. De nobis autem volumus, te omnia tibi fraternæ charitatis indicia polliceri, quemadmodum dilectus hic Filius Franciſcus Dietaleuius, qui tibi

 has

has noſtras litteras reddet, copioſiùs explicabit, cui fidem habebis. Omnipotens Deus te, chariſſime Frater, pro nobis orantem cuſtodiat, & ad cæleſtia regna perducat. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XI. Auguſti, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXXIII.

Sedulam Epiſcopi Agriæ operam in Paſtorali officio egregiè præſtando commendat; atque, vt benè cœpit, pietatis curſum teneat, animarumque ſibi commiſſarum ſaluti diligenter conſulat, hortatur.

Venerabili Fratri, Antonio Epiſcopo Agriæ.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Impulit nos ſingularis tua in Deum Omnipotentem pietas, & eximius Catholicæ fidei zelus, atque in cuſtodiendo grege tibi credito vigilantia, quæ multorum fide dignorum ſermonibus ad nos perferuntur, vt has ad te litteras, fraterni erga te amoris noſtri indices, dandas eſſe exiſtimaremus: quibus non modò hæc, quæ agis, gratiſſima nobis eſſe intelligeres, ſed etiam de tot tantisque donis, in te à Redemptore noſtro collatis, tibi gratularemur. Magnum eſt Dei beneficium, ſi Epiſcopus quocumque loco poſitus, Eccleſiæ ſuæ, ad Dei gloriam, animarumque ſibi creditarum ſalutem,

lutem, præesse sciuerit: qui verò in ipso propè infidelium conspectu, atque inter hæreticorum insidias quasi scorpiones locatus, Ecclesiam suam ita moderatur & regit, vt, quantum fieri potest, eam & à luporum fraudibus defendat, & bonorum operum exemplis doctrinâque salutari pascere studeat; hunc virum perfectâ quadam cælestique virtute præditum esse oportet. Quò magis te, quem & hæc & alia multa, quæ in rem Ecclesiæ tuæ sunt, præstare accepimus, magnis debitisque in Domino laudibus prosequendum esse cognoscimus, atque prosequimur; hortantes Fraternitatem tuam, vt, quod à Sapiente de iustorum semitâ dictum est, eam videlicet quasi lucem splendentem procedere, id tu virtutis tuæ perseuerantiâ comprobes, teque præsentibus non contentum meritis, semper ad vlteriora extendas. Sit vita tua Clero populoque fidei tuæ commisso, tamquam exemplar quoddam sanctitatis, ad imitandum proposita: te non minùs mali timeant, quàm boni diligant: alteri te mansuetum, alteri seuerum cognoscant. Nullius te hominis aut metus aut auctoritas, ab eo quod bonum honestumque est, deterrere valeat. Esto de animarum lucro solicitus: pietatem, hospitalitatem, misericordiam sectare: terrena mundanaque contemne, vt ad cælestia atque æterna peruenire merearis. De nobis autem fac ista existimes, nullum esse tam eximium nostræ erga te fraternæ charitatis testimonium, quod

virtu-

virtuti isti tuæ deberi non existimemus; quemadmodum dilectus hic Filius, Franciscus Dietaleuius, copiosiùs exponet, qui tibi has etiam litteras nostras reddet: quem & libenter vidimus, & ea quæ nobiscum locutus est, eâ quâ decuit benignitate cognouimus; eique fidem habebis. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XII. Augusti, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XXXIV.

Palatino Siradiæ ad Catholicæ Religionis cultum conuersionem gratulatur; atque vt in suscepto veræ pietatis consilio persistat, & alios ab erroribus ad rectam salutis viam reuocare studeat, hortatur. Vide lib. III. *cap.* XII. *& lib.* IV. *cap.* XIII. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Alberto Palatino Siradiæ.

Dilecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Certiores facti ex litteris dilecti Filij Vincentij Portici, nostri & Sedis Apostolicæ apud Serenissimum Poloniæ Regem Nuntij, te, adiuuante Deo, relictis publiceq; abiuratis hæreticæ prauitatis erroribus, Catholicæ Fidei veritatem agnouisse, ab eodemq; Nuntio, vnitati fidelium, Sacramentisque Ecclesiæ, restitutum esse; præterire nullo modo potuimus, quin has ad te litteras nostras daremus,

remus, quibus & tibi de tanto diuinæ misericordiæ munere gratularemur, & nostram eâ de re conceptam in Domino animi lætitiam significaremus. Et quidem si verè in Domino gaudere lætarique volumus, iis maximè de rebus gaudendum lætandumque nobis esse, de quibus in cælo (in quo perfectum gaudium habitat) vel ipsius Redemptoris nostri testimonio gaudere solent Angeli, compertum habemus. Quis enim aut fidelis Pastor, inuentâ quæ perierat oue, amicis vicinisque suis conuocatis, non summoperè gaudeat; aut bonus Pater, redeunte domum filio, qui peregrè profectus erat, peccasseque se in cælum & coram eo confitente, adducto vitulo saginato splendidè & magnificè non epuletur, gaudiumque suum symphoniâ chorisque non testetur? Nec verò dubitare debes, dilecte Fili, Romanam hanc omnium Ecclesiarum Magistram Ecclesiam, cui nos indigni præsidemus, tuam & omnium Christi fidelium Matrem, tanto de tuâ ad se reuersione gaudio exultare, quanto ob tuum à se olim discessum mœrore affecta fuerat. Quocircà te, qui illi ac nobis tantæ auctor es lætitiæ, quibus satis dignis laudibus prosequamur, non facilè reperire possumus: non enim te ipsum solum animamque tuam saluam fecisti; sed aliis quoque nobilibus illustribusque in isto Regno viris, quid faciendum sit, exemplo tuo ostendisti. Quis enim, Alberto Laschio, Siradiæ Palatino, viro non minùs nobilitate, quàm

virtute insigni, omnibus animi corporisque bonis ornatissimo, publicè, vt par fuit, Dominum Redemptoremque nostrum confitente, hæreticamque prauitatem detestante, id facere erubêscat; quod ipse fecit, qui tantam sibi tamque insolitam laudem ab omnibus Christi fidelibus est consecutus? Quamuis autem pro certo habeamus, Omnipotentem Deum, quo adiuuante resipuisti, tibi in fidei Catholicæ confessione constanter perseueranti, eâdem quâ cœpit misericordiâ semper affuturum: tamen, vt ipsi nostram de salute tuâ solicitudinem paternam tibi significemus, & commisso nobis ab Omnipotenti Deo officio fungamur, te non solùm ad eamdem Catholicam fidem, quam nuper tantâ cum tuâ laude professus es, firmiter retinendam, perpetuoque amplectendam hortamur; sed ad alios quoque, qui ab eâ errauerunt, ad eam, quantum facere potes, verbis & bonorum operum exemplis reuocandos, excitamus: vt quam à Deo misericordiam consecutus es, eamdem proximis tuis in eodem, quo tu aliquandò fuisti, cæcitatis errore versantibus, impendas. quod quidem te facturum esse non dubitauimus; sed hac nostrâ paternâ adhortatione, eius rei desiderium nostrum testificari voluimus. Omnipotens Deus te, dilecte Fili, custodiat, tibique quotidie magis gratiam suam augeat. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XX. Augusti, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTO-

EPISTOLA XXXV.

Beneficiorum vacaturorum reseruationes, & plura Beneficia cum animarum curâ obtinendi ac non residendi facultatem dari non licere. *Vide lib.* III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro, Sigiſmundo Auguſto, Regi Poloniæ Illuſtri.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Pluribus Maieſtatis tuæ litteris, quas non vnis neque diebus neque menſibus datas, eodem ferè tempore accepimus, rerum ipſarum potiùs quàm litterarum ſuarum ordine ſeruato, reſpondebimus. Et primùm, quod de Beneficiorum animarum curam non habentium reſeruatione dilecto Filio Simoni Præpoſito Miechouienſi concedendâ ad nos ſcribit; Maieſtati tuæ perſuaſum eſſe volumus, nos & noſtræ erga illam paternæ beneuolentiæ, & ſuæ maiorumque ſuorum inclytæ memoriæ Regum erga nos ſanctamque hanc Sedem obſeruantiæ, tantum tribuere, vt in Beneficiis quæ vacare contigerit conferendis, magnam ſemper ſuæ non ſolùm commendationis, ſed etiam voluntatis rationem ſimus habituri: Beneficiorum verò vacaturorum reſeruationes, toto Pontificatus noſtri tempore, neque cuiquam

concessimus, neque concedendas esse arbitramur; quòd eas, saluâ conscientiâ, concedi non posse pro comperto habemus. Quod verò aliis litteris Maiestas sua à nobis petit, & quod semel de pluribus Beneficiis obtinendis, & de non residendo, à felic. record. Pio IV. Prædecessore nostro, & à nobis ipsis, Gnesnensi Prouinciæ, ad certum finitumque tempus (quod præteriisse dicitur) indultum est, id vt iterùm prorogare atque indulgere velimus; hoc postulatum eiusmodi est, vt in eo Maiestati tuæ, saluâ conscientiæ nostræ securitate, satisfacere nullo modo ampliùs possimus. Nam præterquam quòd his rebus, quæ temporis caussâ indulgentur, adhiberi modum æquum est; illud prætereà nobis videndum est, ne quid contra animarum nobis ab Omnipotenti Deo commissarum salutem cuiusquam rogatu indulgeamus. Quomodo enim animarum saluti à nobis consulitur, si eos quos Deus Pastores curatoresque earum constituit, à proprij gregis curâ longè abesse non modò patimur, sed etiam concedimus? nam plurium obtinendorum Beneficiorum facultatis concedendæ eadem ratio esse videtur, vt nec sine animarum pernicie, nec sine Ecclesiarum seruitutis detrimento, concedi possit: aut enim curam animarum habent, quæ, pluribus vni eidemque homini Beneficiis mandandis, propterea negligitur, quia vnus pluribus rectè fideliterque regendis Beneficiis par esse non potest; aut residen-

tiam

tiam seruitutemque exposcunt, quæ pluribus adhiberi locis eodem tempore non potest. In Beneficiis autem simplicibus, quæ neque curam animarum gerunt, neque residentiam exposcunt, Maiestati tuæ satisfacere volumus: cui etiam de reuocando suo beneplacito circa Decanatum Plocensis Ecclesiæ gratificamur, nostramque ad Maiestatis tuæ voluntatem, vt scribit, benignè accommodamus; sperantes eum iuuenem, cui Maiestas tua prædictum contulit Decanatum, adiuuante Deo, talem perpetuò fore, qualem esse ad nos scripsit. Sequitur nunc, vt Maiestati tuæ de Æmilio Maluetio respondeamus; cuius nobis caussam, quam aduersus Fucaros habet, diligentissimè commendauit. quæ quidem Maluetiorum familia apud nos quoque eo loco eâque existimatione est, quâ esse debet, & quâ illam apud multos Principes esse scimus; cuius etiam nonnullorum operâ vsi sumus, atque vtimur in his copiis, quas ad charissimum nobis in CHRISTO Filium Francorum Regem Christianissimum auxilio misimus, in bello, quod aduersus hæreticos Regnique sui rebelles gerit. Sed quod de ipsius Æmilij caussâ speciatim ad nos scribit, pro certo habeat Maiestas tua, nos, vt par est, iustitiam tantoperè ab Omnipotenti Deo his qui iudicant commendatam, sic diligere, vt ea apud nos nullius egeat commendatione. Quod reliquum & extremum est, dilectum Filium Stanislaum Canonicum Cracouiensem, quem

à ſecretis ſuis Maieſtas tua Neapolim ad res ſuas agendas miſit, cùm ad nos veniſſet, & libenter vidimus, & quæ nobis ſuo nomine retulit, eâ quâ decuit benignitate cognouimus; pro noſtro erga Maieſtatem tuam amore paterno daturi ſemper operam, vt quibus rebus cum Domino poterimus, Maieſtatis tuæ deſideriis ſemper ſatisfaciamus. Datùm Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die III. Septembris, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXXVI.

Super pluribus Eccleſiaſticis Beneficiis obtinendis & reſidentiâ diſpenſare recuſat; & vt terrena deſpicientes, ad cæleſtia & æterna bona reſpiciant & aſpirent, Poloniæ Epiſcopos hortatur. Vide lib. III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Venerabilibus Fratribus, Iacobo Archiepiſcopo Gneſnenſi, Legato nato, Regni Poloniæ Primati, & reliquis eiuſdem Regni Epiſcopis Lublini in Comitiis congregatis.

VEnerabiles Fratres, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Litteras veſtras XVI. Iunij Lublini datas accepimus; quibus à nobis poſtulauiſtis, vt cum Eccleſiarum veſtrarum Clero ſuper pluribus

pluribus Beneficiis non obtinendis, & super residentiâ (quæ duo nuper sacrosancti generalis Tridentini Concilij Decretis sancita sunt) Apostolicâ auctoritate vel dispensare, vel eorumdem Decretorum executionem in longius tempus differre velimus. Quibus quidem vestris postulatis, saluâ conscientiâ nostrâ, satisfacere non possumus, ob eas caussas, quas ad Serenissimum quoque Regem vestrum scripsimus; qui eâdem de re diligentissimè nobiscum per litteras egit. Earum autem caussarum summa hæc est, quòd & in his, quæ temporis causâ semel ad certum finitumque tempus indulta sunt, adhiberi modum decet, ne res in infinitum serpat: & nos pro commissâ nobis ab Omnipotenti Deo animarum omnium solicitudine, diligenter attendere debemus, ne quid contra earum salutem atque vtilitatem concedamus: cuius nos rei culpam certè non effugeremus, si hæc, quæ à nobis petitis, vobis concedenda esse iudicaremus. Quocircà Fraternitates vestras vehementer in Domino hortamur, vt sui officij memores, rerumque terrenarum curam remittentes, ad cælestia & æterna respiciant atque aspirent. Considerate, hominibus Sacerdotibus, quorum vita ceteris ad benè viuendum tamquam exemplar quoddam proposita esse debet, nihil minùs quàm rerum fragilium & caducarum cupiditatem conuenire. Si enim animus vester ibi est vbi esse debet; non humana, neque ea quæ hîc apud nos

sunt,

ſunt, ſed cæleſtia, & quæ ſurſum ſunt, ſapere debetis. nam, ſi quæ vobis laborum præmia in cælis repoſita ſint, diligenter attendetis, omnia ea quæ in terris quæritis, præ illis vilia exiſtimabitis. Inardeſcat ergo animus veſter ad ea quærenda quæ verè bona ſunt: ne, dum bonorum vmbram ſectamini, ſolida & ſincera bona amittatis. Eſtote potiùs de veſtris animabus, quàm de terrenis commodis, Fratres, ſoliciti, & commiſſo fidei veſtræ gregi vigilantiam quam debetis impendite: cupiditati & ceteris occultis aduerſarij noſtri fraudibus & ſuggeſtionibus reſiſtite: Omnipotenti Deo populum, cui præeſtis, reſignate; vt commiſſum vobis Sacerdotale officium, ante Iudicis æterni conſpectum, non ad pœnam, ſed ad coronam proficiat. Hæc vobis ſcripſimus, non ſolùm animarum veſtrarum ſaluti pro commiſſo nobis munere prouidentes, ſed etiam nobis ipſis, Omnipotentis Dei iudicium pertimeſcentes; vt vno eodemque tempore, hoc noſtro erga vos fraterno officio, veſtræ noſtræque ſaluti, ſicut decet, conſuleremus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die III. Septembr. M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTO-

EPISTOLA XXXVII.

Antonium Posseuinum Iesuitam à calumniis vindicat.

Venerabili Fratri nostro, Fabio Episcopo Calatino, nostro & Sedis Apostolicæ in Galliâ apud Regem Christianissimum Nuntio.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Quidam peruersitatis filij, suggerente diabolo Christiani nominis hoste, superioribus diebus improbissimum rumorem Aueniione fusè dissipauerunt, Antonium Posseuinum Iesuitam, sermonibus, quos, dum hîc esset, variis de rebus ad Religionem pertinentibus nobiscum habuisset, duo nobis persuadere conatum fuisse: primum, vt in Aueniionensi ciuitate noua Inquisitionis hæreticæ prauitatis ratio ad Hispaniæ modum introduceretur; alterum, vt Sodalitates illius ciuitatis, quas vocant Disciplinantium, abolerentur. Tertium adiecerunt, eumdem nobis multos de hæresi suspectos indicasse. Quæ omnia falsa, & ad perniciosissimam hominum libidinem, ad excitandos tumultus conficta, non satis habuerunt Aueniione in vulgus proferre, sed & eadem per totam ferè Galliam, & aulam quoque Regiam, vt accepimus, sparserunt; hominemque pium, nec minùs vitæ sanctitate quàm doctrinâ præstantem, eò redegerunt,

vt aliquibus istius Regni ciuitatibus satis tutò se committere non possit. Quo quidem nos & hominis incommodo, & rei indignitate permoti, non solùm, vt quantum in nobis est, ab huiusmodi illum infamiâ liberaremus, sed etiam vt veritati testimonium pro nostro Pastorali officio perhiberemus, has ad te nostras litteras dandas existimauimus: quibus Fraternitati tuæ significaremus, tantum abesse, vt prædictus Antonius Posseuinus quidquam earum rerum, quæ sibi ab hominibus, vel hæreticis, vel inuidiosis, vel seditiosis, certè improbis, obijciuntur, nobis persuadere conatus sit; vt pro certo habeamus, illum de his rebus ne cogitasse quidem, nedum nobiscum aliquid egisse. quod non solùm ad dilectum Filium nostrum Georgium Cardinalem Armeniacum, Cardinalis Borbonij in Legatione Auenionensi collegam, scripsimus; sed etiam ad ipsós Auenionenses Consules, cùm eorum litteris, eâdem de re ad nos scriptis, responderemus, eosque & ipsum Cardinalem ad inquirendos eiusdem falsi rumoris auctores puniendosque hortati sumus. Hæc ad te scribere voluimus, vt, cùm à nobis id quod verum est didicisses, calumniatorum falsitatem tutiùs redarguere, hominemque pium, & in vineâ Domini diligenter pro suâ parte laborantem, ab inuidiâ falsi criminis vindicare nostrarum litterarum testimonio possis. Quod te, quantum in te est, facere volumus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo

nulo Piſcatoris, die XI. Septembris, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXXVIII.

Eccleſiæ Mediolanenſis iuriſdictionem, & Carolum Cardinalem Borromeum, eius Eccleſiæ Archiepiſcopum, defendit. Vide lib. III. *cap.* XIV. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Gabrieli à Cueua, Duci de Albuquerque, Status Mediolanenſis Gubernatori.

Dilecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Grauiter, nec minùs quàm rei magnitudo poſtulat, affecti ſumus, ex eo quod de exitu controuerſiæ inter dilectum Filium Carolum Cardinalem Borromeum & Canonicos ſanctæ Mariæ à Scala, anteà quoque ad nos allatum, ex litteris Nobilitatis tuæ primâ die Septembris datis, etiam cognouimus, quibus de eâ re diligenter atque accuratè admodum ad nos ſcripſit. Id autem multas ob cauſſas; primùm quidem, quia Cardinalatus dignitatem, nobis atque huic Apoſtolicæ Sedi coniunctiſſimam, ab hominibus Eccleſiaſticis (qui eam ab aliis oppugnatam defendere ac reuereri debuerunt) contemptam dolemus. Deinde quia improborum hominum audacia (apud quos

 hæ

hæ inter Ecclesiasticos homines discordiæ, præcipuè adiunctis vtrimque excommunicationibus, valdè secundis auribus accipiuntur) ex huiusmodi rerum euentu magis confirmatur, sic vt ad maiora quotidie audenda eis animus addatur; præsertim si se summorum Principum vel gratiâ vel auctoritate tutos futuros esse sperare posse videantur. Vt interim illud taceamus, nullum tam honorabili Ecclesiæ membro contemptus detrimentum inferri potuisse, quod non eodem tempore ad nos sanctamque hanc Sedem redundaret. Oportebat quidem Canonicos, si quid pro Ecclesiæ suæ iure tuendo aduersus Cardinalem iuris habeant, cum eo non vi aut armis, sed aut iudicio, aut his quæ legibus constituta sunt remediis experiri: neque enim vel protestandi, vel aliæ iuris viæ illis deesse poterant. Quod eò magis facere debuerunt, quia, vt accepimus, Cardinalis visitandæ illius Ecclesiæ possessionem obtinet. Sed quoniam illi, Christiani nominis aduersario id ipsum ad perturbandam Ordinis Ecclesiastici concordiam suggerente, eò progressi sunt, quò, saluâ eorum modestiâ, ipsiusque Cardinalis dignitate, progredi non debebant; nos, pro commisso nobis ab Omnipotenti Deo officio, improbitatem hominum reprimere volentes, prætermittere sine culpâ non possumus, quin eosdem Canonicos, perinde ac meruisse videntur, iustâ correctione afficiendos curemus. quam quidem ad rem Nobilitatis tuæ auxilium,

lium, si opus fuerit, nobis defuturum non esse existimamus; tantum abest, vt eam alienæ culpæ à debitâ pœnâ vindicandæ indulgere velle arbitremur. Quod autem ad ea pertinet, quæ inter Nobilitatem tuam, eumdemque Cardinalem, controuersa sunt; breuî Nuntium nostrum istuc missuri sumus, qui nostram mentem, animique nostri sensum copiosiùs ei exponat; quæque istius Prouinciæ regimini non minùs quàm Iuri Ecclesiastico tuendo vtilia sunt, ad Nobilitatem tuam nostro nomine deferat. Quod verò ad eam litterarum tuarum partem pertinet, in quâ Cardinalem quasi pertinacem, & in consiliis suis præcipitem videri Nobilitas tua vult: quamquam verbis tuis eam, quam par est, fidem habeamus; tamen cùm illius actiones atque consilia eius temporis recordamur, quo, viuente felicis recordationis Pio IV. prædecessore nostro auunculo eius, Reipublicæ Christianæ atque Ecclesiæ negotia tractabat; nihil tale de illo nunc aut ipsi existimare possumus, aut tunc ab aliis existimatum esse intelleximus: si enim talis esset, fieri non potuisset, quin tam diuturni temporis spatio, quo rem Ecclesiasticam gubernauit, aliquod eius naturæ specimen dedisset. Illud quidem nobis durum videtur, cùm Deus isti ciuitati Pastorem eâ quâ est morum integritate sanctitateque præditum dederit, qui nihil aliud quàm animarum fidei suæ commissarum salutem quærit, qui vitia tollere, & mores deprauatos, quan-

tum in ſe eſt, corrigere conatur; ei tamen ab his qui ipſum diligere & magnificare debuerant, vitio illa dari, quæ tantum ab illo abſunt, quantum ipſe ab omni non modò vitio, ſed vitij ſuſpicione abeſt. Sed profectò illud verum eſt, quod ipſa Veritas Apoſtoli voce docuit, his omnibus, qui piè ac ſanctè in Chriſto Domino noſtro viuere volunt, paratas eſſe perſecutiones: quarum tamen fructus dulcis eſt, & finis glorioſus, illis quidem, qui eas libenter pro eius nomine patiantur. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die x. Septembris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XXXIX.

Eumdem Carolum Borromeum Cardinalem, Mediolanenſem Archiepiſcopum, in cauſsâ Eccleſiaſticæ iuriſdictionis defendit; Ducemque, vt Eccleſiam illæſam eſſe velit, hortatur. Vide lib. III. *cap.* XIV. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Gabrieli à Cueua, Duci de Albuquerque, in Statu Mediolani Locum-tenenti Regio.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem, & ſalubriora in Domino conſilia. Ad ea, quæ duabus epiſtolis tuis die XXVIII. Septembris datis ad nos ſcripſiſti, ita reſpondebimus,

debimus, vt Apostolicæ vocis nostræque personæ simul memores, posthabitâ omni contentione, necessaria tantùm attingamus: reliqua enim in eisdem epistolis eiusmodi sunt, vt non tam diligenter excutienda, quàm paternâ quadam dissimulatione prætermittenda esse videantur. Nos enim quemadmodum Nobilitatem tuam verè & ex animo diligimus; sic quæ ad eam scripturi sumus, hæc non minùs pro animæ suæ salute, quàm pro veritate iustitiâque tuendâ scripta esse volumus, atque vt talia Nobilitati tuæ probari vehementer cupimus; Deumque Omnipotentem oramus, vt cordi tuo aperiat, quanto hæc ad te paternæ charitatis ardore scripserimus. Et primùm quidem ab eâ parte litterarum tuarum, in quâ de ipsius Cardinalis moribus & institutis tam multa scripsisti, responsionis nostræ initium ducentes, tibi verè constanterque affirmamus, nos, nisi illius vitam, mores, consilia, consiliorumque vias penitus cognitas haberemus, ex his quæ scribis, animo valdè suspenso atque incerto futuros fuisse: sed quoniam quò illius cogitationes actionesque omnes spectent, & quibus ad eas ministris adiutoribusque vtatur, exploratissimum nobis est; in eam sententiam venire cogimur, vt hæc omnia antiquo illo Christiani nominis hoste callidè moliente excitata esse existimemus: cuius proprium est, concordiam oppugnare, coniuncta dissociare, recta deprauare: qui cùm, te mutuâ cum Cardi-

Cardinali concordiâ coniuncto, quàm multa præclara egregiaque opera effici possent, iam inde ab initio prospexisset; inueteratæ malitiæ suæ non oblitus, omnia turbare ac miscere cœpit: tantò enim ille fraudis fallaciarumque vias subtiliùs exquirit, quantò Dei seruos cælesti patriæ inhiare ardentiùs cognoscit. sic Iudæos ipsos inuidiâ inductos in Domini Redemptorisque nostri athletas, per homines fallacibus insidiis deceptos, ad multiplicia tormenta nefariasque neces adduxit. Sed quemadmodum omnes impios illos conatus admirabilis quædam diuini consilij sapientia in ipsius consultoris caput vertit, suoque eum gladio iugulauit; sic cauere te oportet, qui inter homines viuis, ne per homines à callidissimo hoste tenteris, néve, quod Regiæ iurisdictionis tuendæ caussâ rectè te facere nunc existimas, id occulto quodam diuinæ prouidentiæ consilio in eius potiùs exitium redundet. De caussâ autem contra Canonicos Scalenses instituendâ & cognoscendâ, quod à nobis tantoperè contendis, dolemus rem esse huiusmodi, in quâ neque precibus, neque postulatis tuis, saluâ Sedis Apostolicæ vetere consuetudine, morem gerere possimus: apud quam vt caussæ maiores cognoscerentur, semper obseruatum est; maior autem caussa esse non potest quàm illa, in quâ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis res agitur: quo Ordine nullus nobis & Sedi Apostolicæ coniunctior esse ab omnibus intelligitur. Nam quòd dilectus Filius

lius chariſſimi in CHRISTO Filij Regis Catholici apud nos Orator nobis litteras Apoſtolicas ſub plumbo obiecit, quibus à felicis recordationis Leone X. prædeceſſore noſtro decretum eſſe vult, ne iſtius Mediolanenſis Prouinciæ cauſſæ extra iſtam ditionem cognoſcantur; id tametſi, vt ille dicit, omnino ita eſſet, tamen cùm rerum à Pontificibus prædeceſſoribus noſtris pro temporum varietate conceſſarum moderatio ad nos pertineat; nihil nouum aut iniquum faceremus, ſi eiſdem conceſſionibus (rerum præſentium conditione ita poſtulante) derogaremus. ſed nullâ tamen derogatione in hac cauſsâ opus eſt; eiſdem enim Apoſtolicis litteris, non ſolùm Cardinalium cauſſa, qualis hæc eſt, ſed etiam beneficiales liquidiſſimè excipiuntur. Quòd verò eiſdem litteris Nobilitas tua minatur, ſe iuriſdictionis Regiæ tuendæ cauſsâ, Cardinalem ipſum non modò è ciuitate, ſed etiam ex iſtâ Mediolanenſi ditione eſſe eiecturam: quamquam ad hoc ipſum quid iuſtè & pro æquitate reſpondeamus, nobis deeſſe non poſſit; tamen, ceteris omiſſis, pro noſtrâ paternâ in te beneuolentiâ illud te tantummodò monemus, vt etiam atque etiam videas quid agas, néve ſciens ac prudens eò progrediaris, vnde tibi poſteà nullus aut difficilis admodum reditus pateat. Caue ne, quod tuendæ Regiæ iuriſdictionis cauſsâ tibi faciendum putas, cuius nomen tantoperè amplecteris, id tibi in contrarium cadat, quemadmodum

aliis multis cecidit. Illud etiam conſidera, ne tibi idem accidat, quod non ita multis anteà annis alteri contigiſſe vidimus: qui cùm eiuſmodi iſtius ciuitatis Archiepiſcopum factum eieciſſet, in cenſuras Eccleſiaſticas incidit: cui non multò pòſt, Oratore ad felicis recordationis Paulum IV. prædeceſſorem noſtrum miſſo, cùm in itinere eſſet, eiuſdem Pontificis verbis denuntiatum eſt, ne Romam veniret; ſi veniſſet, eum capi atque in carcerem conijci iuſſurum: cumque is poſteà, ſuffragante quodam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali, placató Pontifice, vnà cum abſolutione ad Vrbem veniendi, legationeque ſuâ fungendi, poteſtatem accepiſſet; antequam aut de impetratâ veniâ certior fieri, aut Pontificis conſpectum intueri poſſet, mortem occubuit; diuinâ nimirum hac prouidentiâ operante, vt tali exemplo ceteros ab huiuſmodi rebus audendis deterreret. Nam ipſi quidem Cardinali nihil glorioſius accidere poteſt, exilio ob Eccleſiæ ſuæ libertatem iuraque tuenda per vim irrogato: cui ſi etiam pro eâdem cauſsâ ſanguinem fundere contingeret, præclarè ſecum Deum Omnipotentem egiſſe exiſtimaturus eſt. Tuâ verò intereſt, ne per indignationem aliquam rem eò deducas, vt quod Cardinali à te paſſum eſſe ſalutare & glorioſum apud Deum Omnipotentem Rempublicamque Chriſtianam futurum eſt, id te in eum feciſſe tibi apud Deum atque homines pernicioſum turpeque ſit; quippe quod in annali-

annalibus iſtius ciuitatis ad perpetuam tui nominis ignominiam mandabitur. Hæc non minùs pro amore in te noſtro, quàm pro commiſſo nobis ab Omnipotenti Deo Paſtorali officio, tibi ſcribenda eſſe iudicauimus. Speramus autem Nobilitatem tuam in hac ipsâ re, & in ceteris quæ ad Eccleſiaſticam libertatem dignitatemq́ue augendam & conſeruandam pertinent, id eſſe facturam, quod eximiæ ſuæ pietati Religioniſq́ue Catholicæ zelo conſentaneum fuerit. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VIII. Octobris, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XL.

Patriarcham Antiochenum Epiſcopalis curæ onus deponere cogitantem à conſilio reuocat, ad illudq́ue ſtrenuè ſuſtinendum hortatur.

Ven. Fratri, Ioanni Patriarchæ Antiocheno.

Litteras tuas XVI. Kalend. Auguſti ſcriptas accepimus; ex quibus conſilium tuum de onere Epiſcopalis curæ deponendo cognouimus. Quâ in re conceptum à te ipſo quidem ob præſentium temporum calamitates, Epiſcoporumq́ue ignauiam, animi dolorem, vtpote à diuini honoris zelo profectum, & amauimus vehementer, & in Domino commendauimus. Eſt enim Apoſtolicæ ſolicitudinis

ſignum haud obſcurum, ſi quis pro parte ſuâ populorum peccatis ingemiſcit, ſi Præpoſitorum deſidiam dolet, ſi denique ſcandalis, quæ vbique cernit, vritur; conſilium tamen tuum probare nullo modo potuimus, quia omnibus in eâ vocatione manendum eſſe ab Apoſtolo didicimus, in quâ vocati ſunt. Te verò ad Epiſcopatum, Deo vocante, contra voluntatem etiam tuam perueniſſe, & tu ipſe in tuis litteris fateris, & nos pro comperto habemus: cuius onere depoſito, vide ne non tam illud depoſuiſſe quàm abieciſſe, neque tam Eccleſiæ tuæ conſuluiſſe quàm officium tuum prodidiſſe, munusque ab Omnipotenti Deo tibi aſſignatum deſerüiſſe videaris: præſertim cùm cauſſæ, quas ipſe tui conſilij affers, non ad recedendum, ſed ad permanendum in eâ, in quâ à Deo poſitus es Eccleſiæ tuæ cuſtodiâ, potiùs te impellere debeant. Quid enim? ſi multa impedimenta Epiſcopali muneri rectè adminiſtrando obijciuntur, idcircóne deficere animo ac viribus, an non potiùs fortiter reſiſtere debes? Sed fac non impedimenta ſolùm & moras ad benè agendum afferri, ſed etiam terrorem, minas, mortem denique intentari; illicóne tamquam miles ignauus armis abiectis ſtationem tibi creditam deſeres? quin potiùs ſacerdotali vigore aſſumpto, ſtare in fortitudine, poteſtatibus mundi ex aduerſo aſcendere, & pro domo Domini murum opponere debes, ne viuus, hoc eſt ſciens, in infernum deſcendas. Illud etiam

etiam Frater considera, cuiuslibet esse hominis ad nauis gubernacula sedentis, tranquillo mari, secundis flatibus cursum dirigere: efferuescentibus autem vndis, aduersantibusque ventis, sic clauum moderari, vt cursum teneas, & in portum venias, id verò specimen est spectatæ virtutis. Quòd si in isto cui præpositus es munere administrando, aut parum tibi proficere, aut non tantum quantum velles gregi tibi credito prodesse videris; noli ob eam caussam diutiùs tristari, neque id, quod te fecisse decet, prætermittere. nostrum enim est currere; diuinæ autem potestatis est, nos, vbi ei placuerit, ad victoriæ palmam perducere: etsi enim agri Dominici cultores sumus, tamen neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Nam quod ad alterã Epistolæ tuæ partem attinet, in quâ ad hoc, quo fungeris, munus obeundum te ineptum infirmumque esse scribis, primùm hæc tua prædicatio magnum virtutis iustitiæque tuæ signum est: iustus enim in principio sermonis accusator est sui. Deinde, vt hoc tibi concedamus, non idcircò tamen sequitur, vt tuum de Episcopatu deponendo consilium probare debeamus. Quamuis enim tu infirmus, Deus tamen, qui te ad illud munus vocauit, omnipotens est: in eo sperare fiduciamque tuam reponere debes: qui enim Abraham contra spem filium dedit, is potens est tibi pro istâ Ecclesiâ laboranti spiritualium frugum incrementa

donare, & earumdem vberrimos fructus multiplicare. Quocircà Fraternitatem tuam, vt bono fidentíque in Deum animo ſit, fraternè monemus; eamq́ue ad ſui gregis curam, ad Cleri populiq́ue ſibi commiſſi deprauatos mores corrigendos, ad tollendos abuſus, ad veterem piè ſanctéque viuendi diſciplinam reuocandam hortamur. Ob hæc autem ſi quid aut aduerſi pateris, aut hominum vel gratiâ impediris vel terrore turbaris; hæc omnia patienter & æquo animo tibi ſuſtinenda eſſe ſcito: qui enim cordis tui inſpector eſt Deus, laborum tuorum iuſtam tibi mercedem reddet. A nobis autem omnia, ad exequendum iſtud tibi ab Omnipotenti Deo iniunctum munus, paternæ noſtræ beneuolentiæ, poteſtatisq́ue à Domino nobis conceſſæ auxilia ſemper expectato. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXI. Septembris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XLI.

Regem Chriſtianiſſimum, quòd Gaſparem Colignium, hæreticorum ducem, omnibus, quos vſurpabat, honoribus ac titulis ſpoliatum condemnauerit, aliumq́ue in eius locum, virum Catholicum, Regni Admiralium conſtituerit, valdè commendat; atque vt reliquos hæreticos à Galliâ profliget aut tollat, hortatur.

Chariſſi-

Chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro, Carolo Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. In hoc graui periculoſoque bello, quod Maieſtas tua aduerſus nefarios Catholicæ Religionis hoſtes Regnique ſui rebelles non minùs piè ab initio ſuſcepit, quàm conſtanter poſteà geſſit, tam diuque gerit, multa & egregia eximiæ ſuæ in Deum Omnipotentem pietatis & fidei Catholicæ ſtudij ſigna oſtendit; pro quibus & anteà Redemptori noſtro gratias ſemper egimus, & nunc quoque agere non deſiſtimus: ſed tamen, inter tot præclara ſuæ bonitatis deuotionisque indicia, illud certè minimum non obtinet locum, quòd execrandum illum ac deteſtabilem hominem, ſi modò homo appellandus eſt, qui ſe pro iſtius Regni Admirante gerit, diabolicæ fraudis miniſtrum, hæreticorum omnium ducem & ſigniferum, diſſenſionis inteſtinique belli concitatorem, iuſtiſſimâ Concilij Pariſienſis ſententiâ publicè condemnandum, honoribus omnibus ſpoliandum, debitisque ei iam diu ignominiæ inſignibus notandum afficiendumque curauit; in eiusque locum virum maximè Catholicum, multisque, vt audiuimus, virtutibus inſignem ſuffecit. Quo quidem facto non ſolùm (quod omnium rerum caput

put est) diuinam gloriam, quemadmodum decuit, omnibus rebus prætulisti, acerrimumque Catholicæ Religionis hostem insectando, Deum ipsum coram toto Christiano orbe confessus es; sed etiam ceteris Catholicis Principibus ad idem contra sui quoque Regni hæreticos exemplo tuo audendum auctor fuisti: bonis & veræ Religionis studiosis animos addidisti; improbis & hæreticis dolorem simul & timorem incussisti: omnibus denique hominibus ostendisti apertè, te, vt par est, in Dei caussam descendisse. Quæ res, quoniam & Redemptoris nostri gloriam primùm quærimus, & Maiestatem tuam ex animo diligimus, eiusque laudibus vehementer fauemus, nobis adeò grata accidit, vt huius rei testes has ad te nostras litteras dandas esse existimauerimus: quibus tam egregium factum debitis in Domino laudibus prosequentes, Maiestatem tuam, quamuis suâ sponte ad omnia præclara opera satis incitatam, ad testificandam tamen nostram erga illam paternam beneuolentiam, hortamur, vt quo animo contra nefarios hæreticos Catholicam Religionem in suo Regno defendendam suscepit, eodem aduersus eosdem pium iustissimumque bellum gerere perseueret: cuius quidem belli ab Omnipotentis Dei misericordiâ celerem gloriosamque Maiestati tuæ victoriam precamur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XII. Octobris, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTO-

EPISTOLA XLII.

Hæreſes, & iræ diuinæ flagella vnde maximè prouocentur, oſtendit. Clericos, vt vitam quiſque ſuam ad priſtinam morum ſanctitatem reuocent, diuinorumque Sacramentorum vſum piè frequentent, ac bono exemplo ſint, hortatur.

Dilectis Filiis, Capitulo & Canonicis Eccleſiæ Valentinæ in Galliâ.

Dilecti Filij, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Reipublicæ Chriſtianæ miſerias multiplicesque calamitates, tot prauiſſimarum hæreſum ſchiſmata, tot populorum aduerſus proprios Principes bella, fames, peſtilentias, & cetera diuinæ iræ flagella, vbique in populum Chriſtianum intenta cernentes; in eam mentem ſententiamque venire cogimur, vt hæc omnia mala non ſolùm propter populi Chriſtiani, ſed multò etiam magis propter Clericorum & Eccleſiaſticorum hominum peccata, nobis meritò euenire exiſtimemus. Scriptum eſt enim: Si dereliquerint filij eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint, ſi iuſtitias meas profanauerint, & mandata mea non cuſtodierint; viſitabo in virgâ iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Atque vtinam, quemadmodum vbique peccatis creſcentibus, & abundante

 malitiâ,

malitiâ, perſpicuum eſt legem Domini derelictam, eius mandata minimè fuiſſe cuſtodita; ſic ijdem illi qui peccauerunt aliquando reſipiſcant, ſeque toto corde ad Deum conuertant, peccatorumque pœnitentiam agant: ne, quod grauiſſimum eſt, in flagellis poſiti, flagellis digna committere perſeuerent. Nos certè, qui ad hoc Apoſtolicæ ſeruitutis onus, quamuis imparibus viribus, ſubeundum à Deo vocati ſumus, nullum pro Paſtorali noſtrâ ſolicitudine prætermittere officium debemus, quod Clericos, qui vbique Eccleſiarum ſunt, ad veterem viuendi regulam priſtinamque morum ſanctitatem reuocare, diuinarumque rerum ſtudio atque amore inflammare poſſe videatur. Quia verò inter cetera Chriſtianæ pietatis incitamenta Sacramentorum frequentiam, quæ quibuſcumque Eccleſiaſticis hominibus à ſacro generali Tridentino Concilio tantoperè commendatur, parum adhuc quidem apud iſtam Eccleſiam vſitatam eſſe accepimus; idcircò eiuſdem ſacri Tridentini Concilij Decretis inhærentes, ſimplices Clericos atque inferiorum Ordinum gradibus initiatos hortamur, vt ſingulis menſibus ſemel ſaltem confeſſori ab eorum Ordinario approbato peccata ſua confiteantur, & communionem laicalem eâ, quæ tantum decet Sacramentum, reuerentiâ ſuſcipiant. Quod idem vt bis ſingulis menſibus faciant, Diaconos & Subdiaconos hortandos, paternisque noſtris vocibus inuitandos eſſe

exiſti-

existimauimus. Presbyteros autem monemus, & per viscera misericordiæ Domini nostri IESV CHRISTI vehementer in Domino obtestamur, vt qui animarum curæ præpositi non sunt (hi namque frequenter, vt suo muneri satisfaciant, celebrare debent) saltem semel in hebdomadâ salutare Missæ sacrificium faciant. Meminerint autem qui in Missarum solemnibus celebrandis negligentes sunt, & fideles viuos, & in CHRISTO defunctos, qui nondum plenè purgati sunt, salutaribus ab se suffragiis fraudari. Nec verò quisquam, qui ad Presbyteratus Ordinem peruenerit, minùs frequenter celebrandi culpam vanis & plerumque commentitiis impedimentis prætexat; sed viuorum mortuorumque animarum saluti inseruiat, omnia quæ obstant sedulò remouere conetur. Qui verò Canonicatus Præbendas siue alias Ecclesiasticas obtinent dignitates, hos paternè monitos volumus, vt suæ vocationis memores, sanctè, piè ac religiosè viuere studeant; & quò frequentiùs peccata sua confiteri, & sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum sumere assueuerint, eò se Omnipotenti Deo acceptiùs famulaturos esse sciant. Non enim fructuosissimarum possessionum reditus ad licentiam voluptatumque illecebras sectandas acceperunt; sed vt pro peccatis populorum humiles assiduasque preces ad Deum & Redemptorem nostrum funderent, & pro temporalibus spiritualia bona tribuerent. Quid enim aliud

qui Ecclesiasticis bonis fruuntur, quàm populorum peccata manducant? Vniuersè autem omnes in quocumque Ecclesiastico Ordine constitutos admonemus & hortamur, & per Omnipotentem Deum obtestamur, vt meminerint sibi potissimùm onus hoc esse impositum, vt Sacrificiis, ieiuniis bonisque operibus Deum populorum peccatis meritò irascentem placabilem efficiant, sacerdotaliumque virtutum ardentes in manibus lucernas habentes, laicis ad benè, piè iusteque viuendum lumen præferant: hoc enim facientes, & ipsi suo officio fungentur, & eius rei nomine à nobis non mediocrem gratiam inibunt. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XIV. Octobris, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XLIII.

Gasparem de Coligny, hæreticorum ducem, iustè damnatum gratulatur; idque Galliæ rebus salutare fore ostendens, Reginæ pietatem commendat.

Charissimæ in CHRISTO Filiæ nostræ Catharinæ, Francorum Reginæ Christianissimæ.

CHarissima in CHRISTO Filia nostra, salutem & Apostolicam benedictionem. Non facilè verbis consequi possumus, quantâ animi lætitiâ affecti simus, ex eo quòd charissimus in CHRISTO Filius

Filius noster Rex Christianissimus, natus tuus, hominem vnum omnium fallacissimum, execrandæque memoriæ, Gasparem de Coligny, qui se pro istius Regni Admirante gerit (quo potissimùm consiliario, scelerumque omnium architecto tota ista pestilentissimi belli flamma est excitata) iustissimâ Parisiensis Senatus sententiâ condemnandum, honoribus omnibus priuandum, debitisque iam diu turpitudini suæ ignominiæ notis, vnà cum totâ familiâ, afficiendum curauit; in eiusque locum virum maximè Catholicum, nec minùs pietate quàm fortitudine nobilitateque insignem, suffecit. In eâ re Maiestas sua iustitiæ satisfecit; reliquos eiusdem sceleris socios, improbissimos homines, nefariosque hæreticos, ab improbitate suâ hoc exemplo deterruit; bonis Catholicisque viris animos addidit: ceteris autem Principibus, quid in similibus rebus agendum sit, ostendit. Quia verò & hoc & cetera omnia, quæ ab eo non minùs piè quàm constanter quotidie geruntur, tuo potissimùm consilio administrari compertum habemus; idcircò faciendum nobis esse existimauimus, vt quantoperè ea res nobis grata acciderit, his deditâ operâ ad te scriptis litteris significaremus. Caue autem putes, charissima in CHRISTO Filia, quicquam Deo gratius acceptiusque fieri posse, quàm cùm illius hostes apertè pio Catholicæ Religionis studio oppugnantur: tunc enim Omnipotentem Deum coram hominibus confitemur,

tunc illius gloriam quærimus, cùm, posthabitis omnibus humanarum rerum rationibus, apertè in eius caussam descendimus. Quod quoniam, adiuuante Deo, Maiestas tua, & in hac ipsâ re, & in ceteris omnibus, vt par est, Christianissimamque Reginam decet, sibi faciendum esse iudicauit; sperare debet, Omnipotentem Deum hanc suam erga se pietatem egregiâ tam diuturni belli victoriâ aliquando remuneraturum. Quod nos, diuinâ freti misericordiâ, sic speramus, vt pro eâ tamen impetrandâ assiduas ad Redemptorem nostrum preces fundere non desistamus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XVII. Octobris, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XLIV.

Marchioni de Villars delatum honorem gratulatur; atque, vt susceptis pro Catholicâ Religione laboribus ac periculis, ad cælestia præmia semper aspiret, hortatur.

Dilecto Filio, nobili viro, N. Marchioni de Villars, Regni Franciæ Admiranti.

DIlecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm non sine magnâ animi nostri lætitiâ accepissemus, charissimum in CHRISTO Filium nostrum Regem Christianissimum, pro suâ singulari erga Deum Omnipoten-

tem

tem pietate, Catholicæque Religionis zelo, Gaſpare de Coligny (qui ſe pro iſtius Regni Admirante gerit) perditionis filio, iuſtiſſimâ Pariſienſis Senatus ſententiâ condemnato, honoribuſque omnibus ſpoliato, te in eius locum totius Regni Admirantem ſuffeciſſe; duplici ex eâ re in Domino gaudio affecti ſumus: tum quòd Catholicæ Religionis acerrimum hoſtem, perturbatorem publicæ tranquillitatis, qui omnia ſua conſilia hæreticus cum hæreticis ſemper ſibi conſocianda eſſe putauit, proditionis hæreſeoſque crimine atque omni dedecore infamem, iuſtâ perpetuæ ignominiæ animaduerſione notatum, omnique honore priuatum gaudemus: tum quòd te virum Catholicæ fidei ſtudioſiſſimum, nec minùs, vt audiuimus, pietate quàm fortitudine nobilitateque inſignem, in eius locum ſuffectum eſſe lætamur. cuius quidem lætitiæ noſtræ teſtes has ad te litteras dandas eſſe exiſtimauimus; quibus & de iſto ampliſſimi honoris gradu non magis Nobilitati tuæ gratulamur quàm nobis gaudemus: & te pro noſtrâ paternâ beneuolentiâ hortamur, vt officij tui memor, quoſcumque labores, quæcumque pro Catholicâ Religione pericula ſubieris, eorum tibi mercedem maximam in cælis repoſitam eſſe intelligas; ſemperque ita exiſtimes, qui pro tuendo ſanctiſſimæ Fidei cultu mortem occumbunt, eos non de vitâ ad mortem, ſed de morte ad vitam tranſire. Sonet ſemper illa Saluatoris noſtri vox in auribus tuis, quâ

& eos qui animam ſuam ament, illam perdituros; & qui perdiderint, illam inuenturos eſſe nos admonuit. Quæ omnia quamquam pro tuo eximio Catholicæ Religionis ſtudio tibi nota eſſe, teque ad omnia egregia opera paratum, pro comperto habeamus; tamen ad teſtificandam tibi paternam erga te voluntatem noſtram, Nobilitati tuæ ſcribenda eſſe iudicauimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVII. Octobris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XLV.

Partam ad Moncont若urium de hæreticis victoriam gratulatur; Regemque, vt bellum ſtrenuè proſequatur, hæreticiſque inexorabilem ſe præbeat, incitat. Vide lib. II. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro, Carolo Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Certiores facti primùm ex litteris Venerabilis Fratris noſtri Epiſcopi Carcaſſonenſis, deinde Epiſcopi quoque Caiacenſis, noſtri & Sedis Apoſtolicæ apud Maieſtatem tuam Nuntij, de optatiſſimâ victoriâ, quam ineffabilis Omnipotentis Dei miſericordia tibi tam neceſſario Reipublicæ Chriſtianæ tempore conceſ-

ſit,

ſit, ſublatis ad cælum manibus Redemptori noſtro gratias egimus: qui quos iuſtè caſtigare peccantes tot tantorumque malorum peſte voluit, eos miſericorditer proculdubio tamquam bonus Paſtor parcendo, occidere noluit; vt, quò nos tam diuturni belli calamitas iuſtiùs afflixiſſet, eò miſericordiùs diuinæ ſuæ bonitatis indulgentia victoriâ nobis donatâ recrearet. Auxit autem magnoperè voluptatem noſtram huius Vrbis publica lætitia; quæ ad primum & adhuc dubium tantæ victoriæ nuntium, ſic vt domeſticâ quadam clade inteſtinoque bello erepta, gaudio exultauit & exultat. Reſtat nunc, vt Maieſtas tua tam ſecundis rebus nihil de priſtinâ ſuâ diligentiâ, ſtudio perſeuerantiâque remittat; nec communibus hoſtibus ſpatium det ad confirmandos animos viresque iterùm colligendas; ſed victoriâ vtatur, & luctuoſiſſimo bello aliquando tandem finem imponat. Quam quidem ad rem Maieſtatem tuam ſic hortamur, vt maiori ſtudio maiorique animi contentione hortari non poſſimus. Quia verò ſcimus non defuturos eſſe, qui vel amicitiæ vel propinquitatis vel etiam pietatis nomine, Maieſtatem tuam pro multis tuorum Deique Omnipotentis hoſtium deprecentur; illud pro paternâ rerum tuarum curâ, & pro officio noſtro monemus, ne illorum te precibus flecti ſinas, quo minùs de illis iuſta ſupplicia ſumas, quæ legibus ſtatuta ſunt: ne, ſi priuatis quibuſuis rationibus adductus plus carni

aut ſanguini quàm iuſtæ vltioni tribueris, Saulis exemplo aduerſus te ira Dei eò grauiùs exardeſcat, quò maiora tibi ſuæ bonitatis beneficia indulſerit. Quid enim hoc aliud eſſet, quàm Dei beneficium, victoriam ſcilicet ipſam irritam facere: cuius quidem victoriæ fructus in eo poſitus eſt, vt per iuſtam animaduerſionem nefariis hæreticis, communibus hoſtibus de medio ſublatis, priſtina iſti Regno pax tranquillitaſque reſtituatur. Nec verò, vano pietatis nomine obiecto, te eò vſque decipi ſinas, vt condonandis diuinis iniuriis falſam tibi miſericordiæ laudem quæras: nihil eſt enim eâ pietate miſericordiâque crudelius, quæ in impios & vltima ſupplicia meritos confertur. Quòd ſi Maieſtas tua veterem iſti Regno gloriam, potentiam dignitatemque reſtituere vult, illud in primis ſtudere debet, vt ab omnibus populis ditioni ſuæ ſubiectis vna fidei Catholicæ profeſſio teneatur, ea quæ à primo ferè Chriſtianæ Religionis exordio ad hæc vſque tempora integra permanſit: quàm diu enim in his quæ fidei Catholicæ ſunt, in duas partes claudicatum fuerit, tam diu diſſenſionibus inteſtiniſque diſcordiis & Maieſtas tua afflictabitur, & Regnum non conquieſcet. Huius autem rei tam ſalutaris obtinendæ cauſsâ, & de his qui contra Deum Omnipotentem & Maieſtatem tuam ſcelerata arma ſumpſerunt, ſupplicium ſumere, & hæreticæ prauitatis Inquiſitores per ſingulas ciuitates conſtituere, & reli-

qua

qua omnia facere debet, quibus tam afflictæ istius Regni res, adiuuante Deo, tandem aliquando recreari, & in pristinum statum restitui possint. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XX. Octobris, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XLVI.

Cosmo Florentiæ Duci victoriam de hæreticis in Galliâ partam piè gratulanti gratias agit; indéque perceptam lætitiam suam, quòd ad eam victoriam Ducis auxilia non mediocriter contulissent, auctam esse ostendit. Vide lib. II. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Cosmo Duci Florentiæ & Senarum.

DIlecte Fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Quòd victoriam charissimo in CHRISTO Filio nostro Regi Francorum Christianissimo magnâ Omnipotentis Dei misericordiâ de communibus hostibus concessam, Nobilitas tua nobis, imò veriùs toti Reipublicæ Christianæ, proximis suis litteris gratulatur; in eâ re Principis officio functa est, non minùs erga nos officiosi, quàm pij: de quo, quas debemus, Nobilitati tuæ gratias agimus; quæ tali gratulatione non modò suam erga nos sanctamque hanc Sedem Apostoli-

cam obseruantiam amanter declarauit; sed quibus potissimùm de rebus Principi Catholico diuinæque gloriæ cupido lætandum sit, prudenter iudicauit. Nobis certè ad illud gaudium, quod de tantâ victoriâ cepimus, non parua accessio facta est ex eâ lætitiâ, quam te accepisse ex tuis ad nos litteris significas; multis illam quidem iustissimisque de caussis susceptam; non parum tamen ex eo quòd propter auxilia Regi Christianissimo missa non parua eius ad te lætitiæ pars meritò peruenit. Quod verò tantum diuinæ misericordiæ munus nostris potissimùm orationibus acceptum refers; quæ sint officij nostri partes, pro eo loco, quo nos, licet indignos, Deus esse voluit, præclarè intelligere videris: cui quidem officio, vt pro virium nostrarum imbecillitate satisfaciamus, nullos vnquam labores, nulla pericula deuitare parati sumus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XIX. Octobris, M.D.LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA XLVII.

Cardinali Borbonio relatam de hæreticis victoriam gratulanti respondet, atque vt belli reliquias eius suasu Rex prosequatur, contendit. Vide lib. II. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Carolo

Carolo Cardinali Borbonio, Legato Apoſtolico.

Dilecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Gratiſſimæ nobis fuerunt litteræ tuæ quinto Octobris die ad nos datæ, quibus de optatiſſimâ victoriâ tam neceſſario Reipublicæ Chriſtianæ tempore de communibus hoſtibus ab Omnipotenti Deo non magis nobis quàm toti populo Chriſtiano conceſsâ gratularis. Quod quidem tuum erga nos officium non ſolùm eo nomine acceptiſſimum nobis fuit, quòd tuæ erga nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam obſeruantiæ nobis exploratiſſimè teſtimonium attulit, non neceſſarium ſed iucundum; verùm etiam quia compertum habemus, te, vt tam egregia de Omnipotentis Dei hoſtibus Chriſtianiſſimique Regis rebellibus victoria obtineri poſſet, conſilio & auctoritate pro parte tuâ non mediocriter ſemper adiuuiſſe: Quorum quidem tuorum pro Catholicæ Fidei defenſione ſuſceptorum laborum, atque etiam pro eo quòd omnibus tuis priuatis neceſſitudinibus, quemadmodum æquum fuit, Religionis cauſſam antepoſuiſti; ea circumſpectionem tuam æterna manent præmia, quæ ab Redemptore noſtro omnibus his parata ſunt, qui pro eius gloriâ nullum diſcrimen, nullas contentiones, ac ne mor-

tem quidem ſibi defugiendam eſſe exiſtimauerunt. Victoriam verò ipſam quòd noſtris potiſſimùm orationibus acceptam refers, quamquam in aſſiduâ pro populo Chriſtiano deprecatione noſtras præcipuas eſſe debere partes non ignoramus; non tamen precibus noſtris tantum tribuimus, vt illis ab Omnipotenti Deo afflictis & propè deſperatis iſtius Regni rebus miſericordiam nos impetraſſe putemus: in quâ impetrandâ aliorum quoque Dei ſeruorum deprecationes maximè apud eumdem Deum valuiſſe pro certo habemus. Illud reſtat, quod Chriſtianiſſimum Regem ſtudioſiſſimè facturum eſſe in tuis litteris ſcribis, vt ſcilicet belli reliquias perſequatur, ſuasque & Dei iniurias, quemadmodum æquum eſt, vlciſcatur; id vt quamprimùm fiat, circumſpectio tua pro ſuâ parte contendat. Quâ de re, quia & aliàs circumſpectioni tuæ & proximis litteris ad Regem Reginamque Chriſtianiſſimam diligenter ſcripſimus, plura in præſentiâ non ſcribemus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die III. Nouembris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XLVIII.

Regis victoriam de hæreticis reportatam gratulantis pietatem commendat. Matrimonij inter ipſum Regem & Iſabellam Cæſaris filiam contrahendi poteſtatem ſe feciſſe oſtendit. Vide lib. II. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Chariſſi-

Chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro Carolo, Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Rectè iudicauit Maieſtas tua in ſuis litteris ſeptimo die Octobris datis, quibus de optatiſſimâ victoriâ non magis ſibi quàm toti populo Chriſtiano magno Omnipotentis Dei beneficio conceſsâ nobis gratulatur, gratulandi cauſſas ſibi non ſolùm nobiſcum, ſed etiam cum Republicâ totâ Chriſtianâ eſſe communes. In eo officio priſtinam Maieſtatis tuæ erga nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam obſeruantiam, nobis anteà quoque ſpectatiſſimam, recognouimus; eique de tam illuſtri ſuæ erga nos voluntatis ſignificatione gratias agimus, quas debemus: quodque eam ipſam victoriam totam diuinæ bonitati refert acceptam, in eâ re eximiam ſuam erga Redemptorem noſtrum pietatem vehementer in Domino commendamus. Quæ verò Venerabilis Frater Epiſcopus Cenomannenſis, Maieſtatis tuæ apud nos Orator, ad eamdem victoriam pertinentia ſuo nomine expoſuit, quæque de re ipsâ geſta narrauit, ea nobis perinde ac debuerunt gratiſſima fuerunt. Diſpenſationem autem Apoſtolicam, quam ad minorem natu filiam chariſſimi in CHRISTO Filij Maximiliani Romani Imperatoris electi

in

in matrimonium ducendam ſibi neceſſariam alteris litteris ſecundâ die Octobris datis, Maieſtas tua à nobis poſtulauit, de quâ etiam idem ſuus Orator diligentiſſimè ſuo nomine nobiſcum egit; Maieſtati tuæ libenter admodum conceſſimus, talem inter duos longè nobiliſſimos potentiſſimosque orbis Chriſtiani Principes affinitatem Reipublicæ Chriſtianæ tranquillitati, hæreſibusque extirpandis, vtiliſſimam fore putantes: Deum autem Omnipotentem oramus, vt miſericorditer nobiſcum agens, eas ex hoc matrimonio ad populum Chriſtianum vtilitates peruenire velit, quas nos in ipſius conceſſione diſpenſationis potiſſimùm ſpectauimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VI. Nouembris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA XLIX.

Æthiopes ad ſanctæ Sedis Apoſtolicæ obedientiam redire cupientes, Regiſque Luſitanorum auxilia contra Turcas poſtulantes, Regiis copiis iuuari poſtulat. *Vide lib.* III. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio noſtro, Sebaſtiano Regi Portugalliæ Illuſtri.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm ex Venerabi-

nerabilis Fratris nostri Æthiopiæ Patriarchæ Catholici, tum ex aliorum quoque fide dignorum litteris cognouimus, gentem illam, posteaquam Patriarcham à se postulatum, sibique, annitente in primis Serenissimo Rege Ioanne auo tuo, à Sede Apostolicâ datum recipere noluit; multis variisque calamitatibus, Omnipotentisque Dei flagellis eruditam, magnâ animorum mutatione factâ, non pauca interdum neque obscura pœnitentiæ, atque ad Apostolicæ Sedis vnionem reuertendi voluntatis signa ostendere: nec solùm Catholicos ipsos, sed etiam ex Primatibus schismaticis nonnullos præ se ferre, valdè se ad eam rem Maiestatis tuæ populorumque Regno tuo subiectorum, quo, postquam ad vnitatem Ecclesiæ redierint, à Turcarum Maurorumque incursionibus tuti esse possint, opem auxiliumque desiderare; vt sperandum sit, Maiestate tuâ illuc Duces suos cum copiis mittente, gentem illam sanctæ Sedis Apostolicæ mandata facturam. Quæ res, sicuti magnum in Domino gaudium nobis attulit, bona hæc consentientium in eamdem sententiam Primatum populorumque signa cernentibus; sic etiam non mediocrem animo nostro curam iniecit, ne vllum erga eos, quantumuis longè à nobis positos, populos voluntatis nostræ paternæ officium prætermittamus. mater enim & custos bonorum omnium charitas, absentes non existimat eos quos oculis mentis habet præsentes: nam si ille

Paterfamilias filium suum, qui in regionem abierat longinquam, quamuis à longè venientem, tamen conspexit, eique ad se reuertenti magnâ cum animi lætitiâ occurrit; quantò magis nos communis omnium Christianorum populorum Patris personam sustinentes, tot filios ad Ecclesiasticam vnionem redire volentes, respicere debemus? Quam ob rem Maiestatem tuam ad suscipiendam hanc Æthiopicam expeditionem vehementer in Domino hortamur: sicut enim eius gentis conuersio & conseruatio, quemadmodum intelligimus, rebus tuis Indicis magnam afferre potest vtilitatem; sic eiusdem ad alias infideles nationes, Maiestate tuâ negligente, defectio iis valdè nocere potest. Expeditio ipsa præterea eximiâ Maiestatis tuæ in Deum Omnipotentem pietate, singularique propagandæ Catholicæ Religionis studio digna est: quæ si potissimùm à Maiestate tuâ honoris diuini totque animarum salutis caussâ suscipiatur, sperandum est, Redemptorem nostrum non solùm his quæ præcipuè ad sui nominis gloriam diriguntur, sed reliquis etiam tuis inceptis bonos prosperosque successus pro suâ misericordiâ daturum. Denique, si hoc fecerit, idipsum præstabit, cuius caussâ Serenissimis Regibus inclytæ memoriæ progenitoribus suis, earum nationum, quotiescumque Euangelij prædicationi restiterint, subigendarum ius concessum est. In primis autem ab Omnipotenti Deo, nobisque ipsis, qui hoc populorum

pulorum ſalutis cauſsâ ardenti animo deſideramus, maximam gratiam inibit. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVII. Decembris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA L.

Vt Regem ad Æthiopicam expeditionem pro gloriâ Dei, Chriſtianæque Reipublicæ ſalute, ſuſcipiendam adiuuet, Henricum Cardinalem Portugalliæ hortatur.

Henrico S.R.E. Cardinali, Portugalliæ nuncupato.

Dilecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Nuper ex Venerabilis Fratris noſtri Æthiopiæ Patriarchæ Catholici litteris, aliorumque fide dignorum relatione cognoſcentes, Æthiopum gentem, poſt multas variasque calamitates, quibus noſtris ſuisque peccatis facientibus iam inde maximè ab eo tempore afflicta eſt, quo Patriarcham ſuperioribus annis à ſe poſtulatum, & à Sede Apoſtolicâ conceſſum, recipere noluit; magnâ animorum mutatione factâ, multa neque dubia pœnitentiæ ſigna oſtendere; ſic vt ſperandum ſit, chariſſimo nobis in CHRISTO Filio, Rege nepote tuo, Duces illuc cum copiis mittente, populos illos ad vnitatem Eccleſiæ reuerſuros, Sedisque Apoſtolicæ mandata facturos; Maieſtatem ſuam litteris

proximè ad eam ſcriptis ad ſuſcipiendam Æthiopicam hanc expeditionem hortati ſumus: quia verò inceptum adeò ſanctum, Deoque Omnipotenti acceptum, te potiſſimùm pro tuâ in Redemptorem noſtrum pietate, & pro eo quo iſtic fungeris Apoſtolicæ Legationis munere, decet adiuuare; idcircò te quoque noſtris litteris vehementer in Domino hortandum eſſe exiſtimauimus: vt ad eamdem rem Sereniſſimi Regis animum, propoſitâ illi propriâ communique Chriſtianæ Reipublicæ vtilitate, & (quod his omnibus rebus maius eſt) æternæ remunerationis præmio incitare velis. Intelligimus enim ab hominibus rerum illarum peritis, expeditionem hanc ſuſceptam, & ad eum quem ſperamus exitum Deo adiuuante perductam, magnam Sereniſſimi Regis nepotis tui rebus Indicis vtilitatem, omiſſam verò atque neglectam eiſdem magnum detrimentum afferre poſſe. Res ipſa eſt præterea, non ſolùm Reipublicæ Chriſtianæ ipſo recuperandæ talis tantæque prouinciæ titulo glorioſa, ſed etiam tot animarum pretioſo Chriſti Domini noſtri ſanguine redemptarum ad vnionem Eccleſiæ reuocandarum nomine fructuoſa: vt circumſpectio tua, eiuſmodi ſuadendâ expeditione, nullam neque vtiliorem Sereniſſimo Regi, neque Deo Omnipotenti acceptiorem operam nauare poſſit. Niſi eximium tuum propagandæ Catholicæ Religionis ſtudium exploratum nobis eſſet, circumſpectionem tuam pluri-

pluribus verbis ad eamdem rem consilio auctoritatéque suâ apud Regem adiuuandam hortaremur: sed quia compertum habemus, eam in rebus ad Omnipotentis Dei cultum gloriamque pertinentibus nullius hortatione indigere; idcircò plura in eam sententiam scribere supersedentes, Deum Omnipotentem humiliter rogamus, vt his, quæ ad sui nominis gloriam diriguntur, prosperos successus largiri pro suâ misericordiâ dignetur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XVII. Decembris, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA LI.

Coniugium inter Regem Portugalliæ & Margaritam Valesiam quamprimùm iungi procurat; ac Regis consilium de subigendâ Africâ, Regnique militaribus Ordinibus restituendis, commendat. Vide lib. IV. *cap.* III. *&* IX. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Sebastiano Regi Portugalliæ Illustri.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Quo in statu sit matrimonij tui cum charissimi nobis in CHRISTO Filij Francorum Regis Christianissimi sorore negotium; non solùm intelleximus ex litte-

ris tuis XXIV. Octobris die ad nos datis, sed etiam ex dilecti Filij Oratoris apud nos tui, Maiestatis tuæ nomine, super eâdem re nobiscum habito sermone cognouimus: quia verò, quemadmodum & eidem Oratori tuo diximus, & aliàs Maiestati tuæ scripsisse meminimus, ex tali inter te & Christianissimum Regem affinitatis coniunctione magnam ad Rempublicam Christianam vtilitatem peruenturam esse speramus; idcircò totum hoc negotium quamprimùm ex sententiâ confici vehementer in Domino desideramus. Quam ob caussam ad id & anteà Maiestatem tuam semper hortati sumus, & nunc quoque magnoperè hortamur. Certè, quod magni Reges in primis spectare solent, neque clariori genere ortam vxorem ducere posse vidêris, neque probitate, morum sanctitate, pietatisque studio præstantiorem; præsertim charissimo nobis in CHRISTO Filio Rege Catholico hanc ipsam affinitatis coniunctionem conciliante; quo neque aptiorem vllum conciliatorem, neque potentiorem, neque tibi ipsi coniunctiorem habere potes. quem quidem speramus in tractando hoc negotio, tuorum quoque commodorum, rerumque istius Regni, eam, quam par est, rationem esse habiturum. Quæ cùm ita sint, cumque in tali matrimonio ea quæ potissimùm spectantur, omnia insint; decet te, charissime in CHRISTO Fili, etiamsi nonnihil aliarum non ita magni momenti rerum in conditione tibi propo-

propoſitâ deeſſet, id nequaquam tanti æſtimare, vt propterea aut à tali contrahendo matrimonio abſiſtas, aut totam huius ipſius negotij concluſionem minùs vrgeas; ſed potiùs, communis Reipublicæ Christianæ vtilitatis cauſsâ, aliquid de iure deſiderioq́ue tuo in rebus non magni ponderis remittas: quod te, pro tuâ ſingulari in Deum Omnipotentem pietate, facturum eſſe non dubitamus. Quæ verò aliis tuis litteris XII. Octobris datis de tuo Catholicæ Religionis adiuuandæ propagandæq́ue ſtudio teſtificatus es, ſimiliter quæ de ſubigendâ Africâ ad nos ſcripſiſti, ea perinde nobis ac debuerunt gratiſſima fuêre: nec ſolùm eximium tuum diuini honoris zelum, vt par eſt, debitis in Domino laudibus commendamus; ſed etiam Africæ ſubigendæ conſilium tuum valdè probamus, tibiq́ue eius rei nomine benedictionem noſtram impertimur, Deum Omnipotentem nunc rogantes, & in poſterum humiliter rogaturi, vt earum rerum, quæ ad ſui nominis gloriam à te diriguntur, proſperos tibi ſucceſſus pro ſuâ miſericordiâ largiri dignetur. De reformandis autem tribus iſtius Regni militaribus Ordinibus, quod à nobis Maieſtas tua fieri vult, in re tam iuſtâ, quemadmodum decet, voluntati poſtulatiſq́ue tuis ſatisfacere parati, totum hoc reformationis negotium vt ex tuâ ſententiâ quamprimùm conficiatur, ſtudioſè curabimus; pro noſtrâ erga te paternâ beneuolentiâ, tuâque in nos & erga hanc ſanctam

ſanctam Sedem Apoſtolicam obſeruantiâ, ſedulò operam daturi, vt, quantum cum Domino poterimus, tuis ſemper honeſtis deſideriis ſatisfaciamus. Datum Romæ apud S.Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXVIII. Decembris, M.D.LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA LII.

Prouincialis Concilij Goani decreta examinanda, & quatenus opus fuerit approbanda, librumque ad ſe miſſum libenter accepiſſe nuntiat: Archiepiſcopum, vt Paſtorali officio ſuo ſtrenuè fungi pergat, hortatur: Fratres Dominicanos, Franciſcanosque, & Ieſuitas in infidelium conuerſione laborantes confirmat. Vide librum III. *cap.* V. *Vitæ* PII V.

Ven. Fratri, Gaſpari Archiepiſcopo Goano.

VEnerabilis Frater, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Prouinciale Concilium in iſtâ ciuitate à Fraternitate tuâ celebratum, eiusque librum ad nos miſſum libenter accepimus: teque hoc tam pio Eccleſiaſticæ diſciplinæ vel corrigendæ vel conſeruandæ, tamque neceſſario functum eſſe officio, vehementer in Domino gauiſi ſumus: ſtudium tuum, operam, diligentiam, Religionisque Catholicæ zelum, tum in conuertendis ad verum Omnipotentis Dei cultum infidelibus, tum in his qui

qui conuersi sunt, sanâ fidelique doctrinâ instituendis, debitis in Domino laudibus commendantes, Fraternitatem tuam ad hæc & similia Pastoralis solicitudinis munera constanter exercenda, & in custodiâ tibi creditâ perseuerandum vehementer hortamur: nihil enim nobis gratius accidere potest, quàm cùm intelligimus, tuo ceterorumq́ue Fratrum Coëpiscoporum nostrorum labore ac vigilantiâ nouos quotidie animarum fructus in æterna horrea afferri, nouosq́ue Ecclesiæ Catholicæ palmites crescere. Quorum quidem tuorum laborum quamuis amplissimum æternæ beatitudinis præmium in cælo tibi repositum sit, illud quod etiam omnibus bonis fidelibusq́ue Omnipotentis Dei ministris paratum est; tamen nos ipsi quoque tuis honestis desideriis satisfacere, tibiq́ue quæcumque cum Domino poterimus, fraternæ nostræ beneuolentiæ atque amoris officia præstare parati sumus. Quia verò ex charissimi nobis in CHRISTO Filij Portugalliæ Regis litteris intelligimus, Fratres quoque S. Dominici, & S. Francisci, similiterq́ue Iesuitas, in eâdem infidelium conuersione pro suâ parte sedulò laborare; idcircò Fraternitatem tuam illis benedictionem nostram impertiri, simulq́ue eis significare volumus, hos quos pro animarum salute diuinâque gloriâ labores suscipiunt, præterquam quòd copiosam in cælo mercedem sunt habituri, nobis quoque gratissimos esse. Quod autem ad ipsum Concilij

tui Prouincialis librum ad nos missum pertinet, nos eum congregationi Fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, quos eiusmodi Conciliorum examini præposuimus, legendum dedimus; vt, si quid in eo corrigendum sit, diligenter considerent. Quod cùm illi fecerint, tum Fraternitatem tuam de omnibus rebus certiorem fieri curabimus. Omnipotens Deus te, Venerabilis in CHRISTO Frater, pro nobis orantem custodiat. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die primâ Ianuarij, M. D. LXX. Pontificatus nostri anno quarto.

EPISTOLA LIII.

Regem Portugalliæ hortatur, vt quæ pro Religione iustitiâque tuendâ præstare instituerat, prosequatur; ciuitatemque Olisiponem à pestilentiâ liberatam esse gratulans, inde maximas Deo gratias agit. Vide lib. IV. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Sebastiano Regi Portugalliæ Illustri.

EXplicare verbis, charissime in CHRISTO Fili, non possumus, quantoperè litteris tuis XXIV. Octobris die datis in Domino delectati simus, quibus de commendatâ à Maiestate tuâ Venerabilibus Fratribus nostris istius Regni Episcopis morum corre-

correctione, de edictis pro libertate Ecclesiasticâ non impediendâ propositis, de tuo in iustitiâ erga infimos tenuioresque homines seruandâ studio ac diligentiâ, deque aliis rebus tuis non minùs amanter quàm copiosè ad nos scripsisti: in quo non solùm rerum ipsarum, de quibus nos fecisti certiores, commemoratio magnam nobis, vt par fuit, lætitiam attulit; sed etiam tuæ erga nos sanctamque hanc Sedem Apostolicam obseruantiæ significatio gratissima fuit. Harum rerum nomine singularem tuam in Deum Omnipotentem pietatem debitis in Domino laudibus commendantes, Redemptori nostro gratias agere non desistimus, qui in tot Reipublicæ Christianæ procellis tantum in tuâ virtute ardentissimoque honoris diuini zelo præsidium solatiumque nobis reseruauit. Quòd enim, vt scribis, primus inter tot Christianos Catholicosque Reges esse voluisti, qui Episcopis ceterisque Ecclesiasticis ministris iurisdictionis sibi à sacro Tridentino Concilio concessæ liberè exercendæ facultatem in Regno tuo permitteres, eâque ipsâ re reliquis Christianis Principibus ostenderes, quantam aduersus Ecclesiastica decreta mandataque Apostolica reuerentiam adhibere debeant; in eo, quæ sint optimi atque ex Deo regnantis Regis partes, præclarè videris intelligere: cuius maximè proprium esse debet, reddere quæ Dei sunt Deo, quæ autem Cæsaris, hoc est temporalis Potestatis sunt, ea sibi tantummodò retine-

re. Qui enim inter Deum atque homines medius à Patre constitutus est Christus Dominus noster, is vtriusque Potestatis officia propriis cuiusque muneribus & dignitatibus ita distinxit, vt & Christiani Principes ad æternam vitam consequendam Sacerdotibus indigerent, & Sacerdotes ad ea quæ iuris sui sunt exequenda Principum ministerio vterentur. Felices proculdubio tam Sacerdotes quàm Principes futuri, si vtrique in officio sibi commisso Omnipotenti Deo constanter inseruierint. Quod quoniam diuinæ præceptum constitutionis Maiestas tua tam fideliter custodit; non est quòd propterea vllam aut iurisdictionis imminutionem, aut Regiæ suæ potestatis detrimentum pertimescat: quin potiùs sperare debet, Omnipotentem Deum, in Sacerdotibus suis à Maiestate tuâ se, vt æquum est, coli honorarique cernentem, Regni tui fines magis magisque indies propagaturum, nouasque nationes Imperio tuo adiecturum. Hoc magnus ille Imperator Constantinus, quem Maiestas tua egregiè imitatur, intellexit: qui cùm ad firmanda Imperia & Regna nihil tam valere cognosceret, quàm verum illius cultum per quem Reges regnant; magnâ semper erga Dei Sacerdotes, quæ Maiestati tuæ benè cognita esse putamus, singularisque cuiusdam obseruantiæ reuerentiæq; signa ostendit. Docente enim Domino didicerat, qui Sacerdotes audirent, eos Deum audire: qui eos spernerent, Deum

ipsum

ipſum ſpernere. Apoſtolum etiam, cum Domino ipſo conſentientem, dicentem audierat: Quapropter qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui dedit Spiritum ſuum ſanctum in nobis. Eadem pietatis virtus in Theodoſio Imperatore fuit, qui tantum beato Ambroſio Mediolanenſi Epiſcopo tribuit, vt cuiuſdam à ſe admiſſi facinoris gratiâ cùm Eccleſiam ingredi prohiberetur, non ſolùm hoc ipſum patienter atque humiliter pertulerit, ſed indictum ſibi ab eodem Epiſcopo pœnitentiæ modum deuotus exceperit. Quæ quidem nos exempla non idcircò collegimus, vt ad eorumdem rectè factorum imitationem Maieſtatem tuam hortaremur, quam omnium Chriſtianarum virtutum ſtudio ſponte ſuâ ſatis incenſam hortationibus noſtris non indigere compertum habemus; ſed vt ea quæ Chriſtianæ pietatis ſtudio in Dei Sacerdotes benignè fecit, &, vt ſperamus, Deo adiuuante, factura eſt, hæc ipſa auctoribus etiam magnis piiſque Principibus ſe feciſſe in Domino gauderet. Reliqua quæ iuſtitiæ æqualiter omnibus ditioni tuæ ſubiectis populis conſeruandæ cauſsâ à te partim inſtituta, partim perfecta, partim perficienda ſcribis; magna illa quidem ſunt, & perinde nobis eſſe debent grata, eorumque nomine tibi quam poſtulas benedictionem noſtram impertimur, ſed maiora tamen æternæ beatitudinis præmia tibi à Redemptore noſtro propoſita habes: quæ enim Deus iuſti-

tiæ cultoribus in cælo præparauit, hæc neque oculus vidit, neque auris humana audiuit, neque in cor hominis aſcenderunt. quæ quidem Maieſtatem tuam oculis fidei intuentem, in conſeruandâ iuſtitiâ, prohibendis vindicandiſque maleficiis, bonis ſanctiſque viris beneficio complectendis, defatigari non oportet. Peſtilentiam verò è ciuitate Oliſiponenſi iam abiiſſe, & quamdiu fuit Maieſtatem tuam non attigiſſe; eis autem quos mori contigit, nihil ad animarum ſalutem defuiſſe, in eâque re ſingularem quamdam Dei ſeruorum quos nominas charitatem extitiſſe, magnoperè in Domino gauiſi ſumus; eiuſque rei cauſsâ Omnipotenti Deo gratias, quas debemus, egimus, atque agimus: qui quoniam, quos diligit, corripit, agendæ illi ſunt gratiæ; quia quos caſtigare peccantes, tot tantorumque morborum, vt ſcribis, peſte voluit, hos proculdubio tamquam bonus Paſtor occidere noluit. De rebus autem ſuis Indicis, quòd nos Maieſtas tua certiores fecit, eâ re priſtinam ſuam erga nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam obſeruantiam deuotionemque recognouimus, ſperamuſque Deum Omnipotentem pro ſuâ miſericordiâ, eximiâque Maieſtatis tuæ in ſe pietate, feliciores quotidie rerum in eis regionibus ſucceſſus illi daturum: quod nos aſſiduis precibus ab eo precari non deſiſtemus. Omnipotens Deus te, chariſſime in CHRISTO Fili, incolumem in hac vitâ diu cuſtodiat, & in alterâ ad

ad æternæ beatitudinis præmium peruenire concedat. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die primâ Ianuarij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quarto.

EPISTOLA LIV.

Reginam Scotiæ in cuſtodiâ ab Eliſabethâ in Angliâ detentam & afflictam conſolatur. Vide lib. III. *cap.* VIII. *&* IX. *Vitæ* PII V.

Chariſſimæ in CHRISTO Filiæ noſtræ, Mariæ Reginæ Scotiæ Illuſtri.

CHariſſima in CHRISTO Filia noſtra, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Lectis litteris Maieſtatis tuæ XV. Octobris die datis, quibus de toto ſtatu calamitateque tuâ nos certiores feciſti, non ſecùs ac debuimus animo commoti, vehementer tuis ærumnis doloribusque condoluimus: ſed quia compertum habemus, Maieſtatem tuam Religionis Catholicæ tuendæ conſeruandæque cauſsâ in eas quas commemorat miſerias incidiſſe; non mediocriter dolorem noſtrum ea conſolatio leuauit, quòd te, quam Redemptor noſter beatam appellat, nos miſeram agnoſcere aut nominare non poſſumus. Quomodo enim miſera es, quæ propter iuſtitiam tot perſecutiones pertuliſti? quæ pro vero Omnipotentis Dei cultu retinendo tot labores perferre,

perferre, tot adire pericula non dubitaſti? quæ denique, ob Fidei Catholicæ ſingulare ſtudium proprio Regno profuga, cuſtodias & carcerem non horruiſti? quæ quamquam perpeſſu difficilia, dura atque aſpera ſenſus ipſe noſter humanus experiatur; tamen hæc omnia diuinæ bonitatis amor, qui ſupra omnia dulcis eſt, dulcia reddere poteſt. Quamuis igitur Maieſtatem tuam, chariſſima in CHRISTO Filia, procul à patriâ in alterius poteſtate poſitam, rerum amiſſarum dolor proprijque Regni cura conturbet: tamen quia non honor, non Regna, non temporales diuitiæ quærendæ ſunt, quæ relinquuntur; ſed ſi bona quærimus, illa diligenda ſunt, quæ perpetuò ſumus habituri; ſi autem mala pertimeſcimus, ea ſunt timenda, quæ à reprobis ſine vllo malorum fine tolerantur; idcircò neque defatigari malis debes, neque de bonis deſperare: potens enim Deus, qui & Dauidem de manu Saulis & Apoſtolum Paulum de ore leonis liberauit, te quoque ex tot calamitatibus ereptam in proprium Regnum reſtituere. Quod vt fiat, nos pro parte noſtrâ quibuſcumque rebus poterimus, quemadmodum anteà quoque fecimus, parati ſumus adiuuare. Quâ de re cum vtriſque quos ſcribis Regibus agendum noſtro nomine diligenter curabimus; eiſque ſalutem tuam, Regnique tui incolumitatem, vt debemus, vehementer commendabimus; parati ea omnia tibi paternæ noſtræ voluntatis officia ſemper præſtare, quæ

tuo

tuo isto forti inuictoque animo, Catholicæque fidei flagrantissimo studio digna sunt: Omnipotentemque Deum precibus in humilitate nostri cordis rogaturi, vt tibi tot calamitatibus laboranti succurrere, fortitudinemque in aduersis rebus perseuerantiamque misericorditer largiri dignetur. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die IX. Ianuarij, M. D. L X X. Pontificatus nostri anno quarto.

APOSTOLICARVM PII QVINTI PONT. MAX. EPISTOLARVM LIBER QVARTVS,

Continens Epiſtolas anni quinti eius PONTIFICATVS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGVMENTVM.

Pacem cum hæreticis & rebellibus componere diſſuadet, eoſque armis compeſcendos eſſe oſtendit. Vide lib. II. *cap.* VI. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio, Carolo Francorum Regi Chriſtianiſſimo, PIVS Papa V.

Hariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Etſi Maieſtatem tuam nihil non piè conſiderare, ac prudenter facturam eſſe putabamus, in eâ præſertim

ſertim re, quæ non minùs ad ſuam Regniq́ue ſui ſalutem, quàm ad totius Reipublicæ Chriſtianæ vtilitatem pertineret: tamen hominum famâ conſtantiq́ue rumore permoti, quo de pace inter Maieſtatem tuam & hæreticos, communes omnium Catholicorum hoſtes, ſuosq́ue rebelles, propediem conuenturâ ad nos afferebatur; pro officio noſtro, & paternâ rerum ſuarum curâ, prætermittere non potuimus, quin eam his noſtris litteris moneremus, vt etiam atque etiam conſideret, diligenterq́ue attendat, quid agatur. Nam ſi vllam inter ipſam atque aduerſarios ſuos componi poſſe pacem videremus, quæ vel Religionis Catholicæ cauſſam ſubleuatura, vel iſtius Regni diuturno bello vexati tranquillitati vllo modo eſſet conſultura; non vſque adeò aut perſonam nobis ab Omnipotenti Deo impoſitam obliuiſceremur, aut officij noſtri immemores eſſemus, vt non ad eam quamprimùm conficiendam omnem noſtram operam auctoritatemq́ue interponeremus. Sed quia nullam luci cum tenebris communionem, nullamq́ue Catholicis cum hæreticis niſi fictam inſidiiſq́ue plenam compoſitionem eſſe poſſe, & nos ipſi intelligimus, & Maieſtas tua multoties experta eſt; idcircò tum de tuâ, tum de communi Reipublicæ Chriſtianæ incolumitate fideiq́ue Catholicæ conſeruatione ſolicito animo eſſe cogimur. Quibus etiam adducti cauſſis Maieſtatem tuam hortamur, vt potiùs animum

ſuum ipſum per ſe excelſum & ad omnia præclara paratum erigat, induſtriamque acuat ad iſtius inteſtini belli reliquias conficiendas, ad ſuas Omnipotentisque Dei iniurias iuſtiſſimis armis vlciſcendas, ad Regnum denique iſtud nefariorum hæreticorum ſceleratiſſimâ conſpiratione labefactatum, ſibi poſterisque ſuis firmandum & ſtabiliendum. Cuius rei eò maiorem habere debes ſpem, quòd dubitare non potes, Deum ipſum noſtrum, qui te ſuâ miſericordiâ ex tot tantarumque inſidiarum periculis tam ſæpè eripuit, qui geminatam victoriam de tuis communibusque hoſtibus conceſſit, tibi rectis ſenſibus eunti, & pro Religionis Catholicæ cauſsâ pugnanti affuturum eſſe. Quòd ſi ille pro nobis, quis contra nos? In quo oportet Maieſtatem tuam nihil nouum aut inuſitatum agere; ſed quod hucuſque fecit, id etiam in poſterum facere: hoc eſt, relictis omnibus terrenarum rerum ſiue cogitationibus ſiue voluptatibus, quibus à rebus agendis auocari poſſet, in hanc vnam curam incumbere, neque aures ſuas quorumuis hominum alia ſuadentium ſermonibus præbere; ſed noſtris paternis conſiliis acquieſcere, chariſſimæque nobis in CHRISTO Filiæ Reginæ Chriſtianiſſimæ matris ſuæ, ceterorumque qui Maieſtati tuæ ex animo conſultum volunt, verba audire: multa enim ac varia, iſti quâ Maieſtas tua eſt ætati, à peſſimis conſultoribus pericula impendent: quæ non aliter, quàm Dei Omnipo-

nipotentis ope, fideliſſimisq; illorum conſiliis, vitare poterit. Hæc abundantiâ quadam noſtri erga eam paterni amoris ad Maieſtatem tuam ſcripſimus: quæ quoniam ab optimo animo, ſalutis dignitatisque tuæ cupidiſſimo, profecta ſunt, Maieſtati tuæ non iniucunda fore ſperauimus; cui ab Omnipotenti Deo perfectam, cumulatiſſimamque de communibus hoſtibus victoriam precamur. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXIX. Ianuarij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA II.

Eiuſdem Argumenti.

Chariſſimæ Catharinæ, Francorum Reginæ Chriſtianiſſimæ.

CHariſſima in CHRISTO Filia noſtra, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quamuis eximia tua in Deum Omnipotentem pietas, nobis in tantâ rerum iſtius Regni perturbatione ac varietate perſpectiſſima, dubitare nos vetet, quidquam iſthic iudicio niſi maturo religioſoque conſilio actum iri: tamen conſtanti hominum famâ nuntiisque permoti, quibus de pace inter chariſſimum natum tuum, & hæreticos Dei hoſtes, iſtiuſque Regni rebelles, propediem conuenturâ huc afferebatur; pro officio noſtro paternâque rerum iſtarum ſolicitudine prætermittere non potuimus, quin

ſuper eâ re ſententiam noſtram apertè, vt ſolemus & debemus, ad Maieſtatem ſuam ſcriberemus. quod cùm feciſſemus, viſum eſt nobis eâdem de re ad Maieſtatem quoque tuam ſcribere. Nos ſi aliquam inter Chriſtianiſſimum Regem, & nefarios hæreticos, communes hominum Catholicorum hoſtes, pacem eſſe poſſe cognoſceremus, quæ & Catholicæ Fidei cauſſam in meliore ſtatu collocatura, & iſtius Regni tranquillitati conſultura eſſet; non ita pacis nomen horremus, quam ab Omnipotenti Deo tantoperè nobis commendatam eſſe meminimus, vt non ipſi ante alios omnes illius auctores fieri vellemus. Sed, ſicut compertum nobis eſt nullam eſſe ſatanæ cum filiis lucis communionem; ita inter Catholicos quidem & hæreticos nullam compoſitionem, niſi fictam fallaciiſque pleniſſimam, fieri poſſe, pro certo habemus. Quâ de re ne Maieſtas tua quidem dubitare debet, quæ idipſum multoties in iſtâ improbiſſimorum hominum hæreticorum nefariâ coniuratione experientiâ didiciſſe potuit. Quæ cùm ita ſint, Maieſtatem tuam, cuius de Religionis Catholicæ cauſsâ ſenſus nobis probatiſſimus eſt, cuiusque, poſt Deum, virtuti, prudentiæ, diuiniique honoris zelo omnes proſperos rerum iſtarum ſucceſſus acceptos referimus; ſuperuacaneum quodam modo videtur eſſe, quidquam vel monere vel hortari: ſed tamen, quia vehementer nos nobiliſſimi iſtius Regni cura ſolicitos

habet,

habet, & Maiestati tuæ hæc paternæ nostræ voluntatis officia pro suâ erga nos sanctamque Sedem reuerentiâ gratissima esse compertum habemus; idcircò eam hortamur, vt, quemadmodum hucusque fecit, bono fortique animo sit, neu curis laboribusque pro Fidei Catholicæ conseruatione Regnique istius incolumitate suscipiendis defatigetur; Regemque ipsum Christianissimum natum suum, ad conficiendas intestini belli reliquias, ad iustissimas de communibus hostibus pœnas sumendas, ad firmandum sibi posterisque suis Regnum nefariorum hæreticorum impio bello labefactatum, incendat atque hortetur: &, quoniam illi, quâ nunc Christianissimus Rex est, ætati multa à pessimis consultoribus pericula imminent, maternâ solicitudine prouideat, ne illius animus, aut cuiusquam peruersis suasionibus à rerum gerendarum curâ ad voluptatis illecebras traducatur, aut aliorum potiùs quàm tua consilia audiat. Speramus enim, si hæc fecerit, tuisque fidelissimis monitis obtemperauerit, Omnipotentem Deum, qui illum è tot insidiarum periculis ereptum incolumem seruauit, plenissimam illi Maiestatique tuæ, vtriusque pietate, de communibus hostibus victoriam pro suâ misericordiâ daturum. Quod vt faciat, nos certè assiduis precibus ab eo petere non desistemus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIX. Ianuarij, M. D. LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA III.

Eiusdem Argumenti.

Henrico Duci Andegauensi.

DIlecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Cogit nos hominum fama, quæ de pace inter charissimum in CHRISTO Filium nostrum Regem Christianissimum fratrem tuum, & hæreticos ipsius rebelles, communesque omnium Catholicorum hostes, propediem conuenturâ constanti rumore huc affertur; pro commisso nobis, quamuis indignis, Apostolicæ seruitutis officio prouidere, ne quod in tantâ re, quæ non minùs ad istius Regni, quàm ad totius Reipublicæ Christianæ rationes pertinet, debitum paternæ nostræ solicitudinis munus prætermittamus. Hæc nos compulit caussa, vt ad Nobilitatem tuam has litteras scriberemus, quibus idem illi, quod Regi Christianissimo fratri suo, significamus, nos quia exploratum habemus nullam Catholicis cum hæreticis esse communionem, idcircò illud etiam intelligere, nullam inter Maiestatem suam Christianissimam & hæreticos pacem nisi simulatam insidiisque plenissimam esse posse. Id ipsum Nobilitatem quoque tuam pro suâ pietate cognoscere non dubitamus; quæ eorumdem hæreticorum perfidiam in isto bel-

lo

lo administrando experta, quid de illis iudicandum sit, facilè statuere potest. Quia verò te potissimùm decet Religionis Catholicæ caussam Regniqúe istius incolumitatem adiuuare, qui vtramque aduersus improbissimorum hæreticorum nefarium bellum iustissimis armis magnâ cum tuâ laude tutatus es; idcircò Nobilitatem tuam hortamur, vt ne quid ipsa de suâ in persequendis istius intestini belli reliquiis diligentiâ remittat, Regemqúe ipsum Christianissimum fratrem suum ad idem excitare atque hortari ne desinat. Nihil certè facere potest, quo erga Deum Omnipotentem gratior iudicari possis; qui ideò Nobilitatis tuæ gloriam geminis victoriis illustrauit, vt esset, qui suas suorumqúe iniurias non minùs piis aduersus hæreticos, quàm iustis aduersus rebelles armis vlcisceretur. Quòd siqui tibi aliud persuadere conantur, hos pro comperto habeas, non modò tuæ Regisqúe Christianissimi fratris tui salutis hostes esse, sed etiam gloriæ tuæ inuidere, Regnumqúe istud in seruitutem redigere conari. Quod ne fiat, debes, quantum in te est, operam dare, quemadmodum te semper facturum esse pro certo habemus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIX. Ianuarij, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA IV.

Eiusdem Argumenti.

Carolo Francorum Regi Christianissimo.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Pro Apostolicæ seruitutis officio ab Omnipotenti Deo nobis, quamuis indignis, commisso, animi nostri conscientiæ eâ quâ possumus ratione satisfacere cupientes, prætermittere nullo modo debemus, quin Maiestatem tuam his nostris litteris paternè moneamus, vt in eâ pace, quæ inter te atque hæreticos Dei hostes, tuosque rebelles, vel iam conuenisse vel propediem conuentura esse dicitur, conficiendâ etiam atque etiam diligenter videat, quid agat. Nos enim ab omnibus priuatarum rerum nostrarum rationibus liberi, solùm Dei caussam, tuamque & istius Regni salutem, præ oculis habentes, exploratâ re, id quod certissimum simul ac verissimum est monemus, talem pacem, non pacem, sed maiorum istius Regni malorum caussam fore. Hoc si qui sunt qui aliter credant, quique Maiestati tuæ secùs persuadere conentur, hi, credat nobis, aut ipsi se decipiunt, aut Maiestatem tuam assentatione corrupti decipiunt: qui tametsi falso vtilitatis nomine obiecto, Religionis Catholicæ Maiestatisque tuæ insuper

per existimationis obliti, neque Deum neque Maiestatem tuam reuerentur; tamen illud saltem considerare deberent, eiusmodi pace conficiendâ Maiestatem tuam infestissimos sibi hostes ex aperto latrocinio in domum suam non sine maximo insidiarum periculo esse accepturam. quibus etiamsi, (quod non spectamus) ad insidiandum Maiestati tuæ voluntas deesset; tamen Deus, iusto diuinæ suæ prouidentiæ iudicio, eam illis mentem immittet, vt hac maximè ratione Religionis suæ præ vtilitate propriâ neglectæ pœnas exposcat. Quantum autem, quamque horribile sit in Dei viuentis manus incidere, qui non solùm corruptos hominum mores bellis emendare, sed propter Regum populorumque peccata Regna conterere, eaque ab antiquis Dominis ad alios transferre solet, id manifestius est, quàm vt hoc exemplis docere necesse sit. Quæ, vt cetera deessent omnia, tamen ad faciendam huius rei fidem, vel ipsa sola temporibus nostris Græcia sufficeret; quæ propter Religionis Catholicæ contemptum, amisso veteris nobilitatis splendore, in durissimam infidelium seruitutem est redacta. Itaque Maiestatem tuam hortamur, & per Omnipotentem Deum obtestamur, vt ceterorum exemplis edocta, diligenter cauere velit, ne aduersus se Regnumque suum diuinæ animaduersionis furorem exsuscitet. Hæc nos Maiestatem tuam, pro officio nostro, proque illâ quâ ipsam in Domino

prosequimur paternâ charitate, monere voluimus: quæ si paternis nostris monitis acquieuerit, erit id cùm Maiestati tuæ vtilissimum, tum nobis gratissimum: sin minùs, nos tamen in malis dolorem nostrum, communionis Reipublicæ Christianæ caussâ susceptum, hoc ipso saltem consolabimur, quòd nullum eorum officiorum prætermiserimus, quæ pro susceptâ communis omnium patris personâ Maiestati tuæ in eiusmodi re præstare debebamus; cetera quæ à nobis prouideri non possunt, diuinæ misericordiæ gubernanda relicturi, Deumque Omnipotentem pro Maiestatis tuæ Regnique istius incolumitate, quod vnum nobis superest, humiliter rogaturi. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIII. Aprilis, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA V.

Eiusdem Argumenti.

Carolo Cardinali à Lotharingiâ.

DIlecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Quamuis de pace, quæ inter charissimum in CHRISTO Filium nostrum Francorum Regem Christianissimum & hæreticos Dei hostes, Maiestatisque suæ rebelles, cùm sæpè aliàs, tum quàm maximè hoc tempore conuentura esse

eſſe exiſtimatur, quid ſentiamus, liberè ad Maieſtatem ſuam, & ad circumſpectionem quoque tuam anteà ſcripſerimus; tamen, cùm intelligamus nihilominùs eam in præſentiâ conuenturam eſſe exiſtimari, prætermittere noluimus, quin circumſpectionem tuam, cuius & conſilio & prudentiâ omnia iſtius Regni negotia adminiſtrari compertum habemus, moneamus, vt etiam atque etiam videat, & diligenter conſideret, quid agatur. Nos enim ab omnibus, aut rerum noſtrarum, aut cuiuſquam alterius priuatis rationibus liberi, ſolamque Religionis Catholicæ cauſſam, cum Regis Chriſtianiſſimi ſalute atque vtilitate iſtius Regni coniunctam, præ oculis habentes, re exploratâ iudicamus, nullam Catholicis cum hæreticis pacem niſi fictam aut ſimulatam eſſe poſſe; ſed ſub nomine ſpecioſo pacis inſidioſiſſimum proditionis fraudiſque maleficium latêre: quo illi Chriſtianiſſimum Regem nihil tale metuentem, aut de improuiſo adoriri, aut dolis ac fallaciis circumuenire, Regnoque & vitâ ſpoliare cupiunt. Hoc autem ſi qui ſunt qui aliter credant, eos nos aut præteritarum iſtius Regni rerum parum memores ipſos falli, aut Maieſtatem ſuam fallere velle arbitramur. Regem illum Chriſtianiſſimum opprimere, & perfidioſè circumuenire, non pacem habere volunt. Quod ex eo Maieſtas ſua cognoſcere poterit, quòd quotieſcumque auxilia externa habere poterunt, ipſi primi pacis fœdera rupturi

 ſint.

ſint. Quâ quidem pace quid Chriſtianiſſimo Regi, totique iſti Regno pernicioſius aut periculoſius accidere poteſt? quâ confectâ, primùm quidem Religioni Catholicæ, quod maximum accipere poteſt, vulnus infligitur: deinde eiuſdem Regis dignitati & exiſtimationi turpiſſima ignominiæ labes aſpergitur: poſtremò infeſtiſſimis hoſtibus ad occultas inſidias & coniurationes aditus aperitur. Quibus quidem audendis rebus, etiamſi illis voluntas deeſſet; tamen Deus iuſto prouidentiæ ſuæ iudicio eam illis mentem immittet, vt hac maximè ratione neglectæ ſuæ Religionis pœnas, ab his qui eam neglexerunt, expoſcat. Quocircà circumſpectionem tuam hortamur, & per Deum Omnipotentem obſecramus, vt memor pietatis, quam Omnipotenti Deo Religionique Catholicæ debes, memor fidei quam turbulentiſſimis iſtius Regni temporibus egregiam præſtitiſti ſemper, memor eius quam ſuſtines perſonæ, eiuſmodi de pace conſilia atque actiones diſturbare ac diſijcere coneris, nec vllo modo aut Catholicam Fidem, talem tantamque in iſto Regno plagam accipere, aut Chriſtianiſſimi Regis ſalutem, iſtiuſque Regni incolumitatem in tale tantumque diſcrimen adduci patiaris. Erit hoc circumſpectionis tuæ officium tali tempore Omnipotenti Deo acceptiſſimum, fideique tuæ conſtantiâ digniſſimum; nobis autem ipſis, qui de iſtius ſucceſſu pacis pro Paſtorali noſtrâ ſolicitudine maximè labo-

laboramus, gratissimum. Ad quod pluribus te quoque verbis hortaremur, nisi pro comperto haberemus, te in eo quod ad Religionis Catholicæ defensionem, Regisque Christianissimi salutem tantoperè pertinet, nullas officij tui partes esse prætermissurum. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XIV. Augusti, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA VI.

Ineundæ cum hæreticis perniciosæ pacificationis consilia reprobat; Cardinalemque Borbonium, vt id, quoad eius fieri possit, impediat, Catholicamque Religionem strenuè pro munere suo protegat, hortatur.

Carolo Cardinali Borbonio.

Dilecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Quod pro Pastorali officio nobis, quamuis indignis, ab Omnipotenti Deo commisso, sedulò fecimus, vt, quotiescumque de pace inter charissimum in CHRISTO Filium nostrum Francorum Regem Christianissimum & hæreticos Dei hostes Maiestatisque suæ rebelles conuenturâ ad nos allatum est, de eâ ipsâ quid sentiremus, liberè ad Maiestatem suam, & circumspectionem quoque tuam, scriberemus; id etiam hoc tempore, quo eamdem pacem conuenturam esse intelligi-

telligimus, prætermittere nullo modo potuimus: nam si quis est, qui aliquam inter Christianissimum Regem & nefarios hæreticos, communes omnium Catholicorum hostes, pacem veram ac stabilem conuenire posse existimet; is aut rerum istius Regni præteritarum immemor seipsum imprudenter decipit, aut earum memor Maiestatem suam Christianissimam perfidiosè decipit. Vt enim nulla potest esse satanæ cum filiis lucis communio; ita nec inter Catholicos quidem & hæreticos vlla pacis compositio, nisi ficta fallaciarumque plenissima, fieri potest. Quâ de re nemo sanæ mentis est qui dubitare possit, qui modò improbissimorum hæreticorum nefarias coniurationes contra Regis Christianissimi caput Regnique incolumitatem anteà sæpè initas recordetur. Opprimere illum Regem sub falso speciosoque pacis nomine, eumque Regno ac vitâ spoliare, non pacem habere volunt. Quod ex eo Maiestas sua cognoscere poterit, quòd quotiescumque illi auxilia externa habere poterunt, primi pacis fœdera rupturi sunt: quibus audendis rebus, etiamsi illis, quod non putamus, voluntas deesset; tamen Deus iusto prouidentiæ suæ iudicio eam illis mentem immittet, cùm viderit in huiusmodi pace, quâ Religioni Catholicæ, maximum quod accipere potest, vulnus infligitur, nullam diuini sui honoris ab his qui debebant habitam esse rationem. Quid enim aliud in tali pace, præterquam

quam Religionis Catholicæ in isto Regno interitus, Regis Christianissimi dignitatis & existimationis labes, eiusdemque salutis manifestum discrimen continetur? Quæ cùm ita sint, circumspectionem tuam hortamur, & quo maiore animi nostri studio possumus requirimus, vt pacis tam ignominiosæ, tamque perniciosæ consilia & actionem totam impedire ac disturbare velit; & his qui illam Regi Christianissimo persuadere conantur, fortiter se opponere studeat: hoc enim officium primò quidem Omnipotenti Deo debet, de cuius Religione sanctissimâ vel retinendâ vel amittendâ in isto Regno agitur; deinde Christianissimo Regi, cuius Maiestas in rerum suarum gubernatione tuo potissimùm consilio tuâque fide nititur; postremò etiam personæ, quam sustinet. Quam quidem ad rem pluribus quoque te verbis hortaremur, nisi hæc ipsa satis esse putaremus, nisique firmiter speraremus, te in his rebus, quæ ad Fidei Catholicæ Regisque Christianissimi salutem ac dignitatem tantoperè pertinent, nullas officij tui partes esse prætermissurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XIV. Augusti, M. D. LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA VII.

Factam inter Regem & rebelles hæreticos pacem, vt Regi Regnoque, & Catholicæ Religioni infaustam & perniciosam improbat; Cardinalemque ad munus suum in ipsius Religionis tutelâ strenuè præstandum cohortatur.

Carolo Cardinali Borbonio.

DIlecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Non tam facilè verbis explicare circumspectioni tuæ animi nostri dolorem possumus, quem ex istius inter Christianissimum Regem & hæreticos pacificationis nuntio accepimus, quàm tu, pro tuâ prudentiâ, id existimare potes: quantùm enim nobis & bonis omnibus dolenda, quàm periculosa, quamque Maiestati suæ Christianissimæ pœnitenda sit ea pacificatio, in quâ victi hæretici victori Regi tam nefarias tamque exitiales Catholicæ Religioni leges imposuerunt, sine lacrymis exequi non possumus. Qui quidem Rex, vtinam, id quod verissimum manifestissimumque simul est, intelligere potuisset, maiora sibi confectâ hac pace ab hæreticorum occultis insidiis atque fallaciis, quàm, durante bello, ab eorumdem aperto latrocinio pericula imminere; numquam in eam sententiam adductus esset, vt vllam cum perfidiosissimis

ſiſſimis hominibus, infenſiſſimisque hoſtibus, pactionem ſibi tutam eſſe exiſtimaret. Quò magis verendum eſt, ne & ipſum Regem, & eos qui huiuſmodi pacificationi ſunt aſſenſi, dederit Deus in reprobum ſenſum, vt videntes non viderent, & audientes non audirent, ea quæ & videnda & audienda fuerunt. Quæ quamuis ita ſint, & peccatis noſtris facientibus, eas quas numquam putaueramus, in Chriſtianiſſimo Regno Religionis Catholicæ labes videre cogamur; non tamen animo deficimus, ſed fortitudinem noſtram ad Deum cuſtodimus, memores eius nos vices in terris, quamuis indignos, gerere, qui cuſtodit veritatem in ſæculum, neq; confundit ſperantes in ſe. Quò autem peiore loco iſtius Regni res ſunt, quàm quo adhuc fuerunt, eò magis te & reliquos, qui in eo ſunt, principes viros, & orthodoxæ Fidei ſtudioſos excitandos, officijque ſui admonendos eſſe putamus. Ex quorum numero cùm circumſpectionem tuam nemini pietate diuinique honoris zelo concedere pro comperto habeamus; faciendum nobis eſſe exiſtimauimus, vt eam turbulentiſſimo iſtius Regni tempore ad fidem ſeruandam, ad reſiſtendum hæreticis, ad bonum contra eos certamen certandum, his litteris hortaremur. Meminiſſe autem debes, te vnum eſſe ex numero Venerabilium Fratrum noſtrorum, qui è noſtro gremio, & huius ſanctæ Catholicæ ac Romanæ Eccleſiæ ſinu prodieris, qui te ſanctiſſimo iure-

iurando adhibito ad profundendum pro eius defenſione ſanguinem obſtrinxeris: idcircò enim purpuream veſtem indueris, vt vel hoc ipſo ſigno eius charitatis admonearis, quam in defendendâ orthodoxâ Religione Redemptori noſtro, atque eius ſanctiſſimæ Eccleſiæ, cuius honorabile membrum factus es, præſtare debes. Hæc igitur cogitans, & in eo fiduciam tuam reponens, cuius dextera inuenitur ſuper omnes qui illum oderunt, fac in illo virtutem, vocationem tuam firmiter tene, Catholicam Religionem quouis periculo propoſito defende, hæreticorum conatibus, quantum potes, obſiſte; Omnipotentis Dei cauſſam ſuſtine, & quibus potes auxiliis iacentem in iſto Regno Religionis Catholicæ ſtatum erigere ſtude. Quod ſi feceris, non ſolùm laboris tui fructum, æternæ præmium remunerationis, à Redemptore noſtro accipies; ſed etiam apud homines gloriam & laudem conſequêris: ſi verò (quod abſit) officium tuum, tam neceſſario tempore, quauis de cauſsâ prætermiſeris; non ideò tamen deerunt Omnipotenti Deo viæ, quibus cauſſam ſuam defendat, præſertim multorum, qui in iſto Regno reliqui ſunt, hominum populorumque Catholicorum precibus adiuuantibus. Tu verò, niſi hoc tempore Deo ac Religioni, perſonæque tuæ, atque huic ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, quod debes perſolueris; fruſtrà ad hoc agendum aliud tempus requiſiturus es. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo

nulo

nulo Piscatoris, die XXIII. Septembris, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA VIII.

Eiusdem Argumenti.

Carolo Cardinali à Lotharingiâ.

Dilecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Certiores facti de pacificatione inter charissimum in CHRISTO Filium nostrum Francorum Regem Christianissimum & hæreticos initâ (si modò pacificatio appellanda est ea, in quâ tam nefariæ tamque exitiales Religioni Catholicæ leges ab hominibus improbissimis Maiestati suæ Christianissimæ sunt impositæ) magnum cepimus animo dolorem; talem scilicet, qualem par fuit, nos ex tantâ Regni istius anteà non minùs rei militaris, quàm Religionis laude florentissimi calamitate accipere. Nos enim ita existimamus, maiorem ex tali pacificatione Regnum istud plagam accepisse, quàm quantam superioribus annis acceperit, ex quo tempore intestinis hæreticorum seditionibus laborare incepit. Regi autem ipsi Christianissimo maiora nunc ab hostium fraude atque insidiis, manente tali pace, imminere pericula arbitramur, quàm ea fuerunt, in quibus, durante bello, versari visus est. Quamuis autem, peccatis

noſtris facientibus, in eum locum adducta res ſit, vt eas, quas numquam putaueramus, in Regno Chriſtianiſſimo Religionis Catholicæ labes videre cogamur; non tamen idcircò animo deficimus, memores nos in eo ſpes noſtras omnes collocatas habere, cuius vices in terris quamuis indigni gerimus: in quo qui ſperant, non confunduntur ab exſpectatione ſuâ. Sed quò peiore loco res iſtius Regni ſunt, quàm quo hucuſque fuerunt, eò te & reliquos, qui in eo ſunt, principes viros, Religionis Catholicæ ſtudioſos, excitandos monendosque arbitramur, vt orthodoxam Fidem, hæreticorum malitiâ & Catholicorum ſegnitie quotidie in deterius labentem, quantum eſt in vobis, ſuſtentetis, fidem ſeruetis, bonum certamen aduerſus noſtri Redemptoris hoſtes certetis. Quod officium ſi quis vmquam Omnipotenti Deo atque huic ſanctæ Sedi Apoſtolicæ præſtare debuit, tu certè is es; propterea quòd à Deo tot ſpiritualibus temporalibusque bonis ornatus, à ſanctâ autem hac Sede Apoſtolicâ tot honoribus beneficiisque ſis affectus, vt æquum ſit, eam his turbulentiſſimis temporibus potiſſimùm à tuâ virtute atque conſtantiâ ſibi præſidium ac ſolatium expectare. Meminiſſe debes, te vnum eſſe è numero Fratrum noſtrorum, qui è gremio noſtro, & Romanæ Eccleſiæ omnium Eccleſiarum magiſtræ ſinu prodieris: qui idcircò purpuream iſtam veſtem indueris, vt ab eâ illius iuriſiurandi admonearis,
quod

quod ſanctæ huic Romanæ Eccleſiæ, eiuſque Maximis Pontificibus præſtitiſti; quo ſcilicet te ad profundendum pro eâ ſanguinem, ſi opus fuerit, obſtrinxiſti. Hoc igitur cogitans, & in eo ſpem tuam repoſitam habens, qui ſuper timentes ſe miſericordiam ſuam corroborauit, ſuſtine Dominum: honorificum miniſterium tuum & vocationem tuam ne deſeras: Catholicam fidem, quouis propoſito periculo, conſtanter defende: hæreticorum conatibus, quantum potes, reſiſte. Quod ſi feceris, quemadmodum te facturum eſſe pro certo habemus, non ſolùm ab Omnipotenti Deo laboris tui fructum, æternæ remunerationis mercedem, accipies, ſed etiam apud homines tam præclaræ actionis nomine laudem maximam conſequêris: ſi verò, quod abſit, aliter feceris, illud cogita, res iſtius Regni quamquam peſſimo loco ſint, non adeò tamen deſperatas eſſe, vt eas iacentes ac ferè oppreſſas, miſericors & miſerator Dominus, multorum qui adhuc in eodem Regno reliqui ſunt, fidelium Catholicorumque hominum ac populorum precibus exoratus, excitare atque erigere non poſſit: cuius te coadiutorem non fuiſſe, tam tibi ignominioſum in poſterum, quàm omni quo vixeris tempore ærumnoſum eſt futurum. Nam Deo quidem, cuius inueſtigabiles viæ ſunt, non deerit facultas vel ex ipſis lapidibus filios Abrahæ ſuſcitandi. Tu, ſi hoc tempore officium vocationemque tuam deſerüeris, nec

aliud

aliud tempus habere poteris, in quo Religioni Catholicæ, personæ tuæ, nobis atque huic Sedi Apostolicæ, quod debes, persoluere possis. Hæc ideò pluribus verbis ad circumspectionem tuam scripsimus, quia id & rei ipsius magnitudo postulare nobis visa est, & quia nullas officij nostri partes ipsi prætermittere voluimus, qui te ad id faciendum hortabamur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIII. Septembris, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA IX.

Episcopum Herbipolensem hortatur, ne quempiam à Catholicâ Religione alienum, aut hæresis suspectum, in illius Ecclesiæ Sacerdotum Collegium recipi permittat.

Ven. Fratri N. Episcopo Herbipolensi.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Quia nuper ad nos allatum fuit, quosdam à fidei Catholicæ professione alienos, conatos esse ad Ecclesiæ tuæ Capitulum Collegiumque per factionem obrepentes aspirare; idcircò tum præsentis indignitate rei, tum futuri quoque periculi magnitudine commoti, dilectis Filiis Capitulo eiusdem Ecclesiæ litteras dedimus, quibus eis districtè præcipientes mandauimus, ne quem à Religione Catholicâ alienum, siue alioquin hæresis suspectum, quantumuis illustrem aut potentem,

in Capitulum Collegiumque istius Ecclesiæ vllo modo recipiant; eâ de re visum nobis est ad Fraternitatem quoque tuam scribere, eamque, vt facimus, in Domino hortari, vt pro Pastorali solicitudine quam debet Ecclesiæ suæ, hoc nostrum mandatum obseruari custodirique curet. Contra quod si quid factum fuisset secùs, fierive contigerit, id omne irritum atque inane esse decernimus. Facile omnino est, ad hæreticorum prauitatem præcauendam, malorum initiis subsistere; sed si patefacto semel ipsorum improbitati aditu corroborata fuerint, difficillimum tot tantarumque hæresum nascentibus malis occurrere; quibus dein confirmatis medicinam inuenire non possumus. Hoc igitur & exemplo admonitus, & fraternis nostris hortationibus excitatus, in eam curam sedulò incumbe, vt inimico homini ad superseminanda zizania omnes vias omnesque aditus intercludas: à quo quidem officio Ecclesiæ tuæ præstando nullius te aut periculi denuntiatio deterreat, aut quorumuis potentum vel offensio reuocet, vel gratia illiciat: memor, si quid secùs feceris, aut quod faciendum fuit omiseris, de eo æterno illi Iudici reddendam esse rationem; qui non secundùm faciem iudicaturus est, sed ex singulorum merito vnumquemque nostrûm æternâ vel pœnâ vel præmio remuneraturus. Datum Romæ apud S.Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIII. Februarij, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA X.

Comites Catholicam Religionem contra Elisabetham in Angliâ vindicare conantes benignè consolatur, eorumque pios conatus & studia valdè commendat. Vide lib. III. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Dilectis Filiis, Thomæ Comiti Northumbriæ, & Carolo Comiti VVestemerlandiæ in Angliâ.

DIlecti Filij, nobiles viri, salutem & Apostolicam benedictionem. Ex litteris vestris VIII. Nouembris die ad nos datis, quibus XVI. Februarij ad nos allatis subitò rescripsimus, istius florentissimi Regni miserias & calamitates, ne anteà quidem nobis incognitas, certiùs subtiliusque cognoscentes, eo animi dolore affecti sumus, quem & eorum malorum quæ in vobis patimur indignitas, & paternus noster erga vos ceterosque Catholicos in isto Regno viros animus nobis afferre debuit. Nam præter illud commune Pastoralis charitatis officium, quo in omnium Christi fidelium, singularumque Prouinciarum in quibus nomen colitur Christianum, salute vel calamitate lætari aut dolere debemus; præcipuâ quadam amoris beneuolentiæque prærogatiuâ erga istud Regnum afficimur, quòd beatissimi Gregorij Romani Pontifi-

cis

cis prædeceſſoris noſtri poſt Deum Omnipotentem operâ atque induſtriâ à cultu lignorum ac lapidum aliquando ad Christianam Fidem conuerſum, moribus doctrinâque Catholicâ per idoneos viros iſthuc ab eo miſſos inſtitutum eſſe meminimus; quodq́ue egregiam fidem deuotionisq́ue ſinceritatem Apoſtolicæ Sedi præſtare conſueuerat. Itaque quantoperè veſtris Regniq́ue iſtius malis his, quæ eiſdem litteris non minùs verè quàm miſerabiliter deplorauiſtis, doleamus ac conturbemur, non facilè verbis conſequi poſſemus. Dolemus tot tantaq́ue nefariarum hæreſum venena, tamq́ue mortifera Reipublicæ Christianæ vulnera, in noſtri Pontificatus tempora potiſſimùm incidiſſe: conturbamur, quia de veſtro ceterorumq́ue Catholicorum periculo ſoliciti eſſe cogimur. ſed tamen cùm eius orationis efficaciam recordamur, qui pro B. Petro, ne eius deficeret fides, rogauit, quiq́ue Eccleſiam ſuam in tribulatione dilatans, eò admirabiliùs occulti ſui conſilij prouidentiâ gubernat, quò magis eam perturbationum fluctibus cernit agitari; non deſperamus, quin quod aliis temporibus factum eſſe accepimus, idem noſtris quoque, adiuuante Domino, fieri poſſit: vt quæ hæreticorum inualeſcente perſecutione ſæpè viſa fuerit conculcari, hæc eadem, Domino cum eâ ſignum in bonum faciente, in antiquæ felicitatis ſtatum redeat; & in eo incrementum accipiat, in quo viſa ſit detrimentum pertuliſſe. Ecce enim

enim nunc, qui ex veteribus noua, & ex nouis vetera facit, Dominus noster IESVS CHRISTVS, per vos charissimos viros non minùs generis nobilitate quàm Catholicæ pietatis studio insignes, veterem Ecclesiæ Romanæ Regnique istius coniunctionem renouare & confirmare fortasse constituit; ac propterea mentem istam vestræ Fidei Catholicæ zelo dignissimam vobis iniecit, vt vos, Regnumque istud ex turpissimâ muliebris libidinis seruitute ereptum, ad pristinam huius sanctæ Romanæ Sedis obedientiam reuocare tentaretis. Quem quidem pium ac religiosum animi vestri conatum, sicut æquum est, debitis in Domino laudibus commendantes, & eâ, quam petitis, benedictione nostrâ prosequentes, Nobilitates vestras ad nostram huiusque sacrosanctæ Sedis, cuius se auctoritati subijciunt, potestatem tutelamque confugientes, eâ quâ decet benignitate recipimus atque excipimus: hortantes vos in Domino, & quo maiore possumus animi nostri studio rogantes, vt in hac tam egregiâ voluntate laudabilique instituto vestro constanter perseueretis: pro comperto habentes, Omnipotentem Deum, cuius perfecta sunt opera, quique vos ad benè de Religione Catholicâ in isto Regno merendum excitauit, vobis auxilio suo affuturum. Quòd si etiam in asserendâ Catholicâ Fide, huiusque sanctæ Sedis auctoritate, mors esset vobis oppetenda, profundendusque sanguis; multò præstat

ſtat pro Dei confeſſione glorioſæ mortis compendio ad æternam vitam conuolare, quàm turpiter & ignominiosè viuentes impotentis feminæ cupiditati cum animæ veſtræ detrimento ſeruire. Nolite enim putare, dilecti Filij in CHRISTO, malè cum illis vel Epiſcopis vel Principibus iſtius Regni Catholicis, quos nominatis, actum eſſe: qui, quoniam à Fidei Catholicæ confeſſione deficere noluerunt, aut in carceres coniecti aut aliis ſuppliciis immerentes affecti ſunt: horum enim conſtantiam, etiam nunc recenti, vt arbitramur, beati Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis exemplo confirmatam, nemo ſatis pro dignitate laudare poteſt. Hanc eamdem vos quoque imitati, forti conſtantique animo eſtote, nec vllorum periculorum denuntiatione aut minis ab incepto deſiſtite: potens eſt enim Deus, in quo ſpem veſtram repoſitam habere debetis, qui Pharaonis currum & exercitum eius proiecit in mare, aduerſariorum ſuorum vires potentiamque frangere, ſic vt per vos priſtina Religio & antiqua dignitas iſti Regno reſtituatur. Quod quidem vt fiat, nos non ſolùm his quæ poſtulatis apud eos quos vultis Chriſtianos Principes fungendis officiis adiuuabimus; ſed etiam eâ pecuniæ ſummâ in præſentiâ conferendâ, quam pro noſtris viribus petentibus vobis ſuppeditare poterimus; quemadmodum à dilecto Filio Roberto Rodulfo clariùs & copioſiùs intelligetis; daturi quoque operam, vt aliquantò etiam

 maio-

maiorem, quàm quantum virium nostrarum imbecillitas ferre potest, conferamus, piumque conatum vestrum omnibus, quibus cum Domino poterimus rebus facultatibusque nostris, prompto atque alacri animo adiuuemus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XX. Februarij, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XI.

Regèm Francorum ad sociale fœdus contra Turcas ineundum cohortatur. Vide lib. IV. *Vitæ* PII V.

Carolo Francorum Regi Christianissimo.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Præsentium temporum calamitates, perturbatissimumque Reipublicæ Christianæ statum, & tot mortifera Religionis Catholicæ vulnera intuentes, tanto animi dolore afficimur, vt vitam ipsam, quam ducimus, acerbam nobis & grauem experiamur: quippe iam inde à principio suscepti à nobis summi Apostolatus officij, Respublica Christiana, peccatis nostris id facientibus, tot vbique bellorum incendiis exarsit, tot crudelissimorum hæreticorum aduersus proprios Principes nefariis coniurationibus vexata est, & adhuc vexatur, vt Catholica ipsa Fides, & Christiana Religio in extremum discrimen adducta,

cta, numquam conquietura esse videatur. Impletum temporibus nostris Regij Prophetæ videmus oraculum, atque aduersus Omnipotentem Deum, & Christum Redemptorem nostrum, sanctissimamque illius Ecclesiam, omnes qui sunt hæreticos, schismaticos atque infideles conuenisse cernimus. Quem diuini honoris zelo vel mediocriter accensum, quem communis Christianorum populorum salutis parum etiam studiosum, tot tantorumque malorum obiecta mentis oculis facies non commoueret? Quali igitur quantoque animi mœrore nos affici putas, ad quos, propter totius orbis Christiani salutem animarum ab Omnipotenti Deo nobis commissam, talium tantorumque malorum dolor & cura præcipuè pertinere dignoscitur? quis enim infirmatur, & nos non infirmamur? quis scandalizatur, & nos non vrimur? Ne quis autem veteribus malis nouæ calamitatis cumulus deesset, ecce nunc immanissimus Turcarum Tyrannus, classe maximâ instructâ, magnis equestribus pedestribusque copiis collectis, bellum ingenti conatu aduersus Christianos molitur; ruptoque fœdere, quod ipsi ad hanc diem cum Venetis fuit, Christianis Regibus atque Regnis exitium, agris vastitatem, vrbibus minatur incendium. Nos autem quid agimus, charissime in CHRISTO Fili? An vicinorum populorum & Principum tectis mox Turcico bello arsuris, donec ad nos flamma perueniat, expectamus? Præteriit

illud

illud tempus, caussæ etiam ipsæ ampliùs non sunt, ob quas cum communi Christiani nominis hoste maiores tui amicitiam sibi potiùs habendam quàm bellum gerendum esse existimarunt: quæ si etiam adhuc eædem manerent; tamen esset Christianissimi Regis Maiestatis, communis Reipublicæ Christianæ salutis quàm Regni proprij incolumitatis maiorem habere rationem, neque his qui Dominum oderunt amicitiâ coniungi, ne propter impiorum amicitiam diuinam in te ipsum iram prouocares. Nunc verò eò deducta res est, vt, nisi communi Christianorum Principum consilio atque ope, communi totius orbis Christiani periculo subueniatur, cadendum sit in miserrimam turpissimamque crudelissimi Tyranni seruitutem. Quod ne eueniat, Maiestatem tuam pro suâ in Deum pietate, & honestissimo Christianissimi Regis suscepto à se cognomine, præcipuè decet adiuuare; cumque charissimo nobis in CHRISTO Filio Hispaniarum Rege Catholico, ad quem de hac ipsâ re diligentissimè scribimus, ac Venetorum Republicâ, ceterisque Christianis Principibus, aduersus communes hostes fœdus inire. à quo ineundo, ne istius quidem intestini hæreticorum belli, quo Regnum suum vexatur, cura deterrere Maiestatem tuam debet. Quamuis enim domestico impedita tumultu, haud ita magnas vires ad propulsandum commune periculum afferre potuerit; tamen ineundo fœdere magnam

gnam Reipublicæ Chriſtianæ afferet vtilitatem. Audita enim modò tot Chriſtianorum Principum contra communem hoſtem belli ſocietas, ad retardandum ferociſſimæ gentis impetum, illiusque impium conatum frangendum, maximè valebit. Quæ cùm ita ſint, Maieſtatem tuam hortamur, & per Omnipotentem Deum obſecramus, vt noſtris paternis vocibus auditis, totius Chriſtiani populi ſalutem cum tuâ quoque incolumitate coniunctam, in extremum diſcrimen adductam, pro tuâ parte ſubleuare contendas, ineundoque cum reliquis Chriſtianis Principibus fœdere,& quibuſcumque poteris rebus communi incendio obuiàm eundo, nullisque rebus prætermittendis, quæ ad Turcicum bellum à Chriſtianorum finibus propulſandum vtiles ſint; ſuam erga Deum Omnipotentem pietatem,diuinique honoris zelum, toti orbi Chriſtiano oſtendat: quod eam pro ſuâ erga nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam reuerentiâ facturam eſſe magnoperè in Domino confidimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XIII. Martij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XII.

Regem Francorum à Turcicâ amicitiâ reuocat, & ad sociale bellum contra Turcas suscipiendum adhortatur. *Vide lib.* II. *cap.* IV. *& lib.* IV. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Carolo Francorum Regi Christianissimo.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Accepimus litteras tuæ Maiestatis proximè ad nos scriptas super fœdere nobiscum & cum reliquis Christianis Principibus aduersus communes omnium Christifidelium hostes Turcas ineundo, ad quod eam superioribus diebus in Domino vehementer hortati fueramus. In quibus quod Maiestas tua scribit, facilè credimus, illam scilicet, tum publico Christianæ, tum etiam priuato Reipublicæ Venetæ nomine magno dolore affectam esse, ob ea quæ de belli Turcici aduersus eamdem Rempublicam apparatu ex nostris litteris cognouerat: dolor enim ex communi populi Christiani calamitate periculoque conceptus, ex omnibus Regibus Christianissimis ad neminem magis quàm ad eum pertinere videtur, qui Christianissimi cognomen, maiorum suorum præclarissimis rebus contra infideles gestis partum, per manus traditum accepit. In eisdem tamen litteris aliquid fuit, quod nec sine paruâ admiratione, nec sine

ſine magno dolore legimus; & de quo cum Maieſtate tuâ liberè, vt perſonam noſtram decet, expoſtulandum eſſe iudicauimus. Sic enim Maieſtas tua ſæuiſſimum & crudeliſſimum Tyrannum, eumdemque acerrimum hoſtem Chriſtianæ Religionis, Turçarum Imperatorem appellat; quaſi aut ille veri Dei expers omnino Imperator eſſe poſſit, aut ipſa præclariſſimi ſui cognominis oblita ſit. Nihil aliud eſt, chariſſime in CHRISTO Fili, Tyrannum & infidelem Imperatorem appellare, quàm malum bonum, & bonum malum dicere. An neſciat Maieſtas tua, ſe eiuſmodi nomine Omnipotentis Dei hoſtem appellantem, omnibus Chriſtifidelibus, qui audiuerint, offendiculum & ſcandalum obijcere? cuius amicitiam cum clariſſimis Regibus inclytæ memoriæ maioribus ſuis inchoatam, quòd ſe quoque publicæ Chriſtianorum vtilitatis cauſsâ retinere ſcribit, valdè nos Maieſtatem tuam in eâ re falli putamus: non enim facienda mala ſunt, vt inde eueniant bona. Quâ quidem culpâ carere non poterit Maieſtas tua, ſi vel ſui vel alterius cuiuſquam emolumenti cauſsâ cum infidelibus habendam ſibi eſſe amicitiam putauerit. Cur enim his qui Dominum oderunt, amicitiâ iungitur? cur maiorem in homine, & illo quidem infideli, quàm in Redemptoris noſtri prouidentiâ fiduciam ponit? Non enim Turcæ minùs nunc Dei hoſtes ſunt, quàm olim Benadad Syriæ Rex fuerit; cum quo Aſa Rex Iuda quo-

niam amicitiâ & fœdere coniunctus fuit, idcircò eiusdem Omnipotentis Dei contra se irâ prouocatâ, multis aduersus eum bellis insurgentibus meruit affligi. Regnum ipsum tuum, charissime Fili, quot quantisque bellorum intestinorum incendiis multos iam annos vexatum sit, & adhuc vexetur, ipse experiris: quibus quidem bellis si eiusmodi Turcarum amicitiam caussam dedisse dixerimus, non longè à vero abibimus: solet Deus talium peccatorum pœnas, patribus debitas, à filiis etiam quandoque eiusmodi delictorum expertibus reposcere; quantò magis reposcet ab his, qui ipsi quoque facta parentum sibi duxerint esse imitanda? Frustrà contra hæreticos bellum gerimus, si eodem tempore cum Turcis, non solùm pacem, sed etiam amicitiam habemus. Quocircà Maiestatem tuam, pro nostrâ erga eam paternâ beneuolentiâ, etiam atque etiam monemus, & per Omnipotentem Deum obtestamur, vt talem amicitiam quasi quamdam pestem fugiat. Fallitur enim, si existimat, eum, qui omnium Christianorum Principum communis hostis est, tibi soli esse amicum: simulat ille amicitiam, & iisdem artibus, quibus tot opulentissimos in Europâ atque Asiâ Reges deleuit, Maiestatem tuam Regno spoliare cupit. Nullum illi Tyranno iusiurandum, nulla fœdera sancta sunt: cuius rei documenta multa afferre possemus, nisi hoc belli Venetorum Reipublicæ nullâ de causâ nuper in-

dicti

dicti recentissimum exemplum haberemus: quo, nisi penitus cæci sint, admoneri possunt ceteri Principes, nullam apud gentem perfidiæ crudelitatisque plenissimam amicitiam tutam esse. Illa pars litterarum suarum gratissima nobis fuit, in quâ & de coniungendis mutuo inter se fœdere aduersus communem hostem Christianis Principibus consilium nostrum Maiestas tua magnoperè laudat, & ad rem tam præclaram ac Reipublicæ Christianæ tam salutarem conficiendam, omnes sibi à Deo concessas vires liberalissimè nobis pollicetur ac defert; daturamque se diligenter operam esse profitetur, vt omnes agnoscant, Maiestatem suam Principem esse non minùs re quàm nomine Christianissimum. Quod quidem quomodo præstare possit, si cum infidelibus amicitiam habere voluerit, non videmus. Probauimus maiorem in modum maximum hoc suum erga Religionem studium, animumque ad iuuandum Christianam Rempublicam propensum debitis in Domino laudibus vehementer commendauimus, & commendamus; Maiestatem tuam hortantes, vt quemadmodum Christianissimo Rege dignum est, eorum maiorum suorum inclytæ memoriæ Regum pietatem militaremque virtutem sibi imitandam proponat, qui pro Dei honore, pro fide ac Religione Christianâ tuendâ ac propagandâ, tantas res in Europâ atque Asiâ tamque præclaras gesserunt: vt sciant omnes gentes, propriam hanc

eſſe laudem Galliæ Regum, bella gerere cum infidelibus, eiuſque rei cauſſâ nullum certamen ſubterfugere, nullum periculum recuſare. quod Maieſtatem tuam, pro animi ſui magnitudine, diuiniq́ue honoris zelo, facturam eſſe pro certo habemus. Super his autem & aliis quibuſdam rebus Venerabili Fratri Fabio Epiſcopo Caiacenſi, noſtro & Sedis Apoſtolicæ apud Maieſtatem tuam Nuntio, quædam Maieſtati tuæ noſtro nomine exponenda mandauimus: cuius orationi vt perinde fidem habeat, ac ſi nos ipſos præſentes ſecumq́ue loquentes audiret, Maieſtatem tuam rogamus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVIII. Iunij, M.D.LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XIII.

Afflictæ Chriſtianæ Reipublicæ ſtatum deplorat, vt Regem Hiſpaniarum ad opem Eccleſiæ ferendam, ac fœderis ſocietatem contra Turcas ineundam permoueat; idq́ue ab eo etiam atque etiam petit. Vide lib. IV. *cap.* I. *& lib.* II. *cap.* VII. *Vitæ* PII V.

Philippo II. Hiſpaniarum Regi Catholico.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm præſentem Reipublicæ Chriſtianæ ſtatum intentis in eum noſtræ mentis oculis intuemur, ita multa

vbique

vbique miſerabilia calamitoſaque nobis obijciuntur, vt ſæpè lacrymis animi noſtri dolorem, ob tot tantasque populi Chriſtiani miſerias calamitateſque ſuſceptum, teſtificantes, atque vnà cum Apoſtolo diſſolui cupientes, illud Eliæ Prophetæ vſurpare cogamur: Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam: neque enim melior ſum quàm patres mei. Quippe in eiuſmodi tempora Pontificatus noſter incidit, vt in his viuere nos non ſolùm pigeat, ſed etiam quodammodò pudeat: etenim quocumque oculos vertimus, omnem vbique ferè Catholicæ Fidei integritatem corruptam, omnem veteris Eccleſiæ ſpeciem decoloratam, & quaſi ſublatam cernimus: ancillam videmus, quæ fuit libera, & Domina gentium. Atque, vt veteres populi Chriſtiani clades omittamus, nónne ipſi nos, vixdum ſuſcepto Apoſtolicæ ſeruitutis officio, Turcarum Tyrannum maximis copiis ad occupandas Hungarici Regni reliquias profectum, chariſſimi in CHRISTO Filij noſtri Maximiliani in Imperatorem electi ceruicibus totiusque Germaniæ exitio imminentem, tantum-non oculis noſtris aſpeximus? Quòd niſi illam periculoſiſſimi belli flammam Redemptor noſter, ſeruorum ſuorum precibus exoratus, ipſius immaniſſimi Turcarum Imperatoris morte miſericorditer extinxiſſet, facilè eodem incendio tota Germania conflagraſſet; patefactoque ab eâ parte ſemel in Italiam aditu, communes Chriſtianorum hoſtes eamdem

dem prouinciam ferro ac flammis vastantes vidissemus. Sed numquid ea quæ posteà consecuta sunt tempora, pacatiora tranquillioraque fuerunt? minimè omnium: imò verò paulò pòst Inferior Germania tuæ ditionis prouincia turbulentissimorum hæreticorum nefariâ conspiratione petita, ex manibus tuis Regiis pænè est extorta. Horret animus memoriâ recolere, nedum oratione persequi, ea quæ toto illo impiæ seditionis tempore in Deum & in seruos ipsius in eâ prouinciâ facinora sunt admissa. Sacrosanctæ Dei Redemptoris nostri IESV CHRISTI Ecclesiæ vel igni succensæ vel dirutæ vel pollutæ sunt: Altaria disiecta atque prostrata: Sanctorum imagines aut deletæ aut fœdatæ: Sacerdotes vexati aut interfecti: sanguis innocentium effusus: infandi mulierum virorumque cœtus passim habiti, nullo libidinis genere prætermisso: denique omni conatu ab impiis hæreticis actum est, vt ex animis omnium Catholica Religio radicitus extraheretur. Eodem ferè tempore in Galliâ haud dissimilis hæreticorum furor & audacia, quas ibi turbas, quas seditionum flammas non excitauit? Charissimum in CHRISTO Filium nostrum Carolum Francorum Regem Christianissimum, arreptis de improuiso armis, vnius vix horæ anticipatione ex sceleratis eorum manibus fugâ elapsum abscondere se coëgerunt: vrbes hæreses suas profiteri nolentes diripuerunt: Catholicorum domos spoliauerunt: armis, cruore & luctu omnia reple-

repleuerunt. Eadem rursus ibi scelerum flagitiorumque dedecora sunt iterata: conculcatum Euangelium: abiecta sacra: Episcopi sacris vestibus induti, per ludibrium in publicum acti, in puteos præcipitati: carnes Sanctorum bestiis terræ ad deuorandum obiectæ: ipsi Sacerdotes summi Dei variis suppliciis excarnificati: Rex ipse denique etiam insidiis sæpè petitus, diuino potiùs miraculo quàm humano consilio adhuc stat, & in medio domesticorum hostium positus, Regnum incolumitatemque obtinet precariò. Quid de florentissimo olim Angliæ Regno dicemus? in quod, feminâ, quæ se pro Angliæ Reginâ gerit, sæuissimam tyrannidem exercente, quasi in quamdam sentinam omnium quæ vbique sunt hæresum sordes confluxerunt: quæ, sublato sanctissimæ Missæ sacrificio, Episcopis Catholicis in carcerem inclusis, nobilibus & honestis viris à consiliis exclusis, ipsa se (quod dictu miserabile, quodque horribile est) Anglicanæ Ecclesiæ caput appellauit. Hæc eadem fallacissima mulier, siue potiùs Reipublicæ Christianæ labes, charissimam in CHRISTO Filiam nostram Scotiæ Reginam, Regno fortunisque omnibus spoliatam, captiuam detinet: superbisque edictis Catholicos ad profitendam hæresim, veramque Fidem abnegandam, cogit; vnum illud præcipuè studens, vt nullum in eo Regno Catholicæ Religionis vestigium relinquatur. Ecce autem nunc, ne qua hisce temporibus, peccatis nostris id facien-

tibus, noua semper desit calamitas, sæuissimus Turcarum Imperator, classe maximâ institutâ, magnis equestribus pedestribusque copiis contractis, bellum ingenti conatu aduersus Christianos molitur; & rupto palàm fœdere, quod ei ad hanc diem cum Venetis fuit, Christianis Regibus atque Regnis exitium, agris vastitatem, vrbibus minatur incendium. Nos autem tot tantarumque ærumnarum futuri spectatores, quid adhuc viuimus, nisi aliquod labenti Reipublicæ Christianæ præsidium afferre valemus? Sed quid agere possumus soli, non sunt eiusmodi nostræ Sedisque Apostolicæ vires, quæ tantæ communium hostium potentiæ resistere queant. Socordiâ nostrâ vsque adeò auctum est Turcarum Imperium, vt nonnisi magno Christianorum Principum conatu, magnisque classibus & exercitibus eorum impetus sustineri possit. Quid igitur restat, nisi vt officij nostri, cuius à Prophetâ admonemur, immemores, venientem gladium, speculatores à Domino constituti, populis ac Regibus annuntiemus, ne animarum quæ perierint sanguis de manu nostrâ requiratur? Futuram igitur calamitatem in tempore nuntiamus, exaltamus quasi tuba vocem nostram. Omnium nos quidem Christianorum Principum, in primis autem tuam, charissime in CHRISTO Fili, opem auxiliumque imploramus; Maiestatemque tuam, ad fœdus societatemque belli aduersus potentissimum immanissimumque hostem cum

reli-

reliquis Christianis Regibus Principibusque ineundam, hortamur atque excitamus. Non patitur periculi ante oculos positi magnitudo diutiùs differri communis salutis auxilia: in orbis angulum redacti sumus; &, nisi per eos qui possunt communi consilio Reipublicæ Christianæ tam necessario tempore subueniatur, periculum est, ne quæ adhuc remanent Christianorum populorum miseræ reliquiæ, omnes in extremum discrimen adducantur. Et quoniam res ipsa iam anteà docuit, nullius Christianorum Principum vires seorsum ab aliis Turcarum potentiæ pares esse posse, omnium verò simul collectas ad eorum impetum frangendum sufficere; idcircò necesse est, communibus hostibus communi omnium Principum Christianorum consensu atque ope resistere. Quod vt fiat, Maiestatem tuam, quæ inter ceteros orbis Christiani Principes non minùs erga Deum Omnipotentem pietate quàm virium potentiâ excellit, potissimùm decet adiuuare. Vides, ferocissimam gentem, tot tantisque nationibus in suam potestatem redactis non contentam, inexplebili quadam dominandi cupiditate omnium Europæ Regum & Principum Regna ditionesque spe & auaritiâ deuorasse. Si quid factura sit, scire volumus, quid fecerit consideremus. Asiam omnem, & Libyam, & Græciam breuissimo temporis spatio occupauit: occupatâ Græciâ, in Hungariam, hoc est, in viscera nostra, gladium adegit; eamque

ferè totam ſibi ſubegit: hac verò ſubactâ, quæ ante hoc tempus Germaniæ atque Italiæ propugnaculum fuit, facillimus illi ad Italiam aditus eſt patefactus; per Iſtros & Forum Iulij terreſtribus copiis aperta eſt via: claſſis ex Velonâ breuiori quàm vnius noctis nauigatione Brunduſium peruenire poteſt. Errat, ſi quis putat bellicoſiſſimam nationem pecuniâ abundantem, & dominandi cupiditate inflammatam, vnquam eſſe quieturam: proximâ quaque victoriâ gradum ſemper ſibi ad aliam faciet, donec Occidentalibus Regibus ſublatis, deleto CHRISTI Euangelio, Mahumetis nefariam ſectam vbique terrarum conſtituat. Tu igitur, chariſſime in CHRISTO Fili, quem Omnipotens Deus tot egregiis virtutibus ornauit, tot opulentiſſimis Regnis ditauit, primus Chriſtianos Principes ad fœdus contra communes hoſtes ineundum hortare. ſequentur auctoritatem tuam ceteri Reges: nemo erit, qui commune periculum proprium non exiſtimet. Nos ipſi, quantum vires noſtræ ferre poterunt, pium tuum ceterorumque Principum conatum, quibus poterimus rebus, prompto atque alacri animo adiuuabimus. His omnibus rebus aſſiduas CHRISTO Domino noſtro preces addimus: miſerebitur noſtri, vti ſperamus, qui miſericordiæ fons eſt, nec populum ſuum in Turcarum manus venire permittet. Erit nobiſcum Deus, qui neque nos neque cauſſam ſuam deſeret. In eo faciemus virtutem, & ipſe inimicos

micos noſtros ad nihilum deducet. Non eſt abbreuiata Domini manus; & quamuis ob noſtra peccata illius à nobis miſericordia ſit elongata, tamen propitiabilis eſt Deus noſter, & multus ad ignoſcendum. Facilè eum obedientiâ placabimus, quem contumaciâ irritauimus: qui vt primùm viderit nos humili corde pro eius gloriâ fortiter pugnaturos, hoſtibus noſtris terrorem & fugam immittet. Intereà verò, dum Principes ad ſanctiſſimum aduerſus communes hoſtes pro communi omnium Chriſtianorum defenſione fœdus ineundum excitantur, dum arma, dum cetera ad bellum gerendum neceſſaria comparantur; Maieſtatem tuam rogamus, & per viſcera miſericordiæ Dei noſtri obſecramus, vt primo quoque tempore claſſem quàm maximam comparare poteſt, in Siciliam mittat. Siue enim Turcæ Melitenſem expeditionem ſuſceperint, claſſis ipſa (quod alterius eiuſdem inſulæ obſidionis tempore factum eſt) in loco erit valdè ad deterrendos hoſtes noſtroſque confirmandos opportuno: ſiue Tunetum profecti, Guletam oppugnare maluerint; magnam eadem claſſis ad ſubueniendum in tempore Chriſtianis, caſtellum illud defendentibus, vtilitatem opportunitatemque habebit. Quòd ſi Cyprum, Venetorum inſulam (quemadmodum exiſtimatur) petentes, claſſe oppoſitâ, Chriſtianorum auxiliis aditum maris claudere conentur; eadem Maieſtatis tuæ claſſis cum Venetorum claſſe

coniuncta, hostibus nostris aut maris aditum eripere, aut aliquâ fortasse meliore conditione cum eis nauali prælio confligere, victoriamque, Deo iuuante, obtinere poterit. Hoc verò à Maiestate tuâ sic postulamus, vt maiori animi nostri studio postulare non possimus: quippe qui, classe tuâ stationem in Siciliâ habente, aduersariorum nostrorum quemcumque conatum non mediocriter reprimi posse intelligimus; eamque rem in omnem partem vtilissimam esse cernimus. Moueat Maiestatem tuam commune Reipublicæ Christianæ, & proprium tuæ salutis dignitatisque periculum. Memento tuæ professionis, cui te in Baptismate addixisti: quantum Omnipotenti Deo eiusque Ecclesiæ debeas, cogita; non solùm propterea quòd à Deo creatus, eiusque vnigeniti Filij pretiosissimo Sanguine redemptus es, & ab eodem tot Regnis auctus; sed etiam, quia à sanctâ hac Apostolicâ Sede, communi omnium Christifidelium matre ac magistrâ, maiores tui inclytæ memoriæ Reges magnis sæpè beneficiis & gloriosissimo Catholici cognomine sunt ornati. Stat sancta Mater Ecclesia dolens ac gemens, tuamque præcipuè opem auxiliumque implorans. Matris voces nisi filius audiuerit, quis eas præterea auditurus est? Stamus & nos, quibus Deus, licet indignis, animarum Ecclesiarumque omnium curam & solicitudinem commisit; atque in his tot hæresum tenebris, tot Turcarum procel-

procellis, obſcuriſſimæ noctis vigilias ſuper Dominicum gregem cuſtodientes, Chriſtianis Principibus; tibique in primis, aduentantium luporum clamorem lacrymis & gemitu ſignificamus. & ſicut ipſi pro commiſſo fidei noſtræ grege ab immaniſſimis hoſtibus defendendo omnia ſubire pericula, nullos labores ſubterfugere parati ſumus; ſic Maieſtatem tuam hortamur, & per Omnipotentem Deum obteſtamur, vt & claſſe ſuâ in Siciliam mittendâ, & fœdere cum reliquis Chriſtianis Principibus ineundo, & nullis rebus prætermittendis, quæ ad Turcicum bellum à Chriſtianorum finibus propulſandum vtiles eſſe poſſint, priſtinam ſuam erga Deum Omnipotentem pietatem diuinique honoris zelum toti orbi Chriſtiano oſtendat. Quod quamuis eam ſponte ſuâ facturam non dubitamus; tamen, vt & ipſi officio noſtro ſatisfaciamus, hoc paternæ noſtræ ſolicitudinis officium prætermittere non debuimus. Cetera verò ad hoc idem negotium pertinentia, quoniam omnia litteris mandari commodè non poſſunt, Maieſtati tuæ exponenda mandauimus dilecto huic Filio Magiſtro Ludouico de Torres, noſtræ Cameræ Apoſtolicæ Clerico, viro ob eximiam probitatem & egregiam erga nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam fidem nobis probatiſſimo, eiuſdemque tuæ Maieſtatis obſequentiſſimo addictiſſimoque vaſallo: quem huius ipſius negotij cauſsâ, deditâ operâ ad ipſam

ipſam mittimus. Eius autem orationi ſuper his rebus, quas illi noſtro nomine exponet, vt parem fidem habeat, ac ſi nos ipſos præſentes ſecumque loquentes audiret, Maieſtatem tuam rogamus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VIII. Martij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XIV.

PHILIPPI II. Hiſpaniarum Regis Catholici ad PIVM V.

Pontificis conſilium approbat de fœdere contra Turcas; & ad hoc ipſe conſpirans, per quos Romæ id tractari ac confici mandauerit, oſtendit. Vide lib. IV. cap. I. & IV. Vitæ PII V.

Beatiſſime Pater, Ludouicus de Torres, Sanctitatis tuæ Cameræ Clericus, litteras tuas mihi reddidit, ſatisque fusè ac ſigillatim, quid cupias, & quàm gratum tibi accideret, ſi cum Venetâ Republicâ belli ſocietas iniretur, coràm explicauit. Quam ad rem dum Beatitudo tua me cohortatur, eximium planè Religionis ſtudium, quo ardet vtiturque iis rebus procurandis, quæ ad Dei Optimi Maximi cultum, & ad propagandam Catholicam fidem Chriſtianæque Reipublicæ ſalutem pertinent, apertè declarat. Quod quidem vel maximè proprium eius muneris eſt atque perſonæ, quam tua ſuſtinet Beati-

Beatitudo: quæ iure optimo Christianorum Principum sensus ac vires sanctissimo fœdere consociandas esse arbitratur. Enimuerò Turcæ, Christianæ Reipublicæ hostis acerrimi, ceterarumque infidelium gentium potentiâ ac insolentiâ, ambitioneque in dies magis insurgente, nisi Catholicorum Principum animi & opes coniungantur, ægrè admodum poterit aut illis obsisti, aut ea detrimenta malaque vitari, quæ continenter inferunt Christianis. Quocircà eum, quem semper apud me habebit, locum habuit amplissimum, mentemque meam in idipsum valdè propensam ac paratam inueniet Sanctitatis tuæ cohortatio. Equidem quæ partes in eo sunt meæ, vel ob eximia in me diuinitus collata beneficia, non ignoro. Et quamquam ob graues motus ac bella, quæ in Regnis ditionibusque meis nuper exarserunt (quibus vel sedandis vel auertendis cùm anteà diu, tum nunc maximè sum vehementer implicatus) ad nouas expeditiones aut res gerendas, si minùs ingredi possim, iure videor excusandus, cùm præsertim rebus meis modum aliquem & quietem afferre sit omnino necessarium: nihilominùs, cùm plenè perspiciam optimum propositum, sanctumque consilium, quo adducitur Beatitudo tua, & honestam cohortationem ac petitionem, quæ mihi tuo nomine facta est; pro summo quo teneor Sanctitati tuæ in his quæ mihi proponit obsequendi desiderio, ad id conspirare, atque hisce rebus omnibus, quæ ad fœdus ipsum pertinent, quantum in me erit, nullo modo deesse constitui. Quâ de re quoque in eamdem sententiam respondi cùm ipsi Ludouico, tum etiam viris ad

hoc ipſum agendum à me delectis : quorum ego conſilio iudicioq́ue prorſus acquieſcam. Et verò quoniam felicem huius explicationem conſilij vehementer cupio; vt etiam ea quæ nobis aliam eius rei tractandæ rationem ac viam ineuntibus ſuboriri prorogatio poſſet, diligenter caueatur; & potiſſimùm, quia propoſitum mihi eſt, omnia Beatitudinis tuæ ſuam ipſius præſentis auctoritatem interponentis operâ pertractari; admodum reuerendis in CHRISTO *Patribus Granuellano & Paceco Cardinalibus, & Ioanni Stunicæ meo & Senatori & apud Sanctitatem tuam Oratori, poteſtatem feci, mandauiq́ue, vt cum viris tum à Venetâ Republicâ delectis, tum iis quos ipſe decernere volueris, ſeſe coniungant, omninoq́ue hoc ipſum negotium ad præſcriptam à me ſibi rationem conficiendum procurent. Faxit Deus Optimus Maximus, vt id conſilij exitum illum conſequatur & fructum, quem & ad eius nominis gloriam, & ad Chriſtianæ Reipublicæ ſalutem augendam valdè pertinere, Beatitudiniq́ue tuæ propoſitum eſſe non dubitamus. Ceterùm illud ſcribere non prætermittam, eiuſdem Ludouici præſentiam mihi pergratam fuiſſe; placuiſſeq́ue vehementer, Sanctitatem tuam in hac ipsâ decernendâ legatione vſam eſſe illius operâ, quem eiuſmodi munere dignum eſſe cognouimus. Deus Dominus Beatitudinem tuam tueatur incolumem, illiq́ue dies vitæ, & proſperam Catholicæ Eccleſiæ adminiſtrationem adaugeat atque fortunet. Hiſpali,* XVII. *Kalend. Iunij,* M. D. LXX.

EPISTO-

EPISTOLA XV.

Studia Regis Catholici & officia de ineundo fœdere commendat.

Philippo Hispaniarum Regi Catholico.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Non facilè verbis consequi possumus, quantâ in Domino lætitiâ affecti fuerimus ex litteris Maiestatis tuæ XVI. die Maij ad nos datis: quibus cognouimus, Maiestatem tuam non solùm aduersus communes omnium Christianorum hostes Turcas cum Venetorum Republicâ fœdus inire paratam esse, sed etiam, quantum in se est, idipsum exequi iam cœpisse, datâ potestate dilectis Filiis nostris, Antonio tituli sanctæ Anastasiæ Cardinali Granuellano, & Francisco tituli sanctæ Crucis in Ierusalem Cardinali Paceco, suo apud nos Oratori, vt & cum illis, qui à Venetorum Republicâ delegati fuerant, & cum eis, quos nos pro parte nostrâ delegandos esse iudicauerimus, de eo ipso fœdere ineundo apud nos agant. Quâ in re licet eximiam Maiestatis tuæ erga Deum Omnipotentem pietatem, dignumque Catholico Rege Christianæ Religionis zelum, ne anteà quidem nobis incognitum, recognouerimus: tamen animum istum tuum ad Rempublicam Christianam ab imminentibus periculis de-

fendendam promptum atque alacrem perſpexiſſe, gratiſſimum nobis fuit; eiusq́ue rei nomine eas quas debemus primùm quidem Omnipotenti Deo, deinde Maieſtati quoque tuæ, gratias agimus: quæ quòd (vt par fuit) potiſſimùm auctoritate interuentuq́ue noſtro agi de hoc fœdere voluerit, in eâ quoque re priſtinam Maieſtatis tuæ erga nos ſanctamq́ue hanc Sedem obſeruantiam ac reuerentiam agnouimus. quam quidem nos, pro Apoſtolicæ ſeruitutis officio, ad tam egregiam voluntatem ſuam conſtanter retinendam hortaremur, niſi ex eiſdem litteris ſuis perſpexiſſemus, Maieſtatem tuam paternas hortationes noſtras eo animi ſtudio eâque alacritate accepiſſe, vt nullis aliis præterea hortationibus locum reliquerit. Omnipotens Deus, chariſſime in CHRISTO Fili, det Maieſtati tuæ in ſuo timore ſemper proficere; eamq́ue ad nominis ſui gloriam, vniuerſæq́ue Reipublicæ Chriſtianæ vtilitatem diu, ſicut cupit, ſoſpitem incolumemq́ue cuſtodiat atque conſeruet. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XIII. Iunij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XVI.

Vt Regiam claſſem contra Turcas Venetis auxilio mittat, Hiſpaniarum Regem hortatur. Vide lib. IV. *cap.* I. *Vitæ* PII V.

Philippo

Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm certiores facti ſimus, immaniſſimum Turcarum Tyrannum, totâ claſſe iam eductâ, cum vnâ illius parte Cypro imminere, cum alterâ verò oræ illi maritimæ præſidio eſſe; communis Reipublicæ Chriſtianæ periculo, reique magnitudine commoti, has ad Maieſtatem tuam litteras per tabellarium deditâ operâ ad eam miſſum ſcribendas eſſe iudicauimus; quibus illam in Domino vehementer hortamur, &, quo maiore animi noſtri ſtudio poſſumus, requirimus, vt illicò atque has noſtras litteras acceperit, dilecto Filio, nobili viro, Ioanni Andreæ Auriæ mandare velit, vt ſine vllâ exceptione, quamprimùm facere potuerit, ſe cum eâ claſſe, cui Maieſtatis tuæ nomine præeſt, ad Venetorum claſſem adiungat, quò faciliùs, coniunctis omnibus copiis, impium communium hoſtium conatum reprimere poſſimus. Quâ de re dilecto Filio Magiſtro Ludouico de Torres, Cameræ noſtræ Apoſtolicæ Clerico, mandauimus, vt cum Maieſtate tuâ agat ſtudioſiſſimè atque inſtantiſſimè noſtris verbis: cuius orationi non modò vt fidem habeat, ſed etiam vt imminenti Chriſtianorum periculo pro ſuâ erga Deum Omnipotentem pietate quàm celerrimè occurrat, Maieſtatem tuam rogamus. Datum Romæ apud ſan-

ctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXVIII. Iunij, M. D. LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XVII.

PHILIPPI II. Regis Catholici ad Gabrielem à Cueua, Ducem Albuquercium, ditionis Mediolanensis Gubernatorem.

Quid de præbendo Venetis auxilio, ac de fœdere sanciendo statuerit, ostendit; iubetque, vt fœdus ipsum aliaque Regia negotia curet diligenter. Vide lib. IV. cap. I. Vitæ PII V.

Cordubâ in hanc vrbem cogitanti mihi præstò fuit Ludouicus de Torres, Apostolicæ Cameræ Clericus, à Summo Pontifice legatus ad negotium sacri fœderis cum Venetis contra Turcas faciendi, qui eius nomine mecum egit, orauitque, vti primo quoque tempore in ditione nostrâ Siciliensi quàm plurimas possem triremes, & item ex iis quæ stipendia nostra faciunt, cogendas curarem, paratas ad id quod accidere facilè posset, Turcicâ classe hac æstate (vt certò creditur) in expeditionem prodeunte. & quamquam per id tempus plurimis rebus aliis eram vehementer implicitus; tamen pro summo quo teneor Pontificiæ Maiestati obsequendi desiderio, atque in omnibus Christianæ Reipublicæ difficultatibus, vt anteà semper facere consueui, opem ei promptè ferendi, pergratum

mibi

mihi accidit & ipsi Ludouico aures præbere, & præstare id quod de triremibus colligendis Pontifex Summus exposuit: ac propterea statim Ioanni Andreæ mandandum decreui, vt cum nostris omnibus ibi subsistentibus atque aliis ære nostro merentibus triremibus in Regno Siciliensi atque in illis oris præstò sit, rebus omnibus ineundæ societatis in subsidium comparatis. Proinde mecum ille super hac re fusiùs verba fecit, descriptasque mihi rationes, optimaque Pontificis consilia detulit; quæ nos itidem, vt in hanc sanctam belli societatem nomen demus, apprimè debent impellere: cumque super hac re multa iam diligenter exagitata sint & consulta, per ipsum Ludouicum Pontifici respondi, me ipso cohortante in hoc fœdus cum Venetâ Republicâ contra Turcas percutiendum conspirare decreuisse. Quod vt faciliùs primo quoque tempore conficiatur, Ioanni Stunicæ nostro & Consiliario & in Vrbe Oratori, atque Granuellano & Paceco Cardinalibus id negotij dedi transigendum; qui omnes coniunctis animis, tamquam procuratores nostri, eâ de re agant cum iis viris, quibus eam curam Pontifex ipse, & Veneta Respublica delegauerit. Ac propterea mandatum eius rei conficiendæ ad eos mittimus summâ cum potestate ac monitis de iis rebus, quæ in hoc genere vel præscribendæ vel cauendæ esse videantur. Quâ de re te commonefaciendum esse putauimus, vt intelligas oportere te cum ipso Ioanne Stunicâ, aliisque à nobis delectis viris, optimè conuenire, eosque identidem tibi admonendos esse rerum omnium quæ contingent, & eius item iuris, quod Principatus

noster

noster Mediolanensis in Venetos, eorumque ditiones, sibi esse prætendit; præclareque factum iri, si per hanc occasionem id controuersiæ inter ipsos componatur. Idcircò etiam ipsi Stunicæ per litteras mandauimus, vt de eo, in quem pro tempore res hæc deducta fuerit, statu te statim certiorem faciat: vt, cùm primùm fœderis ipsius negotium fuerit expeditum, admoneat te de iis rebus, quas in istâ ditione nostrâ eiusmodi expeditionis in subsidium adornare oportebit, secundùm ea quæ super ipsâ re decreta fuerint & constituta. Itaque mandamus tibi atque præcipimus, vt quæcumque in isto nostro Regno in sequentem æstatem nostro nomine apparanda esse idem Stunica monebit, ea tempore antè capto parare velis atque disponere; ac quidquid super eâ re fiat, cures nobis renuntiari. Hispali, XVII. *Kalend. Iunij,* M. D. LXX.

EPISTOLA XVIII.

Vt Regiam classem cum Venetâ contra Turcas quamprimùm iungi procuret, Io. Andream de Auria hortatur. Vide lib. & cap. IV. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Ioanni Andreæ de Auria, Militi Genuensi.

DIlecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Non dubitamus, Nobilitatem tuam, pro suâ prudentiâ, rerumque bellicarum vsu, intelligere, totam immanissimo Turca-

rum

rum Tyranno sæuissimum hac æstate bellum aduersus Rempublicam Christianam molienti resistendi spem in eo positam esse, vt Christianorum maritimæ copiæ omnes in vnum locum conueniant, quò faciliùs, coniunctis viribus, potentissimorum hostium impetus ab Reipublicæ Christianæ finibus arceri repellique possit. Quia verò putamus, Nobilitati tuæ à charissimo in CHRISTO Filio Philippo Hispaniarum Rege Catholico mandatum esse, vt cum eo triremium nauiumque numero, qui ei à Maiestate suâ constitutus est, Venetorum classi se coniungat; idcircò Nobilitatem tuam vehementer in Domino hortamur, vt primo quoque tempore versus sinum Corcyrensem, eaque loca nauiget, apud quæ Venetorum classem stationem habere cognoscet. opus est enim celeritate: quæ si, vt speramus, à te adhibita fuerit, resistendi communibus hostibus ratio proculdubio facilior expeditiorque futura est. Quamuis autem multis maximisque in rebus perspecta virtus tua, magnam certamque nobis spem afferat, te in hac expeditione communi omnium hominum, nostræque insuper de tuâ virtute expectationi, abundè responsurum esse; tamen rei periculique communis magnitudine commoti, prætermittere non possumus, quin Nobilitatem tuam ad operam diligentiamque suam hoc tam necessario Reipublicæ Christianæ tempore fortiter nauandam, etiam atque etiam excitemus. Pertinebit

ea res non ſolùm ad populi Chriſtiani ſalutem, Catholicique Regis ſecuritatem, ſed etiam ad nominis ſui laudem, quamuis anteà quoque inſignem, clariùs adhuc illuſtrandam. A nobis quoque eius rei nomine tantam gratiam inibit, vt quæcumque erga ſe paternæ noſtræ voluntatis indicia Nobilitati tuæ cum Domino impertiri poterimus, hæc numquam paſſuri ſimus ab eâ deſiderari. Datum Romæ apud S.Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XXIII. Maij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XIX.

Ne quid impediat, quo minùs Ieroſolymitani Ordinis triremes quatuor cum Pontificiâ claſſe contra Turcas coniungantur, Ioannem Andream Auriam hortatur. Vide lib. IV. *cap.* IV. *Vitæ* PII V.

Eidem Ioanni Andreæ Auriæ.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniam ad propulſandum communium hoſtium Turcarum aduerſus Rempublicam Chriſtianam bellum, vtiliſſimum eſſe conſtat, Chriſtianorum auxilia vnum in locum primo quoque tempore tutò poſſe conuenire; quò faciliùs deinde, omnibus copiis ſimul coniunctis, conſociatiſque auxiliis, potentiſſimorum hoſtium conatui vno animo & conſilio reſiſtere poſſimus; idcircò

idcircò Nobilitatem tuam his nostris litteris vehementer in Domino hortamur, vt ne impedimento esse velit, quo minùs quatuor triremes, quas dilectus Filius Petrus de Monte, Hospitalis sancti Ioannis Ierosolymitani Magister, instructas paratasque ad hoc bellum se habiturum esse nobis pollicitus est, ad nostram Ecclesiasticam classem adiungantur: nam præterquam quòd honestius est, Religiosorum classem auspiciis nostris, qui Religionis caput sumus, militare potiùs quàm aliorum; sic etiam futurum est, vt & illæ quatuor tutiùs nauigaturæ sint, si se cum nostrâ classe coniunxerint, & nostra classis, additis illis, securiùs se cum reliquis copiis coniunctura sit. Quæ res cùm ad rectè bellum administrandum maximum momentum habitura esse videatur, non dubitamus, Nobilitatem tuam, pro suâ prudentiâ, id vt quamprimùm fiat, omni ope pro suâ parte esse adiuturam. Quod vt nostris paternis vocibus admonita, aliquantò etiam alacriùs faciat, à Nobilitate tuâ magnoperè postulamus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIX. Maij, M. D. LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XX.

Vt Regiam classem Neapolitani Proregis subsidiis instructam contra Turcas quamprimùm expediat, eumdem Andream Auriam hortatur. Vide lib. IV. *cap.*I. *&* IV. *Vitæ* PII V.

Eidem Io. Andreæ Auriæ.

DIlecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Lectis Nobilitatis tuæ litteris, quibus sibi milites ceteraque ad instruendam alendamque classem necessaria deesse significabat, eâque de caussâ se impediri aiebat, quo minùs (quod ab eâ nostris litteris superioribus diebus petieramus) versus sinum Corcyrensem nauigare, seque cum nostrâ & Venetorum classe coniungere posset; subitò ad dilectum Filium, nobilem virum, Ducem de Alcalâ, Regni Neapolitani Proregem, litteras dedimus, quibus eum ad milites ceteraque quæ tibi opus erant quamprimùm ad te mittenda, vehementer hortati sumus: quibus ille nostris litteris nuper ita respondit, quemadmodum ex illius litterarum exemplo, quod ad te cum his litteris nostris mittimus, intelligere poteris. Quæ cùm ita sint, præterea totius Reipublicæ Christianæ periculi magnitudo diutiùs non patiatur differri communis salutis auxilia; Nobilitatem tuam vehementer in Domino horta-

hortamur, & quo maiore animi noſtri ſtudio poſſumus, requirimus, vt, poſtquam milites, & cetera quæ ſibi ad nauigandum neceſſaria ſunt, habuerit, eam in ſuâ cum noſtrâ Venetorumque claſſe coniungendâ pro parte ſuâ diligentiam ac celeritatem adhibere ſtudeat, quam & rei magnitudo poſtulat, & nos ab eximio Nobilitatis tuæ in adiuuandâ Republicâ Chriſtianâ ſtudio expectamus: iam enim & Venetorum claſſem Corcyram appuliſſe intelligimus, & noſtram quoque breuî eôdem profecturam cognouimus, vt nihil aliud præterea ad reſiſtendum communibus hoſtibus, quàm tuæ claſſis in eadem loca aduentus deſiderari videatur. Quâ quidem re non ſolùm communem totius populi Chriſtiani cauſſam vehementer adiuuabis; ſed etiam chariſſimi nobis in CHRISTO Filij Regis Hiſpaniarum Catholici rebus non mediocriter proderis, tibique apud Omnipotentem Deum merita, & apud homines gloriam comparabis; & à nobis ipſis, eiuſdem rei nomine, non paruam gratiam inibis. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XX. Iulij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XXI.

Regiam claßem neceßariis subsidiis instrui, & contra Turcas quamprimùm dirigi procurat. Vide lib. IV. *cap.* I. *&* IV. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro, Perafanio de Ribera, Duci de Alcalâ, in Regno Neapolitano Proregi.

DIlecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Superioribus diebus cùm dilectum Filium, nobilem virum, Ioannem Andream Auriam per litteras hortati essemus, vt se cum eâ classe, cui à charissimo in CHRISTO Filio nostro Hispaniarum Rege Catholico præfectus est, ad Venetorum classem adiungeret, quò faciliùs, consociatis auxiliis, communium hostium Turcarum aduersus Rempublicam Christianam impetus repelli possit; ad eas ipsas litteras nuper ita rescripsit, se & hortationem nostram libenter alacriterque suscepisse, & sibi à Maiestate Catholicâ imperatum esse, vt quæcumque illi à nobis, & ab eodem Catholico Rege super hoc negotio Romæ delegatis mandata forent, omnia exequeretur, seque paratum esse in eâ re & voluntati nostræ morem gerere, & eorumdem delegatorum iussa facere; sed tamen & militum quos in classem imponat facultatem sibi deesse,

deesse,& commeatuum copiam ad eosdem milites ac reliquam naualem turbam alendam non habere, ob eamque caussam se ad Nobilitatem tuam de vtrâque re diligenter scripsisse. Quod cùm ita sit, Nobilitatem tuam his nostris litteris in Domino vehementer hortamur, & quo maiore animi nostri studio possumus rogamus, vt prædicto Ioanni Andreæ eas militum commeatuumque copias, quæ ad armandam alendamque illius classem sufficere possint, quàm celerrimè mittendas curet. Quantâ celeritate opus sit, vt immanissimi Turcarum Tyranni classi Cypro iam imminenti in tempore occurrere possimus, Nobilitatem tuam pro suâ prudentiâ intelligere arbitramur. Quantum verò hoc periculum, quamque commune sit,quod non minùs Venetorum,quàm toti Christianæ Reipublicæ,ac præcipuè Regi Catholico à communibus hostibus impendet, nemo est qui non videat. Quocircà & officio nostro adducti, & communis discriminis magnitudine commoti, à Nobilitate tuâ petimus, vt comparandis mittendisque militibus ac commeatibus, qui in prædicti Ioannis Andreæ classem imponantur, eam diligentiam celeritatemque adhibeat, quam & rei periculique magnitudo exposcit, quamque nos ab eximio suo Christianæ Religionis defendendæ studio expectamus. Nihil neque Dei Omnipotentis caussæ, neque Regi ipsi Catholico vtilius, nobisque ipsis gratius facere potest,

quàm

quàm ſi in tanto totius populi Chriſtiani diſcrimine diligentiam ſuam à nobis deſiderari non patiatur. Quod nos pro ſuâ erga Deum Omnipotentem pietate Nobilitatem tuam facturam eſſe non dubitamus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die II. Iulij, M.D.LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XXII.

Ieroſolymitani Ordinis triremes inſtrui, & cum Pontificiâ Venetâque claſſe contra Turcas iungi procurat. Vide lib. IV. *cap.*I. *&* IV. *Vitæ* PII V.

Petro de Monte, Magiſtro Hoſpitalis ſancti Ioannis Ieroſolymitani.

DIlecte Fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quamuis ſuperioribus diebus ad te ſcripſerimus, vt tuam & iſtius Ordinis claſſem, quam omnibus rebus ad nauale bellum neceſſariis inſtructam hoc tam neceſſario Turcici belli tempore nobis pollicitus es, iam diu paratam haberes, donec nos eam quam in animo habemus claſſem inſtrueremus; neque dubitemus te idipſum diligenter facturum eſſe: tamen, cùm & Reipublicæ Chriſtianæ neceſſitas id flagitare, & coniungendarum omnium maritimarum copiarum tempus appropinquare videatur, deuotionem tuam iterùm in

Domino

Domino hortandam esse præuidimus, vt eas ipsas triremes instructas paratasque habeat, vt, cùm tibi à dilecto Filio, nobili viro Marco Antonio Columnâ, nostræ classis Generali, significatum fuerit, tuâ ad illius classem adiunctâ vnà cum eo versus ea loca nauigare possis, in quibus Venetorum classem stationem habere auditum fuerit. In quo, etsi non dubitamus, te, pro tuo eximio Reipublicæ Christianæ iuuandæ studio, eam quam par est diligentiam celeritatemque esse adhibiturum; tamen ob rei communisque periculi magnitudinem, tibi quamuis currenti Apostolicæ nostræ hortationis calcar admouendum esse existimauimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die x. Iunij, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XXIII.

Vt Melitenses triremes contra Turcas ad sinum Corcyrensem quamprimùm adnauigare, & cum Pontificiâ Venetâque classe coniungi curet, Petrum de Monte hortatur. Vide lib. IV. *cap.* IV. *Vitæ* PII V.

Eidem Petro de Monte, Magistro Hospitalis sancti Ioannis Ierosolymitani.

DIlecte Fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Superioribus diebus binas ad te litteras dedimus; alteras XXVI. Maij, alteras decimo

 die

die Iunij datas: in vtrisque autem vehementer te hortati ſumus ac requiſiuimus, vt tuas iſtiusque Ordinis triremes, quas omnibus rebus ad nauale bellum inſtructas hoc ipſo tam neceſſario Turcici belli tempore nobis obtuleras, paratas inſtructasque haberes; vt, cùm tibi à dilecto Filio, nobili viro Marco Antonio Columnâ, noſtræ claſſis Generali, ſignificatum eſſet, tuas ad illius triremes adiungeres, & cum eo verſus ea loca nauigares, in quibus Venetorum claſſem ſtationem habere auditum fuiſſet. Quod quidem eo ad te conſilio ſcripſeramus, quia intereà chariſſimi nobis in CHRISTO Filij Regis Hiſpaniarum Catholici claſſem eiſdem locis appropinquaturam ſperabamus, vt, omnibus maritimis copiis ſimul coniunctis, communibus hoſtibus vno animo & conſilio faciliùs obſiſtere poſſemus. Sed cùm & prædicti Regis claſſem diutiùs quàm putabamus tardare videamus, & Venetorum claſſem Corcyram iam appuliſſe audiamus, eodemque noſtram etiam claſſem aut profectam eſſe, aut quamprimùm profecturam intelligamus; deuotionem tuam in Domino vehementer hortamur ac requirimus, vt vnà cum ſuis triremibus eôdem, hoc eſt Corcyram, nauigare, ſeque cum noſtrâ & Venetorum claſſe coniungere quamprimùm ſtudeat. Quâ in re, etſi exploratum habemus, te pro tuo eximio Reipublicæ Chriſtianæ adiuuandæ ſtudio, eam quam par eſt diligentiam celeritatemque eſſe adhibiturum;

biturum; tamen, vt ad eam ipſam diligentiam aliquid etiam harum ipſarum ad te litterarum nomine addas, vehementer à te petimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XIX. Iulij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XXIV.

Quòd Ioanni Andreæ Auriæ, vt Regiam cum Pontificiâ Venetâque claſſe coniungeret, mandauerit, gratias agit, Regemq́ue ad fœderis negotium conficiendum hortatur.

Philippo Hiſpaniarum Regi Catholico.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Certiores facti ex his quæ Venerabilis Frater Archiepiſcopus Roſſanenſis, noſter & Sedis Apoſtolicæ apud Maieſtatem tuam Nuntius, copioſiùs ad nos ſcripſit, quantâ voluntatis ſuæ erga nos ſanctamq́ue hanc Sedem Apoſtolicam propenſione, quamq́ue prompto alacriq́ue animo Maieſtas tua rogatu noſtro dilecto Filio, nobili viro Ioanni Andreæ Auriæ, claſſis ſuæ Præfecto, mandauerit, vt ſe, cum eis quibus præeſt triremibus, ad noſtram Venetorumq́ue claſſem adiungeret, quò faciliùs, omnibus maritimis copiis in vnum coactis, communibus hoſtibus communi

auxilio & consilio obsisti posset; magnas Omnipotenti Deo gratias egimus, qui talem tamque egregiam erga Christianam Rempublicam voluntatem Maiestati tuæ misericorditer indulsisset: in quo etsi nihil fecit Maiestas tua nobis nouum, qui eius erga Christianam Religionem studium benè cognitum habemus; tamen eâ ipsâ de re eas quas debemus Maiestati tuæ gratias agimus, quæ quòd Patris voces Filius non despexit, in eo suam non solùm erga nos, sed multò magis erga Redemptorem nostrum pietatem declarauit, eius ipsius pietatis fructum proculdubio æternum ab eo perceptura, qui nihil, quod eius caussâ fiat, quantumuis exiguum, sine remuneratione relicturum se pollicitus est. Quia verò tale tantumque de Republicâ Christianâ benè merendi Maiestatis tuæ omnibus perspectissimum studium nobis animum dat, vt quæ ad eiusdem Reipublicæ commune bonum vtilitatemque pertinent, non minore quàm anteà fecimus confidentiâ, à Maiestate tuâ postulemus; idcircò eamdem Maiestatem tuam hortamur, & quo maiore animi nostri studio possumus, rogamus, vt quod illius iussu auctoritateque nostrâ, inter Maiestatis tuæ mandatarios & à nobis delegatos, de fœdere inter nos sanctamque Sedem Apostolicam, & Maiestatem tuam, Venetorumque Rempublicam, aduersus immanissimum Turcarum Tyrannum ineundo apud nos superioribus diebus communi partium confœderanda-

derandarum consensu actum statutumque est, id ratum habere quamprimùm velit: sic vt omnibus rebus, quæ huic sanctissimo fœderi concludendo moram aliquam afferre possint, Maiestatis tuæ pietate prudentiâque sublatis, habeat Respublica Christiana, quorum præsidio ac tutelâ aduersus communium hostium impetum tuta securaque sit. quæ quidem in tanto suæ salutis discrimine, quod ab auidissimâ Christiani sanguinis gente sibi imminere intelligit, in tuam potissimùm Maiestatem oculos suos coniectos habet: videt enim, si (quod absit) Maiestatis tuæ potissimo ad se tuendam auxilio destituta fuerit, frustrà se ceterorum Christianorum Regum ac Principum opem præsidiumque esse imploraturam: quibus etiam si voluntas ad se defendendam non defuerit; parem tamen voluntati facultatem ac vires defuturas esse non ignorat. Quæ cùm ita sint, charissime in CHRISTO Fili, Maiestatem tuam per Omnipotentem Deum obsecramus, vt pro parte suâ ad tam salutare piumque fœdus quamprimùm concludendum incumbat; eâque in re tum communi totius populi Christiani de suâ erga Redemptorem nostrum pietate expectationi respondeat, tum nostris paternis hortationibus satisfaciat. Quod quamuis pro certo haberemus, Maiestatem tuam pro suo diuini honoris zelo, Christianæque Reipublicæ adiuuandæ studio, esse facturam; tamen paternam nostram hortationem, vel

ad officij noſtri partes implendas ſuſceptam, neque ingratam neque iniucundam Maieſtati tuæ, pro ſuâ erga nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam deuotione, fore putauimus. Eiſdem autem de rebus vt cum Maieſtate tuâ, noſtro nomine, copioſiùs ageret, prædicto Venerabili Fratri noſtro & Sedis Apoſtolicæ apud Maieſtatem tuam Nuntio mandauimus: cuius orationi Maieſtas tua vt fidem habeat, ab eâ vehementer petimus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die vltimo Iulij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XXV.

De Regiis triremibus Pontificiæ Venetæque claßi contra Turcas adiungendis, aliisque de rebus apud Regem Catholicum benè procuratis, gratias agit; atque, vt ad sociale fœdus quamprimùm conficiendum Regem inducat, hortatur.

Didaco Cardinali Spinoſæ.

Dilecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cùm ex litteris tuis proximè ſcriptis certiores facti eſſemus, chariſſimum in CHRISTO Filium noſtrum Hiſpaniarum Regem Catholicum dilecto Filio, nobili viro Ioanni Andreæ Auriæ, claſſis ſuæ Præfecto, mandauiſſe, vt cum

eis,

eis, quibus Maiestatis suæ Catholicæ nomine præest triremibus, se ad nostram Venetorumque classem adiungeret, quod nos litteris per tabellarium deditâ operâ ad Maiestatem suam missum ab eâ vehementer postulaueramus; cumqué eâ de re Maiestati suæ gratias, quas debemus, egissemus; prætermittere noluimus, quin eo ipso tempore cum circumspectione quoque tuâ eodem officio his litteris fungeremur; cuius vnius maximè operâ atque diligentiâ illud ipsum, quod tantoperè cupiebamus, ab eâdem Maiestate suâ impetratum esse sciebamus. Scripsit enim ad nos Venerabilis Frater Archiepiscopus Rossanensis, noster & Sedis Apostolicæ apud Serenissimum Regem Catholicum Nuntius, quali quantâque humanitate, quamque alacri promptoqué animo omnem adeundi alloquendique Regis laborem, negotiumque ipsum ex nostrâ sententiâ conficiendi curam, circumspectio tua sponte susceperit, sic vt ne ipse quidem prædictus Nuntius noster maiorem in eâ re diligentiam sedulitatemque adhibere potuisset. Quocircà circumspectionem tuam pro tam egregiâ nobis Reipublicæque Christianæ operâ nauatâ debitis in Domino laudibus commendantes, illi etiam gratias agimus quas debemus: taliaque suæ erga nos sanctamque hanc Sedem Apostolicam obseruantiæ ac deuotionis indicia, præterquam quòd suâ erga Deum Omnipotentem pietate dignissima sunt, nobis præterea, vt par est,

est, gratissima fuisse significamus. Quia verò qui semel ad aratrum manum posuit, eum fas non est retrò aspicere; idcircò vehementer in Domino hortamur, vt quæ ad Reipublicæ Religionisque Christianæ salutem pertinere cognoueris, hæc omni semper studio adiuuare contendas: in primisque omnem gratiam, opem auctoritatemque tuam apud eumdem Serenissimum Regem Catholicum interponere studeas, vt quod superioribus diebus de fœdere inter nos Sedemque Apostolicam, ac Maiestatem suam Catholicam, Venetorumque Rempublicam, aduersus immanissimam Turcarum gentem ineundo inter Maiestatis suæ ac Reipublicæ Venetorum mandatarios & à nobis delegatos, illius iussu auctoritateque nostrâ, actum statutumque est; id Maiestas sua quàm celerrimè ratum habere, fœdusque ipsum concludere velit. vt enim talis Christianorum Principum contra communes hostes confœderandorum societas atque coniunctio vna ex omnibus humanis rebus esse videtur, quæ sola imminentem à sæuissimo Turcarum Tyranno Reipublicæ Christianæ calamitatem propulsare posset; sic nos eam rem quamprimùm ad effectum adduci sic desideramus, vt quicumque eius ipsius fœderis celerem conclusionem omnibus viribus adiuuerint, hi, præter diuinæ remunerationis præmium, à nobis quoque magnam sint gratiam inituri. Quod circumspectionem tuam in primis effecturam esse

ita perſuaſum habemus, vt, quo minùs id ab eâ pluribus verbis petamus, eâ de cauſsâ prohibeamur, ne tam egregiæ tuæ erga nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam ac Rempublicam Chriſtianam voluntati diffidere videamur. Cetera verò, quæ tecum agenda erunt, ea prædicto Venerabili Fratri noſtro & Sedis Apoſtolicæ Nuntio tibi exponenda mandauimus: cui in omnibus pleniſſimam fidem habebis. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die vltimâ Iulij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XXVI.

Vt Chriſtianis contra Turcas bellum gerentibus auxilio eſſe velit, Regem Portugalliæ hortatur. Vide lib. IV. *cap.* III. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio, Sebaſtiano Portugalliæ & Algarbiorum Regi.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quod tua ſingularis in Deum Omnipotentem pietas, & erga nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam deuotio nos hortatur, id fidenter admodum facimus, vt in his, quæ ad Reipublicæ Chriſtianæ ſalutem, Religionis Fideique Catholicæ defenſionem pertinent, tuam opem auxiliumque, vbi opus eſt, implore-

ploremus. Quocircà ex litteris chariſſimi in CHRISTO Filij noſtri Hiſpaniarum Regis Catholici certiores facti, immaniſſimum Turcarum Tyrannum, claſſe maximâ inſtructâ, magnis equeſtribus pedeſtribusque copiis collectis, rupto fœdere, quod ei ad hanc diem cum Venetis fuit, bellum ingenti conatu aduerſus Chriſtianos moliri; dilectum hunc Filium Magiſtrum Ludouicum de Torres, Cameræ noſtræ Apoſtolicæ Clericum, virum ob eximiam probitatem egregiamque erga nos Sedemque Apoſtolicam fidem nobis probatiſſimum, ad Maieſtatem ſuam Catholicam miſimus, vt eam ad claſſem primo quoque tempore mittendam hortaremur. Cui etiam mandauimus, vt ad Maieſtatem tuam ſe conferat, eamque noſtro nomine enixè roget, & per Deum Omnipotentem obſecret, vt ad Sereniſſimi Regis Catholici claſſem ſuas quoque triremes, quas decem numero eſſe audiuimus, adiungere velit; vt communi nauali auxilio communibus hoſtibus, quantum fieri poteſt, obſiſti poſſit. Quod ita à Maieſtate tuâ petimus, vt maiori animi noſtri ſtudio petere non poſſimus. Prædicto autem Magiſtro Ludouico ſuper his rebus, quas illi noſtro nomine exponet, Maieſtatem tuam eamdem fidem habere volumus, quam nobis præſentibus ſecumque loquentibus haberet. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XIII. Martij, M.D.LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTO-

EPISTOLA XXVII.

SEBASTIANI Portugalliæ Regis ad PIVM V.

Pontificis consilium de fœdere contra Turcas probat: sed ad eam expeditionem quod petebatur auxilium mittere in præsens non posse excusans, id in posterum daturum se pollicetur.

SAnctissime in CHRISTO *Pater, & Beatissime Domine. Sanctitatis tuæ litteras pridie Idus Martij datas reddidit mihi pridie Nonas Iunij Ludouicus de Torres, ac Beatitudinis tuæ nomine quæcumque habuit in mandatis exposuit; de maximâ videlicet expeditione, & exercitu terrâ mariq́ue comparato, quem Turca communis hostis, antiquo pacis fœdere, quod cum Venetâ Republicâ pepigerat, soluto, aduersus orbem Christianorum adornabat. Quamobrem admonebat me Sanctitas tua, & etiam atque etiam postulabat, quando, Principum Christianorum communis caussa dum agitur, oporteret etiam ipsos communi periculo coniunctis viribus occurrere, vt meas triremes in Siciliam deduci, atque eas ibi vnà cum Serenissimi Regis Castellæ auunculi mei triremibus iungi curarem. Certè enim, vt verum fatear, Sanctissime Domine, ita me pius zelus & paterna solicitudo, quâ nobis communi totius Reipublicæ Christianæ tuendæ caußâ ad obeundum munus nostrum persuadet, deuinctum & obligatum reddit, vt existimem nouo quodam nos beneficij genere adstringi*

ad ingentes Deo Optimo Maximo gratias persoluendas, quòd his temporibus, dum Christiana Religio vbique premitur & affligitur, talem Pontificem Ecclesiæ suæ & nobis donauerit, qui omnibus his calamitatibus sufficientissimum remedium præbeat, & qui Principes Christianos ad tam necessariam expeditionem cohortetur, eorum animos concordes efficiat, & communi fœdere quodammodò in vnum cogat atque coniungat. Et quamquam Ludouicus ipse de his rebus ita mecum egit, vt facilè ex eo intellexerim, facultatem mihi à Sanctitate tuá concedi, vt priùs de auxilio, quod petebatur, mittendo maturè considerarem, quid mihi facere pro ratione temporis expediret; nihilominùs tamen rationes & caussas omnes, quæ desiderium meum ad obsequium, tum in hac re, tum etiam in omnibus aliis, Sanctitati tuæ præstandum commouerent, repetendas esse existimaui. Ad hoc enim faciliùs ac celeriùs exequendum sese offerunt primùm maxima & grauissima pericula, quæ Turcica ista classis Christianæ Reipublicæ potest afferre, his præsertim temporibus, quibus Principes Christiani tot & tam variis curis & periculis, quibus est occurrendum, vrgemur: deinde reuerentia & obseruantia, quæ in omnibus Sanctitati tuæ debetur, in hac præcipuè tam publicâ caußâ, Principibus quidem omnibus communi, sed Beatitudini tuæ propriâ, & quodammodò peculiari, quam veluti vniuersalis Pastor, & omnium primus & caput, omni præsidiorum genere solicitè iuuare numquam desinit: tum etiam maiorum meorum exempla, qui in rebus leuioris momenti, & minoris etiam peri-

periculi, prompto animo Sedi Apostolicæ & Christianæ Reipublicæ semper adfuerunt. Accedit præterea priuata quædam obligatio, quâ Sanctitati tuæ deuinctus sum, tum propter loci in quo residet celsitudinem, tum propter beneuolentiam & amorem paternum, quo omnes res meas fouet ac prosequitur: vetus etiam & antiqua amicitia, quæ inter hæc nostra Regna & Venetorum Rempublicam semper intercessit; in cuius auxilium felicis memoriæ Rex Emanuel proauus meus classem olim ingentem misit. Ex aduerso autem quædam alia mihi occurrunt, frequentes scilicet occupationes, quibus me ad meorum Regnorum propugnationem & tutelam, & ad maximi etiam ponderis expeditiones ad hoc ipsum necessarias, sedulò intentum esse oportet; tum verò, quòd, quamuis huiusmodi auxilium nunc mitteretur, opportuno tamen tempore adesse non posset; propterea quòd nunc primùm Sanctitatis tuæ litteras receperim, atque inter hæc Regna & portum, quò tota hæc classis conuenire debet, intersint maxima locorum interualla. Quibus omnibus exactè consideratis, visum tandem mihi fuit de auxilio hoc anno intempestiuè mittendo supersedere. Verùm si sequentibus annis bellum hoc continuabitur, & Sanctitas tua subsidium meum duxerit esse necessarium, libenter illud mittam; idque præstabo posthabitâ ratione earum rerum, quæ Regnis & ditionibus meis defendendis debentur. Etenim tanti facio obedientiam & obseruantiam, quam omnes Principes Christiani Sanctitati tuæ meritò ac iure optimo, hoc præsertim tempore, in omnibus præstare debemus; vt

si summè piis Beatitudinis tuæ monitis paruero, quod me semper facturum spondeo, non dubium quin Deus Optimus Maximus meorum Regnorum patrocinium suscipiat, eorumque tranquillitati & honori benignè prospiciat. Beatissima enim Sanctitatis tuæ benedictio caussa erit potissima non solùm ad id sperandum, sed etiam ad optatum tam sancti desiderij finem obtinendum. Atque ita fiet, vt nos omnes Principes Christiani communi consensu vires, opes & facultates nostras ad bellum Turcæ cominùs inferendum præsentes conferamus, certatimque pro antiquâ illarum regionum libertate recuperandâ nostrarum contentionum neruos intendamus, & Ecclesiæ Catholicæ sanctam Ierosolymam, vt ego impensè desidero, & Deo fautore futurum spero, restituamus. Datum Sintiæ, VI. *Idus Iunij,* M. D. LXX.

EPISTOLA XXVIII.

Propensa Regis ad opem Christianæ Reipublicæ contra Turcas ferendam studia commendat: quid auxilij ab eo sperandum sit edici, ineundique coniugij negotium confici postulat. Vide lib. IV. *cap.* III. *Vitæ* PII V.

Sebastiano Portugalliæ Regi.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Non facilè verbis consequi possemus, quantoperè in Domino gauisi sumus, litteras Maiestatis tuæ VIII. die Iunij

Iunij datas legentes, & ea quæ dilectus Filius noster Magister Ludouicus de Torres, Cameræ nostræ Apostolicæ Clericus, copiosiùs ad nos scripsit cognoscentes: qui cùm inter cetera, de quibus nos certiores fecit, illud etiam adiecisset, quanto cum honore, quantâque cum Maiestatis tuæ erga nos sanctamque hanc Sedem Apostolicam deuotionis & obseruantiæ significatione ab eâ exceptus fuerit; opinionem nostram, quam de tuâ erga Deum Omnipotentem pietate ex multis nec dubiis eius signis conceptam iam pridem habebamus, non solùm confirmauit, sed etiam vehementer auxit. Quod verò eadem Maiestas tua, & nobis ipsis scripsit, & prædicto etiam Ludouico confirmauit, se, quod ab eâ per litteras nostras postulauimus, classem suam omnibus rebus ad nauale bellum necessariis instructam contra communem hostem Turcarum Tyrannum Reipublicæ Christianæ auxilio mittere paratam esse; laudamus summoperè tam promptum alacremque Maiestatis tuæ animum ad defendendam Religionem Catholicam; piumque istum diuini honoris zelum, eximiumque Reipublicæ Christianæ tuendæ studium debitis laudibus, quemadmodum debemus, vehementer in Domino commendamus. Quâ in re Maiestas tua veterem clarissimorum maiorum suorum inclytæ memoriæ Regum virtutem egregiè imitatur, qui bellis contra infideles gerendis, magnam sibi & apud homines laudem, & maiora

ra

ra apud Redemptorem nostrum merita pepererunt: & caussas quidem, quas Maiestas tua in suis ad nos litteris affert, quare eam ipsam, quam mittere parata est classem, hoc anno sibi mittendam non esse existimauerit, verissimas atque iustissimas esse ipsi quoque intelligimus; satisque habebimus, si sequenti anno eiusdem suæ classis auxilium nobis ac Reipublicæ ipsi Christianæ paratum fuerit. Quam quidem ad rem Maiestatem quoque tuam pro nostro officio hortaremur, nisi eam nullum cerneremus hortationibus nostris locum reliquisse. Illud tantummodò à Maiestate tuâ nobis significari cupimus, quanto vel triremium vel ceterorum nauigiorum numero existimet Christianam Rempublicam in hoc aduersus communes hostes bello à se posse iuuari, vt sciamus quid nobis certi auxilij ab istâ parte polliceri possimus. In quo tamen Maiestatem tuam nolumus quidquam supra vires conari, sed sui Regnorumque suorum commodi eam quam par est rationem habere: vt enim exploratum habemus, Maiestatem tuam quibus rectè potuerit viribus communi Reipublicæ Christianæ defensioni affuturam, ita nihil eam suo incommodo agere volumus. Quæ verò idem Ludouicus de matrimonio inter Maiestatem tuam & charissimi nobis in CHRISTO Filij Regis Christianissimi sororem contrahendo, cum eâdem Maiestate tuâ locutus est & egit nostro nomine; hæc pro certo habere debes,

illum iussu mandatoq; nostro omnia egisse. Quamuis enim in ipsis nostris ad te litteris XIV. die Martij datis nihil tale adscriptum esset, id ob eas caussas factum est, quæ tibi à prædicto Ludouico expositæ fuerunt: nostra verò voluntas eadem nunc est, quæ semper fuit ab eo tempore quo ad huiusmodi matrimonium Maiestatem tuam hortari cœpimus; vt scilicet, quamprimùm fieri potest, ad effectum adducatur: videmus enim tali matrimonio non solùm prouideri periculis, quæ isti, quâ Maiestas tua est, ætati imminere solent à variis voluptatum illecebris, sed etiam istius Regni prosperitati consuli; & quod maximè existimamus, Reipublicæ Christianæ tranquillitatem summoperè adiuuari. Nihil enim ad Christianorum Principum concordiam statuendam hac eorum inter se affinitatum coniunctione firmius esse existimamus. Pertinere hoc etiam ad dignitatem nostram, & huius sanctæ Sedis Apostolicæ Maiestatem putamus, vt de quo matrimonio nobis auctoribus, neque inuitâ Maiestate tuâ, semel agi cœptum est, id potissimùm perficiatur. Denique, quia nostræ erga Maiestatem tuam paternæ beneuolentiæ nobis ipsis conscij sumus; illud quoque scimus, nos nullas ob priuatas, vel nostras, vel cuiuscumque alterius rationes, tale matrimonium Maiestati tuæ suadere; sed ob eam tantummodò caussam, quia illud & priuatim sibi Regnisque suis vtile, ac communi Reipublicæ Christianæ

tranquillitati conducibile fore non dubitamus. Quæ quidem vel sola caussa videtur Maiestatem tuam ad obsequendum nostræ voluntati impellere debere, cùm nihil ei exploratius esse debeat, quàm nos id cupere, quod in rem Maiestatis tuæ sit. Quæ cùm ita sint, Maiestatem tuam hortamur, vt ad tale matrimonium quamprimùm contrahendum animum adijciat. Quâ de re copiosiùs locuti sumus cum dilecto Filio Maiestatis tuæ apud nos Oratore; & vt illam ad eamdem rem nostro nomine ipse quoque hortaretur, postulauimus: quæque ad te scribimus, omnia cum ipso communicauimus; vt suspicari non debeat Maiestas tua, nos aliquid earum rerum ignorare, quas nobis per eum notas esse voluerit. Quòd si aliquæ fortè difficultates sunt, quæ impediant, quo minùs tale matrimonium concludatur, de his Maiestas tua si nos certiores fieri curauerit, eas omnes auctoritate nostrâ interpositâ tollere conabimur. Quod idem pro parte suâ Maiestas quoque tua facere debebit, vt scilicet in accipiendis huiusmodi matrimonij conditionibus æquam se ac facilem præbeat, neque omnia summo iure prosequatur; sed communis vtilitatis caussâ de his quæ sibi iusta esse videbuntur, nonnihil remittat, quemadmodum ex prædicto Ludouico de Torres subtiliùs & copiosiùs cognoscet. cui & hæc ipsa, quæ scripsimus, & alia etiam Maiestati tuæ nostro nomine in eamdem sententiam exponenda mandauimus.

uimus. cuius orationi vt eamdem fidem adhibeat, quam nobis, si istic præsentes adessemus, secum loquentibus adhiberet, Maiestatem tuam rogamus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die VI. Augusti, M. D. LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XXIX.

SEBASTIANI Portugalliæ Regis ad PIVM V.

Multa & varia excusat impedimenta, quibus fit vt bello contra Turcas auxilio nunc esse non possit; idque ægrè ferens, suam in Pontificem obedientiam & pietatem testatur: de affinitate sibi cum Valesiâ domo iungendâ respondet. Vide lib. IV. cap. III. & IX. Vitæ PII V.

SAnctissime in CHRISTO *Pater, ac Beatissime Domine. Per Ludouicum de Torres Sanctitatis tuæ litteras* VIII. *Idus Augusti datas accepi, quibus iis respondebas, quas ad te illi dederam* VI. *Idus Iunij super eo quod à me, vt in bellum contra Turcas auxilium mitterem, postulabas. Quâ de re nunc Ludouicus ipse Beatitudinis tuæ nomine mecum est collocutus. Video equidem, Beatissime Domine, planeque perspicio, quàm sapienter ac piè mecum agat Sanctitas tua, me per litteras ac Nuntios super eâ re compellando, summâ tum vniuersæ Christianæ Reipublicæ, tum etiam Regnorum ditionumque mearum,*

& eius item officij, quod eis tutandis præstare in primis debeo, habitâ ratione. Quæ quidem ratio valdè consentanea desiderio est, quo ego, tuorum in me per omnem occasionem collatorum meritorum non immemor, ardeo morem gerendi Sanctitati tuæ. Ac propterea intelligo, quò magis Beatitudo tua de iis agit quæ mihi conueniunt, eò magis etiam me, vt iussiones eius omnes cumulatè faciam, eniti debere. Mihi verò gratissimum accidisset, si fieri potuisset à me, vt statim Sanctitati tuæ classem decernerem, numerumque nauium, quas in istius belli subsidium mittere possem, quando Turcica classis in Christianos arma conuerteret. Verùm quæ mihi, ne quod optabam mitterem auxilium, tunc impedimento fuerunt, eadem quoque mihi aduersantur hoc tempore; eoque magis, quòd eiusmodi ego subsidij nominationem facere nequeam. Nam præter eas & expeditiones & classes, quas moliebar eo tempore, quo ad Beatitudinem tuam de conseruandâ augendâque Catholicâ Religione, deque Regnis ac ditionibus meis tutandis perscripsi; alia quamplurima, eaque grauissima, superuenerunt incommoda, quibus ego nullâ interiectâ morâ non prouidere non possum. Etenim sequenti anno tot armatas cohortes in Indias mittendas esse constitui, vt inibi contra Turcam depugnetur, quot ex more per tres annos eôdem proficisci consueuerunt. Accedit, quòd Regnorum ditionumque mearum maritimos portus denuò iussi communiri, eorumque militem parari & exerceri: cuncta prætereà classium mearum Regnorumque nauigia instrui mandaui. Nunc autem, licet hieme iam ineunte, classis à me dirigi-

dirigitur aduersus nonnullos piratas Hugonotos, qui plurimis iisque sacratis viris occisis, atque aliis non paruis detrimentis illatis, naues aliquot ceperunt. Alia porrò classis in Mini, alia in Congi Regna, alia in insulas dirigenda mihi est; parandæque copiæ, & ornandæ classes in hæreticos, quos ex Galliis Angliâque excessuros esse audio, pace inter eos, vti fertur, succedente; & itidem aduersus Seriphum Mauritaniæ Regem, qui præter quas habet terrestres opes, triremes etiam complures instruit, ac subinde maritimas copias adauget, quibus superioribus annis Canarias insulas magnis cladibus affecit. Atque hæ quidem rationes omnes tantoperè me adiungunt deuinciuntque, vt, quemadmodum perspicit Sanctitas tua, hisce rebus vel iuuandis vel curandis deesse nullo modo queam. Equidem Beatitudini tuæ persuasum esse velim, quàm ægrè feram his de caussis non posse me, quam opto classem ei decernere, atque pro meâ summâ voluntate in rebus omnibus Sanctitati tuæ deseruire, ferreque suppetias vniuersæ Christianæ Reipublicæ: iubeo tamen atque impero, summâ diligentiâ atque studio, quibusuis necessariis sumptibus nihil parcendo, curetur, vt quam decreui classem instruatur orneturque, tum ad paulò antè commemorata depellenda pericula, tum etiam ad omnia Sanctitatis tuæ iussa facienda.

Porrò autem quod ad me scribit Sanctitas tua de nuptiis in Galliâ celebrandis, super eo Beatitudinis tuæ nomine mecum verba fecit Ludouicus de Torres; rationibus etiam adhibitis, quibus ego adductus, id ad meam ipsius

Regnorumque meorum Christianæque Reipublicæ vtilitatem facere deberem. Equidem omnibus in rebus Beatitudinis tuæ in me beneuolentiam agnosco, atque res meæ quantæ curæ ei sint, planè perspicio. Quibus ego maximis ac plurimis ei adiunctus officiis, sacratos pedes tuos venerabundus osculor, tuæque Beatitudini in mentem reuoco, id quod iam anteà ad eam scripsi, ac per Ioannem Tellum meum Consiliarium & apud Sedem istam Oratorem, ac proinde per Ludouicum de Torres mandaui referendum Sanctitati tuæ, me nimirum ab eiusmodi consilio longè adhuc animo absuisse. Quòd si cogitationibus meis sic anteuerterit Deus, vt id aliquando faciendum esse constituam; nihil tamen absque Beatitudinis tuæ consilio iudicioque decernendum putabo. At verò, quoniam res iam eo loco sunt, vt quidquam aliud de illis constituere mihi non sit integrum, vti Beatitudini tuæ exploratum est; ab eâ supplex peto atque oro, vt, quemadmodum eam facturam esse confido, consiliorum meorum rationes omnes æqui bonique consulat. Cetera porrò quæ ad hæc attinent, Sanctitas tua facilè intelliget, tum ex ipso Ludouico, tum etiam ex meo istic Legato: quorum ego sententiæ planè subscribam. Sanctissime in CHRISTO *Pater, ac Beatissime Domine, Sanctitatem tuam in multos annos ad Ecclesiæ suæ sanctæ vtilitatem Deus incolumem conseruet. Sintiæ,* XVIII. *Kal. Octobr.* M. D. LXX.

EPISTO-

EPISTOLA XXX.

Quòd Ludouicum internuntium benignè susceperit ac iuuerit, gratias agit: oblatæ claßis officium probat: connubij negotium commendat. Vide lib. IV. *cap.* III. *&* IX. *Vitæ* PII V.

Charissimæ in CHRISTO Filiæ nostræ Catharinæ, Portugalliæ Reginæ.

CHarissima in CHRISTO Filia nostra, salutem & Apostolicam benedictionem. Accepimus litteras Maiestatis tuæ XIII. Iunij die datas: ex quibus, & ex his quæ dilectus Filius Magister Ludouicus de Torres Cameræ nostræ Apostolicæ Clericus ad nos scripsit, suam erga nos sanctamque hanc Sedem Apostolicam eximiam obseruantiam ac deuotionem, multò etiam antè nobis spectatissimam, magnâ cum animi nostri lætitiâ cognouimus. Maiestati autem tuæ gratias agimus de omnibus officiis, quibus nostri atque huius sanctæ Sedis honoris caussâ erga prædictum Ludouicum functa est: quodque illi ad conficienda negotia, ob quæ in istud Regnum à nobis missus est, ope, gratiâ auctoritateque suâ præstò fuerit; in eâ re Maiestas tua fecit id quod suâ erga Omnipotentem Deum pietate dignum fuit, quodque semper de suo diuini honoris zelo nobis polliciti sumus. Valdè autem gauisi sumus in Domino,

mino, chariſſimum in CHRISTO Filium noſtrum Regem Portugalliæ, nepotem ſuum, tam prompto alacriqúe animo nobis ac toti Reipublicæ Chriſtianæ, pro eâ aduerſus immaniſſimum Turcarum Tyrannum tuendâ, claſſis ſuæ auxilium obtuliſſe. Quâ de re, etſi Maieſtatis ſuæ ſtudium erga eamdem Rempublicam Chriſtianam benè cognitum habentes, numquam dubitauimus; id ipſum tamen ex Maieſtatis tuæ ſuæqúe litteris cognouiſſe, gratiſſimum nobis fuit. Quibus pro hac vtriuſque erga ſe pietate dignum præmium ille ipſe reddet Deus, qui nihil quod eius cauſsâ fiat ſine remuneratione eſſe patitur. De matrimonio autem inter eiuſdem Sereniſſimi Regis nepotis tui Maieſtatem, & chariſſimi nobis in CHRISTO Filij Regis Chriſtianiſſimi ſororem, rem confectam velimus. Quocircà Maieſtatem tuam hortamur, vt ſuas partes Regis ad tale matrimonium hortandi ſuſcipiat, omnibusqúe viribus ſuis in eam curam incumbat, vt quamprimùm fieri poteſt, ad effectum adducatur. Cuius quidem noſtræ voluntatis ac deſiderij iuſtiſſimas cauſſas, & aliquâ ex parte ad eumdem Sereniſſimum Regem nuper ſcripſimus, & Maieſtati ſuæ ab eodem Ludouico explicandas iterùm mandauimus: à quo Maieſtas tua cetera cognoſcere poterit, quæ in hanc ſententiam plura ſcribere potuiſſemus; eiqúe fidem pleniſſimam, ſuper his quæ ſecum loquetur, adhibebit. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſca-

Piſcatoris, die VI. Auguſti, M.D.LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XXXI.

Ut Chriſtianæ claſſi contra Turcas à Rege opem imploret. Vide lib. IV. *cap.* III. *Vitæ* PII V.

Dilecto in CHRISTO Filio noſtro, Henrico Cardinali Portugalliæ.

DIlecte Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Certiores facti, ſæuiſſimum ac potentiſſimum Turcarum Tyrannum ingenti conatu contra Chriſtianos hoc anno bellum apparare, neceſſarium eſſe duximus, dilectum hunc Filium, Magiſtrum Ludouicum de Torres, Cameræ noſtræ Apoſtolicæ Clericum, virum ob ſpectatam probitatem & fidem nobis probatiſſimum, ad chariſſimum in CHRISTO Filium noſtrum Hiſpaniarum Regem Catholicum implorandi eius auxilij cauſsâ mittere: cui mandauimus, vt iſtuc quoque ſe conferret, cumque Sereniſſimo Rege nepote tuo quibuſdam de rebus noſtro nomine ageret, ad hoc idem negotium magnoperè pertinentibus. Rogamus autem circumſpectionem tuam, & per Omnipotentem Deum obſecramus, vt pro ſuâ eximiâ in Deum Omnipotentem pietate, communiſque Reipublicæ Chriſtianæ ſalutis ſtudio, ei ad conficien-

dum negotium, cuius causâ à nobis missus est, suam opem, consilium fauoremque apud eumdem Regem Serenissimum accommodet; eiusque sermoni, super his rebus quas ipsi nostro nomine exponet, perinde fidem habeat, ac si nos præsentes secumque loquentes audiret. erit id nobis certè gratissimum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XIV. Martij, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XXXII.

Quòd auxilium Christianæ Reipublicæ contra Turcas mittendum apud Regem benè curauerit, gratias agit: ipsiusque Regis coniugium vt procuret, hortatur.

Ad eumdem.

DIlecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Quamuis numquam nobis dubium fuerit, quin charissimus in CHRISTO Filius noster Portugalliæ Rex, nepos tuus, pro suâ erga Deum Omnipotentem pietate, & erga nos sanctamque Sedem Apostolicam deuotione, opinioni, quam de Maiestatis suæ erga Rempublicam Christianam studio summam semper habuimus, cumulatè responsurus esset; tamen ex illius circumspectionisque tuæ litteris VI. & VII. Iunij die ad nos datis, & ex his quæ dilectus Filius Magister Ludouicus

douicus de Torres, Cameræ nostræ Apostolicæ Clericus, ad nos scripsit, certiores facti, quàm prompto alacrique animo classis suæ auxilium aduersus immanissimum Turcarum Tyrannum pro Republicâ Christianâ tuendâ insequenti anno obtulerit, magnoperè in Domino gauisi sumus, Maiestatique suæ eas quas debuimus gratias continuò egimus; quas easdem circumspectioni tuæ quoque agimus, pro omnibus officiis, quibus & prædictum Ludouicum, quàm diu istic fuit, nostri atque huius sanctæ Sedis honoris gratiâ complexa est; & ei ad conficienda negotia, ob quæ à nobis missus fuit, operam, gratiam auctoritatemque suam apud eumdem Serenissimum Regem nepotem suum præstitit. Illud tantummodò nobis molestum fuit, quòd de matrimonio inter illius Maiestatem & Christianissimi Francorum Regis sororem contrahendo res adhuc confici non potuerit. Quâ de re cùm ad eum nuper diligentissimè scripserimus, eiusque Maiestatem ad tale matrimonium quamprimùm stabiliendum vehementer in Domino hortati fuerimus; visum nobis est eodem tempore super eâdem re ad circumspectionem quoque tuam scribere, eamque (sicut his litteris facimus) hortari, vt apud prædictum Serenissimum Regem de eo ipso matrimonio concludendo agere ne desistat, donec (id quod nos, & priuatæ Regis Regnique sui & publicæ populi Christiani tranquillitati vtilissimum esse non dubitamus)

adiuuante Domino, tuâque auctoritate intercedente, tandem aliquando perficiatur. Cuius rei caussâ prædictum Ludouicum de Torres istuc reuerti voluimus, & de eiusmodi matrimonij conclusione Regem vrgere. Cuius orationi super hac ipsâ re, ceterisque quæ secum loquetur nostro nomine, vt plenissimam fidem adhibeat, circumspectionem tuam requirimus. id erit nobis gratissimum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die VI. Augusti, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XXXIII.

Has PIVS *litteras manu suâ scripsit, quibus Cardinalem, vt matrimonium inter Sebastianum Regem & Margaritam Valesiam iungendum curet, hortatur. Vide lib.* IV. *cap.* III. *Vitæ* PII V.

Ad eumdem Cardinalem.

DIlecte Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Diebus elapsis quando missimus ad Serenissimum Regem nepotem tuum, pro implorando auxilio contra immanissimum nominis Christiani hostem Turcarum Tyrannum, Ludouicum à Turribus; ei quoque dederamus in mandatis, vt de matrimonio cum Serenissimâ Margaritâ, Christianissimi Regis sorore, sermonem haberet; quodque

quodque omnia cum tuâ Reuerendissimâ Dominatione conferret, ac cum Serenissimâ ipsius auiâ, reliquisque sanguine attinentibus. Verùm quia in litteris nostris ad ipsum Serenissimum Regem nulla de contrahendo matrimonio mentio habebatur; iure Maiestas sua arbitrari potuit, rem non ita nobis cordi esse, prout est, & ob communem Christiani populi tranquillitatem ac pacem, Regnorum suæ Maiestatis bonum, ac in salutem ipsius Regis Serenissimi esse optamus. Idcircò voluimus ac mandauimus ipsi Ludouico, vt iterùm ad eamdem Maiestatem redeat, & eâ de re iterùm instet, litterasque manu nostrâ scriptas tradat; prout & præsentes quoque Reuerendissimæ Dominationi tuæ: vt in omnibus, quæ eâ de re ac de ferendis suppetiis exponet, ea percipiat perinde ac si nos ea coràm exponeremus; eamdemque fidem eius dictis adhibeat, perinde ac si ex ore nostro prodirent. Seruet Deus Omnipotens Amplitudinem tuam incolumem in bonum Ecclesiæ suæ sanctæ, ac præcipuè Regnorum suæ Maiestatis Serenissimæ. Ex Vrbe XXIII. Augusti, M. D. LXX.

EPISTOLA XXXIV.

Vt Catharinam Lusitaniæ Reginam amitam suam ex illo Regno in Castellam venire cogitantem de sententiâ deducat, & matrimonium cum nepote Rege & Margaritâ

 Valesiâ

Valesiâ iungi procuret, Hispaniarum Regem hortatur. Vide lib. IV. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Philippo Hispaniarum Regi Catholico.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Per litteras Archiepiscopi Rossanensis Nuntij nostri, quæ Maiestas tua respondit, intelleximus: quòd nimirum ad Serenissimæ Lusitanorum Reginæ ex eo Regno discessum atque istuc aduentum attinet, id ne cogitasse quidem te, nedum desiderauisse, nisi quatenus eiusdem Reginæ studio curâque factum est; idque sic se habere, nobis, vt par erat, gratum accidit. Sed quoniam ea nos cura vehementer angit valdeque solicitat, ob Regis illius atque adeò totius Regni eius tranquillitatem; illud in primis à Maiestate tuâ etiam atque etiam petimus, vt ipsi Reginæ istuc se conferre cupienti atque petenti non modò non facilem se præbeat, sed etiam obsistat; illamque proinde quàm optimis poterit rationibus moneat & adhortetur, vt Regis curam Regnique suscipiat. Et quoniam non ita pridem intelleximus, eamdem Reginam Serenissimo Regi nepoti suo de eius Regni administratione quædam proposuisse, quæ dilecti Filij nostri Henrici Cardinalis animum commouere & offendere non mediocriter queunt; atque inter eos oriente dissensione, id ipsi Regi illisque popu-

populis grauissima damna & incommoda posset afferre: idcircò hortamur te ac vehementer petimus, vti auctoritatem tuam interponas, cùm pro eâ, quæ tibi cum illis Principibus intercedit, affinitate & amicitiâ, tum etiam pro suâ in eos beneuolentiâ; perficiasque, vt eorum animi reconcilientur, quò pari studio ac voluntate Regi prodesse possint; & quæ huic concordiæ mutuæque beneuolentiæ, siue Regis, siue Reginæ, siue Cardinalis, in administris & consiliariis, aut in aliis hominibus, obesse iudicaueris, ea prorsus remouenda procures. Et sanè pergratum nobis fuit, illius Regis animum ad Margaritam, Christianissimi Regis sororem, sibi vxorem adsciscendam quotidie magis propendere. Vt igitur negotium primo quoque tempore cures conficiendum, à Maiestate tuâ efflagitamus. Nos autem, si eam rem iuuare aliquo modo posse cognouerimus, libenter, quando tibi ita videbitur, nostram in id auctoritatem interponemus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die VIII. Augusti, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XXXV.

Ad socialis belli fœdus contra Turcas secum & cum aliis Christianis Principibus ineundum, Moscouitarum Ducem hortatur. Vide lib. IV. *cap.* XIII. *Vitæ* PII V.

Dilecto

Dilecto Filio, nobili viro, N. Moſcouitarum Duci.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Non dubitamus in Nobilitatis tuæ notitiam perlatum eſſe, quali quantoque maritimarum terreſtriumque copiarum apparatu immaniſſimus Turcarum Tyrannus bellum hoc anno contra Rempublicam Chriſtianam gerendum ſuſceperit, imò potiùs hoc ipſo tempore iam gerat, cùm & maximâ claſſe inſtructâ Cyprum Venetorum inſulam oppugnet, & ingentibus quoque terreſtribus copiis comparatis Chriſtianæ ditionis Regnis atque Imperiis interitum atque exitium minitetur. Quibus tot tantiſque periculis, nobis & huic ſanctæ Sedi Apoſtolicæ & vniuerſæ Chriſtianorum Reipublicæ impendentibus, commoti, neceſſarium eſſe duximus, Reges omnes ac Principes Chriſtianos ad ineundum aduerſus communem hoſtem nobiſcum fœdus excitare: vt enim eorum vires diſiunctas atque diſperſas potentiſſimorum Turcarum viribus pares eſſe non poſſe intelligimus, ita coniunctas & conſociatas non deſperamus eiuſdem atrociſſimæ gentis vim atque impetum frangere poſſe. Cuius quidem conſilij noſtri auctoritatem chariſſimus in CHRISTO Filius Hiſpaniarum Rex Catholicus, & dilectus itidem Filius, nobilis vir

Aloiſius

Aloisius Venetiarum Dux Senatusque Venetus secuti, nobiscum per procuratores suos fœdus aduersus eumdem Turcarum Tyrannum inierunt: speramusq; Serenissimum Maximilianum Hungariæ & Bohemiæ Regem in Imperatorem electum, & charissimum nobis in CHRISTO Filium Carolum Regem Francorum, paternis nostris hortationibus excitatos in eiusdem fœderis societatē esse venturos. Ad huius autem sanctissimi gloriosissimique fœderis societatem visum nobis est Nobilitatem quoque tuam inuitare; illam, prout hisce nostris litteris facimus, hortantes, vt arma, quibus se populosque sibi subiectos Deus Omnipotens tantoperè excellere voluit, pro Christianorum communis salutis defensione aduersus Turcas nobiscum, & cum ceteris Christianis Principibus capere velit. Quod si fecerit, speramus, quæ tua populorumque tuorum tibi subditorum militaris est virtus ac potentia, magnas nobis esse accessuras vires, ad communis omnium Christianorum hostis impetum ac vires debilitandas ac labefactandas. Quanta enim sit potentiæ tuæ magnitudo, quanta sit gentis tuæ in militaribus rebus fortitudo, non ignoramus. Quam quidem ad rem primùm innata sibi veræ gloriæ cupiditas Nobilitatem tuam hortari, deinde propria etiam vtilitas debet. Fallitur enim Nobilitas tua, si existimat, auidissimam dominandi Turcarum gentem, nisi omnibus priùs Regnis ac Potentatibus vel deletis,

vel miserrimâ seruitute oppressis, vmquam esse quieturam. hoc illi vnum semper propositum fuit, hoc semper spectauit & spectat, vt omnes quæ vbique terrarum sunt nationes, omnia Regna, omnesque Principatus, importunâ quâdam regnandi cupiditate in suam redigat seruitutem. Itaque nullum est in Occidentis partibus Regnum, nullus Potentatus, quem non spe iam & cogitatione inuaserit, viique subegerit: nam quia Christianos inter se Principes numquam consensuros esse existimat, idcircò facile putat omnium illorum Regna vi atque armis sibi vindicare: & dum aliquibus Principibus bellum inferens cum aliis interim amicitiam simulat, omnes opprimere ac de medio tollere vult. tibi autem, populisque tuæ ditioni subiectis, eò maius ab eâ gente periculum impendet, quò ab illius imperio propiùs abes. Quæ cùm ita sint, Nobilitatem tuam hortamur, vt in prædicti fœderis societatem venire, & aduersus communem hostem Turcarum Tyrannum communi consilio atque armis pium bellum gerere velit, potiùs quàm omnibus Regnis per eum sublatis, dum ad se quoque eiusdem incendij flamma perueniat, expectare. Quia verò certiores facti sumus, Nobilitatem tuam aliquando in animo habuisse, huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ proprium Religionis cultum amplecti; idcircò ei pollicemur, nos, si id fecerit, nulla paternæ nostræ erga se voluntatis indicia prætermissuros, & quibuscumque cum

Domino

Domino poterimus officiis noſtram illi beneuolentiam declaraturos: quemadmodum Nobilitati tuæ copioſiùs explicabit dilectus Filius Vincentius Porticus, Notarius noſter, & apud Sereniſſimum Poloniæ Regem noſter ac Sedis Apoſtolicæ Nuntius; quem ad Nobilitatem tuam deditâ operâ venire voluimus: cuius orationi ſuper omnibus, quæ ſibi exponet, eamdem fidem vt adhibeat, quam nobis, ſi præſentes cum eâ loqueremur, adhiberet, Nobilitatem tuam rogamus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, die IX. Auguſti, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XXXVI.

Anglis Catholicis contra hæreticos auxiliares copias mitti procurat. Vide lib. III. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Dilecto Filio, nobili viro Ferdinando Duci Albæ.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. De motu rerum Anglicarum à Catholicis eiuſdem Regni contra hæreticos, atque adeò contra illam quæ ſe pro Angliæ Reginâ gerit, excitato, certiora & maiora indies cognoſcentes; pro ſuſcepto Apoſtolicæ ſeruitutis officio, anxio & ſolicitò animo eſſe cogimur de illorum ſalute, qui pro reſtituendâ in eo Regno Catholicâ

Religione non minùs piis quàm iustis armis susceptis, periculum fortunarum & capitis sui pro Dei Omnipotentis causâ neglexerunt. Quia verò, propter istius cui præes regionis cum eo Regno vicinitatem, te vnum maximè omnium Anglorum Catholicorum copias multis modis iuuare posse intelligimus; idcircò Nobilitatem tuam hortamur, & quo maiore animi nostri studio possumus, rogamus, vt, si hoc charissimi in CHRISTO Filij nostri Hispaniarum Regis Catholici voluntate & commodo facere potest, quidquid ad eas ipsas copias, vel tuendas, vel augendas, vel adiuuandas conferre valet, id ne prætermittere velit. Vt enim, si eorum, qui ferre auxilium possunt, subsidio destitutæ fuerint, periculum est, ne vel ab aduersariis opprimantur, vel per se ipsæ dissipentur: sic etiam, si adiutæ fuerint, sperandum est per eas in Regno illo Religionem Catholicam restitui posse. Quæ res, si Deo in primis adiuuante, teque omnibus quibus potes rebus adnitente, acciderit; vides ipse quantam ex eâ re, quamque solidam veramque gloriam sis consecuturus. Quod, nisi res ipsa per se satis loqueretur, pluribus verbis tecum ageremus: sed quia, & hæc ipsa quæ diximus, & cetera, quæ in eamdem sententiam dici possent, Nobilitati tuæ pro suâ prudentiâ & maximo rerum vsu perspectissima esse scimus, ipsamque ad benè de Religione Catholicâ merendum satis suâ sponte incitatam esse intelligimus; idcircò non dubitamus,

bitamus, eam libenter & promptè, quidquid poterit, pro fidei Catholicæ caussâ facturam, in eâque re nullum neque nostris neque cuiusquam hortationibus locum relicturam. quod vt faciat, pro nostro tamen officio vehementer in Domino rogamus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die IV. Februarij, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XXXVII.

Scotiæ Reginam Catholicâ pro fide in carcere fortiter se gerentem commendat & consolatur. Vide lib. III. *cap.* VIII. *&* IX. *Vitæ* PII V.

Mariæ Reginæ Scotiæ.

CHarissima in CHRISTO Filia nostra, salutem & Apostolicam benedictionem. Non solùm Maiestatis tuæ litteras vltimâ die Aprilis ad nos datas libenter legimus, quibus ad nostras nonâ die Ianuarij scriptas rescribit; sed etiam nuntium ipsum, qui eas attulit, de tuo rerumque tuarum statu nobiscum copiosiùs loquentem, & benignè, quemadmodum debuimus, excepimus; & attentè audiuimus. In ipsis autem litteris Maiestatis tuæ duo nos præcipua vehementer in Domino delectauerunt. primum, quòd, quamuis multis magnisque calamitatibus afflicta, consolationem tamen no-

ſtram Maieſtas tua ſic ſuſcepit, vt eâ ipsâ non modò leuatum eſſe dolorem ſuum, ſed ſanatum eſſe ſignificet: alterum, quòd Omnipotentis Dei benignitati ac miſericordiæ ſic confidere videtur, vt firmiter ſperet ſe nullis neque periculorum ac tormentorum denuntiationibus, neque præmiorum pollicitationibus ab Eccleſiæ Catholicæ communione atque obedientiâ auelli poſſe. In altero animi tui patientiam diuinæ voluntati acquieſcentem, in altero perſeuerandi voluntatem ſpei deſiderio incenſam, debitis in Domino laudibus commendantes, Maieſtatem tuam hortamur, vt eam ipſam in Redemptore noſtro ſpem omni ſtudio retinere ſtudeat: nam ſi in miſeriis poſita per patientiam & ſpem Dominum expectabit, viasque eius perſeueranter cuſtodierit, potens eſt Dominus non ſolùm Maieſtatem tuam exaltare, vt poſt breuem hanc vitam hereditate capiat Regnum cæleſte; ſed etiam vt in hac vitâ conſtituta, ex tot tantisque calamitatibus aliquando erepta, in priſtinam Regni temporalis poſſeſſionem reſtituatur. Quam quidem ad rem, quæcumque potuimus adiumenta, & anteà Maieſtati tuæ attulimus, & quæ deinceps poterimus, ſemper afferemus. vt enim nihil eſt quod ſuæ iſti ſingulari erga nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam deuotioni & Religionis Catholicæ ſtudio deberi non exiſtimemus; ſic nulla vmquam paternæ noſtræ erga ſe voluntatis officia patiemur ab eâ deſiderari. Reliquis autem

autem de rebus, de quibus prædictus Nuntius suus nobiscum Maiestatis tuæ nomine egit, quid respondendum, quídve statuendum duxerimus, ex ipsomet Maiestas tua subtiliùs cognoscere poterit, cuius nos orationi referimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XIII. Iulij, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XXXVIII.

MARIÆ Scotorum Reginæ ad PIVM V.

Pontificis erga se benignitatem commendat: sociali bello contra Turcas opem ferre cupit: suas ac Regni sui calamitates deplorat: vel duris conditionibus cum Anglis pacem facere se debere scribit: denique Filij sui pietatem in Deum, & in Apostolicam Sedem obedientiam, perpetuam fore pollicetur.

BEatissime Pater, post Sanctissimorum pedum oscula, sub Octobris initium Sanctitatis tuæ litteras tertio Idus Iulij datas accepi, quibus intellexi non solùm quòd ad me Beatitudo tua misit Apostolicæ benedictionis munus, quod mihi fuit eritque perpetuò quàm gratissimum; sed etiam quàm apertè illa testaretur se mihi fore consolationi, & quàm libenti animo suâ me beneuolentiâ dignaretur. Ego verò mirificè recreabar anteà, cùm singulari pietate, quam mihi Beatitudo tua, grauissimis alioqui

qui rebus occupata, datis ad me litteris declarabat, tum etiam quòd ei placuisset, & me & res meas potentissimis quibusque Principibus, ac præsertim Serenissimis Galliarum Hispaniarumque Regibus commendare. Verùm enimuerò alterâ ex parte reliquum esse video, Christianos impellere, vt, arctissimâ inter se conflatâ societate, nullis aut vigiliis aut laboribus aut sumptibus parcendum putent, quò aliquando possint crudelissimum illum Turcarum Tyrannum, nihil aliud assiduè molientem quàm vt nobis vniuersis bellum inferat, prorsus debellare. Atque vtinam cetera omnia meæ responderent voluntati! Nam quid subinde fieret à me, Sanctitati tuæ planè indicaret euentus; foretque, vt non solùm ego, sed etiam qui in meâ sunt auctoritate, omnes animis viribusque coniunctis vnà cum ceteris Christianis vniuersis extrema quæque experirentur. Sed quid miserabilius spectari potest, quàm me ex eo, in quo florebam anteà statu felicitatis, in tot tantasque miserias deiectam intueri? quid maiore dignum commiseratione, quàm ex liberâ, quæ eram, seruam factam esse? Ad has autem miserias illud accedit etiam incommodi, quòd tot tantisque calamitatibus oppressa & dissipata, totque Anglorum incursionibus afflicta reperitur patria mea, vt pagi quamplurimi incendio conflagrarint, multaque castella & sacratæ ædes funditus euersæ conspiciantur: sed, quod peius est, ditionum mearum incolæ subiectique mihi populi ab hostibus, nullâ vel minimâ lacessitis iniuriâ, sunt crudelissimè contrucidati. Sed quid? An mihi de me nihil est dicendum? An verò

quispiam

quiſpiam ignorat, quàm certis variiſque in periculis aſſiduè verſer? Teſtem inuoco Deum, qui nouit optimè quàm magnis miſeriarum fluctibus ad hanc vſque diem ſim perpetuò conflictata. Atque interim hac ipsâ ſæuâ tempeſtate furente quotidie magis, qui rebus prouidendis auxilio ſe mihi futuros eſſe pollicebantur, iȷ mox promiſſis minimè ſtantes nullam prorſus mihi opem attulere, neque ſpes eſt deinceps eos allaturos: niſi fortè hæc hominum ingenia in tutandam rem meam pro tempore propenſiora fiant, & ad eiuſmodi pro me ſuſcipienda negotia aliquando commoueantur. Verùm vt quod ſentio liberè dicam, tametſi ex tranſmarinis gentibus copiæ exercituſque fortiſſimi cogerentur; tamen non ſine graui periculo brumalibus diebus in Scotiam traȷci poſſent per Oceanum, qui per id tempus turbulentiſſimus ac fluctuantiſſimus eſſe ſolet. At verò alterâ ex parte Angli, qui nullo interfluente amne dirimuntur à Scotis, ipſis bellum queunt inferre: qui quidem vel minimâ inter ſe ortâ contentione in armis confeſtim eſſe conſueuerunt. His ego grauiſſimis adacta conſiliis, niſi velim & vitæ & patriæ meæ rationibus ſumma conflare pericula, facere nullo modo poſſum, quin conditionibus mihi vel incommodiſſimis, cum Anglis pacem conficiam: ſaluis tamen ſemper, vt dici ſolet, honoris & conſcientiæ legibus. Honor enim eſt in adminiſtratione ciuili neceſſarius ad Rempublicam rectè moderandam: conſcientia verò, tamquam vis & regula diuina mortalibus indita, ſolet eos ad optimum quemque finem dirigere. Quæ licet aliquando calamitatibus prematur, nullis tamen vmquam

vel cruciatibus, vel præmiorum pollicitationibus, ab Ecclesiæ Catholicæ communione & obedientiâ distrahi mihi potest vel exturbari. Sed inter cetera illud vnum sanè acerbissimum Sanctitati tuæ referendum putaui: nempe rem eousque processisse, vt cupiant aduersarij vnicum filium meum Regniq́ue heredem, Anglorum in manus tamquam obsidem ad tempus dari: sic tamen, vt mihi interim sit integrum, quos velim ei moderatores & consiliarios adiungere: ac proinde liberè pateat aditus, non modò mihi, sed etiam ijs omnibus, quos ad eum visendum in Angliam mittendos ipsa decreuero. Neque verò Sanctitati tuæ dubium esse debet, quin ipse bonis sanctisq́ue moribus præditus, sit futurus, quamuis in medio nationis prauæ esset ei viuendum, perfectum Catholicæ Apostolicæq́ue membrum Ecclesiæ, ad eius opem semper paratissimum. Verùm ne longior fiat Epistola; clausula sit, omnino velle me Beatitudini tuæ identidem nuntiare de statu & successu rerum omnium, quæ inter hoc genus hominum & me fiunt hoc tempore, & item earum quæ paulò grauiores gerantur indies. Et verò quoniam omnia litteris tradere difficillimum est, idcircò de rebus meis omnibus edocui Dublinensem Antistitem, quippe qui mihi semper fidelissimus fuit internuntius, idemq́ue Sanctitatis tuæ & sacrosanctæ Sedis Apostolicæ studiosissimus. cui sanè in rebus vniuersis, quas ille meo nomine tecum aget, Beatitudo tua fidem habere poterit. Intereà verò Deum Dominum nostrum supplex oro, vt pro suâ infinitâ clementiâ à perniciosis hostium suorum cogitationibus

nibus Ecclesiam Catholicam protectam velit. In quâ nos omnes in Sanctitatem tuam, tamquam in lumen clarissimum, oculos mentemque defixam habemus, abs te in nomine diuinæ Maiestatis sanctissimam benedictionem tuam continenter expectantes: atque ita cuncti simul animis coniuncti, Sanctitati tuæ precamur longissimam vitam, ad Omnipotentis Dei gloriam, piorumque omnium consolationem. Catisuorthi in Angliâ pridie Kalend. Nouembris, M. D. LXX.

EPISTOLA XXXIX.

Ut Catholicam Religionem Romanæque Ecclesiæ dignitatem in Cæsareo Conuentu contra hæreticos tueatur, Archiepiscopum Treuirensem hortatur.

Venerabili Fratri, Ioanni Archiepiscopo Treuirensi, Sacri Romani Imperij Principi Electori.

VEnerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Fraternitatis tuæ erga Catholicam Religionem studium, diuinique honoris zelum benè cognitum habentes, non dubitamus illam omnino non adfuturam esse in eo Conuentu, qui ad Spiram hoc ipso mense à charissimo nobis in CHRISTO Filio Maximiliano in Imperatorem electo indictus esse dicitur: in quo, etsi pro comperto

habemus, eam neque personæ sibi ab Omnipotenti Deo impositæ, neque nostræ de suâ eximiâ erga sanctissimam Dei Ecclesiam pietate expectationi defuturam esse; tamen prætermittere non debuimus, quin Fraternitatem tuam his nostris litteris ad officium suum, in eo Conuentu pro Fidei Catholicæ Ecclesiasticique Ordinis defensione præstandum, vehementer in Domino hortaremur. quia enim hæreticorum consuetudo ea est, vt eiusmodi Conuentuum occasione sibi oblatâ aliquid semper, vel ad confirmandam hæresum suarum pestem, vel ad huius sanctæ Sedis Apostolicæ maiestatem auctoritatemque minuendam, moliantur; idcircò Fraternitatis tuæ partes erunt, primùm quidem quantum in se est conari, ne in eo Conuentu aliquid de rebus ad Religionem pertinentibus agatur: deinde, si hoc obtinere non potuerit, id quod proximum est, saltem studere, vt ne quid statuatur ac decernatur, quod vel Religionis Catholicæ statum, tot hæresum pestibus in istâ Prouinciâ labefactatum, ad peiorem conditionem adducere, vel huius sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritati maiora, quàm quæ adhuc accepit, detrimenta adferre valeat. In quam eamdem sententiam, quia dilecto Filio Magistro Melchiori Bilio, Notario nostro, & apud Cæsaream Maiestatem nostro & Sedis Apostolicæ Nuntio, plura Fraternitati tuæ communicanda scripsimus; idcircò Fraternitatem tuam illius sermoni, quem super eâdem

eâdem re ſecum noſtro eſt nomine habiturus, eamdem fidem habere volumus, quam nobis ipſis præſentibus ſecumque loquentibus haberet: erit id nobis gratiſſimum. Datum Romæ apud S.Petrum ſub annulo Piſcatoris, die II. Iunij, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XL.

Presbyterum & Ludimagiſtrum hæreticos, ceteris perniciosos, teneri, & in Epiſcopi poteſtatem tradi, poſtulat.

Dilecto Filio, nobili viro, Carolo Archiduci Auſtriæ.

DIlecte Fili, nobilis vir, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Allatum eſt ad nos, Coſlahui, quod oppidum temporali iuriſdictioni Nobilitatis tuæ ſubiectum eſſe aſſeritur, Presbyterum quemdam, Matthæum de Piſino vocatum, commorari, hominem manifeſtè hæreticum; qui nihil aliud magis ſtudet quàm populos à fidei Catholicæ veritate ad hæreticæ falſitatem auocare: & vbique hæreſum, quibus eſt vehementer infectus, tum priuatim, tum publicè docendo, venenum diſſeminare conatur, magnâ cum Dominici gregis iacturâ, fideliumque Chriſto populorum ſcandalo. Quin etiam ſuperioribus menſibus prædicti oppidi

Domini filiam baptizaſſe dicitur, & in eo bapti- ſmate veterem & ſanctam Eccleſiæ Catholicæ for- mam minimè ſeruaſſe. In eodem quoque oppido quemdam Georgium eſſe audiuimus ſcholæ magi- ſtrum, virum hæreticæ prauitatis labe infectum, qui non ſolùm eos, quos docet pueros, ſed etiam quoſcumque poteſt, omnibus artibus ſeducens, eâ- dem quâ ipſe imbutus eſt hæreſum doctrinâ con- taminat. Tuam verò Nobilitatem decet, Epiſcopo, cuius diœceſi loca tuæ ditionis ſubiecta ſunt, ad tantæ peſtis animarum contagionem coërcendam auxilium fauoremque ſuum propenſo animo im- pendere. Idcircò Nobilitatem tuam hortamur in Domino, & ab eâ requirimus, vt prædictos homi- nes per miniſtros ſuos comprehenſos, iſtius diœce- ſis Epiſcopi miniſtris tradi iubeat: quibus niſi No- bilitas tua quam poteſt opem ſuam in rebus ad eo- rum officium pertinentibus præſtiterit; breuî futu- rum eſſe videmus, vt non ſolùm in eo oppido, ſed in ceteris quoque ſuæ ditionis locis omnes hæreticæ prauitatis labe inficiantur, magnâ cum animarum IESV CHRISTI Domini noſtri Sanguine redempta- rum pernicie. Id autem & Nobilitas tua ſtudioſiùs facere debet, quòd eadem res ad populos in fide & obſequio continendos, & tranquillâ pace regendos, maximè pertineat: vt, ſi id fecerit, non ſolùm id fa- ctura ſit quod decet, ſed eodem quoque tempore ditionis ſuæ ſecuritati conſultura. quod idem vt noſtrâ

noſtrâ quoque cauſsâ facere velit, Nobilitatem tuam rogamus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die tertiâ Auguſti, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XLI.

Colonienſium, in ciuitate ſuâ Catholicæ Religionis in officio continendâ, & ab hæreticorum conſuetudine cuſtodiendâ, pietatis ſtudium commendat.

Dilectis Filiis, Conſulibus & Senatui ciuitatis Coloniæ Agrippinæ.

DIlecti Filij, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Magnam litteræ veſtræ, XIII. Iunij die datæ, nobis in Domino lætitiam attulerunt: quibus vos purgatos eſſe voluiſtis de his, quæ ad nos ſuperioribus diebus delata, dilectionibus veſtris, per litteras noſtras, XXII. Februarij datas, ſignificanda eſſe pro Paſtorali officio noſtro exiſtimauimus. Perſpeximus enim ex illis, quantoperè laboretis de veſtrâ apud nos ſanctamque hanc Sedem Apoſtolicam exiſtimatione retinendâ: quod veſtri erga Religionem Catholicam ſtudij, & aduerſus hæreticos perfecti odij ſignum minimè obſcurum eſſe iudicamus. In primis autem illa nobis fuerunt gratiſſima, quæ ad vitandam hæreticæ prauitatis contagionem, ſuper aduenis non paſſim, ſed adhibitâ cautione

quales

quales ſint, recipiendis & approbandis, non minùs religiosè quàm prudenter à vobis conſtituta ſunt. vt enim magnum in eâ cautione momentum poſitum eſſe iudicamus ad ciues veſtros ab omni prorſus hæreſum labe cuſtodiendos; ſic eam à vobis adhibitam eſſe vehementer gauiſi ſumus, eiuſque rei nomine debitis vos in Domino laudibus proſequentes, deuotiones veſtras hortamur, vt eâ quâ cœpiſtis vigilantiâ ac diligentiâ, patriam veſtram ab hæreticorum venenatâ conſuetudine integram atque incorruptam tueri perſeueretis. Videtis enim lupos, videtis apros de ſiluâ, ad laniandas Dominicas oues, ad exterminandam Domini vineam, vbique paratos atque intentos: qui ſi omnes vndequaque aditus ſibi ſolicitudine veſtrâ clauſos reperient; dentibus illi quidem ſuis frement, ſed tamen tabeſcent, cùm nullum ſibi ad nocendum locum relictum eſſe conſpexerint. Quod verò ad ea pertinet, quæ eiſdem veſtris litteris falsò ad nos delata eſſe doletis: etſi dolorem veſtrum iuſtâ de cauſsâ ſuſceptum eſſe non dubitamus; magis tamen quòd illa falſa fuerint gaudendum, quàm quòd falsò delata ſint, triſtandum vobis eſſe cognoſcimus: quippe illud dolendum eſſet, ſi verè delata fuiſſent. quæ tamen cùm à viris ſpectatæ fidei, integritatis ac grauitatis, nobis dicerentur; nullo modo potuimus, ac debuimus, ea vel contemnere vel diſſimulare: fieri tamen poteſt, vt qui ea nobis dixerunt, ipſi quoque falſa audierint.

rint. Quod ita esse, pro nostrâ erga vos paternâ beneuolentiâ, vestrâque erga nos sanctamque hanc Sedem Apostolicam obseruantiâ, non magis optamus quàm speramus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXI. Augusti, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XLII.

Regem Poloniæ hortatur, vt Transiluaniæ Principi persuadeat, vt in locis ditioni suæ subiectis Catholicæ Religionis cultum recipi, & hæreticos inde pelli procuret. Vide lib. III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Sigismundo Augusto, Regi Poloniæ.

CHarissime in CHRISTO Fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem. Quamuis superioribus diebus pacificationis inter charissimum in CHRISTO Filium nostrum Maximilianum in Imperatorem electum & Serenissimum Transiluaniæ Principem nepotem tuum nuntio accepto, Maiestati tuæ totiq; Reipublicæ Christianæ eam pacificationem per litteras gratulati fuerimus, & quædam etiam de ipso Principe ad Religionis Catholicæ professionem per Maiestatem tuam inducendo adiecerimus: tamen pro nostro erga eam paternæ beneuolentiæ affectu cupientes, ipsam Omnipotentis Dei, cuius perfecta sunt opera, virtutem, eo ipso

adiuuante, quoad eius fieri poteſt, imitari; Maieſtatem tuam vehementer in Domino hortamur, eidem Sereniſſimo Principi nepoti ſuo, omni quam apud illum habet auctoritate interpoſitâ, perſuadere conetur, vt in locis ditioni ſuæ ſubiectis veræ Catholicæque Religionis cultum quamprimùm recipere, receptum conſtanter tenere, atque inde hæreticos aduenas expellere velit. Quod ſi fecerit, pro certo habeat, nullum ſe quàm hoc in rebus aduerſis contra infideles firmius tutiusque præſidium eſſe habiturum. Vanum eſt enim exiſtimare, quemquam vel potentiſſimum Principem Imperij ſui fines ciuitatesque tueri poſſe, niſi eas Dominus cuſtodiuerit: quomodo autem eas Dominus cuſtodiet, niſi ei Princeps per veræ Religionis profeſſionem adhæreat? Quo quidem officio eò ſtudioſiùs fungi debet Maieſtas tua, quo, vt aliis ad eam litteris ſcripſimus, aliquanto ipſi glorioſius futurum eſt, nepotem ſuum Omnipotenti Deo atque huic ſanctæ Sedi Apoſtolicæ quàm Cæſari reconciliauiſſe. Etenim Cæſare reconciliato, videri poteſt illius Imperio conſuluiſſe: ſi verò eumdem Redemptori noſtro, ſanctiſſimæque illius Eccleſiæ communioni, reſtituerit; non ſolùm de Imperio illius conſeruando, ſed de animæ ipſius ſalute ſollicita fuiſſe videbitur: cuius quidem animæ ſi ille in ſuâ ditione Religionem Catholicam non admittens, detrimentum patiatur; quid ei non modò Cæſaris

recon-

reconciliatio, ſed etiam ſi vniuerſum mundum lucretur, prodeſſe poterit? Decet autem præcipuè Maieſtatem tuam, Sereniſſimo illi Principi nepoti ſuo ita conſulere, vt, quæ in eo pretioſior eſt, animam ſcilicet ante omnia ſaluam atque incolumem eſſe ſtudeat: nam, quemadmodum eſt apud Apoſtolum, qui ſuis non prouidet, & maximè domeſticis, fidem abnegat, & eſt infideli deterior. Quæ omnia non ideò pluribus ad Maieſtatem tuam verbis ſcripſimus, quòd eius erga Sereniſſimum nepotem ſuum charitati pietatique diffidamus; ſed vt noſtro ipſi officio fungentes, paternæ noſtræ erga vtrumque veſtrûm voluntatis affectum Maieſtati tuæ declaremus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VII. Octobris, M.D.LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XLIII.

Regis Poloniæ pietatem commendat, quòd extortum decretum de permiſſione Auguſtanæ Confeſſionis reuocarit, eumque, vt in Regno ſuo Catholicam Religionem protegat, hortatur. Vide lib. III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Sigiſmundo Auguſto, Regi Poloniæ.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quantâ ſuperioribus diebus animi moleſtiâ affecti fuimus,

cùm in notitiam nostram perlatum esset, quorumdam hæreticorum fallaciis ab istius Regni Cancellario mandatum extortum fuisse, in quo Maiestatis tuæ nomine Magistratibus Derschouiensis ciuitatis facultas dabatur, vt in quibusdam Ecclesiis, secundùm Confessionis Augustanæ præscriptum, & haberi conciones & administrari Sacramenta possent, & earum ipsarum rerum ministri in Maiestatis tuæ fidem ac protectionem susciperentur; tantam posteà lætitiam accepimus, cùm à Maiestate tuâ tam pestiferum Religioni Catholicæ mandatum reuocatum fuisse cognouimus. In quo reuocando, sicut Maiestas tua fecit id quod suo maiorumque inclytæ memoriæ Regum perpetuo Christianæ orthodoxæque fidei studio dignum fuit: sic nos talem tamque eximium suum erga Deum Omnipotentem pietatis affectum debitis in Domino laudibus commendamus. Ex hoc vno hæreticorum ipsius Regni crimine, facile est Maiestati tuæ, quid reliquis omnibus animi audaciæque sit, intelligere; quando non veriti sunt, ad spargendum confusionis illius Augustanæ in vulgus venenum, Regij tui nominis auctoritate turpiter abuti. Quod ne ampliùs audeant, néve aduersus inueteratam tot annorum sæculis Ecclesiæ Catholicæ ac Romanæ auctoritatem profanas vocum nouitates introducere studeant; decet te, charissime in CHRISTO Fili, omni quâ potes adhibitâ diligentiâ prouidere. Vna est Fides Catholica,
ab

ab Apostolorum temporibus per longam Romanorum Pontificum seriem vsque ad Pontificatum nostrum atque hæc tempora deducta: à quâ qui vnâ in re deficit, factus est omnium reus. Augustana autem Confessio, etsi similis est ceteris hæresum prauitatibus; tamen ob eam caussam periculosior est, quòd leuiùs quàm ceteræ à Catholicæ Fidei professione declinans, speciem quamdam Religionis retinere videatur; eò perniciosior aliis, quò venenum eius occultiùs latet, nec eminet foras. Erras, si putas eos vno confusionis Augustanæ nomine atque errore contentos fore: hoc illi principio Maiestatis tuæ patientiam tentant, initiumque solùm ab Apostolicâ doctrinâ atque ab hac sanctâ Sede desciscendi quærunt. quod illicò atque obtinere potuerint, Regnum tuum innumerabilibus dissentientium inter se hæresum discordiis miserabiliter distrahi lacerarique videbis. Hæc, quæ vera sunt & ipsâ rerum experientiâ comprobata, liberè, sicut personâ officioque nostro dignum est, ad Maiestatem tuam scribere voluimus; hortantes eam in Domino, & quo maiore animi nostri studio possumus rogantes, vt, quod sui muneris regiæque personæ sibi ab Omnipotenti Deo impositæ proprium est, operam det, ne & istic Religio Catholica (quod Deus auertat) ab hæreticorum fallaciis detrimentum aliquod patiatur; & nos hîc ea, quæ nollemus, magno cum animi nostri dolore audire cogamur.

 Quod

Quod Maiestatem tuam, pro eximio suo Fidei Catholicæ studio, & erga nos sanctamque hanc Sedem Apostolicam obseruantiâ, facturam esse pro comperto habemus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die v. Decembris, M. D. LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XLIV.

Tribus Melitensium triremibus captis, ac centum ferè militibus partim cæsis, partim in seruitutem abreptis à Turcis, dolentem Petrum, communicato dolore, consolatur.

Dilecto Filio Petro de Monte, Magistro Hospitalis sancti Ioannis Ierosolymitani.

Dilecte Fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Reddidit nobis dilectus Filius Frater Laurentius Guasconius, istius Ordinis Eques, litteras tuas XXIII. Iulij die ad nos datas, iustissimi doloris & molestiæ plenissimas: in quibus de tribus triremibus amissis, de tot Religionis tuæ nobilissimis Equitibus ab infidelibus interfectis, magnâq; ab isto Ordine acceptâ calamitate, certiores nos fecisti. Quâ in re, etsi non minorem nos, & tota Christiana Respublica, quàm tu, iacturam fecerimus; dolor tamen tuus, quem de tot Fratrum tuorum amissione magnum te accepisse ex tuis litteris cognouimus, tantam

tantam nobis mœroris caussam attulit, vt, quia nos de duobus charitas vnum efficit, animum nostrum ob tuam atque istius Ordinis calamitatem præcipuo quodam dolore afficiat. Non parum nos ea, quam nobis significas, animi tui inductio est consolata, quâ, id quod accidit, aut volente, aut certè permittente Domino accidisse intelligis: à cuius diuinâ voluntate vel consilio nefas sit animi nostri sensum abhorrere. Decet autem te, cùm communis tibi cum ceteris Christifidelibus Christianæ Religionis, tum præcipuè istius Ordinis professionis nomine, ex Fratrum tuorum morte, potioris vitæ spe, diuturno non affici dolore: qui enim contra infideles fortiter pugnantes occubuerunt, hos credendum est ad veram vitam moriendo peruenisse. Habent illi fortasse non iniustam diuturni doloris excusationem, qui nonnisi præsentem vitam agnôscunt, qui de hoc sæculo ad melius transitum esse non sperant: nos autem, qui nouimus, qui hoc & credimus, & alios docemus, nimio de hisce rebus humanis perturbari dolore non debemus: ne quod apud alios pietatis obtinet speciem, id nobis desperationis culpam afferre videatur. Quocircà deuotionem tuam hortamur, vt aduersis rebus animum non deijciat; sed, iuxta Sapientis vocem, in die malorum memor sit bonorum: potens est enim Deus in mortuorum tuorum Fratrum locum alios vel ex istius insulæ lapidibus excitare. Nos autem, quod reli-

quum

quum est, quantum per exiguas atque afflictas huius sanctæ Sedis Apostolicæ facultates licebit, operam dabimus, vt istam tuam Ordinisque iacturam quamprimùm sarciamus. Quam quidem ad rem, non solùm quantum vires nostræ ferre poterunt, sed aliquanto etiam plura impendere non recusabimus; & omnino aliquam rationem inibimus, quâ tuis atque istius honestissimi Ordinis, de Republicâ Christianâ optimè semper meriti, rationibus, adiuuante Domino, consulamus: quemadmodum prædicto Laurentio, internuntio apud nos in præsentiâ tuo, pluribus verbis diximus. quem hominem in negotiis istius Religionis tractandis diligentem & prudentem, tuique & suæ Religionis studiosissimum cognouimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die VI. Augusti, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA XLV.

De Ferrariâ terræmotu afflictâ dolorem se percepisse, & piis precibus & vitæ integritate iram Dei, qui mortalium peccatis offensus, eiusmodi clades quandoque permittit, placandam esse ostendit.

Dilecto Filio, nobili viro, Alfonso Estensi, Duci Ferrariæ.

DIlecte Fili, nobilis vir, salutem & Apostolicam benedictionem. Magno dolore affecti

cti fuimus ex his quæ de istius vrbis calamitate, ob vehementes in eâ terræmotus excitatos, ad nos allata sunt; quibus multas eiusdem ciuitatis partes, magnâ cum ædificiorum publicorum & priuatorum ruinâ, hominumque etiam ipsorum strage, afflictas esse cognouimus. Quibus tuis incommodis commoti, totque hominum miserabilem casum dolentes, Nobilitatem tuam, quam paterno charitatis affectu vehementer in Domino diligimus, in eodem his litteris consolari voluimus. Quamuis autem eiusmodi terrarum motus naturalibus ex caussis oriantur; tamen diligenter attendendum est, ne illis peccata nostra caussam fortasse attulerint. Solet enim Deus his quoque rebus iram suam in populos, atque adeò in ipsos Principes, non obscurè quandoque significare: quam pro suâ misericordiâ vt ab istâ ciuitate populoque auertere velit, humiliter in puritate cordis est obsecrandus. quod nec ipsi pro nostro officio prætermittimus, & vt idem Nobilitas tua & ipsa faciat, & à piis hominibus faciendum curet, magnoperè illam in Domino hortamur. Dilecto autem Filio Turoni Bertano, Internuntio apud nos, tuo nomine à nobis benedictionem petenti, libenter admodum dedimus; Omnipotentemque Deum precamur, vt actiones tuas ad sui nominis gloriam, subiectorumque tibi populorum vtilitatem, dirigere misericorditer dignetur. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Pi-

 scatoris,

ſcatoris, die primâ Decembris, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

EPISTOLA XLVI.

Coſmum Medicem Magnum Etruriæ Ducem abs ſe creatum, commendat. De quo lib. III. *cap.* XVI. *Vitæ* PII V.

Carolo Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

CHariſſime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quibus de cauſſis, quàm iuſtis quamque honeſtis, adducti, ſuperiore anno dilectum Filium, nobilem virum Coſmum Medicem, litteris noſtris Apoſtolicis ſub plumbo editis Magnum in Etruriâ ſibi ſubiectâ Ducem creauerimus, eumdemque paulò pôſt inter Miſſarum ſolemnia regali coronâ ceteriſque inſignibus, manibus ipſi noſtris ornauerimus; Maieſtati tuæ, neque ignotum, neque obſcurum eſſe putamus, quæ eximium eiuſdem Principis erga Rempublicam Chriſtianam ſtudium, & propenſiſſimam erga ſe Regnumque ſuum voluntatem benè cognitam habet. Quia verò ad noſtram atque huius ſanctę Sedis Apoſtolicæ dignitatem valdè pertinere intelligimus, vt quem illi ob egregias ipſius virtutes, præclaraque erga Religionem Catholicam merita, honorem habuimus, eumdem ceteri quoque

quoque Christiani Principes habeant; & in eâ ipsâ re illam, quam par est, Apostolicis litteris ac decretis obedientiam reuerentiamque exhibeant: idcircò Maiestatem tuam hortamur, & quo maiore animi studio possumus, rogamus, vt quod prædicto Magno Duci facturam sese demonstrauit, vt ei loci sui, qui earumdem litterarum nostrarum decreto ipsi debetur, possessionem vel assignaret, vel assignatam conseruaret, id sine vllâ longioris temporis morâ quamprimùm exequi, atque ad effectum adducere velit. In quo præterquam quòd Maiestas tua id factura est, quod litteris nostris concessionique Apostolicæ est consentaneum; præterea Principem sibi coniunctissimum, tuæque Maiestatis studiosissimum, perpetuò sibi est obligatura, nobis autem ipsis rem gratissimam factura. Nostrâ enim maximè interest, non solùm vt huius sanctæ Sedis Apostolicæ dignitatem apud Christianos Principes conseruemus, beneficiumque, quod Principi pietatis Religionisque laude præstantissimo dedimus, quantum est in nobis, tueamur; sed etiam tantam apud Maiestatem tuam auctoritatem habere videamur, vt in eius Regno, ea quæ debet, Apostolicarum concessionum ratio habeatur. Quod si Maiestas tua fecerit, quemadmodum facturam esse pro certo habemus, id gratissimo animo accipiemus, tale erga nos sanctamque hanc Sedem Apostolicam Maiestatis tuæ obsequium in memoriâ semper ha-

 bituri,

bituri, & quibuſcumque paternæ noſtræ erga Maieſtatem tuam beneuolentiæ ac voluntatis officiis, quando cum Domino poterimus, libentiſſimè idoneâ occaſione oblatâ remuneraturi. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die III. Nouembris, M. D. LXX. Pontificatus noſtri anno quinto.

APOSTO-

APOSTOLICARVM PII QVINTI PONT. MAX. EPISTOLARVM LIBER QVINTVS,

Continens Epiſtolas anni ſexti eius PONTIFICATVS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGVMENTVM.

Poloniæ Regem, legitimam vxorem ſuam ſterilitatis cauſsâ repudiare deliberantem, à conſilio reuocat. Vide lib. III. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo Sigiſmundo Auguſto, Poloniæ Regi, PIVS Papa V.

CHariſſime noſter in CHRISTO Fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Etſi nobis maximè compertum eſt, eam eſſe Maieſtatis tuæ prudentiam, eamque in Deum pietatem, vt nihil temerè, nihil niſi piè ſis

effecturus: tamen non potuimus non vehementer commoueri ex quodam hîc diuulgato rumore; ſcilicet de repudiandâ Reginâ coniuge tuâ, deque aliâ tibi inſuper adſciſcendâ cogitare. Cui quidem rumori ac famæ identidem increbreſcenti, quamuis nullam fidem eſſe iudicaremus; nihilominùs tamen omittendum non eſſe putauimus, quin pro munere noſtro has ad te litteras mitteremus: quibus non ſolùm tibi moleſtiam, ac quem ex ipſo rumore, vtcumque euulgato, cepimus dolorem, enuntiaremus; ſed etiam ſi fortè (id quod non credimus) aliquo niteretur fundamento, te ab huiuſmodi propoſito reuocaremus. In primis verò conſiderare debes, eos qui rem huiuſmodi per ſpeciem ſperandæ ſucceſſionis tibi perſuadere conantur, aut hæreticos eſſe aut hæreticorum fautores: quibus nihil curæ magis eſt, quàm vt te ad Catholicæ Veritatis fines vel ſemel tranſgrediendos inducant, rati, ſi hoc abs te impetrare vel potiùs extorquere poſſint, cetera ſibi futura eſſe faciliora; atque ita fore breuî, vt Regnum iſtud vnà tecum in eamdem perniciem, in quam dæmonis inſtinctu ſunt prolapſi, pariter conijciant. Quorum quidem pernicioſa conſilia, ac peſtilentes artes planiùs ipſe perſpicies, ſi rem omnem quomodo ſe habeat, perpenderis diligentiùs. Res enim eſt eiuſmodi, vt ſi eam committas, primùm affirmem abs te Redemptorem noſtrum grauiſſimè offenſum iri, ſanctiſſimum eius violando Sacramentum: deinde

de nobis ipsis, qui eius licet indigni in terris potestatem gerimus, magnam inferes iniuriam; præterea Christianis omnibus Catholicisque ruinarum occasionem: denique Regium nomen tuum, atque domus istius Regum inclytæ memoriæ splendorem, qui ad hanc vsque diem clarus & illæsus permansit, tam turpi atque ignominiosâ tibi aspersâ labe vehementer obscurabis. Nam quod ad successionem attinet, cuius videlicet spe te volunt allicere, considerare debes, cuiusque Regni successionem positam esse in manu & voluntate potentissimi Dei, qui eam tribuit atque aufert quibus ipse voluerit: à quo etiam eò minùs illam poteris impetrare, quò magis eius consequendæ caussâ diuinam ipsius Maiestatem offenderis. Porrò autem eò iam ætatis processisti, vt primùm valdè incertum sit ac dubium, an sis liberos suscepturus. Ad hæc, si ex alterâ vxore minùs legitimè ductâ filium procreares; scire tamen ipse nequis, cum tibi in Regno successurum, cùm etiam Regno ipsi inutile sit, infantem atque sub aliorum tutelâ Regem positum habere. Quod cùm anteà semper periculosum fuit, tum verò hisce turbulentissimis temporibus erit ipsi Regno periculosissimum. Verùm hac de re vel ex eo poteris pariter edoceri, quod nostrâ ætate in nonnullis amplioribus Christianæ Reipublicæ Regnis accidisse conspicimus. Ad has autem æquissimas & honestissimas rationes illud etiam accedit, quòd, cùm non ita

dudum

dudum Sereniſſimus Tranſiluaniæ Princeps cognatus tuus è viuis exceſſerit, tibi commodum non accideret innouandarum rerum inire conſilia; earum præſertim, quæ Chriſtianorum Principum & ſanguine coniunctorum animos poſſint offendere, ne crudeliſſimus Turcarum Tyrannus, ceteræque perfidæ gentes iſti Regno finitimæ, huiuſmodi ſibi oblatâ occaſione ad eam prouinciam aggrediendam vtantur. Quæ cùm ita ſint, hortamur Maieſtatem tuam, atque per Deum præpotentem obſecramus, vt memor ipſius Dei noſtrique, tuæ ipſius ſalutis ac nominis memor, ſplendori domus tuæ glorioſæ recordationis Regum tam exitialis atque ignominioſi conſilij cogitationem, ſi fortè (quod non credimus) ſuſcepiſſes, eam prorſus abijcere atque abs te longè propulſare velis; certò ſciens, nos ad id tibi ſuadendum, nullâ re magis inductos eſſe, quàm munere noſtro, & item pro ſingulari quodam paternæ charitatis amore, quo tuam complectimur Maieſtatem. Quæ ſi paternis cohortationibus noſtris minùs auſcultans (quod minimè putamus, etſi rumor vulgauit & fama) id omnino præſtandum ſibi eſſe cenſuerit; nos aliud nihil facere poterimus, niſi idipſum factum ægrè ferre vel maximè, & iſtius Regni vicem dolere, mœrore confici, ac denique vniuerſæ Chriſtianæ Reipublicæ calamitates deplorare. Confidimus tamen, pro tuâ in Deum potentiſſimum pietate, & pro tuâ in nos & in ſacroſanctam hanc Sedem

Sedem Apostolicam, de te deque maioribus tuis optimè meritam, obseruantiâ ac veneratione, tutiora te ac saniora capturum esse consilia; nihilque commissurum, quod tibi ac Regno tuo perniciem, nobis verò atque omnibus Catholicis Principibus dolorem & afflictionem, vniuersis denique Christifidelibus ruinarum occasionem afferre queat. Ob id etiam dilecto Filio Laurentio Madio, Religioso viro ex Societate IESV, mandauimus, vt ad Maiestatem tuam proficiscatur, atque hæc quæ ad eum scripsimus, & si quæ alia sunt in eam sententiam, coram te præsens exponat: cui volumus à Maiestate tuâ citra vllam dubitationem fidem haberi. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die XI. Kalend. Maij, M.D.LXX. Pontificatus nostri anno sexto.

EPISTOLA II.

ANNA Sigismundi Augusti Poloniæ Regis soror PIO Papæ V.

Anna Sigismundi Poloniæ Regis soror de sacro Romanarum Stationum munere aliisque Pontificiis in se officiis gratias agit: Vincentium Porticum Internuntium Apostolicum commendat, suam in Pontificem pietatem ac fidem profitetur.

SAnctissime ac Beatissime Pater, ac Domine clementissime, quotiescumque mecum ipsa considero, quàm apertè ac sæpè Sanctitas tua clementem planeque paternum erga me animum suum per litteras mihi testatum esse voluerit; toties me, scilicet immeritam, corripit tremor quidam, atque obmutesco, nec quibus verbis illi gratias agam inuenio. Velim equidem, clementissime Pater, re ipsâ præstare, id quod in sacrosanctæ Sedis Apostolicæ gratiam apprimè cupio, atque ita, quæ in me beneficia confers, largè compensare: sed facultas haud respondet voluntati. At verò propensionem ac promptitudinem animi mei plurimis in rebus perspicere potuit Reuerendus Internuntius, qui pro munere suo de Religione solicitus mecum nonnulla communicauit. Iam verò est sanè cur ad gloriam Dei plurimùm læter, quòd Beatitudo tua pro suâ patriâ charitate me dignata fuerit cælestis gratiæ cumulo, Romanis videlicet Stationibus mihi concessis atque transmissis. In quo Deus Optimus Maximus, vt à me vehementiùs diligeretur, singulari hoc Indulgentiæ dono me per Vicarium suum voluit exornare: atque vt diuinæ gratiæ suæ lumen clariùs elucesceret, spiritualia eiusmodi munera contulit in eam, in quâ nulla inuenit subsidia meritorum. Is igitur, qui donorum omnium est auctor, quique in iis distribuendis Sanctitatis tuæ vtitur ministerio, eiusmodi mihi virtutem ac vires elargiatur, vt pro meâ imbecillitate tanto beneficiorum ponderi non succumbam; sed potiùs me piè ac religiosè in eis exerceam. Idem verò Beatitudinem tuam, cùm in præsenti tum in futurâ vitâ, cumulet omni

genere

genere felicitatis. Quod reliquum est, id ego per hanc, quæ mihi sese offert, Sanctitati tuæ respondendi occasionem, tum pro conscientiæ meæ rationibus, tum etiam pro eo quod Christianæ Religioni in hoc Regno iam reflorescenti, atque adeò Ecclesiæ Dei præstare debeo, apertè non fateri non queo: nempe, si mihi liceret Sanctitatem tuam in hasce Regni Sedes adducere, vt suis ipsamet oculis intueri posset, quos fructus in hisce hominum moribus tractandis, ad huius tranquillitatem Regni, & ad imminentes rerum difficultates tollendas, protulerit, ac proferat indies, ipsius Internuntij Apostolici splendor virtutis, ac dignitas egregia cum vitæ integritate, modestiâ, prudentiâque coniuncta; haud dubiè Sanctitas tua, pro ardenti suo Religionis atque huius Regni felicitatis studio, & meis, & Regiæ Maiestatis, & Catholicorum, ac demum piorum omnium id videre cupientium votis responderet, summæ dignitatis ornamenta in ipsum Internuntium conferendo. quod omnino, præsertim hoc tempore, & Christiana Religio, & Regni quies, videntur exposcere. Illud equidem vulgatum esse cognosco, id solùm ad maiorem hominum salutem Ecclesiæque incrementum ab omnibus vehementer optari. Interim verò cupio Sanctitati tuæ prospera cuncta succedere, eique perpetuam obseruantiam & studium tamquam obsequentissima filia polliceor ac defero; precorque Deum, vt diuturnam illi vitam atque Christianæ pietatis augmentum largiatur. Datum Varsouiæ pridie Nonas Aprilis, M. D. LXXI.

EPISTOLA III.

Icto iam fœdere, vt ad id iunctis opibus ac viribus conspiret, Maximilianum Imperatorem grauiter cohortatur. Vide lib. IV. *cap.* X. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio nostro, Maximiliano II. Imperatori designato.

CHarissime noster in CHRISTO Fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Etsi dilectum nostrum in CHRISTO Filium Cardinalem Commendonum, quem nostrum Sedisque Apostolicæ Legatum à latere ad Maiestatem tuam, & ad Regem Poloniæ nunc misimus, istinc non longè abesse arbitramur; tamen ad Pastoralem curam nostram ac vigilantiam pertinere iudicauimus, illius aduentum his litteris præuenire, ac te non modò commonefacere & cohortari, sed obsecrare etiam in CHRISTO IESV Domino nostro, vt omnino velis hoc tempore studia viresque tuas omnes conferre ad protegendam Christianam Rempublicam tot tantisque malis & incommodis oppressam; vt, nisi præsenti aliquo validoque subsidio ei succurratur, vix aliqua spes de eius tuendâ salute reliqua iam fore videatur. Ac licet ad Christianos Principes omnes ea cura pertineat, id tamen præcipuum Maiestatis tuæ munus esse videtur. Constat enim onus

tuendæ

tuendæ Christianæ rei, post CHRISTI Vicarium, inter omnes Romani Imperatoris esse præcipuum. Quare non pauci fortasse mirabuntur, cur aut vnde fieri potuerit, vt ipse præ aliis omnibus sacri huius contra Turcam belli societatem primus non iniueris. Verùm, vt qui meliore sunt præditi iudicio, id occultâ de caussâ, aut certo prudentique consilio factum esse queant interpretari; quando iam ope diuinâ ob eam rem inter nos ac Regem Philippum Venetamque Rempublicam fœdus sancitum est, & crudelissimi hostis nostri furor augetur ac sentitur indies, si tu in nostram hanc societatem ad eius impetus repellendos initam nomen dare diutiùs differres, nullo modo videmus, quomodo boni omnes prudentesque viri inde iure non demirari, imò verò vehementer non dolere possent. Etenim te sic agente, eorum subiret animos cogitare, præclaris illustrium maiorum tuorum vestigiis & exemplis te minùs quàm par esset, diligenter insistere; teque (quod omnino Deus auertat) summum in discrimen ac periculum Imperium tuum esse coniecturum. Sed magna nos iam tenet spes, id per te numquam commissum iri. Quin etiam confidimus, te rei conficiendæ tarditatem celeritate nunc facilè compensaturum: idque eò magis, quòd nulla caussa est, quæ ad bellum aduersus aliquem suscipiendum magis compellere hominem possit, quàm id quod satis superque in hanc sententiam potest Maiestatem tuam

 addu-

addducere. Ac primùm quidem ſeſe offert odium ob priuata diſſidia diſſenſioneſque, non ſolùm tibi ſed parentibus etiam ac maioribus tuis perfido iſto cum hoſte intercedere; vlciſcendarum præterea quas ab illo accepiſtis iniuriarum appetitus; denique præclara amplificandi nominis occaſio. Nos autem hoc loco pro naturæ humanæ imbecillitate humanitus etiam ſcribere voluimus. Et quidem haudquaquam ignoramus, hæc quæ tetigimus, momenta rerum ſuo quæque dedecore notari. Sed cùm id iam ſit in more poſitum, vt his rationibus homines magis perſuadeantur, ea nobis tangenda quoque putauimus: non enim culpandum eſt, cum ægrotis ægrotum agere, vt qui reuerà languent, ſalutem conſequantur. Iam verò, vt bonos Chriſtianos decet, nos nunc inter nos agamus. Veræ igitur certiſſimæque cauſſæ, quæ Maieſtatem tuam ad hanc ſacri belli in communem hoſtem gerendi ſocietatem ineundam vehementer debent incitare, duæ præter ceteras potiſſimæ eſſe nobis videntur: altera quidem, ardor acreque ſtudium tutandæ Chriſtianæ Religionis, Eccleſiamque Dei protegendi: quam, ſicuti hoſtis ille, dæmonis inſtinctu, totis viribus labefactare & conuellere conatur; ita nos omnes, ac multò etiam magis, auxiliante Deo, quoad fieri à nobis poteſt, conſeruare tutarique debemus. Altera verò eſt amor in homines: quos ſanè, diuinis mandatis impulſi, ſicut nos ipſos diligere, complecti ac fouere

fouere debemus. Nam etsi multi, vnum tamen corpus sumus in CHRISTO; singuli autem alter alterius membra. Hoc autem, qui Christianam Religionem profitentur, si cogitarent identidem, nihil vnquam dissidiorum esset hoc tempore; sed in se mutuis officiis curandis atque iuuandis solicitè occupata membra videremus. Quorum quidem membrorum vnum, & illud quidem præcipuum, cùm ipse sis; æquum est omnino, vt, afflictis ceteris membris, id etiam incommodi perpetiaris simul, atque in communem totius curandi corporis sententiam conueniens, tuam quoque opem ei nobiscum velis afferre. Et quamquam corpus ipsum vsquequaque languidum & affectum videmus, eius tamen de salute nequaquam desperandum est. Numquid contracta est manus Domini? ecce enim ipse in increpatione tuâ mare corripiet sic, prorsus vt exsiccetur. Diuinæ igitur & potentiæ & bonitatis muniti præsidio, animos nullo modo despondere, sed optimâ spe nixi, tam pium tamque sanctum negotium & suscipere & conficere omnino debemus. Quòd si nos ipsi tot tantisque hostibus debellandis haud pares esse videmur; certè confidere par est, nos plurimum in eo posse qui nostram corroborat infirmitatem. Sed nos has litteras longiores non faciemus, ne vel prudentiæ vel pietati tuæ, vel etiam consilio fideique ipsius Legati nostri, cui vt hæc eadem tecum ageret coràm imperauimus, diffidere videamur.

mur. Tantùm illud adijciemus, abs te, aut ad tuam ipſius gloriam illuſtrius, aut ad voluntatem noſtram accommodatius, aut Deo gratius nihil hoc tempore fieri poſſe; quàm ſi libenti animo & expeditè in hanc noſtram cum Rege Catholico propinquo ac genero tuo, Venetaque Republicâ, belli ſocietatem ingreſſus & adſcriptus, arma, milites, bellicas denique vires tuas omnes conferendas decreueris, ad acerrimum Chriſtiani nominis hoſtem profligandum. Deus Dominus noſter Maieſtatem tuam incolumem ac præpotentem diutiſſimè conſeruet, voluntatemque tuam inflammet ad ea exequenda, quæ ad diuinam ipſius gloriam propagandam, ad Eccleſiamque Catholicam magis ac magis amplificandam, ac denique ad vniuerſi terrarum orbis quietem & pacem confirmandam accommodata eſſe videantur, vt omnes homines eiuſdem fidei charitatiſque vinculo coniuncti, Deo gloriam tribuant in die ſuæ ipſorum viſitationis. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die XVII. Iulij, M.D.LXXI. Pontificatus noſtri anno ſexto.

EPISTOLA IV.

Partâ de Turcis victoriâ, Francorum Regem denuò ad ſociale bellum contra eos ineundum adhortatur. *Vide lib.* III. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Chariſſi-

Chariſsimo in CHRISTO Filio noſtro, Carolo Francorum Regi Chriſtianiſsimo.

CHariſsime in CHRISTO Fili noſter, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cogit nos grauiſsimum hoc ſummi Apoſtolatus munus, noſtris humeris à Deo impoſitum, omni ſtudio & curâ incumbere in eas cogitationes, quæ hac temporum conditione & ſtatu poſſunt eſſe Eccleſiæ Chriſtianæ maximè ſalutares. Quâ quidem curâ à Deo incendimur & ſtimulamur, vt nihil potius habeamus, quàm, vt ea quæ maximè cupimus, in Eccleſiâ Dei, ſuâ primùm ope, tum Chriſtianorum Principum (in quibus Maieſtatem tuam, vt nomine, ſic re ipsâ Chriſtianiſsimam cognouimus) conſilio atque operâ conſtituta videamus. Hinc factum eſt, vt, cùm dilectum Filium Michaëlem Cardinalem Alexandrinum nuncupatum, noſtrum de latere Legatum, cui ad Maieſtatem tuam mandata de rebus grauiſsimis dederamus, tardiùs deſiderio noſtro venturum eſſe arbitraremur; Venerabilem Fratrem Antonium Mariam Epiſcopum Saluiatum, nobis multo vſu tuæque (vt ſperamus) Maieſtati probatiſsimum, eiſdem de rebus mitteremus. Quod autem à Maieſtate tuâ in primis cupimus, illud eſt: Noſtro ſemper malo experti ſumus, quantum ex Chriſtianorum diſiunctione & diſsidiis creuerit te-

terrimus ille barbarus, atque hoſtis CHRISTI, & eius nominis deletor. Poſtquam verò, ſuâ ipſius impietate & rabie excæcatus, nullâ non ſolùm re, ſed ne cogitatione quidem laceſſitus, fracto fœdere, atque omni non modò diuino, à quo ille ſemper fuit alieniſſimus, ſed humano etiam ac gentium iure violato, vniuerſum Cypri Regnum internecione deleuit, nec tanto ſanguine ſatiatus, quacumq; peruaſit, claſſe illâ funeſtiſſimâ ſempiternum ſuæ crudelitatis monimentum reliquit; diuino conſilio factum eſt, vt nobiſcum vnà chariſſimi in CHRISTO Filij noſtri, Philippus Hiſpaniarum Rex Catholicus, & Sereniſſimus Venetiarum Dux, ad extinguendum commune incendium iunctis viribus concurrerent. Itaque icto fœdere ſtatim, & claſſe inſtructâ, venerunt, viderunt, vicerunt: partâque victoriâ ex omni memoriâ maximâ & glorioſiſſimâ, re ipsâ experti ſumus, non minùs aduerſus canem illum rabidiſſimum valere noſtram voluntatum ac virium coniunctionem, quàm aduerſum nos valeat noſtra diſiunctio. Hac igitur viâ, quam nobis digito ſuo commonſtrauit atque aperuit Deus, incedere ſtatuimus: cuius quidem viæ te Regem Chriſtianiſſimum comitem, gloriæque conſortem, omnes in primis cupimus, rogamus, &, quantum poſſumus, per viſcera Dei noſtri, per quem Reges regnant, obſecramus. Hoc te ipſo, id eſt tuâ virtute & potentiâ, digniſſimum eſt, tuis rebus vtiliſſimum, tuæ matri

matri Ecclesiæ, quæ nati sui opem implorat, maximè salutare. Et quamquam non putamus, Maiestatem tuam nostrâ cohortatione indigere; tamen longiores nos fecit nostrum desiderium, quo incredibiliter ardemus. Cetera hac de re, deque aliis quas ei mandauimus, accipies ab eodem Episcopo: cuius orationem vt cum nostrâ sententiâ planè congruere existimabis, & quasi à nobis ipsis præsentibus eam proferri; sic tuam operam desiderio nostro, atque huic rerum statui congruentissimam, & tuâ Maiestate dignissimam, expectamus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XII. Decembris, M. D. LXXI. Pontificatus nostri anno sexto.

EPISTOLA V.

SEBASTIANI Lusitanorum Regis ad PIVM V.

Cardinalis Alexandrini legationis litteris respondet, naualem victoriam commendat, & gratulatur: opes suas & auxilium contra Turcas pollicetur. Quid de Gallicis nuptiis decreuerit atque mandarit ostendit. Postremò quasi bellicum canens, suum in Ecclesiam Dei protegendam ac vindicandam studium profitetur.

S*Anctissime in* CHRISTO *Pater, ac Beatissime Domine. Beatitudinis tuæ litteras, summæ in Deum*

pietatis ardentissimi studij, & in eius Ecclesiam charitatis, ac singularis erga nos beneuolentiæ plenas, accepimus; quibus nos ad rem Christianam tum tutandam, tum etiam augendam, vehementer sanè sumus incensi. Et quidem pro incredibili vigilantiâ, & quam tu, Sanctissime & Beatissime Domine, in Dominico grege non solùm diligenter custodiendo, sed etiam amplificando, geris solicitudinem, ad nos eximiâ cum pietate datis litteris non contentus, pro eâ quâ nos complecteris paternâ charitate, benignè quoque voluisti ad nos mittere, tamquam optimum istius testem voluntatis, amplissimum Cardinalem Alexandrinum, Sanctitatis tuæ sanctæque Sedis Apostolicæ Legatum à latere, sororis tuæ nepotem, vel posthabitis iis leuamentis, commodis & officiis, quæ ipse in amplissimis grauissimisque negotiis Beatitudini tuæ præstare consueuit. Ex cuius quidem præsentiâ, & sermonibus inter nos vltrò citroque habitis, ex eiusque pietate ac religione, quantum ceperimus voluptatis, vix à nobis poterit explicari. Nam in eo, tamquam in speculo, præclaris earum omnium, quas ille abs te tam sancto auunculo suo acceptas habet, virtutum ornamentis decoratam imaginem elucere perspeximus. Quantam porrò lætitiam ac iucunditatem vniuersæ Lusitaniæ optatissimus eius aduentus attulerit, ex magnâ hominum frequentiâ illi obuiàm prodeuntium, ex inusitatoque ad eum honorificè excipiendum atque spectandum omnium facto concursu, agnosci facilè potuit. Enimuerò cunctis veniebat in mentem cogitare, ipsum esse & Legatum & affinem eius Pontificis, cui multò

multò pluris & antiquior ſit Chriſtiana Religio, ſalusq́ue mortalium, quàm vita ipſa, quæ alioqui ceteris rebus omnibus carior hominibus eſſe ſolet. Ac tanto quidem gaudio cunctorum animi perfuſi ſunt, vix vt poſſit æſtimari; fereq́ue triumphum agentibus, ſubibat memoria glorioſiſſimæ victoriæ, Beatitudinis tuæ diligentiâ, vigiliis ac precibus aſſiduis, de crudeliſſimo Chriſtiani nominis hoſte reportatæ; ob idq́ue ad eum conſpicandum ardentiſſimis animis certatim omnes confluebant. Nam, poſt natos homines, de Chriſtianæ Religionis hoſte tam illuſtrem præclaramq́ue victoriam naualem Chriſtiani Principes numquam retulerunt: de quâ tu, Sanctiſſime ac Beatiſſime Domine, quâ es in omnes humanitate, ac pro eo quo nos Regnumq́ue noſtrum ſummo complecteris amore, nos commonefacere voluiſti. Ex quo quidem nuntio nos incredibilem ſanè percepimus voluptatem, non ſecùs ac ſi hæc, quæ Sanctitatis tuæ propria eſt, noſtra victoria fuiſſet: atque, vt par erat, quantas maximas potuimus Deo potentiſſimo gratias egimus: cui benignè placuerit, pias Beatitudinis tuæ lacrymas, aſſiduaq́ue ieiunia, quibus in iſtâ tam graui deuexáque iam ætate te ipſe diutiùs afflictaſti, clementer aſpicere, ac voti compotem facere; quiq́ue ardentiſſimas precationes tuas, gemitusq́ue quibus diuinæ Maieſtatis oculos inclinaſti, voluerit exaudire. Summo præterea ſtudio faciendum imperauimus, vti Regno noſtro toto, pro tam ſingulari diuinitus accepto beneficio, magnâ celebritate Supplicationes inſtituantur; atque vt à ſacris Concionatoribus per omnes ditionis noſtræ populos ineffa-

bilis clementissimi Dei misericordia prædicetur, vt scilicet vniuersi gratissimi huius nuntij participes effecti, quisque per se, CHRISTO Deo ac Domino nostro gratias agerent immortales. Neque verò quispiam est omnium, qui ore plenissimo non confiteatur, hoc tam inexpectatum bonum primò quidem Deo Optimo Maximo, tum verò Beatitudinis tuæ meritis acceptum iure esse referendum. Venio nunc ad litteras ac legationem Beatitudinis tuæ. Ego verò, Sanctissime in CHRISTO *Pater, ac Beatissime Domine, posteaquam ipse mecum rem omnem diligenter consideraui, atque prout sanè tanti negotij à me dignitas ac magnitudo postulabat, cuncta maturo consilio perpendi, ad eiusmodi expeditionem libentissimo animo conspirandum mihi esse constitui; cùm propter ipsius rei splendorem & amplitudinem (vtpote cùm hîc totius Christianæ Reipublicæ salus agatur) tum etiam, vt prompto magnoque animo paream Sanctissimo* CHRISTI *Domini Vicario. Cui quidem ego Vicario me præter ceteros omnes sanè plurimum debere intelligo, & propter maxima quæ ille in me benignè contulit beneficia, & ob summam eius in me beneuolentiam; tum denique, ne fortè cuiquam Christiano Principi veniret in mentem suspicari, vtcumque velle me exemplo meo vel minimam occasionem dare, vt nonnulli ab hoc sanctissimo iungendo fœdere aliquando possint retardari. Quòd si Potentissimi Dei clementiâ res fuerit eò loci, vt ceteri Christiani Principes gloriosissimam hanc expeditionem simul aggredi decernant; polliceor ego, & constanter affirmo (quamquam, vtpote in extremis orbis*

bis terrarum finibus collocatus, à Turcarum Imperio longißimè absim) velle me primum in hanc sacri belli societatem adscribi, ipsique expeditioni præsentem interesse. At licet id belli iam felicißimè instituti, si priuata commoda respiciamus, non tam ad me quàm ad alios Christianos Principes pertinere videatur, quippe quorum Regnis sibi propinquioribus maxima damna Turcæ olim intulerint, maioraque sint indies illaturi, nisi impiis illorum conatibus obsistatur: tamen, quando tanti refert Christianæ Reipublicæ istos scelestos hostes è medio tolli, vt nulla maior hoc tempore nobis incumbere neceßitas poßit; cumque id bellum sit sanctæ Ecclesiæ caußâ susceptum, cuius gubernacula pro suâ prouidentiâ Deus Optimus Maximus hoc infelicißimo tempore tradidit Beatitudini tuæ; atque ego, cùm res ipsius Ecclesiæ ac Sanctitatis tuæ, æquè ac meas, vel graui fortunarum mearum, siue etiam vitæ cum detrimento defendere debeam; sacrosanctæ huic societati, & me ipsum, & fortunas, & opes meas, seu quæ in Lusitaniâ, seu quæ mihi sunt in Indiâ, sponte meâ offero deuoueoque, modò res eo, quo dixi, loco sint. Atque hæc, vt Ecclesia CHRISTI *Domini ac Saluatoris nostri, tot tantisque tempestatibus atque immanißimæ tyrannidis æstibus conflictata, in tuto ac tranquillo libertatis portu aliquando tandem conquiescat: vt proinde sanctissima Ierosolymitana domus pretiosissimo Redemptoris nostri Sanguine respersa, pristinum in statum ac dignitatem suam vindicetur: vt denique Christianorum in Europâ, in Asiâ & in Africâ, summo sæuæ tyrannidis*

oppressæ

oppreſſæ ſcelere prouinciæ, demum à tam intolerabili ſeruitutis iugo liberatæ, diuinum cultum & honorem CHRISTO *Deo ac Domino noſtro tribuere, & quam debent ſacroſanctæ Sedi Apoſtolicæ, Romanæque Eccleſiæ obſeruantiam atque obedientiam, præſtare queant. Interim igitur dum optimi iſtius rerum ſtatus cogitatio nos ipſos recreat & conſolatur, dumque hoc fauſtum initium optimos ſucceſſus pollicetur, nouum quiddam aliud nobis ſeſe offert decernendum. Nam etſi res Indiæ eo loco ſunt hoc tempore, vt, cunctis perfidis Regibus continenter in eâ coniurantibus, magis quàm cetera loca ſubſidiis indigeant; nihilo ſeciùs nos diligentiſsimè mandabimus, vt ingens claßis adornetur, & commeatibus & veterano milite, belliſque in Turcas gerendis aſſueto, egregiè communiatur: quâ quidem claſſe ad Mare rubrum hoſtem aggrediantur. Cui ſanè rei ſi clementiſsimus Deus, vti ſperamus, aſpirauerit; maximo id ſanctæ huic ſocietati erit adiumento. Enimuerò cùm Reges Arabum dirâ Turcarum tyrannide premantur, in eo potiſsimùm laborant, vt à ceruicibus ſuis grauiſsimum illud ſeruitutis iugum excutiant; quippe qui iam ab illis defecerint, aliquotieſque terreſtri commiſſo prælio victores euaſerint: ſed tamen naualibus pugnis congrediendi, aut certè nauibus, ne ſuppetiæ ferantur hoſtibus, impediendi, haud pares vires habent. Itaque & noſtro fœdere & à nobis expediendâ claſſe ipſi vehementiùs incitati, diuinoque auxilio præmuniti, hoſtilibus minis ac terroribus contemptis, ſtabunt à nobis. Hac enim claſſe Turcarum portus atque perfugia,*

quæ

quæ sunt maritimis in illis oris, permittente Deo, confli-ctabuntur. Hac classe deinceps intercludetur aditus eorum nauibus, quibus pretiosissimis mercibus, Orientalibusque diuitiis onustis tyrannicum imperium suum ditare consueuerunt. Hac classe fiet, vt in posterum illis facultas omnis eripiatur habendi remiges, aliosque homines nauigandi peritos & exercitatos, quos ille Tyrannus ad classium suarum vsum vel ex Arabiâ solet euocare; quorum etiam hoc tempore, ob grauissimam acceptam cladem, summâ laborat inopiâ. tanta scilicet est in Arabiâ huius generis hominum copia, vt ferè omnes, quorum seruitio in nauigationibus vtuntur Lusitani, Arabes sint. Huius præterea classis ope, maximum illud Æthiopum Imperium, cuius salus & restitutio continenter solicitat Beatitudinem tuam, quodque Turcæ sæpiùs inuaserunt, ac pro eâ quâ eius potiundi (quod omnino Deus auertat, id enim magno Christianæ Religioni esset incommodo) spe & cupiditate flagrant, inflammati animis insolescunt, diuinâ fauente clementiâ respirabit, atque ad sanctæ Ecclesiæ Dei præstandam obedientiam excitabitur. Præter hæc autem, hoc toto Lusitano Regno militem, munitiones, commeatum, naues, & omnia quibus ad instruendam classem opus fuerit, confestim imperabimus: vt id subsidij, vel ex toto, vel ex parte, sanctæ huic belli societati opem queat afferre, nisi fortè necessitas aliqua, cui non obtemperari non posset, id nobis consilij præpediret; aut Lutherani, aut etiam Africani Saraceni colligerent copias, quibus copiis nos obsistere oporteret. Id quod accidit hoc ipso anno. Ete-

nim cùm ipsi Lutherani validissimam sexaginta aut septuaginta nauium classem ædificauissent, quâ furenter has Occidentis oras, in primisque Lusitanos diripere & vexare moliebantur; vbi classem nostram ad bellum gerendum expeditam esse cognouerunt, perniciosam illam cogitationem statim abiecerunt: atque inde factum, vt eorum è faucibus ingens præda sit erepta. Nam si malo aliquo fato contigisset, & istæ ex Oriente Occidenteque profectæ naues, vtriusque Indiæ diuitiis onustæ, quas ipsi spe quadam & cogitatione deuorauerant, eorum in potestatem peruenissent, facilè cruento bello Christianam Rempublicam afflictare potuissent. Hac nos adducti necessitate, & verò quoniam Ludouicus de Torres serò admodum Beatitudinis tuæ mandata retulit, exacto vere proximo, id quod vehementer optabamus, sanctæ isti societati auxilium mittere nequiuimus. Quòd si etiam rerum difficultate coacti, hoc anno pariter classem in id belli subsidium mittere non potuerimus; curabimus tamen, vt aliquo saltem numero nauium, præter eas quæ in Mare rubrum dirigentur ex Indiis, fœderatorum classibus opem feramus. Quod autem ad matrimonium attinet, narro tibi, Sanctissime in CHRISTO *Pater, ac Beatissime Domine, nos id, quemadmodum vel quam sustinemus personæ dignitas, vel etiam huius Regni nostri honor & salus postulabat, adhuc tractauisse. Sed nunc maximè Reuerendus Cardinalis Alexandrinus eâdem super re Beatitudinis tuæ nomine mecum sermonem contulit. Quòd quidem Sanctitatis tuæ iussa fecisse illum cognouimus, non solùm,*

vt

vt vel rebus nostris optimè consuleres, Regijque nominis nostri rationem haberes, vel vt summam tuam in nos charitatem atque clementiam planiùs omnes agnoscerent, vel denique vt posteris nostris tantæ, in primisque memorabilis rei testimonium relinqueres; sed eò etiam ampliùs, vt per eiusmodi occasionem afflictis Galliæ rebus, cuius salus tibi dies noctesque ante oculos obuersatur, opem ferre tua posset Beatitudo: idque vt ea Prouincia aliquando tandem pristinum in statum restituatur, atque in posterum conseruetur incolumis: atque ideò, vt Christianos Reges omnes, quorum quidem mutua beneuolentia charitasque magis ac magis indies refrigerari videtur, ad Christianæ pacis & concordiæ se vinculis coniungendos accenderes atque inflammares. Hinc verò, Sanctißime Pater in CHRISTO, *ac Beatißime Domine, Sanctitas tua confidit fore, vt sacrosanctæ huic, quæ aduersus crudelißimum Tyrannum Christianique nominis hostem conflatur, societati prospera cuncta faustaque sint euentura. Quæ quidem omnia cùm ita reuerà sese habeant, cognouerimusque non solùm à Beatitudine tuâ, sed etiam ex aliorum cùm sermonibus, tum litteris, Christianißimi Galliæ Regis sororem maximis clarissimisque virtutum ornamentis ita fulgere, vt ea iure optimo nobis placere poßit; faciendum esse decreuimus, vt eâ de re cum eodem Cardinali Alexandrino apertiùs ageremus, idque negotij ipsius in manu poneremus, vt ipse Beatitudinis tuæ nomine, cùm primùm peruenerit in Galliam, quò nunc ab ipsâ legatus contendit, eâdem super re loquatur cum*

Oratore nostro ibidem agente. Quòd si Gallicæ res, quod ad negotium attinet, eo loco fuerint, vt saluâ & auctoritate & existimatione nostrâ de iis agi posse videatur; tunc solùm ad præpotentis Dei honorem & gloriam, ad sanctæque Matris Ecclesiæ salutem & tutelam, atque ad Christianorum Principum inter se concordiam & pacem retinendam, libenti animo feram, vt huiusce matrimonij affinitatisq́ue vinculis Beatitudo tua me obliget atque deuinciat. Enimuerò si vmquam anteà, nunc certè commodissima atque opportunißima sese offert occasio, quâ Christiani Principes suam in Deum pietatem, propensamq́ue ad officia promerenda voluntatem, atque in Ecclesiam Catholicam amorem mortalibus optimè declarare queant. Nunc enim præclarißima datur opportunitas Christianam Rempublicam non tutandi solùm, sed etiam amplificandi. Nunc aditus patet ad gloriosum Christi Dei & Domini nostri Sepulchrum, ceteraq́ue amplißima diuinæ suæ in nos charitatis monumenta pristinum in statum & honorem restituenda. Nunc optata nobis tribuitur facultas, quâ immanis illius atque importunißimæ belluæ feritatem nefariosq́ue conatus reprimere ac labefactare facilè poßimus. Nunc egregiam nobis defert Deus commoditatem debitas à sceleratissimo tyranno pœnas sumendi. Ad hanc porrò tam illustrem, tam gloriosam, Christianisq́ue Principibus tantoperè dignam expeditionem nos clementißimus Deus adhortatur, hac ipsâ gloriosißimâ concessâ victoriâ, cum arrhabone certißimâque spe, fore vt inde triumphos omnes agamus. Deus immortalis! Vos nunc appello,

Reges ac Principes Christiani, quousque tandem per dissensiones nostras ac temeritatem fieri patiemur, vt sordidissimis Turcarum pedibus conculcentur ea loca, quæ sacratissimo IESV CHRISTI *Dei & Domini nostri madefacta sunt Sanguine? Hæc, hæc, inquam, sunt bella Domini, hæ veræ Christianoque nomine dignæ expeditiones. Cùm igitur ad has conficiendas nuptias, Christi Domini ac Liberatoris nostri Sponsæ & salutis & libertatis studio moueamur; ac licet nobis persuasum sit, Christianissimum Gallorum Regem fratrem nostrum in hoc sanctissimo fœdere ita se gesturum, vti anteà in rebus eiusmodi perpetuò se gessit; atque ad rem Christianam & tutandam & etiam augendam, eam charitatem adhibiturum esse ac pietatem, quam maiores eius semper contulerunt, ex quo etiam Christianissimorum Regum sibi nomen peperunt: tamen vt huic Regi nonnullam optimæ nostræ in eum voluntatis significationem demus, vniuersoque declaremus orbi, quanti faciamus & affinitatem illius, & etiam totius Ecclesiæ Catholicæ conseruationem; nos sanè amplissimæ atque opulentissimæ dotis loco ponemus, si hanc ipse nobiscum belli societatem coire voluerit, vnaque nobiscum in hunc Christianæ Reipublicæ omniumque salutis hostem infestissimum coniurare. Sanctissime in* CHRISTO *Pater, & Beatissime Domine, Deus Optimus Maximus Beatitudinem tuam diutissimè seruet incolumem, ad nostram totiusque Christianæ Reipublicæ vtilitatem. Datum Olisipone,* XIII. *Kalend. Ianuarij,* M. D. LXXI.

EPISTOLA VI.

Naualis victoriæ pondus ostendit: epistolarum de Turcico bello ad exteros Reges datarum exempla mittit; easque epistolas per certos nuntios, qui rem benè iuuent, ad illos perferendas curat. Vide lib. V. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Charissimo in CHRISTO Filio, Sebastiano Lusitaniæ Regi.

CHarissime noster in CHRISTO Fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Maximam & gloriosissimam de Turcis relatam victoriam Omnipotentis Dei benignitate nuper nobis concessam, de quâ superioribus diebus per litteras nostras Maiestatem tuam certiorem fecimus, vniuersæ Christianæ Reipublicæ tanto adiumento futuram esse confidimus, vt nihil in eo genere maius sanè possit vnquam excogitari: si modò posthac tam opportunam rei benè gerendæ occasionem Christiani Principes, atque alij ipsis hostibus finitimi Reges minimè negligant aut abijciant: quin potiùs quâ par est celeritate virtuteque eamdem arripiant, ac fortiter persequantur; sique nos vllum, quod à nobis proficisci possit officium, haudquaquam prætermiserimus. Nos igitur Æthiopum Persarumque Regibus, ac ceteris illarum gentium Principibus, sine cunctatione perscribendum esse putauimus in

eam

eam ſententiam, quam ex ipſis litterarum exemplis, quæ cum hiſce ad te mittimus, poteris intelligere. Quocircà abs te etiam atque etiam petimus, vt eiſdem litteris noſtris tuas quoque (ſi commodum id eſſe iudicaueris) ad eoſdem Reges ac Principes magnâ efficacitate ſcriptas velis adiungere, curareq́ue diligentiſſimè, vt illæ per homines eius tantùm rei cauſsâ miſſos, qui & virtute & eloquentiâ ſuâ rem conficiendam procurare valeant, ſummâ fide ad ipſorum Regum ac Principum vnumquemque ſingillatim perferantur. Quod quidem Maieſtatem tuam, tum Chriſtianæ Reipublicæ cauſsâ, tum etiam ſuo Regnorumq́ue ſuorum beneficio, libenti promptoq́ue animo facturam non dubitamus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, XV. Kalend. Decembris, M. D. LXXI. Pontificatus noſtri anno ſexto.

EPISTOLA VII.

Naualem Chriſtianorum victoriam ad Echinadas partam ſignificat; ac Regem, vt ad eam expeditionem contra Turcas conſpiret, hortatur. Vide lib. V. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Illuſtri viro, Siecco Perſarum Regi Potentiſſimo.

ILluſtri viro Siecco Tahamaſo Perſarum Regi Spiritus veritatis illuminationem. Nullum nobis

bis dubium eſt, quin & litteris multorum & nuntiis, ac denique rumore ipſo ad te ſit allatum de ingenti & glorioſiſſimâ atque adeò poſt hominum memoriam maximâ nauali victoriâ, quam Dei Optimi Maximi ope ac benignitate Nonis Octobris proximè præteritis Chriſtiani Principes fœdere ſociati, in ſinu Corinthiaco prælio cum validiſſimâ in primisque copioſâ ferociſſimi ac potentiſſimi Selymi Othomanni Turcarum Tyranni claſſe commiſſo, diuinitus reportarunt. Quo quidem in prælio videre fuit captas vel depreſſas ad trecentas eaſdemq; inſtructiſſimas atque ornatiſſimas hoſtium triremes, æneis tormentis partim receptis, partim verò demerſis, trierarchis ſuis ac ducibus nauarchis, militibus atque remigibus, cum omni apparatu militari, fuſis, occiſis, ac penitus occidione deletis; paucis quibuſdam exceptis, qui ſtatim arreptâ fugâ periculum euaſerunt. Quod ſanè diuinâ prouidentiâ factum eſſe, certè ſcito. Nam anno ſuperiore non ſine ſummo animi noſtri dolore cùm intelligeremus, Selymum pro effrenatâ atque inexplebili aliena rapiendi cupiditate, ac pro inſito ſibi ac perpetuo rerum potiendi deſiderio, rupto pacis vinculo, quo ſe non ita pridem cum dilecto Filio noſtro nobilique viro Venetorum Principe, eâque cum Republicâ, ſeſe coniunxerat parens eius Solymannus, quodque ipſemet, poſteaquam eſt ad maximam illam, ac præter alias omnes formidabilem Regni poteſtatem euectus,

ctus, arctiùs confirmauerat, cunctis siue humanis siue diuinis legibus nefariè violatis, ac collectis vndique militibus, se Cyprium in Regnum iam diu Venetis subiectum intulisse, summisque belli viribus instructum vrbes crudelissimè expugnasse diripuisseque, ac demum eam insulam omnem deuastando in potestatem redegisse; ad boni Pastoris officium nobis diuinitus commissum pertinere existimauimus, tantâ super re nihil amplius esse cunctandum, sed vehementer in Deo Domino cohortari & commonere & rogare oportere Christianos Principes omnes, in primisque charissimum nostrum in CHRISTO Filium Philippum Catholicum Hispaniarum Regem, vtpote inter ceteros præpotentem & Regnorum amplitudine & multorum robore populorum, & opum diuitiarumque splendore florentissimum, vt ipsi omnes nobiscum vnà, & cum iisdem Venetis, sensibus viribusque coniunctis, in istius Tyranni rabiem & furorem comprimendum, atque in eum à nefariis cogitationibus suis reuocandum conspiraremus. Quo quidem laudabili vtilique consilio nostro, perpetuis laboribus, assiduis vigiliis, singulari solicitudine nostrâ ac patientiâ, Deo benè iuuante, feliciter constituto; optabilem æquè ac necessariam inter nos societatem coiuimus, ad laudem & gloriam Dei. idque non quidem, quòd bellicas ac militares cogitationes libenti animo suscipiamus, cùm alioqui pacis amantissimi

vindices ſimus; ſed vt, quæ attollere ſuperbia ſolet cornua, deprimamus omnino, atque adeò confringamus. Nobis igitur talem, vti diximus, ac tantam victoriam adeptis, id prorſus non ſolùm Chriſtianis, ſed cunctis etiam Regibus totiuſque terrarum orbis Principibus maximo eſt adiumento futurum; in primiſque tibi, perpetuas eaſdemque grauiſſimas cum Ottomannicâ domo inimicitias gerenti, pro veteri veſtro & inexpiabili in eam odio à maioribus veſtris hereditario quaſi iure in vos vſque deriuato. Quod quidem facilè fiet, ſi hanc, quæ vltrò tibi ſeſe offert, opportunam rei benè gerendæ facultatem haudquaquam prætermittendam eſſe iudicaueris. Quamobrem eiùs te meritò admonendum eſſe duximus, quin etiam ad communem vtriuſque noſtrûm vtilitatem ob oculos tibi omnino decernendum proponere voluimus, vt eiuſmodi occaſionem, diuinitus oblatam, forti alacrique animo complecti ac perſequi velis, quâ nullam meliorem poteris vmquam reperire. Itaque primo quoque tempore iuſtum exercitum colligere, atque in iſtis Orientalibus plagis de improuiſo communem hoſtem inuadere debes omnino, vt, dum ipſe rebus ſuis afflictis, atque ipsâ maximâ, quam ſuprà commemorauimus, clade conflictatus interiacet, poſſis eas, quas Ottomannus clariſſimis Perſarum Regibus identidem intulit iniurias, vlciſci, vel damna compenſare ac reſarcire: atque etiam vt Meſopotamiam ac Syriam

riam prouincias, nec ita pridem vobis ſubiectas, ſed ereptas, & à Selymo iniquè per vim occupatas, eodem tempore recipias atque recuperes. Quæ res tibi haud difficilis erit obtentu. Nos enim ita nobiſcum conſiderantes, verè colligimus: Selymus incredibili hac calamitate fractus ac debilitatus, vidensque maritimo ſe ſpoliatum imperio, teque iſtinc fortiſſimè depugnantem, ex aliâ verò parte Chriſtianos fœderatos validiſſimas ac fortiſſimas copias ex Europâ ad bellum in eum terrâ marique gerendum educentes, vno & eodem tempore tot tantoſque impetus ſuſtinere, aut paribus viribus congredi nullo modo poterit. Quapropter nos potentiſſimum Deum, in cuius manu Regum ſunt corda, ſupplices deprecamur, vt te ad præclara illuſtriaque fortiter aggredienda facinora, ad eademque deinceps ſummis viribus conficienda, commoueat, accendat, inflammet: atque vt res tuas omnes ab acerbiſſimo ac teterrimo humani generis hoſte benignè tueatur, ſimulque felices euentus tuos augere velit ac proſperare. Quæ quidem omnia, is quem cum his litteris ad te mittimus, planiùs explicabit. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, XVI. Kalend. Decembris, M.D.LXXI. Pontificatus noſtri anno ſexto.

EPISTOLA VIII.

Regem Arabiæ de nauali Christianorum victoriâ certiorem facit, eique, vt contra Turcas arma capiat, suadet. Vide lib. v. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Potenti Seripho Mutahar, Regi Arabiæ Felicis.

POtenti Seripho Mutahar, Arabiæ Felicis Regi, Spiritus veritatis illustrationem. Dubium non est, quin communis imminentium periculorum metus, iniuriarumque earumdem communio, ad quorumuis vel Principum vel populorum animos consociandos plurimùm valeat, tametsi maximis locorum interuallis disiuncti, aliisque permultis rationibus inæquales essent & impares. Turcarum Tyranni tantâ dominandi propagandique sui fines Imperij cupiditate, tantâque diuitiarum & auri siti, continenter exardescunt, omnibus vt Principibus & gentibus ob id infesti esse non desinant, mortalesque omnes æquè sibi subijcere, eosdemque opprimere concupiscant. Sed quoniam vires suas, ac potestatem quamuis magnam, haud satis esse subinde cognoscunt; hac semper arte astutiâque sunt vsi, vt tantisper dum bellum in certos aduersarios mouerent, cum ceteris interim pacatos se & amicos esse simularent. Ex quo factum est, vt, summo perfidiæ

fidiæ ſcelere, Perſis, Arabibus, Græcis, Alemannis, Hungaris, Italis, nobiliſſima Regna prouinciasque identidem eripere, tyrannidique ſuæ adiungere non dubitarint. Quarum quidem felice rerum ſucceſſu, Regnique potentiâ & amplitudine, eorum audacia, temeritas atque ſuperbia eouſque peruenit, vt, qui illorum armis ſeſe audeat opponere, neminem eſſe ſibi perſuadeant: quin omnes homines vel ad nutum dicto ſibi putant audituros. His igitur conſiliis Selymus, qui nunc Tyrannus imperat Turcis, diligenter inſtructus, anno ſuperiore nobiliſſimæ Venetæ Reipublicæ Cypri Regnum, atque alia tum maritima tum terreſtria loca eidem Reipublicæ ſubiecta, hoſtilem in modum eripere cœpit atque occupare, ſpreto iure ſocietatis, violatis pactis & conuentis, nullâque iuriſiurandi à ſemetipſo dati habitâ ratione, neque vllâ vel minimâ occaſione laceſſitus. Quamobrem nos & pro paternâ quam nobis, meritis licet imparibus, Chriſtiani totius populi ſuſtinendi curam Deus commiſit, repentè per litteras ac nuntios Chriſtianos Principes omnes monere cœpimus & cohortari, ad conſpirandum in maximam iſtius crudeliſſimi hoſtis noſtri comprimendam inſolentiam ac ferocitatem. Hinc igitur fœdere inter Catholicum Hiſpaniarum Regem & nos & ipſos Venetos icto, ac quanta maxima breui temporis ſpatio colligi potuit claſſe comparatâ atque miſsâ contra Turcas, cum iis ſub ſinu Corinthiaco

Nonis Octobris proximè decurſis nauale prælium eſt commiſſum. Quo quidem prælio tantoperè dignam glorioſamq́ue victoriam noſtri ſunt conſecuti, vt numquam anteà par vel viſa fuerit, vel etiam audita. Nam validiſſima & optimè inſtructa Turcarum claſſis, quæ trecentarum nauium cuiuſuis generis erat, eoq́ue ampliùs, maximam partem capta eſt; reliqua verò depreſſa, ac penitus exciſa. Cæſa præterea ſunt plus triginta Turcarum millia, vnà cum ducibus ſuis, in quibus erat illorum militiæ robur. In primis verò centum & nonaginta triremes, cum eximiâ captiuorum multitudine, noſtrorum in poteſtatem peruenerunt. Quare cùm hoſtis noſter ſæuiſſimus omni ſuâ ſit claſſe ſpoliatus, acceptâque grauiſſimâ clade fractus meritò iaceat, cumq́ue omnis eius maritima ditio noſtrarum claſſium incurſionibus liberè pateat; in eam curam incumbere omnino debemus, vt tam præclaræ illuſtriſq́ue victoriæ fructus quàm vberrimos colligamus. Neque verò nos conquieſcemus vmquam, donec Chriſtianos Principes omnes incitauerimus, efflagitando, vt adauctâ ſocietate, & quàm maximis poterunt belli præſidiis & copiis comparatis, inſequenti vere terrâ mariq́ue immanem hoſtem circumueniant atque aggrediantur. Sed hoc ipſum etiam conſilij tibi ſignificandum eſſe cenſuimus, vt intelligeres in præſentiâ commodiſſimam tibi atque optatiſſimam occaſionem offerri, ſic vt fortaſſe nul-

lam talem vnquam ſis habiturus, communem videlicet hoſtem aggrediendi ac perſequendi, recuperandique res tuas, ſi quas olim ille per iniuriam occupauit. Quod quidem ad agendum, atque ad hanc ipſam & rei tuæ benè gerendæ, & iſtius ſcelerati hoſtis deprimendi opportunitatem arripiendam, ac ſummo ſtudio complectendam, te etiam atque etiam hortamur & ſuademus, ac ſimul etiam obteſtamur. Sic enim dubitare nemo debet, quin hoſtis iſte circumſeptus maximis ac validiſſimis exercitibus, & claſſibus diuexatus, veſtros ſimul & noſtros acerrimos impetus haudquaquam ſuſtinere queat. Potentiſſimus Deus optimam quamque huiuſce te conſilij rationem edoceat, vt prorſus moliaris id atque perficias, quod & tibi ſigillatim & vniuerſo terrarum orbi ſit ſaluti futurum; quemadmodum etiam, qui has noſtras ad te litteras perferet, latiùs edocebit. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, XV. Kal. Decembris, M.D.LXXI. Pontificatus noſtri anno ſexto.

EPISTOLA IX.

Æthiopum Regem, cognomento Pretioſum Ioannem, corrupto vocabulo Preteiannem appellatum, admonet de nauali victoriâ, eumque, vt contra Turcas bellum ſuſcipiat, cohortatur. Vide lib. V. cap. IX. Vitæ PII V.

Chariſſi-

Chariſſimo noſtro in CHRISTO Filio, Mennæ Regi Regum, Illuſtri Æthiopum Regi.

CHariſſime noſter in CHRISTO Fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniam pro eâ charitate quâ decet, in Domino nos valdè diligimus atq; æſtimamus Maieſtatem tuam, vtpote magnum, excelſum ac præpotentem Principem, atque Chriſtianæ Religionis amantem, cumque præterea iſtis in oris ad gloriam & honorem Dei ac Domini noſtri IESV CHRISTI, potentiam tuam auctam eſſe cupiamus; faciendum eſſe duximus, vt his litteris noſtris certior fieres de maximâ glorioſiſſimâque victoriâ, quâ idem Dominus ac Redemptor noſter Chriſtianorum claſſem exercitumque nuper dignatus eſt. Etenim anno ſuperiore Selymus Turcarum Tyrannus, ſocietatis pactorumque legibus nefario periurij ſcelere violatis, neque vllâ vel minimâ occaſione prouocatus, ſed ſuâ ipſius ſibique inſitâ toti terrarum orbi imperitandi cupiditate permotus, clariſſimam Venetorum Rempublicam, & Cypri Regno atque inſulâ, aliiſque præterea tum terreſtribus tum maritimis locis, eidem Reipublicæ ſubiectis, hoſtilem in modum ſpoliare ac diripere aggreſſus eſt. Quo quidem iniquo nos facinore commoti, pro eâ, quam ſic Deo diſponente Chriſtianæ Reipublicæ curam gerimus, con-

feſtim

festim animum adiecimus, & per litteras, & per internuntios, ad Christianos Principes cohortandos & incitandos, nihil vt non agerent, quo possent perfidissimi huius Tyranni furorem & insolentiam reprimere ac cohibere. Itaque inter Serenissimum Hispaniarum Regem Catholicum, & nos Venetosque ipsos, fœdere percusso, ac non ita magno temporis interuallo ingenti classe ædificatâ missâque contra Turcas, cum iis Nonis Octobris proximè lapsis in Græciâ sub sinu Corinthiaco nauali pugnâ signa nostri contulerunt: indeque tam illustrem gloriosamque victoriam reportarunt, vt prioribus sæculis similem numquam viderint homines, aut etiam audierint. Nam Turcica classis, quæ erat omni genere nauium numero trecentarum eoque ampliùs instructa, summisque belli præsidiis & viribus egregiè communita, maiori ex parte capta fuit; reliqua verò vel demersa, vel prorsus occidione deleta. Occisa prætereà sunt triginta & ampliùs Turcarum millia, vnà cum ductoribus suis: ac proinde nostrorum in potestatem venerunt, cum ingenti captiuorum multitudine, centum & nonaginta triremes, in quibus summum eorum militiæ robur atque præsidium inerat. Cùm igitur noster hic immanissimus hostis omni suâ classe dispoliatus, grauissimâque acceptâ clade perterrefactus, ac meritò fusus & fractus succumbat, cumque omnis eius ora maritima nostrorum pateat excursionibus; nos

neque prætermiſimus anteà, neque adhuc indies prætermittimus, Chriſtianos Principes excitare & impellere ad tam præclaræ nobiliſque victoriæ fructus vberrimos percipiendos; vt & ipſi etiam in ſocietatem adſcripti, quantis maximis poterunt bellicis apparatibus ac viribus inſtructi, teterrimum hoſtem terrâ mariq́ue petere, atque vndique cingere aggrediantur. Quocircà nos pariter hortamur Maieſtatem tuam, oramusq́ue, vt, poſteaquam potentiſſimo Deo, Patri miſericordiarum & Deo conſolationis, Dominoq́; exercituum, de tam excellenti honorificâque victoriâ, vti nos quoque fecimus, quas decet gratias egeris; libenti promptoq́ue animo velis opportuniſſimam hanc captare occaſionem crudeliſſimi cunctiſq́ue infeſtiſſimi Tyranni, ac potiſſimùm Chriſtiani nominis hoſtis acerrimi, temeritatem, ferociam atque ſuperbiam compeſcendi. Id autem eueniet, ſi, vndecumque fieri à te potuerit, bellum in eum commouendum eſſe decreueris, quò longiùs latiusq́ue fines tui poſſis Imperij, ac ſimul Chriſti Religionem propagare. Quâ quidem in expeditione conficiendâ nihil omnino dubitamus, quin Latini ſanguinis vires, opera & ſtudia Maieſtati tuæ ſint adiumento futura. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, XV. Kal. Decembris, M. D. LXXI. Pontificatus noſtri anno ſexto.

EPISTO-

EPISTOLA X.

Grati animi virtutem Reginæ Matri Christianissimi Regis commendat: vt afflictis Anglis Catholicis opem ferat coniunctis Gallorum viribus, Elisabetham Britanniæ Reginam hæreticam expugnet, Catholicamque Religionem protegat, hortatur: ad eas res benè gerendas auxilium suum non defuturum pollicetur.

Catharinæ Reginæ, Matri Christianissimi Gallorum Regis.

CHarissima nostra in CHRISTO Filia, salutem & Apostolicam benedictionem. Beneficiorum, præsertim afflictis in rebus atque in periculis acceptorum, memorem sese præbere, non solùm Principes decet, sed illis est id quoque valdè necessarium: sic enim & aliis in eiusmodi difficultatibus animus additur in posterum, & ij qui malè se gesserint, non sine suo dedecore meritis pœnis afficiuntur. Nullam porrò nos virtutem hac ipsâ grati animi maiorem æstimamus: quâ efficitur, vt non modò terrena Regna stabiliantur, sed efferatæ ac barbaræ quæque gentes arctiori amoris vinculo consocientur. Debet igitur Maiestas tua in hac cogitatione sibi constare, neque pati vt inanibus Protestantium hæreticorum pollicitationibus eâ bonâ de mente deducaris, quam anteà prætulisti Angli-

cis Optimatibus, atque iis omnibus, qui Scotorum Reginæ partes ſuſtinent, protegendis: ex quibus, vt perſpicuum eſt, pendebit tranquillitas Gallicarum rerum, quæ abſque illorum ope proximis temporibus in magnis planè periculis verſabantur. Etenim quando Admiralius Colignius acie inſtructus, multis, quæ illi ſubmittebat Anglia, fulciebatur auxiliis, eodem tempore ſi peſſima illa Regina ſe Colignio fauere apertè declaraſſet (quod inhibitum fuit ne Proteſtantium artibus accideret) proculdubio Galliarum Regnum in maximum ruinæ diſcrimen incurriſſet. Quamobrem ex Angliâ nobiles complures, ſolùm vt Chriſtianiſſimam Maieſtatem ceteroſque Catholicos, Mottæ Antiſtite eius in Angliâ oratore ſuadente, Robertoque Rodulpho intercedente, ſuſtentarent, peruerſis improbæ illius feminæ conſiliis obſtiterunt; atque tum apertè tum clanculò perfecerunt, ne tam duro Gallia conflagraret incendio. Atque huius quidem rei optimus teſtis eſſe poteſt ipſe Mottenſis Antiſtes: cui nomine nonnullorum Principum ex ipſis Optimatibus Rodulphus enuntiauit, Maieſtatem Chriſtianiſſimam poſſe in eorum ſtudiis conquieſcere. Nam ſe curaturos, quod deinde curarunt, ne Anglorum quam vocant Regina illi ſe hoſtem apertè profiteretur. Quod ſi facere illa voluiſſet, ſeſe illi oppoſituros eſſe, eiuſque conatibus ſummis viribus aduerſaturos: eâ tamen lege, vt Galliarum Rex ſe illis auxilio

xilio fore, Scotiæque Reginæ legitimè ipſis imperantis cauſſam omnino defenſurum polliceretur. Quod quidem deſponſum eſt, atque illis Chriſtianiſſimæ Maieſtatis nomine ab Antiſtite Mottenſi renuntiatum: ſcilicet illis per omnem occaſionem ſuppetias latum iri, ipſis Nobilibus ad moliendum nouas res excitandis, atque interim duobus hominum millibus mittendis in Scotiam. Quod etiam fieri cœptum eſt, exercitu per ſpeciem in Angliâ maturè comparato: ſed poſteaquam Rex voti ſui compos eſt factus, atque cum Admiralio rediit in gratiam, illi ipſi deſerti ſunt. Ac licet ſæpè fuerit poſtulatum, tamen illis promiſſa minimè ſeruata ſunt. Quin etiam ſpe quâdam ducebantur, fore vt certo tempore nonnulla fierent ac dicerentur; neque futurum cogitabant, vt, ſi ob res inde geſtas nobiles ipſi perderentur, Regnum iſtud in eaſdem incideret difficultates: cùm præſertim nemo neſciat, Eliſabetham Regiæ iſti Maieſtati promiſſa non eſſe perfecturam, vigente peſſimo quo vtitur conſilio, ſuadentium non poſſe eam tutò regnare, niſi quantum in ſe eſt, Galliæ Belgijque Proteſtantium cauſſam tueatur. Itaque leuiſſimâ quâque ſumptâ occaſione, non habens illa qui eius praua temperare conſilia queat, facilè ſe Galliarum hoſtem eſſe palàm demonſtrabit. Quo quidem tempore Maieſtas tua planè cognoſceret, quàm ingens in ſe detrimentum recideret ex tot nobilium Anglorum fa-

ctâ iacturâ; qui si protegantur, magno erunt Galliæ præsidio. Adhæc autem, deseri nullo pacto debet caussa Scotorum Reginæ, cui Maiestas tua & affinitatis & antiqui fœderis iure plurimum debet. Quòd si, volente Deo, Anglicum illa Regnum obtineret, Gallicos tumultus numquam sanè pateretur: neque fieri posset, vt ea insula veniret in ditionem Principis alicuius ex Protestantibus, qui proculdubio Galliam, ac reliquam omnem rem Christianam vexare non desisteret. Galliæ verò Protestantes, quamuis eos Maiestas tua in pace contineat, perpetua tamen habent in Angliâ commercia; eamque Reginam admonent earum rerum, quæ non modò in Galliâ, sed etiam in toto orbe Christiano geruntur. Atque hisce artibus magis ac magis confirmantur indies, vt exitiosa consilia sua aliquando possint obtegere, nefariasque cupiditates explere. Quod vtinam citò non videamus! Etenim nobis exploratum est, illos, eo quod habent in Angliâ subsidio munitos, coaceruandis pecuniis continenter operam dare; quas præter stata ac publica vectigalia, quæ ex Anglicis cogunt Ecclesiis, ex latrociniis quoque & Catholicorum bonis ad mare direptis colligere consueuerunt. Quod sanè damnum incredibile est, redarguitque vehementer omnium Principum conscientiam id mali non auertentium. siquidem liquidò constat, Protestantes illos propriis Catholicorum bonis armatos bellum renouaturos, idque

primo

primo quoque tempore haud dubiè facturos; cùm non ſatis tutos ſe fore arbitrentur, niſi quatenus Chriſtianiſſimam Maieſtatem implicitam tenuerint, eamdemq́ue ſui ipſorum auxilij neceſſariò indigere, ac per ſpeciem Gallici Regni fines amplificandi in Hiſpaniam bellum inferre curauerint: idq́ue ad ipſorum factionem magis conſtabiliendam, adigendumq́ue Regem, vt cum ipſis moderatiùs ſe gerat. Quòd ſi Anglia, cuius ope ipſi maximè nituntur, vndeq́ue ſubſidia cuncta petere perpetuò ſolent, ab illis aliquando fuerit abalienata, fouendis Optimatibus illis & populis, qui ad Catholicæ virtutis lucem redire deſiderant, fieret vt Chriſtianiſſima Maieſtas tutior eſſet ab hoſtibus, qui eam aſſiduè circumſiſtunt, ac fortaſſe contra illam coniurant. Quin ipſa Regno ſuo toti liberiùs imperaret, atque vniuerſo terrarum orbi magis quàm vmquam anteà ſe terribilem præberet; ac præthereà Deo pergratum faceret, quodq́ue ſui muneris eſt egregiè præſtaret. Quæ cùm ita ſint, debes omnino iis ſtare promiſſis, quibus te ipſa iam obligaſti, nobiſq́ue ſpopondiſti, ad vniuerſæ Chriſtianæ rei ſalutem. In quo ſi fuerit ipſis Optimatibus ſatisfactum, poteris ipſa deinceps rationes excogitare, quibus commodiùs fieri poſſit, vt in Regnum illud Regina Scotiæ ſuccedat, ac magno Catholicæ Religionis beneficio nobiſcum ineat belli ſocietatem. Quandoquidem quæcumque à nobis dari ſubſidia poterunt, ea deſide-

desiderari non patiemur, ac magnam eorum partem iam comparauimus: neque aliud quidquam præstolamur, nisi vt consilia sua expediat Maiestas tua, quæ, præter sibi à Deo in futurâ vitâ reposita præmia, gloriam apud homines inde referet immortalem. Quod reliquum est Sancti Populi Episcopus coràm explicabit: qui tum de hac ipsâ re, tum etiam de fœdere vniuersæ Christianæ Reipublicæ tantoperè necessario, aliisque de rebus ad istius Regni vtilitatem pertinentibus, nostro nomine cum Maiestate tuâ fusiùs tractabit. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, XVIII. Kalend. Ianuarij, M. D. LXXI. Pontificatus nostri anno sexto.

EPISTOLA XI.

Partâ iam nauali victoriâ, vt in sociale bellum contra Turcas conspirent, Ducem & Gubernatores Reipub. Genuensis hortatur.

Dilectis Filiis, nobili viro Duci, & Gubernatoribus Reipublicæ Genuensis.

DIlecti Filij, salutem & Apostolicam benedictionem. Quod semper optauimus, atque omni mente à Deo precati sumus, vt videamus CHRISTI fidem toto orbe propagari, eiusque hostes aut resipiscere, aut, si nolint, ab eius facie vt

fumum & ceram liquefcere & difperire; hoc, poftquam ad fummum Apoftolatus gradum nullo noftro merito fumus à Diuinâ voluntate prouecti, non optandum modò, fed pro noftro etiam munere curandum atque efficiendum cognouimus. Quam quidem voluntatem vt nos à fummâ Dei benignitate accepiffe profitemur; fic immortales ei gratias agimus, quòd & nobis & chariffimo in CHRISTO Filio noftro Philippo Hifpaniarum Regi Catholico, nec non dilecto Filio, nobili viro Aloyfio Mocenigo Duci Venetiarum, eamdem mentem & voluntatem immiferit: quodque nos non ad noftra tantùm tuenda (quamquam ne hanc quidem cogitationem abijciendam putauimus) fed ad totius etiam Catholicæ Ecclefiæ falutem atque amplitudinem procurandam, fanctiffimo fœdere obftrinxerit. In quo incepto non præfentia tantùm nobis fpectanda effe duximus, fed futura etiam prouidenda: femperque illud tenendum, vt neque in aduerfis ita frangeremur & caderemus animis, vt non aliquando fperaremus meliora & lætiora; neque rurfum in profperis & ad voluntatem fluentibus adeò efferremur, vt non putaremus poffe ea interdum commutari & verti: fed in omni ftatu omnem primùm fpem repofitam haberemus in Deo, tum nihil prætermitteremus, quantum quidem humanâ ope & confilio prouideri atque effici poffet, ad ea, quæ vel nunc effent, vel in futurum effe poffent, ad-

uersa repellenda, ac meliora vel paranda, vel quæ in manu essent, retinenda. Hæc cogitatio effecit, vt neque initio desperaremus de rebus Ecclesiæ, tum cùm monstrum illud teterrimum videbatur omnia maria occupaturum, atque omnes Christianorum oras vastaturum; neque hoc tempore putemus ita fractum & comminutum quieturum, quin potiùs existimemus, illud hac plagâ irritatum noctes atque dies cogitare, quâ ratione possit virus suum in Christianos euomere, & insigni aliquâ illorum clade suum mœrorem consolari. Postquam autem pulsum est mari, nihil videtur eius furori aptius, quàm si charissimi in CHRISTO Filij nostri Maximiliani in Imperatorem electi vicinam & finitimam ditionem magnâ aliquâ manu inuaserit. Quod quidem periculum, & cum communi omnium Christianorum periculo coniunctissimum est, & ab omnibus, quando fieri potest, propulsandum; & nos quidem, & nobiscum vnà quos diximus fœderati, quidquid hoc tempore potuimus pecuniarum, peditatus, equitatus, eidem Maximiliano polliciti sumus. Verùm cùm eæ copiæ sint pauciores, quia tam ingentem nos classem sustinere oportet, cogimur alios etiam dilectos Filios (in quibus vos vestro merito charissimos habemus) ad opem ferendam vocare. Quâ in re non putamus vtendum aliâ cohortatione, quàm eâ quæ ducitur à vestrâ ipsorum, atque ab illius personâ qui vestram opem implorat:
sumus

ſumus enim vnum corpus in CHRISTO, ipſi autem inter nos membra: omnes igitur debemus concurrere ad CHRISTVM tuendum, quem quotidie in ſuis membris conficere parat hoſtis immaniſſimus. Implorat porrò hanc opem CHRISTVS ipſe, qui noſter pater & mater eſt. Qui autem ſubtrahit aliquid à patre ſuo vel à matre, & dicit hoc non eſſe peccatum, particeps homicidæ eſt. Vt autem intelligeretis, quantum præſidij in communem ſalutem conferre poſſetis; ſic arbitrati ſumus de Venerabilium Fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, poſſe vos toto huius fœderis tempore facilè dare pecuniarum centum & viginti millia ſcuta. Hac de re Venerabilem Fratrem Antonium Mariam, Epiſcopum Saluiatum,ad vos mittimus: cuius orationi eamdem quam noſtræ fidem adhibebitis. veſtrum autem reſponſum cupidiſſimè expectamus; quod nobis, quantò celeriùs poteritis, dabitis,quò poſſimus Maximilianum certiorem reddere, ipſumq; non ſolùm ad hoſtium impreſſionem ſuſtinendam, atque ad Chriſtianam Rempublicam communis præſidij ſpe tuendam, ſed ad communem etiam hoſtem inuadendum & ſuperandum animare. Huius autem auxilij, quod vos libenter atque alacriter miſſuros non dubitamus, non ſolùm magnam vobis ab omnibus Chriſtianis laudem, ſed maximam etiam à Deo mercedem pollicemur: is enim neque in hac vitâ ſuo vos ac res veſtras auxi-

lio destituet; ac Christianorum Principum, quos vos hoc facto deuincietis, animos atque opes ad vestram amplitudinem aggregabit, & in futurâ vitâ hanc vestram pietatem coronabit sempiterno honore & gloriâ. Quotquot in hanc rem pecuniarum indigebitis, eas omnes vt à vestris subditis æquâ pro cuiusque facultate portione, nouis etiam tributis imponendis, sumere possitis, Apostolicâ auctoritate concedimus. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XVI. Decembris, M.D.LXXI. Pontificatus nostri anno sexto.

EPISTOLA XII.

Ducis & Reipublicæ Genuensis ad PIVM V.

Pontificis diligentiam ac piam in curando Christianorum fœdere solicitudinem commendant: ad id quò minùs pro desiderio suo conspirare possint, varia ac multiplicia excusant incommoda; vires tamen & opes suas contra Turcas pollicentur.

SAnctissime ac Beatissime Pater. Quod inter omnes constat, Sanctitatem tuam nihil nisi diuinum cogitare; id nimirum hoc bello aduersus Turcam conflando, Christianorumque Principum dissipatis viribus cogendis, mirifico cùm studio ac pietate tuâ, tum verò etiam pari prudentiâ ac felicitate præstitisti. Ac cùm ex omnibus

præmiis

præmiis virtutis amplissimum præmium sit gloria, iure idcircò te omnes gentes prædicant, diuinis exornant laudibus, sempiternæ denique gloriæ commendant. Sed non tu hanc caducam inanemque gloriam spectasti: alia, alia maiora, quæ nulla vetustas obruet, nulla vmquam delebit obliuio, Sanctitatem tuam ad decus, ad laudem, ad communem denique salutem amplectendam incitarunt. Nam, qui à Deo ipse es, quique in cælum omnia refers Spiritu sancto afflatus; quid Christi Vicario dignum esset, animo ac mente complexus, partes tibi ab ipso Deo impositas tantùm spectasti. Prætereà litteræ tuæ, quas nobis Episcopus reddidit Saluiatus, quibus nos ad communem caussam bellumque capessendum adhortaris, quàm amanter illæ quidem scriptæ, quo studio, quâ charitate, quâ prudentiâ? Quòd si non nostrâ sponte, exemploque maiorum inuitati, studio arderemus Christiani nominis augendi; tuæ certè litteræ in eam nos mentem impulissent, vt omnia nostra ad commune bellum, ipsumque discrimen rerum, libentissimis animis adduceremus. Atque vtinam officio ac voluntati par sit facultas, viresque Reipublicæ nostræ responderent! profectò potentissimorum Regum ac nationum præclaros conatus adæquaremus. Sed Sanctitatem tuam latere non arbitramur, quàm imbecilla à fructibus nostra sit Respublica; quæ porrò bella, quamque recentia, multis abhinc annis, pacandis rebus Corsicis, sustinuerit, cùm omnes penè eius insulæ populi, nonnullorum Principum præmiis pollicitationibusque allecti, Turcarum classe accersitâ prædonibus ad prædam euocatis, di-

mino cultu Religioneque prolapsâ, insulam penè totam armis miscerent: quam nimirum tandem, summo Dei beneficio, maximis laboribus impensisque nostris, in potestatem nostram redegimus. Quæ res non nobis solùm, sed Italiæ toti Christianæque Reipublicæ tranquillitatem peperit atque otium. Corsico verò confecto bello, cùm reficere nos à tantis laboribus speraremus, nouum deinde bellum, ac fortasse etiam durius exortum est: namque paucis abhinc annis siue temporum acerbitas, siue mortalium cupiditas, eò annonam ipsam redegit, vt qui saxosis in montibus siti frumento vtimur importato, multos apud nos fames ipsa necauerit; ac non multi illi sint, qui pane expleti vitam agant. Quæ nimirum res Reipublicæ nostræ vires vsque adeò fregit atque imminuit, vt ære alieno oppressis vix tantum supersit fructuum, vt nobis suppetat ad necessarios sumptus perferendos. Supplices igitur petimus à Sanctitate tuâ, cùm pecuniam exprimi à nobis imbecillitas nostra non patiatur, vt ardorem pietatemque nostram, non rem ipsam spectes; nosque subleuandos potiùs quàm vrgendos existimes. Namque quod nostrum est, quoque armorum genere valemus, vt desiderari à nobis possit, nequaquam certè committemus. Porrò cùm bellum instrui, reliquosque Christianos Principes communem incumbere in caussam perspexerimus, quidquid maritimarum virium, quod superiori æstate fecimus, contrahere poterimus, id omne ad hoc pium ac sociabile bellum cupidissimè conferemus: vt, si minùs pecuniâ, at sanguine ipso corporibusque nostris, quod maiores nostri

ſtri ſemper fecerunt, ſatis Sanctitati tuæ, ſatis pietati, ſatis etiam nobis ipſi aliquâ ex parte facere videamur. Hæc omnia vberiùs noſtro nomine Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi Cardinales Lomellinus & Iuſtinianus proſequentur apud Sanctitatem tuam: cui nos humillimè commendantes, ſanctiſſimos eius pedes venerantes piè deoſculamur. Datum Genuæ, XII. *Ianuarij,* M.D.LXXII.

EPISTOLA XIII.

Ad fœderis in Turcas ſocietatem ineundam cohortatur: affinitatem cum Henrico Borbonio Nauarræ Principe iungendam diſſuadet: Equitem quemdam hæreticum rectè quæſitum eſſe, inſana peſtilentium hominum conſilia Regi cauenda, & in cauſſâ Religionis de iure decedere ſe non poſſe, admonet. Vide lib. IV. *cap.* IX. *Vitæ* PII V.

Chariſſimo in CHRISTO Filio Carolo, Francorum Regi Chriſtianiſſimo.

CHariſſime noſter in CHRISTO Fili, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Tametſi Venerabili Fratri S. Populi Epiſcopo mandauimus, vt ſuæ iſtuc profectionis rationes coràm explicaret; tamen facere noluimus, quin his litteris Maieſtati tuæ in mentem reuocaremus, ſacroſancti fœderis negotium Chriſtianæ Reipublicæ cauſsâ tantoperè nobis eſſe cordi, vt dies ac noctes quieſcere nequeamus,

mus, donec in eamdem ſocietatem coëat Maieſtas tua. Memineris verò, maiores tuos inclytæ memoriæ viros pro virtute ſuâ Chriſtianiſſimi nominis dignitatem ſibi peperiſſe, Saracenis, Turcis, ac ceteris infidelibus ſubigendis, iisque pellendis de ſedibus quas per iniuriam Chriſtianis eripuerant; atque Hiſpaniâ, Ieroſolymâ, ceterisque ditionibus recipiendis: id quod veteres annales, ſed in primis Sacri belli teſtatur hiſtoria. Porrò autem ad id commoueri debes, vt eius gloriæ particeps fias, quam indę referent fœderati: quos quidem, Deo Optimo Max. iuuante, confidimus glorioſas victorias reportaturos, quæ ſubinde immortalibus litterarum monumentis mandabuntur; ſed ſempiterno tuo cum dedecore, ſi fortè huiuſcemodi fœderis & euentuum expers eſſe volueris. Ac tantò quidem id maiorem tibi maculam adſpergeret, quantò verius illud eſſe probabitur (quod min' nè credimus) perduelles Catholicæ Religionis inituros eſſe conſilia, quibus ſua in cuiuſuis fœderatorum ditionem inferant arma. Neque verò nobis placere poteſt, abs te nunc ad Turcarum Tyrannum, Chriſtiani nominis hoſtem, mitti eum qui ſe Aquenſium profitetur Epiſcopum. Quæ res planè magnum piis hominibus terrorem inijciet, eamque ſpem vehementer imminuet, quam afflicti illi Chriſtiani ipſi Tyranno ſubiecti conceperant, fore vt per occaſionem huius victoriæ, quam Deus pro ſuâ pietate Chriſtianæ claſſi conceſſit,

cessit, ex illius tyrannide optatam in libertatem asserentur. Prætereà illud nos valdè solicitat, quòd scilicet tantoperè Nauarræ Principis nuptiæ cum Margaritâ sorore tuâ istic vrgeantur, inani quâdam spe, fore vt per eam ad Catholicam Religionem Princeps ille reducatur: quin potiùs verendum est, ne illa ab ipso peruertatur. Eius igitur animæ salus ita negligitur: etenim ipsi Catholicè viuere volenti nulla pax, nulla quies vnquam erit cum hæretico marito; neque is vnquam illi gratus esse poterit, sed vitam omnem perpetuis in cruciatibus traducet. Quòd si ipsa ad mariti se voluerit errores conformare, fortasse quidem illa quiuerit humanâ ac fallaci quâdam miseræ huius vitæ quiete potiri; sed cum sempiternâ deinceps damnatione infelicitatéque numquam apud inferos terminaturâ. Perspicere planè auxilia potuisti, quæ tibi ad tuam & salutem & amplitudinem identidem suppeditauimus, vel ipsam vitam nostram proijcere cupientes pro nobilissimo isto Regno ad veterem erga diuinam Maiestatem deuotionem suiqúe Regis obedientiam reuocando. Itaque illud satis mirari nequimus, quòd tuo nomine Cardinalis Remboldus nobiscum expostulauit de Equite Ordinis tui ac militum Tribuno in custodiam deducto, qui ampliùs quadriennium proclamatur hæreticus, atque eius criminis reus apud sacros Inquisitores grauiter postulatur. cumqúe hoc iudicij sit sacri Magistra-

 tus,

tus, non est cur seueriùs, quàm par est, id factum esse cogitetur. Neque verò licet eum aliquo modo liberare, nisi iudicio constituto de illius causâ cognoscatur, resque per sententiam definiatur. Sed arbitramur, iis qui erga Catholicam Religionem malè sunt animati, optimam illam quæ nobis tecum intercedit sensuum & consiliorum communionem valdè displicere, ac propterea eos ad illam inturbandam intentis animis excubare; tibique sæpè proponere, si à Pontifice dissideas, futurum vt in Germaniâ tibi nomen amplifices, viamque communias ad res præclarè feliciterque gerendas. Hæc autem, Fili charissime, omnino insanarum mentium inania sunt, atque adeò temeraria consilia, quæ Deus dissipabit: quippe quæ nullo modo, vel honesto, vel laudabili, vel vtili nitantur fundamento. Verùm si in mentem tibi reuocare volueris, id quod non solùm tibi, sed maioribus quoque tuis, in primisque felicis recordationis Regibus, Henrico & Francisco auo tuo, iam inde à Maximiliani Cæsaris obitu contigit; facilè poteris intelligere, quanti ad augendam amplitudinem tuam facere debeas eiusmodi consilia. In Germaniâ verò quisquis pecuniis affluens eas voluerit impendere, hac vnâ ratione suum ibi nomen illustrabit; idque tamen non nisi quodam modo. Quare circumspiciendum prudenter est, atque, ne à peruersis consiliariis Catholicique nominis hostibus decipiamur, nobis cautè prouidendum.

dendum. At verò, quod ad mentem meam attinet, certò ſcito, ſi in hac re deliberandâ cuiuſlibet occupatæ ciuitatis ad hanc ſacroſanctam Sedem pertinentis recuperatio, atque adeò mea ipſius libertas ageretur, non poſſe me in hoc negotio Religionis ad gratiam alicui faciendam inclinari. ſecùs enim & diuina Maieſtas grauiter offenderetur, & nos hæreticorum fautores eſſe iudicaremur: & proinde eius rei non ſolùm Deo nos reddere rationem oporteret, ſed etiam (quamuis CHRISTI Vicarius nemini niſi ſoli Deo actionum ſuarum rationem reddere teneatur) ſi in rebus Fidei erraremus, ſtatuit Diuina Maieſtas, vt humano iudicio Vicarius eius ſubijci queat. Quamobrem te, vt hoc incepto deſiſtas, & hortamur & obſecramus. Nam etſi amplitudinem tuam valdè diligimus, haudquaquam tamen quidpiam bono Pontifice indignum, cùm iniuriâ Dei, mundique periculo, & animarum offenſione, committere volumus aut debemus. Quâ de re, ac de negotio conciliationis Catholicis tam exitiali, quando pacta conuenta à Maieſtate tuâ optimè quidem, non autem ab Hugonotis Proteſtantibuſque ſeruantur, tecum aget idem Venerabilis Frater noſter: cui eamdem fidem habebis, quam haberes nobis ipſis, ſi præſentes tecum colloqueremur. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris, XXV. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

EPISTOLA XIV.

Principem Virum hortatur, ne apud se, aut in ditione suâ, hæreticos toleret. De his habes multa lib. III. *cap.* XII. *Vitæ* PII V.

Ad N. Principem Virum.

DIlecte Fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Inter alias multiplices curas, quæ animum nostrum, pro munere diuinâ prouidentiâ nobis commisso, dies ac noctes excruciant, ea maior est atque præcipua; videre nonnullos, qui aliquando ex nobis esse videbantur, ex nobis exiisse, atque à Catholicâ Romanâ Ecclesiâ, in quâ vnâ vera salus existit, inconsutilem CHRISTI tunicam, quantum in se est, temerè proscindentes, deficere. Enimuerò verbis satis explicari non potest, quantoperè cupiamus omnes in vnum sanctæ vniuersalisque Ecclesiæ gremium colligi. Atque hac in re diligentia ac solicitudo, quam locis istis haud mediocrem impendimus, latere non potuit quosdam in hæreticâ prauitate exercitatos, è cauernarum suarum latibulis tamquam virulentas viperas egressos, qui per ditionis tuæ vrbes & loca vagantes, breui temporis interuallo veneni tantum effuderunt, vt complures tibi subiectos pestiferis opinionibus infecerint. Quod sanè pietatis nostræ viscera ita commouit

mouit ac perculit, vt, nullâ interiectâ morâ, te his litteris commonefaciendum putauerimus, vt peritos ac prudentes medicos imitatus, eiusmodi morbo præsens remedium quamprimùm velis adhibere. Nam in impietate valdè progrediuntur hæretici, eorumque sermo passim serpit vt cancer. ac si quibus in rebus periculosa mora est, in hac planè est periculosissima. In quâ omnino vel dissimulare, vel minùs leniter agere, an sæpenumerò damnum attulerit Ecclesiæ Dei, non solùm veteres, sed recentes quoque nostræ calamitates, profectò quàm vellemus, clariùs testantur. Et sanè lenitas nulla potest esse tanta, vt istorum flectere malitiam queat; qui Catholicorum patientiam exercere malunt, quàm eorum sapientiam aut humanitatem experiri. In quo identidem illi, Domino sic disponente, viuis CHRISTI membris malè agendo prosunt vel inuiti. Compertum est autem hæreses esse oportere, vt qui probati sunt, manifesti fiant: verumtamen væ illis per quos illæ sunt. Quòd autem subsistant, non solùm ex earum auctoribus fautoribúsve, sed ex iis etiam qui vel per malitiam vel per iniuriam illos vigere permittunt, plus satis liquet. Id igitur ne tibi contingat, quantum in te est, perpetuo studio cura quàm diligentissimè: secùs enim in Dei & nostram simul offensionem incurreres, facultatesque tuas omnes maximum in discrimen adduceres, ac præclaram quam de te homines opinionem adhue

 habue-

habuerunt, turpiter falleres & obſcurares; ne dicamus, de illâ iam, atque adeò de exiſtimatione tuâ, apud quoſdam nonnihil eſſe detractum. Enimuerò quia nihil quod nobis relatum eſt ignorare te volumus, ſcitò nonnullos de te quidpiam Nobilitate tuâ prorſus indignum iam ſuſpicari cœpiſſe. Ac ſcito id ex malâ famâ, quæ non ita pridem de ciuibus tuis increbuit, profectum eſſe. Cuius quidem rei ea ratio eſt, quòd vix alicui fortaſſe fiat veriſimile, vt ciues Catholicam Religionem deſerant in eâ ciuitate, in quâ Princeps eamdem quo decet cultu retineat ac profiteatur. Nobis verò quemadmodum hucuſque nihil niſi pium de Nobilitate tuâ credere libet aut cogitare; ita ſanè ſi peſtem hanc ſerpere ac progredi diutiùs patiaris, quam ad hunc vſque diem de te opinionem habuimus, retinere nequaquam poſſemus. Nam in eis rebus quæ ad Fidem pertinent, nec minimam quidem alicui ſuſpicionem inijcere debemus. Excita igitur colligeq́ue te ipſum, Fili; atque iſtos, qui, vt audiuimus, aranearum inſtar apud te inuolucra ſua conſtruxerunt, confeſtim ſic accipiendos decerne, prout eorum merita poſtulant, aut prorſus eijciendos. Itidemq́ue præſta in quoſuis ciues tuos, qui falsâ illorum doctrinâ fuerint deprauati. Neſcis modico fermento totam maſſam corrumpi? Expurga vetus fermentum, ſic vt ne minimum quidem tam ſæuæ peſtis intra tuæ fines ditionis relinquatur indicium. Quòd

ſi

ſi hoc ad agendum auctoritate ac poteſtate, quam nobis licet indignis Deus impertiuit, tibi opus eſſe iudicaueris; eâ de re nos facies illicò certiores: nam vel hoc nomine tibi nos plurimum debere profitebimur. Neque verò quidquam, quod ad animarum, pro quibus CHRISTVS eſt mortuus, ſalutem procurandam ſit accommodatum, prætermittemus: aut enim ad ſanctitatem redire volentibus paternæ indulgentiæ dexteram porrigemus; aut, ſi res ita tulerit, ſpiritualibus armis iuſtè in eos animaduertemus qui in errore fuerint pertinaces; trademuſque homines huiuſmodi in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini noſtri IESV CHRISTI. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris.

INDEX

INDEX EPISTOLARVM CVM ARGVMENTIS.

Eidem

MAR-

ad

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Belgicæ

B.

C.

H.

I.

L.

M.

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII REGIS CATHOLICI.

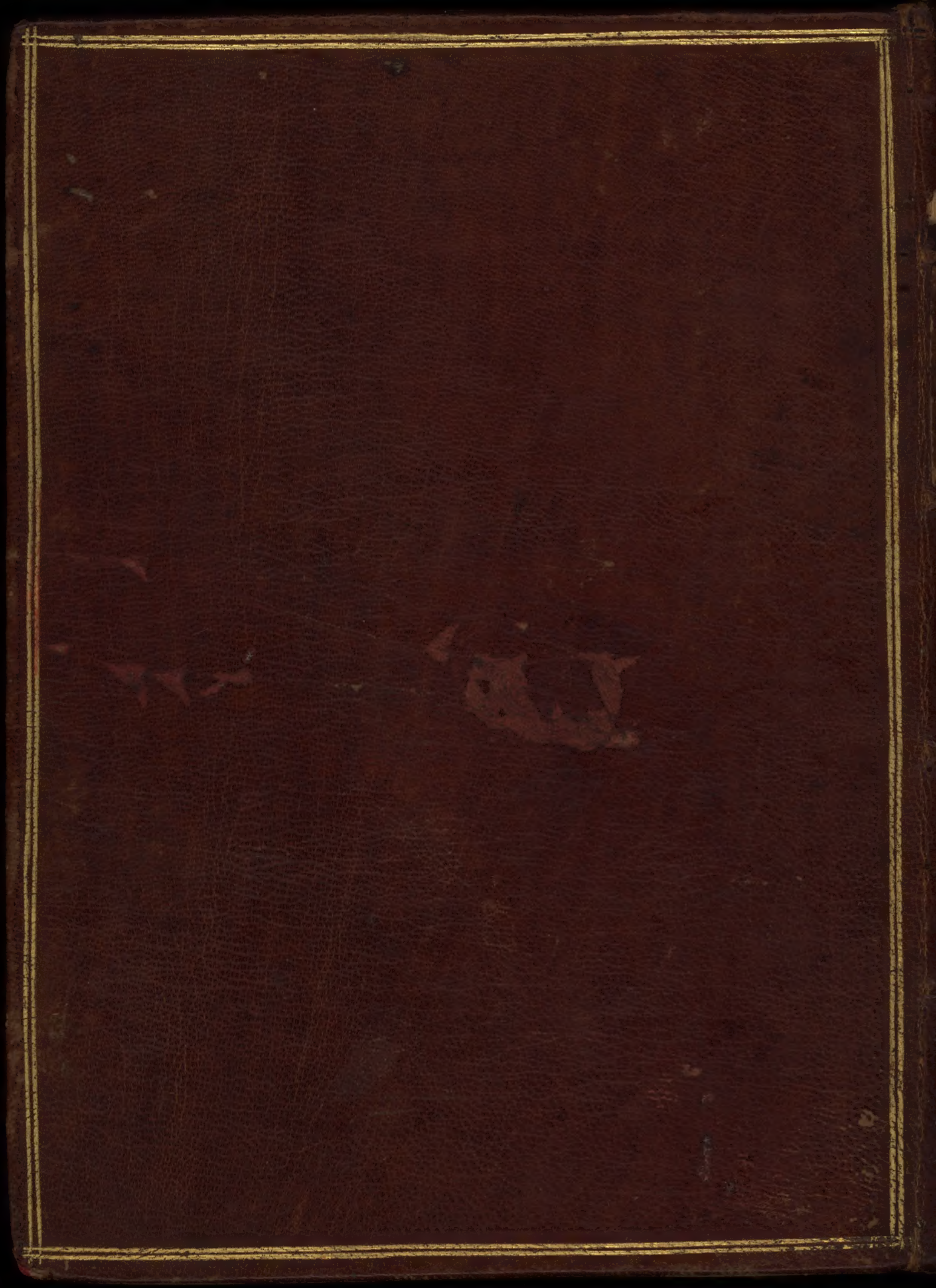
PHILIPPVS IV. Hiſpaniarum & Indiarum Rex Catholicus, ac Potentiſſimus Belgarum & Burgundionum Princeps, Diplomate ſuo ſanxit, ne quis *Apoſtolicarum* PII V. *Pont. Max. Epiſtolarum libros quinque, nunc primùm in lucem editos operâ & curâ Franciſci Goubau*, præter Balthaſaris Moreti voluntatem vllo modo intra nouennium imprimat, aut alibi terrarum impreſſos in Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalésve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum, & aliâ graui pœnâ mulctabitur; vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ III. Martij, M. DC. XXXIX.

Signat.

P. le Mire.

LABORE ET CONSTANTIA

St. Pius V.
1504–1572
PM 1566–72
D.O.M.
Michele Ghislieri
festa 5 May

S. Pii . V.
Epistolar.
Libri. V.